

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני שבת

פרשת ויחי ♦ תשפ"ו

מיטב עלוני השבת:

לקראת שבת מלכתא

סיפורי צדיקים

שבת טיש

אזמרה לשמך

פאר מקדושים

לקוטים וסיפורים נפלאים

באר הפרשה

טוב לחסות בה'

נר לשולחן שבת

השגחה פרטית

היכל החתם סופר

דברי שי"ח

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

לקראת שוב מלכתא

dirshu@dirshu.co.il: לקבלת הגליון למייל

סיפורים ופנינים מרתקים

גליון מס' 514

פנינים לפרשת ויחי פ"ו

באותה הימים הגיעה אל מרן משלחת של רבנים גדולים, כאשר בידם הכתבה והציגו זאת בפני מרן ואף הניחו זאת לפניו על שולחנו, מרן נזדעזע ביותר ומאוד חרה לו על כך. הוא אפילו לא רצה שהעתון יהא מונח על שולחנו, בהטעימו שיורידו את הזוהמא מעל שולחנו במהירות, ואף לא רצה לגעת בזה בידי אלא במרפקו השמיטו מעל השולחן

הגאון רבי אליהו קרויטוירט שליט"א מקורבו ונאמן ביתו של מרן הגאון מטשעבין זיע"א, פותח צוהר לדמותו של האדם הגדול בענקים אותו זכה לשמש במשך שנים • חלק א'

"המופלא שבגאוני דורו". דומה כי אין הגדרה אחרת אשר יש בה כדי להכיל ולו במקצת את דמותו הגדולה של רבינו גאון ישראל גאב"ד טשעבין זיע"א. התקופה בה האיר את שמי עולם התורה יצא שמו לתהלה כגאון הגאונים ומלבד גדלותו הבלתי נתפסת בשליטתו האדירה בים התורה והתלמוד, ניכר היה לעין כל אצילותו וגובה שיעור קומתו המוסרית - חסידית, ובכך התמזגו תורה וחסידות יחדיו והאירו באישיותו הגדולה. בשל כך אף זכה להערכה והערצה יוצאת מן הכלל בקרב כל שדרות עם ה', הערצה שחצתה חוגים ועדות, כשעולם התורה והחסידות כאחד ראו בו דמות של ענק שבענקים שריד לדורות קדומים אשר בקשו את קרבתו ולקנות מתורתו הגדולה והבהירה.

גזירת הגיוס

הרב גואל אלקריף, עם מעשה נורא על שני יהודים שחילצו עשרות בחורים מגיוס לצבא ההונגרי, וקיבלו תמורה

(עמ' 21)

תפס אותי חזק

הרב אליעזר בן גיגי, נבחן 'קנין ש"ס', מספר בשיחה עם הרב אהרן כהן, מה נתן לו את הכח לדעת את הש"ס

(עמ' 22)

תקוע בג'ילבון

הרב יעקב שיש על הר"מ שהתיישב באפיסת כוחות תחת העץ בגולן, כדי לגלות את הטעם האמיתי של מתיקות התורה

(עמ' 24)

תכבדו את הרב'ה

המשגיח רבי גדליה אייזמן זצ"ל הסביר: מדוע כבודו של ה'ברכת שמואל' חשוב לי יותר מכבודם של ה'ראשונים'?

(עמ' 26)

וארכובותיו דא לדא נקשן

במהלך השיחה בקשנו לשמוע על צדדים יהודיים נוספים ופחות מוכרים שראה במחיצת רבו. ר' אליהו מספר לנו על תפלתו של רבינו וכה דבריו:

"בעצם התנהגותו היתה בשיא הפשטות, וכך גם תפלתו היתה באופן הנראה כלפי חוץ בשיא הפשטות, אמנם כל מי שראה היה רואה איך שהוא מתפלל מילה במילה ממש וכמונה מעות, אך לא ראו עליו באופן כללי את סערת נפשו ורגשותיו שבערו בו כלפי חוץ. אולם כאחד שזכה להיות מקורב אצלו ראיתי עליו גם בזה לפעמים את סערת נפשו והתלהבותו הנוראה, למשל בעת עריכת ליל הסדר, אמנם בתחילת אמירת ההגדה עבר אצלו הכל כרגיל כשאני ניכר עליו שום דבר מיוחד.

אבל בהגיע רבינו לאמירת ההלל שלאחר 'שולחן ערוך', לפתע ראיתיו איך שהשתנו פניו והחל כל גופו לרעוד, וארכובותיו דא לדא נקשן עד שבקושי נעתקו המילים מפיו. בתנועות שונות ומשונות ניסה להחזיק את עצמו אך ללא הועיל, והחל כל גופו להיטלטל אנה ואנה כאשר אינו מוצא מנוח ומרגוע לנפשו הכוספת. בשתי ידי תפס בשער זקנו כמנסה לעצור עצמו ואינו מצליח. מחזה נורא זה לא ראו אף פעם אצל רבינו לרוב הסתרתו את עצמו, מלבד בליל נורא זה אשר לא יכול היה להסתיר את עצמו ואת רגשותיו, ואז נתגלה טפח מעוצם השגותיו וכן עוד פעמים בודדות ממש.

הצצתי מחור המנועול

כמו כן ברצוני לספר, כי במרוצת הזמן בעת שהותי בבית רבינו, והיה זה כאשר רבינו לא הרגיש שמבחינים בו, והיה בטוח שאין רואה הבחנתי פעם בתפילת ערבית רגילה של יום חול רגיל לגמרי שרבינו מתלהב ביותר ולרוב התלהבותו אינו מצליח לעצור בעד נפשו הסוערת ואינו מצליח לשלוט על עצמו וכך כל גופו רותת נרעש ונפחד מפחד יושב תהילות ישראל, עד שאינו מצליח להוציא התיבות מפיו לרוב יראתו. ממש ראיתי שתקפתו אימה ופחד בעמדו לפני המלך הקב"ה, ואז הבנתי שמה שתמיד אין רואים זאת עליו הוא מחמת שמשקיע כוחות גדולים להסתיר את עצמו להיראות ככל אדם. רק עכשיו, מפני שהיה בטוח שאין מבחינים בו, הרשה לעצמו לא להגביל את עצמו כל כך.

מאז השתדלתי שבכל פעם שרבינו התפלל בחדרו לסגור לו הדלת שלא יהא אף אחד בחדרו וכך יוכל הוא להתפלל כאוות נפשו בלא לחשוש שיבחינו בו, אך אני לכשעצמי מבחוץ הייתי מציץ מבעד לחור המנועול לחזות בעבודת קדשו, וכמחזה הזה נתגלה לי בכל פעם מחדש, וממש לא יאומן כי יסופר לכל אלו שהכירו את רבינו עד כמה הצליח להסתיר את עצמו.

אני נזכר כי פעם בעמדי כזאת נכנס חתנו הרה"ח רבי שלמה גולדשטוף ע"ה שהיה בקי בכל תהלוכות רבינו והיה מקורב

לקראת יום השנה המ"ה להסתלקותו פנינו לנאמן ביתו ומקורבו הרה"ג רבי אליהו קרויטוירט שליט"א, ת"ח מפורסם ומזקני וחשובי חסידי בעלזא (ובשנים האחרונות לחיי מרן שימש הוא יחד עם רעו הרה"ג ר' יואל רייצער שליט"א שירתו נאמנה ומרן זי"ע חיבבם עד לאחת) אשר קירבתו לרבו הגדול היתה מן המפורסמות, וביקשנוהו כי יאלפנו בינה וילמדנו מקצת מדרכיו וארחותיו של רבו הגדול למען נוכל ללכת בדרכיו ולטעום מצוף תורתו ומשנתו של גאון התורה רבינו זצוק"ל.

בפתח השיחה אומר לנו הגר"א שליט"א כי כרכים רבים לא יכילו את גדלותו של גאון ישראל מטשעבין שהיתה למופת בקרב כל בית ישראל, אך מעל גבי במה זו ננסה להציץ ולספר מעט מזעיר ממה שחוזה במחיצת קדשו.

רבי יהושע'לי קוטנר אינו מרשה לישון

ר' אליהו מספר לנו מספר עובדות על התמדתו המופלאה: זכרוננו, כי פעם אחת בפורים נתן אחד במתנה לרבינו את ספרו "ישועות מלכו" של הגר"י מקוטנא זצ"ל שהדפיסוהו מחדש.

באותו לילה לקח רבינו עמו את הספר בעת שעלה על יצועו, והשאיר את המנורה דולקת על יד המיטה, אני ישנתי אז בביתו בחדר הסמוך שהדלת היתה פתוחה לחדרו, ומעניין שראיתי בתחילת הלילה איך שרבינו עובר על הספר דף אחר דף כסדר, ונרדמתי.

באמצע הלילה התעוררתי וראיתי עסוק בעינו בזה הספר, והבחנתי שהדפים היו כבר לערך מחצה על מחצה, לקראת אור הבוקר נתעוררתי בשנית וראיתי אוחד בדפים האחרונים של הספר, אח"כ כיבה רבינו את המנורה הדולקת ונח קימעה, בבוקר כשנכנס חתנו ראש הישיבה הגר"ש שניאורסון זצ"ל סיפר לו כמשיח לפי תומו שכמעט לא ישן בלילה.

ראש הישיבה שהבין את שאירע אמר לרבינו: "מה אפשר לעשות שר' יהושע'לי קוטנר אינו מרשה לישון בלילה...".

ה'סוחר' מטשעבין שהתגלה כגאון מופלא

פעם סיפר כי בילדותו זירזו אביו, בעל ה'כוכב מיעקב' מאוד לעסוק בספר 'ברוך טעם', ואמר לו בזה הלשון: "בעריש'ל, אזא יונגל ווי דיר זאל נישט קענען 'ברוך טעם'?"... (בעריש, כזה ילד כמוך שלא ידע את ה'ברוך טעם'?)

ולפי החשבון שאביו הגאון זצ"ל הסתלק שבועיים אחר הכנסו לגיל המצוות, היה זה בילדותו ממש...

על גאונותו העצומה ניתן לספר ללא סוף, רק אזכיר מה שגאון הדור הגר"מ אריק זצ"ל כבר בשנת תרע"א כאשר רבינו היה אברך צעיר לימים כותב הגר"מ בתשובה שהוא מתנה את פסקו בתנאי שיצטרף עמו רבינו, וזאת על אף שהיה נחשב ל'סוחר' בטשעבין, אך המבינים קלטו שמדובר כאן בגאון מופלא.

העניין (ועדיין לא ידעתי כלום מכל העניין) ולהגרב"ש היה תערומת על כך שמרן מתערב בעניין זה, כי חשש על בריאותו, והורה לי בפני מרן זי"ע, שאחר הצהריים בשעה האמורה יגיע פלוני, והוא מצווה עלי שבשום אופן לא אכניסהו הביתה.

נידוי משני העולמות

אחר הצהריים שבו בבית מרן חתנו הגר"ש גולדשטון וכ"ק האדמו"ר מסטריקוב זצ"ל ושוחחו יחדיו, כאשר אותו איש הגיע ודפק בדלת, החל מרן לצעוק שאכניסהו אליו, שלא בהתאם להוראה שקיבלתי מחתנו.

מרן הכניס את האיש לחדר צדדי ובריתחא דקדושה ובאופן נדיר ביותר כאשר כל גופו רותת, צעק עליו מרן בכל הכח באמרו שהצעד שעומד לעשות הוא נגד התורה הקדושה, ושלא יהיו בשום פנים ואופן להעיד. ככה הזהירו מרן באופן תקיף ביותר, (לאחר מכן הוסיף לנו חתנו הר"ש גולדשטון, שמרן הוסיף לו שאם יעשה המעשה הזה הוא ינדה אותו משני העולמות, אני לא שמעתי דברים האלו).

האיש השיב למרן לעומתו שכן ילך להעיד, ולא קיבל את תוכחתו ואת אזהרתו. כאשר הלך האיש סיפר מרן את העניין לפני חתנו והרבי מסטריקוב, אך אני עדיין לא ידעתי במה המדובר.

בלילה סיפר לי מרן מכל העניין, ואז אמרתי למרן שלדעתי אין ממה לחשוש כי בלאו הכי לא יקחו אותו להעיד כי באמת אין לו במה להעיד שיועיל לטובת הצורך ימ"ש, ואכן למעשה אותו פלוני לא הלך להעיד ונמנע בזה חילול ה' גדול.

מעובדה זאת אנו למדים על תקיפותו של מרן שעל אף שחתנו הגרב"ש שניאורסון השתדל למנוע אותו מלהתערב מחמת שחס על בריאותו, אך הוא לא הצליח להשפיע על דעתו ברגע שמרן אחז שזה ענין של כבוד שמים.

התיישב וקם ללא מנוחה

זכרוננו כי בשנת תשכ"א לערך פרסמו אנשים שונים דברי נאצה וזלזול והוצאת שם רע על הגה"ק ה'דברי יואל' מסאטמר זי"ע, הפרסום נעשה ע"י אנשים בעלי אינטרסים. באותם הימים הגיעו אל מרן משלחת רבנים גדולים, כאשר בידם הכתבה והציגו זאת בפני מרן ואף הניחו זאת לפניו על שולחנו, מרן נדעזע ביותר ומאוד חרה לו על כך. הוא אפילו לא רצה שהעתון יהא מונח על שולחנו, בהטעימו שיורידו את הזוהמא מעל שולחנו במהירות, ואף לא רצה לגעת בזה בידי אלא במרפקו השמיטו מעל השולחן.

ויהי אך יצאו מבית מרן, ומרן החל מתהלך אנה ואנה נסער כולו ואינו מוצא מרגוע לנפשו, ממש כארי במצוקתו התהלך מרן ללא מנוחה, עד כדי כך שלא היה מסוגל אפילו ללמוד.

מרן התיישב וקם ללא מנוחה נסער כולו, חדב"נ הגרב"ש שניאורסון חרד מאוד לבריאותו, שגם בלאו הכי בריאותו היתה רופפת מאוד, הוא ניסה להרגיעו אך ללא הועיל.

אני יושבתי בחדר הסמוך והנה מרן ניגש אלי והתיישב לידי (דבר שכמעט לא היה כמוהו) והחל מפטיר: "אזא חילול ה', אזא חילול

אליו ביותר, ואמרתי לו שאני רוצה לגלות לו ענין חדש מרבינו מה שעדיין לא ידוע לו, והצעתי לפניו לגשת להציץ מבעד חור המנועול, ואכן מה מאוד נשתומם לראות גם הוא את המחזה הנורא ועד כמה עמל רבינו ומצליח להסתיר את עצמו מפני הבריות. כמחזה הזה לא היו רואים אצל רבינו מלבד בליל הסדר, באמירת ההלל ובזמנים הנ"ל.

לא חת מפני איש

ר' אליהו עובר ומספר לנו על דבר נוסף, פחות מוכר שראו הקרובים על רבינו, והוא התקיפות שהייתה לו כאשר הדברים נסובו על כבוד שמים:

"כלפי חוץ היה נראה רבינו רך כקנה ואדם הרך ביותר עלי אדמות, ואכן לרוב מידותיו הנאצלות וטוב לבו כמעט שלא הרים את קולו בכל שנותיו. אך למעשה היה רבינו תקיף בדעותיו, וכאשר אחז בכל שאלה, ובמיוחד בעניין ציבורי, דעה מסוימת - לא היה שייך לכופפו ולשנות את דעת קדשו.

זכרוננו כי באחת מהמערכות הציבוריות שעמדו בשעתו על הפרק, ורבינו היה מעורב בה בדעה מסוימת, הגיע אליו אחד מגדולי תלמידי החמכים באותו דור וניסה לשכנע אותו לשנות את דעתו. אך רבינו לא זז מעמדו כמלא נימה, הלה ניסה שוב אך ללא הועיל, לאחר מכן הגיע גם מרן הגר"א קוטלר זצ"ל שניסה להשפיע על מרן, אך ללא הועיל. סיפר לי אותו גדול בתורה שכשהשיח את הענין בפני שלוחא דרבנן ר' מנחם פרוש שנכח בחדר, ושאלו איך אפשר להשפיע על דעת מרן שיצטרף גם הוא למערכה הזאת - אמר לו ר' מנחם כי חבל לו על כל דיבור מיותר אצל מרן. "את דעתו של רבינו לא ניתן יהיה לשנות בשום פנים ואופן, לאחר שהחליט והגיע למסקנה כפי שסבר, וכפי שמכיר מקרוב".

הוראת הגרב"ש שניאורסון זצ"ל

ברצוני לספר סיפור מעניין הנוגע לתקיפות. בשעתו כשהתקיים המשפט נגד הצורך הנאצי אייכמן ימ"ש, היה יהודי שומר תורה ומצוות שנחשב לאדם מכובד שנכנסה בו רוח שטות ורצה מחמת קנאותו נגד המדינה להעיד לטובת הרשע ימ"ש, בטענה שהמדינה היא האשימה בהשמדת כלל ישראל ולא הנאצים כביכול.

חתנו של אותו איש היה מרביץ תורה מכובד, ובא למרן נסער וחיוור כסיד, מתנשף כולו ומנסה לתפוס את רוחו הסוערת כדי לבקש ממרן להשתדל אצל חותנו שלא יעשה הצעד הנורא הלה.

לאחר שהלך קרא לי מרן וביקש ממני בשליחות מיוחדת (דבר שלא קרה כמעט אף פעם שיטריחני, כי אם בפעמים בודדות ממש) לחזור אל התלמיד חכם הזה - חתנו של אותו האיש - ולומר לו שישור שוב למעונו.

מרן עדיין לא הגיד לי כלום מכל הענין, ואותו תלמיד חכם בא תיכף לבית מרן, ומרן אומר לו שיאמר לחותנו שיכנס אצלו בשעה חמש אחר הצהריים.

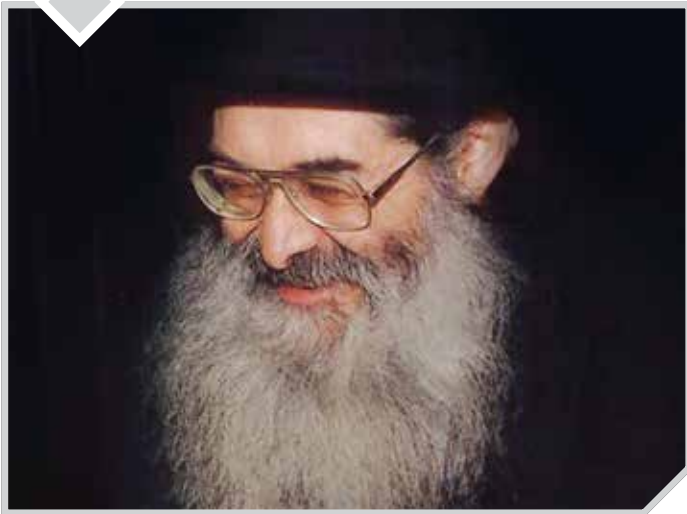
בהמשך כשנכנס הגרב"ש שניאורסון זצ"ל, סיפר לו מרן את כל

ירדתי במעלית, ויצאתי מהבנין בדרכי לכתובת אחרת. אחרי שכבר התרחקתי שני רחובות פתאום אני שומע טפיפות רגליים, מישהו רץ אחרי. הסתובבתי ואני רואה את אותו אדם שזרק אותי מהמשרד שלו בבושת פנים, כשהוא מתנשם ומתנשף

שיחה מופלאה של המשגיח דישיבת קמניץ הגאון רבי משה אהרן שטרן זצ"ל, בעניין ההתרחקות ממידת הכעס

יעקב א. לוסטיגמן

"אָרוּר אֶפֶס כִּי עָזַר וְעִבְרָתָם כִּי קָשְׁתָהּ" (בראשית מ"ט, ז')

מעשה היה בגדול שבגדולי המוסר, רבי ישראל סלנטר זיע"א, שהגיע פעם לשיבה וראה שיש שם תכונה גדולה. כשבירר עם תלמידיו מה אירע ומדוע הם לא לומדים כהרגלם, השיבו לו שהשכנה המתגוררת בסמוך פרצה לשיבה וטענתה בפיה, "אתם לומדים בקול ומפריעים לי", היא דרשה מהם שיפסיקו לצעוק ולהתווכח בקול, ושילמדו רק בשקט.

על פי דין היה מותר להם ללמוד. זה היה באמצע היום, ולא בשעת לילה מאוחרת.

אמר להם רבי ישראל, אתם תמשיכו ללמוד כרגיל, ואם היא תבוא פעם נוספת, אני כבר אסדר את זה מולה. אל תתיחסו למה שהיא אמרה, תמשיכו ללמוד.

התלמידים אכן נענו להוראת רבם, והלימוד חזר להיות בקולי קולות, במלחמתה של תורה, כשזה טוען בכה וזה טוען בכה, כנהוג בבתי המדרש.

לא עובר זמן רב, והשכנה המדוברת מגיעה שוב, זועמת ומאיימת. מה אתם עושים, היא צעקה, אתם מפריעים לי, כבר אמרתי לכם, תפסיקו לצעוק אני לא מסכימה לרעש הזה שאתם מקימים כאן.

רבי ישראל סלנטר לקח בידו מקל גדול, והתקדם לעבר האשה בצורה מאיימת. על פניו נראתה הבעה זועמת ומאיימת מאוד, והאשה נבהלה והחלה לברוח על נפשה, כשרבי ישראל רודף אחריה עם המקל הגדול כאילו הוא מתכוון להעניש אותה על כך שפגעה ברצף הלימוד של תלמידיו.

זכור ואל תשכח

בעודו מנהל את המדרש, הזכיר רבי ישראל לעצמו שוב ושוב "תזכור, כעס הפנים ולא כעס הלב! כעס הפנים ולא כעס הלב!". הוא החל לצעוק על האשה הבורחת שאם היא תבוא שוב הוא כבר יראה לה מה עושים למי שמפריע לתלמידים ללמוד, ומיד שב והזכיר לעצמו "כעס הפנים ולא כעס הלב!", משנן לעצמו בלחש, שלא ייכשל חלילה לרגע אחד בכעס, הרמב"ם אומר שהכעס הזה מותר, 'כעס

הפנים', להראות פנים זועפות מותר, אבל חלילה וחס לא כעס הלב, זה כבר אסור!

הגמרא בנדרים אומרת דבר נורא: אמר רבי יונתן כל הכועס כל מיני גהינום שולטים בו... רב נחמן בר יצחק אמר בידיע שעוונותיו מרובין מזכויותיו. א מוראדיגע זאך אם רוצים לדעת אם אדם יש לו יותר עבירות או יותר מצוות, שיראו אם הוא נהיה בכעס! רבי ירמיה מדיפתי אמר משכח תלמודו ומוסיף טיפשות! כל הכועס נהיה טיפש, הוא מאבד את החכמה שלו.

בקיצור, מלכעוס מפסידים כל כך הרבה, מכל הכיוונים. שוכחים את הלימוד, עוונות מרובים מזכויות, רוח טומאה נכנס בכועס, אסור להיות חבר שלו! הוא מאבד את החכמה שלו. ה' ישמור ויציל.

חייב אדם לדעת שצריך להתגבר על כעס. בזמן של כעס יכולים אפילו להזיק אדם חס ושלום, ולפעמים אפשר עוד יותר מלהזיק אדם - כי הכועס הוא לא אותו אדם בשעה שהוא בכעס. הוא הופך להיות אדם אחר לגמרי, לפעמים אפילו אדם מסוכן...

על פי תהום

הזהר הקדוש אומר בפרשת מקץ (רא ע"ב): רבי אבא היה יושב מחוץ לשער העיר לוד, היו שם עצים והרים וגבעות ועמקים. הוא ראה אדם שהגיע מהעבודה כשהוא מאוד עייף, והתיישב על ענף

אל תתחרט על העבר

הגאון הצדיק רבי משה שניידר ז"ל, היה אדם גדול מאוד. הוא ניהל את הישיבה, הוא היה זה שאמר את השיעורים והוא זה שגם היה צריך להשיג את כל הכסף הנדרש לכיסוי ההוצאות.

היו לו לרבי משה תורמים קבועים, שהיו נותנים לו אחת לתקופה. באחת הפעמים כנקש על דלתו של גביר שהיה רגיל לתרום לישיבה, הוא מצא אותו בעת שהיה שרוי בכעס, ואותו גביר הגיב בחריפות ובזלזול, ואמר לרבי משה שיידע שיותר אין לו מה להגיע אליו כי הוא מצהיר בזאת שמכאן ולהבא לא יתרום עוד אפילו לא לירה אחת לישיבה!

רבי משה אמר לאותו עשיר, "אתה לא חייב לתרום כמובן, זה הכסף שלך ואף אחד אינו יכול לחייב אותך. אבל יש לי רק בקשה אחת ממך, לפחות אל תהיה 'תוהא' על הראשונות', חלילה וחס אל תתחרט על הכסף שכן נתת לישיבה, כדי שלא תפסיד את הזכויות העצומות שצברת עד כה".

הוא אמר את זה עם כזה 'גישמאקייט' ועם כזאת נעימות שאותו גביר נרגע, ופניו לא היו לו עוד, ולא זו בלבד שלא הפסיק לתת לישיבה, אלא שגם נתן לו נתינה גדולה במיוחד כדי לפייס אותו על כך שדיבר איתו קשות.

מהסיפור הזה של רבי משה שניידר למדת, שאדם צריך להתגבר ולא מפסידים מהתגברות על כעס, אף פעם!

בדידי הווא עובדה

ואספר לכם מעשה שבדידי הווא עובדא, בשנת תשכ"ג נסעתי לחתונה של אחי שהיתה באמריקה ואימי כבר היתה אז אלמנה מזה חמש שנים. הוא היה האח הכי צעיר, וכשהוא התחתן חששנו שהיא תרגיש בודדה וגלמודה לאחר שנשארה לבד בבית.

היה זה בתחילת חודש תמוז, התקשרתי לבני בית שלי, ושאלתי אם רעייתי מסכימה שאשאר בארה"ב עוד כמה חודשים, עד אחרי יום הכיפורים, כדי שאמא לא תהיה לבד מיד אחרי החתונה של הבן הקטן שלה. כשקיבלתי את הסכמת בני הבית, הודעתי גם לראש הישיבה שאני נשאר באמריקה, והוא אמר לי, אם אתה כבר ממילא באמריקה, אולי תנצל את הזמן הזה כדי לגייס קצת כסף לישיבה, כמה שתוכל.

וכך עשיתי. בימים הייתי הולך לגייס תרומות, ובלילות הייתי ישן אצל אמא שלי.

יום אחד אירע מקרה שלעולם לא אוכל לשכוח... זה היה יום חם מאוד, ממש 'חמסין' אמיתי. עליתי לבית חרושת גדול של בגדים, לאחר שנאמר לי שהבעלים שלו הוא יהודי שהוא מוקיר רבן, ותמיד הוא תורם בעין יפה לישיבה. הגעתי רבע שעה לפני שהוא היה צריך לסגור. כל הפקידים כבר הלכו ורק הוא עוד נשאר.

דפקתי בדלת, והוא אמר לי להיכנס, נכנסתי והצגתי את עצמי. הוא הגיב לי בנימה רגזנית: "מה אתם רוצים?", הסברתי לו את מטרת בואי למקום וביקשתי שיתרום לישיבה. "שמעתי שעזרתם בעבר לישיבה", אמרתי לו בדרך כבוד, "אולי תוכלו לעזור שוב...".

של עץ שהיה באוויר מעל תהום! בכל זאת, הוא התיישב על הענף נשען על העץ ונמנם מרוב העייפות שלו.

בעודו ישן רואה רבי אבא נחש ארסי גדול נחש ענק שיוּרד מהעץ ורוצה להרוג אותו. רבי אבא היה רחוק מכדי שיוכל להתקרב ולהציל את האיש. הוא רואה שהנחש מגיע קרוב אליו ומנסה להמית אותו רח"ל, אבל בדיוק נפל ענף מלמעלה ונתן מכה לנחש על הראש והוא נפל על הרחוב על הדרך ליד העץ. הנחש נפל מת והאדם הישן לא יודע מכלום!

כשהתעורר האיש משנתו, הוא ראה פתאום את הנחש, ולא ידע שהוא מת. מרוב בהלה הוא שכח שהוא על גבי ענף שנמצא מעל התהום, ולרגע נרתע לאחוריו ורצה לברוח אל תוך התהום...

בדיוק הענף שעליו ישב האיש נשבר ונפל לתהום, ואילו האיש עצמו ניצל ויצא מהמקרה ללא פגע... בעצם היו לו שני ניסים עצומים ומופלאים, שהצילו אותו ממוות בטוח.

בא רבי אבא אל האיש, ואמר לו אתה חייב להגיד לי מה המעשים שלך. אתה לא יהודי פשוט, זה ברור לי הרי הקב"ה לא עושה ניסים כאלו גדולים בחינם.

אמר לו היהודי, כל ימי חיי לא קרה שמישהו עשה לי משהו רע ולא התפייסתי איתו מיד. כל אחד שפוגע בי ומבייש אותי, אני תמיד משתדל לפייס אותו שלא יכעס עלי, ואני מוחל לו על מה שעשה לי במחילה גמורה. ולא זו בלבד, אלא שאני לא עולה על מיטתי בערב לישן, עד שאני מוחל לכל מי שפגע בי והקניט אותי, ולא אכפת לי בכלל ממה שביישו אותי ופגעו בי, ובנוסף לכל זה אני גם משתדל מאותו יום ואילך לעשות רק טוב עם מי שבייש וביזה אותי.

מדה טובה מרובה

שלמה המלך אומר "משלם רעה תחת טובה לא ימוש רעה מביתו". אם כן, נדון קל וחומר, הרי מידה טובה מרובה ממידת פורענות, ואם כן, מי שמשלם טובה תחת רעה, לא תמוש טובה מביתו!

בכה רבי אבא ואמר שהאיש הזה שכך מעביר על מידותיו, הוא יותר גדול מהצדיקים הכי גדולים. אדם שיכול להתגבר על עצמו עד כדי כך!

פעם שמעתי מראש ישיבה גדול מזקני ירושלים, שסיפר לי שלפעמים כשהוא מגיע להבנה שהוא צריך לכעוס על מישהו, יש לו סדר איך הוא מתנהג. יש לו פנקס מיוחד שבו הוא כותב כך: "פלוגי עשה כך וכך, ולכן אני צריך לכעוס עליו. בעז"ה בעוד שלוש שעות אכעס עליו כראוי". אחרי שלוש שעות, הוא כבר נרגע וממילא לא עולה הכעס על לבו אף פעם...

מספרים שה'צמח צדק', כשאירע שעברה לו מחשבה אולי להגיע לכלל כעס ח"ו, הוא אמר שזאת שאלה מורכבת, כמו שבטריפות ובבשר וחב אי אפשר לפסוק בלי לפתוח קודם שו"ע ופוסקים כדי לבדוק מה ההלכה, כך גם בכעס, צריכים לבדוק מה כתוב בגמרא על מי שכועס, לעיין בספרי מוסר, ולאחר מכן לדון לגופו של עניין אם יש מקום לכעס... כמובן שאחרי עיון של שעתיים או שלוש בנושאים אלו, לא יעלה על דעתו לכעוס חלילה.

אשה סטרה לה על לחייה וביזתה אותה עוד יותר, וממש הביאה אותה לידי בכי.

חזרה הרבנית הביתה וסיפרה לבעלה את אשר אירע אותה, איך אשה אחת ביזתה אותה ואפילו הכתה אותה וכדי ביזיון וקצף איך עושים דבר כזה לרב העיר, המרא דארתא וראש הישיבה הגדולה ביותר בכל העולם.

אמר לה רבי חיים, מה? את כזאת מיוחסת שכבר אסור לצעוק עלייך? אסור לגעת בך? אז נתנו לך סטירה מה קרה???
כמובן שאין לכל אחד ללמוד מדבריו איך לדבר עם אשתו... רבי חיים הכיר את הרבנית שלו וידע שהיא תדע לקבל את הדברים. אבל המסר שהוא רצה להעביר היה שאדם אסור לו שיחזיק מעצמו מכובד ונעלה, כך שאחרים צריכים לנהוג עמו בכבוד מיוחד במינו. ירמיהו הנביא אומר "גווי נתתי למכים ולחיי למורטים ופני לא הסתרתי מכלימות ורוק". את הגוף שלי נתתי אנשים הרביצו לי, תלשו לי את השערות מהזקן, ביזו אותי ברבים ועוד ירקו עלי בנוסף לכל. כך אומר ירמיהו הנביא תסתכלו בפרק הראשון של ירמיה.

לעשות את רצון ה'

מסופר על הרה"ק ה'חזוה מלובלין' שפעם היה צריך לקום בשעת בוקר מוקדמת מאוד בשביל איזה דבר מצוה שהוא רצה להספיק, ובפועל מי שהיה ממונה להעיר אותו מבני המשפחה התרשל ולא העיר אותו. אמר ה'חזוה' מצד האמת אני אמור לכעוס עכשיו, רציתי לעשות מצוה ונמנע ממני. אבל למה רציתי לעשות את המצוה? משום שזה רצון השם! אותו בורא עולם גם רוצה שלא אכעס, אז גם לא עשיתי את רצונו והפסדתי את המצוה וגם אעשה נגד רצונו ואכעס? לפחות אתאפק מלכעוס ואקיים בזה את רצון ה'...

שמעתי פעם ממורי ורבי הגאון רבי אליה לופיאן זצ"ל "העולם חושב שאני לא כועס", כך הוא היה אומר לנו, "אני אדם נחמד... אבל האמת היא שאין לי סיבה לכעוס. בכל מקום שאני נכנס כולם קמים לכבודי, בתפילה ממתנינים לי שאסיים קריאת שמע ושמונה עשרה. בכל מקום מכבדים אותי, אף אחד לא נותן לי מכות - על מה אני כבר יכול לכעוס??? אבל בבית, כשאף אחד לא רואה, איפה שאני בעל הבית, שם אפשר לראות את האמת אם אני כועס או לא..."

יש א' גיוואלדיגער ווארט' מרבי חיים מוואלאזין, א' מוראדיגער ווארט' כתוב במשנה 'אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו', כשתבוא לבית שלו שם תדע מי הוא באמת... הרבה אנשים מתנהגים יפה בחוץ, אבל רק בבית אפשר לראות מה הם באמת שווים... זה לא הפשט הפשוט במשנה כמובן, אבל זה ווארט נפלא מאוד.

אנחנו צריכים לדעת שאדם מוכרח וחייב להתגבר על כעס, וזה גם הדבר החכם לעשות, כי ההפסדים שיכולים להיות לאדם מכעס הם ממש 'נורא נוראות'.

הלה התמלא זעם והחל לגעור בי, מה קורה כאן? אני חייב לכם משהו? בגלל שתרמתי בעבר אני חייב לתרום עוד פעם? תלך מכאן, אני לא רוצה לראות אותך פה, איל לך מה לחפש פה במפעל שלי. תסתלק מיד!

יום לא מוצלח

נדהמתי, אבל הבנתי מיד שכנראה עבר עליו יום קשה, ולכן הוא מתנהג בצורה כזאת. אמרתי לי ר' ייד, אני מבין שעבר עליכם יום קשה ולכן אתם מגיבים ככה, בסדר, אתם לא חייבים לתרום, אני יוצא מכאן מיד, אבל אני מברך אתכם שבעזרת ה' ממחר יתהפך הגלגל ותהיה לכם רק הצלחה! שלא יהיו לכם עוד ימים קשים אף פעם!
ירדתי במעלית, ויצאתי מהבנין בדרכי לכתובת אחרת. אחרי שכבר התרחקתי שני רחובות פתאום אני שומע טפיפות רגליים, מישהו רץ אחרי. הסתובבתי ואני רואה את אותו אדם שזרק אותי מהמשרד שלו בבושת פנים, כשהוא מתנשם ומתנשף, ומבקש ממני בכל לשון של בקשה שאעלה אליו שוב למשרד.

אמרתי לו, ר' ייד, אני רואה שאתם לא מרגישים טוב היום, אין צורך, אני אלך לכתובות אחרות, אתם באמת לא חייבים לי כלום. אבל הוא התעקש שאעלה איתו בחזרה למשרד, וכשהגענו למשרדו, הוא התנצל מעומק הלב ואמר לי שהוא הפסיד היום כסף רב, היו נפילות בבורסה וגם במפעל לא האירה לו ההצלחה, הכל הלך לו עקום באותו יום, ואני הגעתי בסופו של אותו יום לא מוצלח עם בקשה שגרמה לכל הכעס שלו להתפרץ.

"מיד אחרי שיצאת התחלתי להתחרט על המילים שיצאו מהפה שלי", הוא אמר, "מה אתה אשם שאני הפסדתי כסף היום. וכי אתה גרמת לזה? על מה ולמה אני מוציא את התסכול שלי על יהודי שמעולם לא עשה לי רעה?"

"ביתר שאת התחרטתי בגלל שאתה לא הגבת לי בכעס, אלא ההיפך, הבעת הבנה ועוד ברכת אותי שממחר תהיה לי רק הצלחה ולא אראה עוד כשלונות. החלטתי שכזה יהודי אני לא יכול לפטור בצורה כזאת, לכן רצתי אחריו ברחובות עד שמצאתי אותו, כדי לקרוא לך למשרד, להתנצל וגם לתרום סכום כסף נכבד."

ויהי ככלותו לדבר את כל הדברים האלה, נתן לי סכום כסף גדול כתרומה לישיבה, אחרי שכבר הייתי בטוח שאצלו לא אקבל אפילו לא אגורה אחת.

לא כל כך מיוחסת

מעשה היה עם הרבנית של רבי חיים מוואלאזין שפעם הלכה לקנות דג בשוק, ולאחר שבחרה דג הגיעה אשה אחרת, וביזתה אותה וצעקה עליה שהוא בחרה את הדג הזה קודם, שילמה למוכר ולקחה אותו. כשאשת רבי חיים ניסתה לומר שהיא היתה קודם, אותה

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?
חדש! ניתן להירשם בכל עמדות נדרים פלוס, טופס 'דרשו'

המבחן הראשון בהלכות עירובין כל הפרטים לקראת המבחן הגדול

פירוש שורחל עירובין

05

מוקדי מבחן

קרוב ל-600 מוקדי מבחן עומדים לרשותכם בכל רחבי הארץ, פרטים מלאים בעמדות 'נדרים פלוס'.

06

ציונים

ניתן להאזין לציונים, באמצעות קו התוכן של 'דרשו' 077-2222-666 שלוחה 4, או בעמדות 'נדרים פלוס'.

07

תזכורת יומית

ניתן להירשם לקבלת תזכורת יומית ללימוד 'הדף היומי בהלכה' בקו התוכן 077-2222-666 בשלוחה 9 < 4.

08

מוקד 'דרשו'

צוות 'דרשו' ישמח לסייע בכל עניין, מוקד 'דרשו' 02-560-9000.

01

הספק המבחן

סימן שמ"ה עד סימן שנ"ד ועד בכלל

02

תאריך המבחן

ביום חמישי י"ט טבת
וביום שישי כ' טבת.

03

רישום

הרישום מתבצע באחת האפשרויות:

1. טופס 'דרשו' בעמדות 'נדרים פלוס'.
2. במוקדי הבחינה על דפי המבחן.
3. במוקד 'דרשו' במס' 02-560-9000.

04

כניסה למסלול המלגות

המשתתפים במבחן הראשון בהלכות עירובין, ייכנסו מיידית למסלול המלגות בתוכנית זו.

בחור מבוגר יותר שמע אותי מדבר בטלפון וכיצד אני אומר על פלוני, שהוא 'בחור בינוני'. הוא פנה למשגית, על בחורים שלא יודעים איך עונים על שאלות בשידוכים

הגאון רבי ברוך שמואל גנוט שליט"א, מחברי ספרי הלכה ומראשי ישיבת 'משאת מלך', על העזרה המוזרה לשידוך של 'בחור בינוני' שהמכהן כרב באחת הקהילות החשובות בארץ

שאלות של שידוכים ולא יודעים איך עונים. המשגיח שמע את התלונות והבטיח לשוחח איתו.

בינוני שכזה

למחרת נקראתי אל המשגיח, שהסביר לי בניחותא כיצד ה'ראש ישיבה', הלא הוא מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, מורה להשיב על שאלות בשידוכים. וכך הורה הראש ישיבה, מרן הגרש"ז זיע"א: "אל תספר על חסרונות של הבחור, אלא תמעיט בשבחים.

"אל תיתן עליו הגדרות לא טובות, כמו 'בחור חלש' או 'בחור בינוני', אלא תגיד בשפה רפה שהוא "נמצא כל הסדרים", ומי שמעבר לקו אמור להבין לבד שהוא רק "נמצא בסדרים", אבל לא לומד בהם בהתמדה, או שהוא "נמצא בסדרים", ולא לומד "בין הסדרים"... "אל תנבא מעצמך מידע לא חיובי על מה שלא נשאלת, ואם נשאלת במפורש - תנסה לדבר מסביב, בעדינות, שיבינו לבד, בצורה שלא אתה זה שנידבת אינפורמציה לא טובה..."

הבנתי והפנמתי. טעיתי. אבל תקראו את סוף הסיפור... כעבור כשבוע, התארכה אחותו של אותו בחור שביירר אצלי, עם הבחור עליו אמרתי לו שהוא "בינוני". החבר התקשר אלי והודה לי בחום על העזרה באינפורמציה ואמר: "אחותי רצתה בחור בינוני מ'קול תורה'. והנה, בזכות זה שניכר היה שדיברת אמת, ואמרת בפשטות שהמיועד הוא בחור בינוני, היא רצתה להשתדך עימו..." חלפו כחצי יובל שנים ואותו "בחור בינוני" מכהן כרב קהילה חשובה בארץ, מרביץ תורה לרבים והקים משפחה לתפארת. כשאני שומע או קורא עליו מידי פעם, אני מחייך ונזכר בעזרה המוזרה שלי לשידוך שלו...

סח הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א: פעם שאל יהודי אחד את הרה"ק ה'אהבת ישראל' מו"ז'ניץ זי"ע: "מדוע אומרים שהשידוך בידי שמים, והרי יש לי שונאים, והם עומדים ומקלקלים לי את השידוכים?" ענה לו ה'אהבת ישראל': "אכן, הכל מן השמים. אלא אם השידוך באשערט (הגון וראוי) ישלחו מן השמים את המחונתנים אל האוהבים, והם יאמרו עליך כל הטוב, ואם לא - יגיעו אל השונאים והם יורידו את השידוך.

תשמח שהחזירו לך...

פעם קבל איזה 'מחותן' בפני ה'פני מנחם' כי זה לאחרונה לקח חתן לבתו. כולם 'מכרו' לו כי החתן הוא ממש 'רבי עקיבא אייגר', ועתה משנגמר השידוך נתברר לו שלא מיניה ולא מקצתיה - לא רעק"א שבדור הקודם, ולא בדור הזה, לא תלמיד חכם ולא בן תלמיד חכם, כי אם כמעט עם הארץ גמור... (תחת מה שאמרו לו כי הוא 'נודע ביהודה', נתברר שהוא 'נודע בגוים').

נענה ה'פני מנחם' ואמר לו: "הנה בבוא העת והזמן לגמור השידוך עם 'בת פלוני לפלוני' שהוכרז ארבעים יום קודם יצירת הוולד. נוטל הקב"ה את השכל מהורי המדובר, שלא יזיקו ולא יפריעו את הדבר מלכוד ליד גמור, ורק לכן הצליחו לפתותך בקל ש'חתן דנן' הינו בי עקיבא איגר בכבודו ובעצמו... אמנם כעת משנגמר השידוך החזירו לך את השכל במתנת חנם מן השמים, וכי על זה דווה לבך, אם היה עדיפא לך להשאר מבלי שכלך... ימלא פיך תהילתו על שחזר אליך שכלך בשלימותו..."

השידוך הבינוני

כשהייתי בחור צעיר בישיבה גדולה, בטרם ידעתי כיצד עונים על שאלות בנושאי שידוכים, התקשר אלי חבר טוב לאחד מהטלפונים-הציבוריים שבישיבה. לא למדנו יחד בחיידר או בישיבה. לא היינו שכנים ולא התגוררנו בסמוך. החברות שלנו נרקמה ב...מדרגות הכניסה לבית הגר"ח קניבסקי. שנינו, הוא מ'בית מתתיהו' ואני מ'קול תורה', הגענו בכל מוצאי שבת-חופשה בישיבה לר' חיים, כדי לשאול אותו שאלות. פשוט התיידדנו במדרגות של רשב"ם 23.

הוא רצה לברר על בחור פלוני, ואני, שהכרתי את הבחור המדובר כאחד מהמאכערים של הישיבה, עסקן שעסק בהרבה דברים חשובים, חוץ מללמוד ברצינות, עניתי בפשטות: "הוא בחור בינוני..." בחור מבוגר יותר שמע אותי מדבר בטלפון וכיצד אני אומר על פלוני, שהוא 'בחור בינוני'. הוא פנה למשגיח, הגה"צ רבי יצחק ירוחם בורודיאנסקי שליט"א, על בחורי שיעור ב' שעונים על

פסח שחרור עירוני

**אנחנו מחכים לכם!
מבחן כניסה למלגות
ב'דף היומי בהלכה'**

מסלולי המלגות נפתחים
למשך שני ימי הבחינה
ביום חמישי י"ט טבת
וביום שישי כ' טבת פ' שמות

רשימת מוקדי הבחינה

את רשימת מוקדי הבחינה ניתן לראות בכל
עמדות נדרים ובמוקד 'דרשו' 02-560-9000

הפעם גם אתה מצטרף לרבבות שכבר נבחנים מדי חודש
בסיפוק רור זני נפלא כשתלמודם ביד!

פתאום צדה עינו חנות לממכר אביזרים מיוחדים לבישול ואפייה. את זה הוא בטח לא מחפש, המטבח זר לו ולא אביזרים ופטנטים מיוחדים יסייעו בעדו לטגן חביתה... אבל בכל זאת הוא חש דחף בלתי מוסבר להיכנס

הגאון רבי יחיאל צוקר שליט"א, מרבני ישיבת 'תורה בתפארתה' ומחבר ספרי 'להאיר', על מידת הביטחון בראי הפרשה

"אֲנִי אֶכְלֶל אֶתְכֶם וְאַתְּ טֶפֶךְ" (בראשית נ', כ"א)

ידידי הרה"ג ר' שמואל גלייזר שליט"א שיתף אותי בחוויה מיוחדת. רבי שמואל מחשובי תלמידי החכמים בקריית ספר, יוצא בכל יום לעבר העיר מודיעין הסמוכה כדי ללמוד תורה לאלו המבקשים לטעום מצוף טעמה המתוק.

במשך שנים היה רגיל להשקיע את כל כולו בלימוד והפצת תורה. רעייתו ע"ה היתה אשת חבר אמיתית, היא מסרה עצמה לנהל את כל ענייני הבית הגשמיים בחפץ לב ובגדולה למען עמל התורה של בעלה, וב"ה גידלו פירות אילן מפוארים. מאז שהלכה לבית עולמה ל"ע, הוא נושא את הבית על כתפו.

לנהל את הבית לבד למי שהיה רגיל ששת החיל שלו מנהלת את הכל ואינה מבקשת ממנו להתחלק איתה בעול, זו לא משימה קלה כלל ועיקר. במיוחד כשלפעמים באים אירועים בלתי צפויים, המצריכים התייחסות דחופה, ועלולים להפריע לסדר היום התקין. מקרה כזה אירע לפני מספר שבועות. בעודו יושב בכולל במודיעין והוגה בתורה, הוא מקבל טלפון שמואד לא ערב לאוזנו, מה שהכביד עליו מאוד, ונפשו איוותה למעט מנוחה ושלווה.

הוא יצא כדי לשאוף אוויר ולסדר את המחשבות, ופתאום מצא את עצמו במקום לא מוכר, הוא נכנס למרכז חנויות במודיעין, וסקר את המוצרים הנמכרים שם מתוך פיזור הדעת. המקום זר לו למרות שהוא כבר שנים לומד בכולל סמוך, מה לו ולשיטוט בחנויות? אבל הטרדות שאפפו אותו, גרמו לו להתהלך כסומא ארוכה.

תל אביבי צפוני

פתאום צדה עינו חנות לממכר אביזרים מיוחדים לבישול ואפייה. את זה הוא בטח לא מחפש, המטבח זר לו ואת החביתה שהוא מטגן לעצמו מדי פעם, הוא יודע להכין עם המחבת הישנה והטובה. לא אביזרים ופטנטים מיוחדים יסייעו בעדו... אבל בכל זאת הוא חש דחף בלתי מוסבר להיכנס לחנות, מוצרי הבישול ואביזרי האפייה לא הצליחו לסקרן אותו, הוא מתכוון לצאת מהחנות, אבל משהו פנימי דוחף אותו להיכנס עוד, לעומקה של החנות.

ואז... ואז יוצא אליו בחור גבוה בעל מראה תל אביבי 'צפוני', סינר של טבח על גופו, מסתבר שהוא לומד שם את המקצוע. הבחור ניגש אליו ישירות ושואל: "יש לך תפילין?" רבי שמואל שיש לו

היכרות רבת שנים עם הציבור המחפש, יחד עם האינטליגנציה האישית שלו, הוא לא שואל ומכתיב את הסדר מעבר למה שהוא נשאל, הוא עונה לו אין לי תפילין אצלי, אבל אם אתה מעוניין להניח תפילין אני אשיג עבורך תפילין.

והבחור עונה בהתרגשות שהוא מאוד מעוניין, ר' שמואל מחליט שאם יצביע לו על דוכן התפילין הקרוב יתכן והבחור לא ילך לשם, ולכן הוא רץ אל הדוכן הקרוב זה היה מהלך של מספר דקות והשקיעה מתקרבת ולכן היה עליו למהר, הוא חזר עם התפילין נתן לבחור, שהניח בשמחה רבה.

"אתה איש יקר וחכם" החמיא הבחור לר' שמואל, על האופן שבו התנהל מולו באדיבות רבה, בחום ובאהבה אבל גם בלי לשאול שאלות מיותרות ולחצות גבולות שלא התבקש לחצות.

ר' שמואל ניצל את הדברים והשיב כנגדו שהוא עושה לו רושם של בחור נבון וחכם, ואם יתחשק לו הוא נמצא בכל יום באזור, ויכול ללמוד איתו גמרא זה מאוד מעניין. הבחור אכן הביע התעניינות רבה.

באותו יום סיפר לי ר' שמואל את הסיפור: "אתה מכיר אותי?", הוא אומר... "מה לי ולהירגע במרכז קניות, מה לי ולחנות למוצרים מיוחדים לבישול ואפייה? אני לא יודע איך מפעילים תנור, ומאיזה צד פותחים את ספר המתכונים..."

"אבל הקב"ה הבטיח כי לא ידח ממנו נידח, יושב לו בחור מבולבל שמסתבר שעל דבר אחד אינו מוותר - על הנחת תפילין, והוא באמצע קורס ולמידה אבל מנסה את מזלו במקום שהמזל לא אמור

ביטחון בכל מצב

יתירה מזאת, גם כאשר עמד במצב בו באופן טבעי היה אמור להסתחרר לגמרי, לא התבלבל. הובילו אותו פתאום, ללא הקדמה מוקדמת, מבית הכלא, והציבו אותו לפני מלך אדיר. המלך פונה ואומר לו: אני נמצא בדילמה עצומה, ברעד ובפחד. ראיתי חלום, ושמעתי עליך שאתה יודע לפתור חלומות. יוסף אכן יודע לפתור חלומות, ובאופן טבעי כשאתה מגיע ממקום כל כך ירוד ושפל ויש כרגע סיכוי להתרומם, הוא אמור להזדקק ולומר לו, באמת הגעת לאיש הנכון, במקום הנכון ובזמן הנכון... ולא, תגובתו של יוסף לפרעה היא: "בלעדי, אלוקים יענה את שלום פרעה". תשתחרר מהתלות שיש לך בי, אני לא בעסק... יש רק בורא עולם, אני לא בתמונה.

ביטוי נוסף לאמונתו העזה בבורא עולם אנו מוצאים בפרשה הקודמת במפגש הראשון עם אחיו. הוא מרגיע אותם: אל תעצבו, כי למחיה שלחני אלוקים. לא אתם מכרתם אותי. נראה לכם שמכרתם, אבל באמת הכל מריבונו של עולם. אתם חשבתם לרעה, ואלוקים חשבה לטובה.

זו מהותו של יוסף. חי עם בורא עולם מתוך ביטחון מושלם. הסיכום הוא אחד, מה שהאדם בדאגתו הגדולה חושב לנהל לאלוקים את העולם, שם כל התוכניות מתנפצות לו בפרצוף, דווקא כשצועדים עם רצון ה' - כשה' עמו, הדברים ההזויים ביותר הם המביאים את האור הגדול.

הרופא לוקח אחריות

בשבת קודש התארח בביתי הרה"ג ר' אלמוג שפירא, מתלמידי החכמים החשובים באלעד מוהל מפורסם וידיו רב לו בעוד עניינים של קדושה. במשך השבת התענגתי מסיפוריו האישיים הנושאים חן מיוחד, ואת הסיפור הבא סיפר בהתרגשות גדולה, עד כמה יד

ההשגחה גדולה. במסגרת תפקידו כמוהל הוא מוזמן רבות גם לציבור הרחוק משמירת תורה ומצוות, ושם צריך לדעת להלך בין הטיפות בגלל כל מיני רעיונות שונים ומשונים המתבקשים ע"י בני המשפחה, תמיד נושא הוא תפילה כשהוא הולך לקיים את המצווה הנשגבה להכניס ילד יהודי בבריתו של אברהם שחלילה לא תצא תקלה מתחת ידו.

באחד הימים הוא מוזמן לברית לבנם של זוג תושבי גבעת שמואל, זוג שהקשר שלו למצוות הוא דל מאוד. לעומת זאת, הצד הכספי הוא בהחלט לא הצד החלש שלהם, וכשהם קובעים ברית הם הולכים על היפה והמפואר, היום השמיני היה ביום שישי, וביום שלישי כשהאם והתינוק כבר חזרו לביתם נכנס לבדוק את התינוק, יחד עם הבדיקה הוא מקבל את מסמכי השחרור מביה"ח, והוא רואה שנרשם שיש לתינוק רשרושים בלב. זה מדליק לו מיד נורה אדומה, בעיות בלב בהחלט מונעים מלקיים את הברית, והוא מעורר את ההורים שלא שייך במצב כזה לערוך את הברית בזמנו.

ההורים הגיבו מיד באומנם שהרופא אמר שאין שום בעיה לעשות ברית במצב התינוק, והרב שפירא שאל האם הרופא מוכן לקחת אחריות על כך, ההורים מוציאים מסמך מהרופא המשחרר ובו הוא

כלל וכלל להאיר לו פנים, אולי ימצא שם תפילין...

"הקב"ה שולח אותי בצורה כל כך לא הגיונית, ודווקא אני אזכה את הבחור הזה ברגעים האחרונים לפני השקיעה בהנחת תפילין".

מתגלגלים בין הידיים

הסיפור הזה כמו אלפי סיפורים המתגלגלים לנו בין הידיים, בהם רואים את יד ההשגחה העליונה לפרטי פרטיה, צרכים לפתוח לנו את העיניים. אנחנו מתהלכים בעולם בידיים קמוצות, ובמצח חרושת קמטים, כאילו כל העולם נשען על ראשינו. מנסים לנהל את העולם, מחפשים פתרונות מעשיים לכל דבר ועניין, ובאמת... באמת איננו עושים כלום.

פרשתנו הינה סיום חומש בראשית, את החומש פותחת התורה במילים "בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ". מסיפור בריאת העולם למדים אנו אמונה, ומחזקים בתוכנו את הידיעה שכל דבר נברא על ידי בורא עולם והכל מונהג על פיו. המעגל נסגר ביוסף הצדיק, שכל משאו המרתק מגלה לנו את מה שהרמב"ן מסיים "ללמדך שהחריצות שקר, והגזירה אמת". כשמתבוננים בסדר גדולתו של יוסף כל שלב ושלב שעבר, אם אנו היינו נותנים פרשנות לכל שלב אין אף אחד מהשלבים שאמור היה לייצר את השלב הבא של הסיפור.

כרוניקה של 'פספוסים'

יוסף היה בן זקונים לאבא צדיק שנתן לו הכל, הוא העביר לו את כל תורתו, ואם ליוסף יש חלומות המורים שהוא הולך למלך, הרי שהמשך שהותו בבית אביו כבן יקר יכולים בהחלט להקנות לו בסופו של התהליך את המלכות על כלל ישראל, אבל משם זה לא קורה.

ביום מן הימים נמכר על ידי אחיו. הוא נסחר כשק של סחורה מסוחרים למדיינים ומהם לישמעאלים ומשם לפוטיפר, עבד שהוא ככלי חפץ העובר מיד ליד בהחלט לא אמור לשמש כמלך, אך הנה הוא בסוף מגיע לבית שר חשוב והאדון רואה שה' עמו, יש סיכוי שיעלה אותו מדרגת עבד לדרגת מנהל הלשכה, וכבר היו דברים מעולם שמנהלי לשכה הפכו לראשי מפלגות...

יתכן ומשם הפרשנים מצפים לגדולתו של יוסף, ולא, בדיוק אז קפצה עליו רוגזה של אשת פוטיפר, הוא עומד בניסיונות קשים, אבל הם לא מביאי אותו לגדולה, אלא ההיפך, בהם אבל דווקא בגלל עמידתו בניסיון הוא מושלך לכלא למספר שנים בלתי מוגבל. עבד, המרצה עונש מאסר ומושמץ בכל רחבי הממלכה בגלל אופיו המושחת כביכול, לא יכול להיות מלך!!!

ומכאן, גם יוסף שעובר את כל זה אמור לראות את יד ההשגחה אוזלת ממנו, ולסתור לו את כל מה שלמד בבית אבותיו. באופן נורמלי הסיפור הזה אמור להוביל נער צעיר לזרוק את הכיפה, אולם התורה הקדושה מעידה על יוסף: "וה' עמו". גם כאשר היה בבית פוטיפר "וה' עמו", וגם כאשר היה בבית הכלא "וה' עמו". בכל עניין הלך עם בורא עולם, ובכל צעד ושעל ראה רק אותו.

כותב שהתינוק כשיר לעבור ברית מילה, אם הרופא כותב כך הווה אומר שזה באמת בסדר.

הצלה פלאית

ביום חמישי הוא מקבל טלפון, האב על הקו, והוא אומר שמחר לא תתקיים הברית, וכך הוא מספר: היה להם תור לרופא לביתם היותר גדולה שנקבע לפני חודשיים, התאריך בהשגחה ניתן לאותו יום חמישי, האב והאם הולדתם הולכים יחד עם הילדה לרופא כשהתינוק בידי האם, לאחר שהרופא סיים עם הבת, החליט האב לבקש מהרופא שיבדוק את הבן. היות ויצא מבית החולים עם רשרושים בלב כדאי שיעבור עוד בדיקה, אמר האב.

הרופא השיב שהוא איננו מומחה בתחום, רק שעד כמה שהוא יודע כעת בדיוק מקבל בקופה בגבעת שמואל הקרדיולוג של תל השומר, "הוא חבר שלי ואני אנסה להכניס אותו כאן לחדר", הציע הרופא להורים.

הוא מרים טלפון לקרדיולוג והנ"ל מגיע לחדר כעבור מספר דקות, הוא עושה מספר בדיקות בגופו של התינוק, ופתאום נכנס לעבודה מהירה, ממחרת להוציא מהתיק זריקה ולהזריק לתינוק, בעודו מורה לחברו הרופא להזמין אמבולנס במהירות. וביד השנייה הוא מחייג לתל השומר ומבקש להכין חדר ניתוח מייד, כי הוא מגיע עם תינוק ומתכוון לנתח אותו בהקדם האפשרי...

אביו של התינוק אומר לרופא, לא שייך להכניס אותו עכשיו לחדר ניתוחים. כבר נקבע מועד לברית מפוארת עם מוזמנים רבים, נדחה את הניתוח לשובע הבא.

הרופא מסתכל על האב במבט רב משמעות, ואומר לו בצורה נחרצת, אם מחר עושים לו ברית התינוק לא יחזיק מעמד יותר מעשר שניות חלילה וחס!!!

אומר לי הרב שפירא, בשרי נעשה חידודין חידודין, רק תתאר לעצמך שאני עושה ברית מילה וזאת היתה התוצאה... ה' ישמור ויציל! גם התינוק וגם אני...

חשבון מדוקדק

אם נתבונן בסיפור הזה, נגלה כמה הוא מפעים! חודשיים לפני הלידה של התינוק הם מוזמנים תור לרופא עבור הבת היותר גדולה, והתור נקבע בדיוק יום לפני הברית של התינוק הטרי. בדיוק באותו זמן מקבל במקום קרדיולוג מומחה, הוא חבר של הרופא ונענה לבדוק את התינוק. ואת כל זה עשה ה' להציל את התינוק ואת המוהל שלא יאונה להם כל רע.

נשלים את דברינו בנקודה מעשית בעניין הביטחון, ציינו שההיסטוריה של יוסף מגלה עד כמה היא אפסיות האדם ומחשבותיו למול המציאות הבלעדית שיש בעולם - אדון הכל היה הווה ויהיה, ויוסף בהנהגתו מגלם זאת כשבכל מצב ה' עמו והוא כלל לא בתמונה.

אך בסוף הפרשה מופיע פסוק אחד, שנראה לא מתאים ליוסף הצדיק ולדרגת הביטחון שלו:

אחיו פונים אליו אחרי פטירת יעקב אביהם, ומתחננים לפניו: "אָנָּה

שָׂא נָא פֶּשַׁע אֲחִיךָ וְחַטָּאתָם". יוסף מרגיע אותם: "אֵל תִּירָאוּ כִּי הִתְחַת אֱלֹקִים אֲנִי", ושוב מדגיש להם: "וְאַתֶּם חַשְׁבֹּתֶם עָלַי רָעָה, אֱלֹקִים חַשְׁבָּה לְטֹבָה" - הכל לטובה מאת ה'.

אלא שאז הוא אומר להם: "וְעַתָּה אֵל תִּירָאוּ אֲנֹכִי אֶכְלָל אֶתְכֶם וְאֶת טַפְכֶם וְיִנְחָם אוֹתָם וְיַדְבֵּר עַל לִבָּם".

פסוק זה תמוה ביותר. הלא הא"ב של אמונה וביטחון זו הידיעה כי כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה עד יום הכיפורים. איך יתכן שיוסף, בעל הביטחון הגדול, אומר לאחיו: 'חבר'ה, תסמכו עליי, אני מושל, המזון של כל ארץ מצרים אצלי, ואני אכלכל אתכם'?

בית מדרש קבוע

סיפור נוסף שסיפר לי הרב שפירא יאיר לנו את העניין, חברו למקצוע, מוהל מומחה הוזמן לברית אצל יהודי, גביר לא קטן, אך הפעם לא הוזמן כמוהל אלא כידיד המוזמן לשמוח עם ההורים בשמחתם. הברית התקיימה ע"י מוהל אחר, והוא שם לב שהמוהל לא עוזב את התינוק... הוא מתקרב וראה שהתינוק מקלע למצוקה של ממש, ווהציע את עזרתו למוהל שכמעט איבד עשתונות מרוב לחץ.

המוהל מסכים, הוא כבר הרים ידיים, חברו ניגש ומזהה מיד את הבעיה, מבקש להזמין אמבולנס ומבצע פעולות ראשונות של הצלת חיים ...! בחסדי שמים הוא אכן הציל את התינוק ממוות לחיים ב"ה.

לאחר שהתינוק יצא מכלל סכנה הצביע הרופא בבית החולים על המוהל-האורח, ואמר משפט: "אילולי תושייתו של זה התינוק לא היה נשאר בחיים!"

האב שומע זאת, הוא מוציא פנקס צ'קים חותם על צ'ק וכותב את הסיפרה 1 ואומר לחברו קח תמלא כמה אפסים שאתה רוצה!!! אבל המוהל מושך את ידו "את המצוה אינני מוכר בעד כל הון שבעולם!", האב התחנן, "אתה הצלת לי את בני, בגללך בני חי כסף לא חסר לי, הקב"ה בירך אותי בהון רב, תעשה עבורי ותמלא כמה אפסים שאתה רוצה!"

לאחר לחץ כבד מאוד מצידו של האבא, אמר לו המוהל אם אתה רוצה דווקא יש לי חלום ישן שיהיה לי בית כנסת ובו ילמדו אברכים מתמידים כל היום! האב אומר לו: "קבלת!", ולא אחר לקיימו, כיום מתנוסס באחד מאזורי הווילות בית מדרש רחב ממדים, ולידו רכש האב עוד מגרש ובנה עליו וילה רחבה עבור המוהל, וכבר מספר שנים שאב זה מחזיק שם כולל לאברכים מצוינים.

כן, אנשים נוטים להשליך יהבם על הקב"ה בכל אותם דברים שמבינים שלהם אין שום כוח באמת לפעול, אבל במה שנוגע לפרנסה בטוחים רבים שזה בידם, לומדים לימודי תעודה, שולחים שליחים למעבידים מובחרים, משמנים מערכות ומצליחים!...

לא ולא, מה שנגזר על האדם מגיע לו בצורה ההזויה ביותר, וזה יגיע בכל מצב, יוסף אומר לאחיו אתם חוששים שגם אם לא אתנקם בכם בקום עשה אבל המזון המצרי בידיי שלי ואני פשוט יכול לא לתת לכם ולהביא אתכם לחרפת רעב, לא ולא, הלא מה שנגזר לכם יגיע אליכם בכל מצב, וזה ברור לי, אני נשלחתי להיות השליח שזה יעבור דרכי.

לרגל תחילת לימוד הלכות עירובין בתוכנית דרשו

טור שלחן ערוך
הלכות עירובין

**מבצע מיוחד
בחצי מחיר!**

60 ש"ח בלבד

התשלום בעמדת נדרים פלוס:
מספר 9030, על שם: שסי"ם
וטוש"ע בזול

טלפון לבירורים 029664093

הספרים ישלחו למוקדי המבחנים של
דרשו, חובה לציין בשורת המשלוח
את כתובת מיקום המבחן

מתנה נוספת למשפחת דרשו - 200 ש"ח הנחה
על כל הסטים של טור שלחן ערוך לשבוע הקרוב בעמדות נדרים פלוס

שלחן מלכים

כששב לביתו, ראתה הרעייה את הטעות, והיא הוכתה בתדהמה, הרי כל השקעתנו תרד לטמיון, מי יקנה מאיתנו כמות גדולה כל כך של בד לבן, הרי המשרתים לבושים שחור כי אין בידם די כסף לבד לבן...

ממה היה רבי יחזקאל לוינשטיין מאושר כל כך? ומה שאל נהג האוטובוס את רבי יעקב גלינסקי?

הרב ישראל ליוש

"ויחי יעקב בארץ מצרים" (בראשית מ"ז, כ"ח)

נהג אוטובוס שאל פעם את הגאון רבי יעקב גלינסקי זצ"ל: "אני נהג 'אגד', רעייתי עובדת בכירה בבנק, שנינו משתכרים יפה מאוד, יש לנו שני ילדים, ובכל זאת בקושי 'גומרים את החודש'. מידי יום אני רואה באוטובוס אחים רבים למשפחה אחת, וכולם מטופחים ומסודרים, לבושים בקפידה, תיקיהם מלאים בכל טוב... איך הם מסתדרים...? הרי ההורים שלהם בקושי משתכרים, האבא לומד, האמא אף היא לא מרוויחה מיליונים... איך העסק הזה עובד....?"

"רש"י כבר שאל את השאלה שלך..." - ענה לו רבי יעקב בחכמה אופיינית - "בתחילת פרשת ויחי מסופר על חיי יעקב... נשאלת השאלה: הרי היו לו שבעים צאצאים, בלי קצבאות, בלי תואר אקדמי, בלי משרה ובלי משכורת... איך הוא חי...? אומר רש"י: 'פרשה זו סתומה...', אכן פרנסתם של אברכים בני תורה, אינה מובנת ואינה נתפסת בעיני בשר, זו פרשה ניסית ופלאית, כי הקב"ה זן ומפרנס באופן ישיר את מי שמקבל על עצמו עול תורה..."

עליהם עול מלכות, כפי ששינו באבות (ג ה) 'כל המקבל עליו עול תורה - מעבירין ממנו עול מלכות...'.
אם כן, הם הם דברי הרב גלינסקי שסתמת פרשת ויחי יעקב, הלא היא הפרשה הסתומה של בני התורה המקבלים על עצמם עול תורה, ובזאת פורקים מעליהם עול מלכות ועול דרך ארץ...

שמונה חודשים בלי משכורת

"יום אחד פגשתי את מורי ורבי המשגיח הגאון רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל כשהוא מאושר מאוד, יותר מכרגיל" - כך סיפר מי שהיה יד ימינו הג"ר משה ברנשטיין זצ"ל למרן המשגיח הגאון רבי דב יפה זצ"ל - "שאלתי אותו לשמחה זו מה היא עושה? והוא סיפר לי בפשטות אופיינית: "בעבר שימשתי כמשגיח בישיבת מיר, שם קיבלתי מלגה קטנה והיא אף חולקה באיחור רב... חשתי היטיב שכל קיומי תלוי בידי הקב"ה, והוא אכן סייע בידי. לאחר מכן עברתי לכהן כמשגיח בישיבת פוניבז', שם המלגה היתה גדולה יותר, ואף ניתנה בזמן, ממילא פחתה אצלי תחושת הביטחון שהקב"ה הוא ורק הוא זן ומכלכל את ברואיו..."

"ענתה שמחמת הקשיים הכספיים של הישיבה לא קבלתי חלוקה כבר שמונה חודשים, חזרה בי תחושת הביטחון בה', וחודדה בי שוב הידיעה שהקב"ה זן אותנו, וכל פרנסתנו תלויה אך ורק ברצונו יתברך".

המתמיד ביריד הבדים

הרבה דרכים למקום, כיצד לפרנס את בני התורה השוקדים על

פרשה זו סתומה

דברי ר' יענקל'ה אמנם נאמרו בחכמה ובהלצה, אך עפ"י דברי המפרשים הם מתחברים להפליא עם דברי רש"י שביאר בפירושו הראשון שפרשת ויחי סתומה לפי שכיון שנפטר יעקב אבינו, נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד, שהתחילו לשעבדם. וביארו המפרשים, שאע"פ שהשעבוד בפועל החל רק כאשר מתו כל בני יעקב, כפי שנאמר בפסוק: 'וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא... ויקם מלך חדש על מצרים...', מכל מקום במיתת יעקב החל פרעה לשעבדם בפה רך, ואף שילם שכר עבור עבודתם, אלא שהיו מבני ישראל שהבינו שלא כך יהיה לנצח, ובעתיד הוא ישעבדם בחינם ובעבודה קשה, כי הם ידעו את מה שאמר הקב"ה לאברהם אביהם שבניו ישתעבדו במצרים. ועל כן כתוב שנסתמו עיניהם מ'צרת השעבוד' ולא מ'השעבוד', כי השעבוד בפועל החל רק אחר מיתת כל בני יעקב.

אך בספר 'באר בשדה' ביאר באופן אחר: אחר מיתת יעקב נסתמו עיניהם וליבם, משום שכל זמן שיעקב אבינו חי, היו עוסקים בתורה, וממילא נתפרק מעליהם עול מלכות שמים, אבל משנפטר יעקב פרקו מעליהם עול תורה, כי נסתם ליבם להבין בתורה, וממילא נתנו

לבן שבדרך כלל כמעט אינו נמכר, ימכר בכמות גדולה ובממון רב...

השתדלת כראוי

ולחלן מעשה שקיבלתי מידי ששמע אותו מפיה של הגב' לנדא תח' מבני ברק, אלמנתי של הנגיד רבי יחזקאל לנדא ז"ל, שהיה הבעלים של מפעל הדגים המעושנים והסלטים הנודע 'אלדג'. לפני עשרות שנים, כשהעסק המשפחתי עוד היה בתחילת דרכו, כחנות למכור דגים בתל אביב, היה חמיה הנגיד רבי אליעזר נתן הלוי לנדא ז"ל, מזמין דגים מדי פעם חבית גדולה של דגים מלוחים, הערינג, מנורבגיה הרחוקה, ותכולתה של חבית כזאת היתה מספיקה לזמן מה עבור כל צריכה של החנות התל אביבית.

פעם אחת הזמין ר' יחזקאל חבית כדרכו מימים ימימה, אבל כשהגיעה לחנותו והוא פתח אותה כדי להתחיל לשלוח ממנה דגים מלוחים, חשכו עיניו. התברר שהנורבגים שלחו לו בטעות, או אולי בכוונה, חבית עמוסה בדגים קטנים, שנחשבו אז לבלתי רצויים בעיני הלקוחות.

מחירים של דגים אלו היה זול במיוחד, והמוכרים היו נאלצים למכור אותם בפרוטות, כי לא היה להם דורש.

מעבר לעובדה שהוא שילם על החבית טבין ותקילין כאילו היתה מלאה בדגי הערינג משובחים, הוא גם עלול להפסיד לקוחות קבועים שרגילים לכתת רגליהם ממרחק עד לחנות שלו מתוך ידיעה ברורה שכאן ימצאו את מבוקשם.

ר' אליעזר היה יהודי של אמונת חכמים, ידוע חלקו גם בהצלחת הפלאית של הרבי המהר"א מבעלזא זצ"ל, שהוא מימן חלק נכבד מהוצאות החילון וההצלה.

כאן בארץ היה ר' אליעזר דבוק ברבי ה'ברכת משה' מלעלוב זצ"ל, שהתגורר אז בתל אביב, ובראותו את החבית עם הסחורה הפגומה שהגיעה אליו מנורבגיה, מיהר לתנות את צערו בפני הרבי מלעלוב, ולבקש את ברכתו שיצליח להתגבר על הנזק הספי העצום הצפוי להיגרם לו מכך.

השיבו הרבי, הרי פרנסה היא משמים, אנחנו רק עושים השתדלות. אתה השתדלת כראוי, והקב"ה יעשה את חלקו. מי שגרם לאנשים שיאהבו דגים גדולים, יגרום להם שיאהבו דגים קטנים, ואתה לא תפסיד דבר!

מאז ועד היום, מספרת הגב' לנדא, יש ביקוש מיוחד דווקא לדגים קטנים, הנחשבים למעדן מיוחד, ומחירים אף גבוה מזה של הדגים הסטנדרטיים והגדולים יותר...

תלמודם יומם וליל ואינם משתדלים בהשגת הפרנסה... על דרך אחת מהדרכים המופלאות, סיפר בשיעוריו הגאון רבי משולם דוד סולובייצ'יק זצ"ל:

יום ולילה עסק היהודי, מושא סיפורינו, בתורת ה' היא חפצו. ולפרנסת הבית עסקה רעייתו במכירת בדים. רוב לקוחותיה היו משרתי הפריץ מראדזוויל.

באחת התקופות הקשות שלה, ביקשה האשה מבעלה שיעזור לה קצת בעסקי הבדים, אך הוא סירב בטענה כי אינו מבין כלל במסחר. לאחר דין ודברים הסכים היהודי המתמיד לנסוע ליריד לקנות בדים. היא הסבירה לו שמהבד השחור הזול יותר יקנה כמות גדולה, ואילו מהבד הלבן היותר יקר יקנה רק עשירית מכמות הבד השחור. וזאת משום שכך היתה דרכם של המשרתים, ללבוש בגד שרובו עשוי בד שחור ועליו עיטור קטן מלבד לבן.

מיד כאשר הגיע היהודי אל עיירת היריד, נכנס לבית המדרש ושקע בלימוד התורה, אותו כל כך אהב. לפנות ערב נזכר היהודי לשם מה בא לעיר ופנה מיד לאזור היריד, אלא שמחמת השעה המאוחרת כבר לא נשאר מהבד השחור רק מעט, ואילו מהבד הלבן נשאר כמות גדולה. היהודי שאכן לא הבין במסחר חשב שאין באמת הבדל גדול בין הצבע השחור והלבן, והפך את ההוראות, מהבד הלבן הוא קנה כמות גדולה ואילו מהבד השחור הוא קנה כמות קטנה, והמחיר היה בהתאם...

כששב לביתו, ראתה הרעייה את הטעות, והיא הוכתה בתדהמה, הרי כל השקעתו נתרד לטמיון, מי יקנה מאיתנו כמות גדולה כל כך של בד לבן, הרי המשרתים לבושים שחור כי אין בידם די כסף לבד לבן... אך בעלה הצדיק הרגיע אותה ואמר: "פרנסתנו בידי שמיים, אם הקב"ה ירצה, הוא יכול לפרנס אותנו גם ע"י בד לבן..."

באותה תקופה, ערך הפריץ מסיבה גדולה לכל שריו ועבדיו, והשתיה היתה שם כדת וכדין, ואף הפריץ היה בין השותים עד שכרה... בשכרותו שאל הפריץ מדוע כל המשרתים לבושים שחור? ענו לו האורחים כי הבד השחור זול יותר מהבד הלבן היקר...

"וכי יש לי בעיה של כסף...?! - זעק עליהם הפריץ - "וכי איש עשיר כמוני, ימנע מלבוש לבן רק בעבור כסף...?! היו לא תהיה, הריני מצוה מעתה ואילך להחליף את כל מלבושי המשרתים ללבן!"

מיד החלו כל המשרתים לחפש בחוצות העיר בד לבן, אך בד לבן לא נמצא כי אם אצל רעיית המתמיד הגדול. היא מכרה להם את הבד הלבן בדמים יקרים, והרוויחה בכפליים...

נוכחנו, שבדאגתו של הבורא יתברך לפרנסת עמלי התרה, גם בד

לחיות כמו יהודי

קביעות בלימוד יומימי ב'משנה ברורה' במסגרת 'הדף היומי בהלכה' - ללמוד לחיות כיהודי אלפי שיעורים מתקיימים מדי יום בפריסה ארצית, לפרטים והצטרפות גש לעמדות 'נדרים פלוס'

אירעה פעם אחת שאותו יהודי נעלם מהעיירה למספר ימים עד שהחלו בני העיירה דואגים לשלומם, ואף ניסו לאתרו בעיירות הסמוכות אך ללא הצלחה, והגיעה השמועה על היעלמו אף לאזני ה'חפץ חיים'

האדם יוצא למסע ארוך וממושך, כרוך בטרדות טלטולים
וסכנות, ועם מה הוא חוזר בסופו של אותו מסע???

הרב בנימין בירנצוויץ

"ויקרב ימי ישראל למות" (בראשית מ"ז, כ"ט)

עד כמה דבר זה צריך לעוררנו, שנזכר שכל ימינו בעולם הזה יהיו מלאים בתורה מצות ומעשים טובים.

'שמעק טבק'

מעשה שהיה בעיירתו של מרנא ה'חפץ חיים' שהיה נוהג מרן הרב מפוניבז' לספרו [והובא בספרו של הגרא"י קוק שליט"א]: בעירה ראדין התגורר לו יהודי שכונה בשם 'אברמלה צמציק'. כינוי זה דבק בו עקב העובדה שלא הייתה דעתו מפותחת, ואף את המילה צוונציק ('עשרים' באידיש) לא ידע לבטא כראוי והחליף אותה ב'צמציק', ולכן נקרא שמו כן בפי כל.

אירעה פעם אחת שאותו יהודי נעלם מהעיירה למספר ימים עד שהחלו בני העיירה דואגים לשלומם, ואף ניסו לאתרו בעיירות הסמוכות אך ללא הצלחה, והגיעה השמועה על היעלמו אף לאזני ה'חפץ חיים'. אחר מספר ימים ישב ה'חפץ חיים' בחדרו ולפתע נשמעו קולות צהלה ושחוק מחוץ לביתו, כששאל והתעניין במתרחש השיבו לו, כי אברמל"ה הנ"ל שב לעיירה בריא ושלם. שאלם החפץ חיים שאכן חזרתו לעיירה היא סיבה לשמוח אולם קולות השחוק על שום מה הם? והשיבו לו כי שאלו את אברמל"ה לאן נעלם ואחר סירחובים והפצרות סיפר בגאווה, כי כיון שביקש מספר פעמים מאנשי העיירה מעט טבק וסרבו לו, הלך בעצמו אל העיר הגדולה גרודנא שרחוקה הייתה מהלך מספר ימים, והביא משם בעצמו 'שמעק טבק' [קמצוץ טבק] ונעשה הדבר לשחוק. כולם שחקו.

מסופר על הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זיע"א, שהיה נוסע לפרקים למרחקים לצרכי ציבור אם להכנסת כלה או לפדיון שבויים וכדו'. פעם נתעכב בנסיעתו זמן רב וכאשר חזר לביתו הקיפוהו ילדיו בשאלה, אבא מה הבאת לנו? הוא התחמק וניסה לדחותם, אך כאשר לא הרפו ממנו והמשיכו לתבוע ממנו ביתר שאת בצעקות ובתחנונים, נתעלף פתאום.

לאחר שאשתו הקיצתו מהתעלפותו נשאל על ידיה מדוע התרגשת כל כך האם נגעה ללבך כל כך בקשתם של הילדים שהיית צריך להתעלף? נענה רבי משה לייב ואמר, לא מפני בקשתם ולא מפני חרפתם התעלפתי, אלא באותה שעה ציירתי לעצמי בדמיוני איך יהיה כאשר אבוא לעולם הבא לאחר הדרך הרחוקה והארוכה של עולם הזה, וישאלוני מה הבאת מן הדרך הרחוקה הזו, כמה תורה ומצוות אתה נושא עמך? כמה בוש תכסה את פני אם המטען יהיה דל או ריק.

אשריהם לצדיקים

"ויקרב ימי ישראל למות" (מז, כט), יש להבין מהו הלשון "ויקרב ימי ישראל"? וכי יעקב מת בכמה ימים, הרי הוא גווע ונפטר ביום אחד וברגע אחד. היה נכון יותר לומר 'ויקרב יום ישראל למות'? שאלה זו שואל הזוהר הקדוש על דברי פסוק זה, ומבאר; שכשרוצה הקב"ה לאסוף אדם מן העולם, באים וקרבים לפני הקב"ה כל אותם ימים שאדם חי עלי אדמות, ונעשה דין וחשבון לפניו יתברך על מעללי האדם ומעשיו כאן בעולם הזה.

ממשיך הזוהר ואומר, אשרי האיש שכל ימיו קרבים לפניו יתברך בלי שום בוש וחרפה, ולא נדח שום יום מלפניו. לכן בצדיקים כתוב שקרבים ימיהם להפטר מן העולם, כי שייך אצלם שימיהם מתקרבים להקב"ה שהרי הם מלאים מצות ומעשים טובים. אבל אוי להם לרשעים שלא שייך שימיהם יתקרבו לפני הקב"ה, שהרי הם מלאים עונות וחטאים, ולכן לא נזכר אצלם לשון קריבה למות. ומסיים הזוהר הקדוש, שזה לשון הפסוק הנאמר אצל יעקב "ויקרב ימי ישראל למות", שכשיעקב קרבה שעת מיתתו, קרבו כל ימיו לפני הקב"ה.

ה'חפץ חיים' פרץ בבכי עד
שבקושי הצליחו להרגיעו ולהוציא
מפיו את הסיבה לבכיו, משנרגע
מעט באר להם את הסיבה לבכי
ואמר "הלוא כל אחד מבין שהליכת
שבוע ומחצה בשביל 'שמעק
טבק' הוא מעשה של חוסר דעת
שהוא לשחוק וקלס בעיני כל"

תיילל נפשו על עזבו כמה מהמצוות הגדולות ולא פנה אליהם. וזה
פירוש המדרש "מה יפו פעמך בנעלים" הה"ד "והיה ביום ההוא
למספד ולקרחה ולחגורת שק".

מסופר על יהודי עשיר אחד שחלם בחלומו, והנה הוא בגן עדן,
ושולחנות ערוכים כל טוב לצדיקים, ושאל היהודי את המלאך, מה
עם השלחן שלו, ואמר לו 'כאן כל אחד מקבל לפי מה שהוא מביא
מהעולם הזה'.

הלך היהודי לעיר הגדולה עם עגלתו קנה ומילאה בכל טוב מעדני
ארץ, ובדרך חזור נפלה ככר לחם לקרקע, ועני שישב בצדי הדרך
קפץ מיד והתחנן לנפשו שהוא רעב כבר כמה ימים ושיתן לו ככר
זו להחיות נפשו. העשיר שראה שהככר קצת התלכלכה בעפר,
הסכים מיד ליתנה לעני.

והנה הוא רואה שהמלאך שם על שולחנו רק ככר לחם אחת, הוא
ניגש למלאך ואומר הרי הבאתי כל טוב מדעני ארץ, וענה לו המלאך
'לכאן הגיעה רק הככר לחם שנפלה ונתת לעני, כאן מקבלים רק
מעשים רוחניים תורה ומצוות'. והחי יתן אל לבו...

אבל ה'חפץ חיים' פרץ בבכי עד שבקושי הצליחו להרגיעו ולהוציא
מפיו את הסיבה לבכיו, משנרגע מעט באר להם את הסיבה לבכי
ואמר "הלוא כל אחד מבין שהליכת שבוע ומחצה בשביל 'שמעק
טבק' הוא מעשה של חוסר דעת שהוא לשחוק וקלס בעיני כל,
אולם מרחקנו משמיים הוא רב לאין ערוך מהמרחק בין ראדין
לגרודנא, וכפי שכתוב בחז"ל שמהארץ עד רקיע ראשון מהלך חמש
מאות שנה, ורקיע ראשון עצמו עוד חמש מאות שנה, נמצא סוף
רקיע ראשון מהלך אלף שנים, ושבעה רקיעים עד רגלי הכיסא ביחד
הם מהלך שבעת אלפים שנה ומעלה.

הקב"ה מוריד את נשמת האדם מכיסא הכבוד עד לעולם הזה -
מרחק כה גדול - ושם אותה בגוף האדם שמודה על כך בכל בוקר
'נשמה שנתת בי טהורה היא...' הקב"ה שומר אותה בגופו עשרות
בשנים, ולשמירה זו יש תכלית וסוף ואתה עתיד לטלה ממני עת בא
קץ הזמן שנקצב לו לחיות בעולמו ונשמתו שבה אל יוצרה".

וזעק ה'חפץ חיים' בבכי "מה יתרון לאדם בכל עמלו משסיים את
החשבון, מה תשיב הנשמה בבי"ד של מעלה כשתישאל מה עשתה
בעולם הזה במשך השנים ומה הביאה עמה? 'שמעק טבק'!?"

אוי לה לאותה בושא אוי לה לאותה כלימה! הנשמה נמצאת כאן
בעולם תשעים שנה עם מה היא שבה אל יוצרה, עם הנאות גוף
רגעיות? עם מילוי רצונות גשמיים? על דא קא בכינא! סיים ה'חפץ
חיים' תוכחת חיים לדרך החיים כאן בעולם הזה.

החי יתן אל לבו

כתב בספר רזין דאורייתא בשם הרה"ק בעל ה'אוהב ישראל'
מאפטא זיע"א, לענין ניקוי המנעלים לכבוד שבת לפרש מדרש
פליאה: ישראל אינם יודעים שכר המגיע להם עבור נקיות המנעלים
בערב שבת, שנאמר "מה יפו פעמך בנעלים" הה"ד "והיה ביום
ההוא למספד ולקרחה ולחגורת שק".

ופירש הרה"ק האפטא, שכשיבוא האדם לאחר מאה ועשרים שנה
לב"ד של מעלה ובידו אין כל כי אם מצוה אחת קטנה שניקה את
מנעליו לכבוד שבת, ורואה היאך שמרבים שכר על דבר זה, במר

מלאה הארץ דעה סניפי 'דרשו' ברחבי תבל

ישראל | ארה"ב | אירופה | צרפת | ארגנטינה | אוסטרליה | בלגיה | קנדה
מקסיקו | דרום אפריקה | שוויץ | אוסטרליה | הונגריה | ונצואלה | פנמה
בלארוס | אוקראינה | רומא | ג'יבלטר | הולנד | ברזיל | ברלין

באחד הימים הופיעו שליחי הרשויות, וה'חזון איש' אמר לבני הבית לסלקם, אך הם אמרו שאין הם יודעים כיצד מסלקים. מיד יצא ה'חזון איש' החוצה עם המקל בידו...

'בית צדיקים יעמוד' - ביתם הקט של המחנך הנודע

הגה"צ רבי משה טורק ורעייתו הרבנית טשרנא ע"ה, בית של חסד בלי גבולות

"וְעֵשִׂיתָ עִמָּדֵי חֶסֶד וְאֱמֶת" (בראשית מ"ז, כ"ט)

מראשית תקופת נישואיהם כרתו רבי משה טורק ורעייתו הצדקנית ברית של אמת עם מידת החסד, ואת חייהם הקדישו לקיום מצוה זו בהידור רב. באישיותם היו הנתונים המתאימים לעשיית חסד בשלמות ובהתמסרות. רבו-מספור מעשי החסד שעשו בצוותא, או ביחידות זה בהשראתה של זו. הצדקה, החסד והרגישות לזולת היו היסודות העיקרים אשר עליהם השתיתו את ביתם.

סיפר הגאון רבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל, בעל 'משמר הלוי', כי כאשר מרן הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל, ראש ישיבת פוניבז', חלף פעם לצד ביתם של משפחת טורק, החווה בידו לכיוון הבית ואמר למלווהו: "על הבית הזה ניתן לומר 'בית צדיקים יעמוד'!". ולא בכדי, ביתם היה בית שכולו צדקה, כולו חסד, כולו נתינה והטבה במאור-פנים ונפש חפצה. מי יספור וימנה את מעשי צדקתם וחסדם עם הבריות, בגופם, בנפשם ובממונם.

בביתם גדלו נערים ונערות שלא היה להם מקום. אם מפני שבאו מבתים שבורים וחבוטים, אם מפני שהיו יתומים. או כאלו שבאו אמנם מבתים בנויים וטובים אך בעלי רקע אחר, וחיפשו מסגרת חרדית טובה להשתלב בה. כל אלה מצאו פינה חמה בבית המיוחד הזה. לא אחת היו ילדיהם שלהם נמים בחדר האמבטיה, המקום היחיד שנותר פנוי. בחמלת הלב על כל דל ועשוק פתחו לרווחה את דלתות ביתם וחדרי לבבם.

שדכן הפוך

רבי משה והרבנית דאגו לכל צרכיהם, כולל להשיאם בשידוכים הגונים. כל אותן נערות שגדלו אצלם נשואות היום לתלמידי-חכמים גדולים ומרביצי תורה והוראה חשובים.

כה מתארת זאת בשפתה אחת הבנות בשיחה עם כתב-עת בו ניסתה לתאר את הבית הגדול של הוריה: "אני זוכרת את עצמי מתארגנת, נרגשת כולי, לחתונה. במטבח עמלה אמי, הרבנית טורק ע"ה, על ההכנות האחרונות. את כל הסעודה החגיגית היא הכינה בעשר אצבעותיה, כולל הכשרת העופות ושטיפת כל הכלים אחרי החתונה, שכן אז לא היו בנמצא כלים חד-פעמיים.

"במבט לאחור, אני זוכרת מי בדיוק התחתנה באותו יום, אני רק יודעת שהיתה זו אחותי הגדולה... נשמע משונה, נכון?... אך

בילדותי, זו היתה מציאות החיים בביתנו. למרות שהייתי בת בכורה היו 'אחיות גדולות' לרוב, בנות מ'בית שרה שנירר' שראו באמי אמא לכל דבר. גם אבי מורי זצ"ל, היה כאביהם. בבוא העת הוא דאג לשדך אותן. הוא תמיד כינה עצמו 'שדכן הפוך', שלא נוטל כסף אלא נותן כסף; מתחייב כמחותן משני הצדדים! אמא ע"ה היתה מלווה אותן לחופה וממשיכה ללוות אותן בחיים ומשמשת כסבתא אוהבת לילדיהן..."

ה'חזון איש' ממריץ ומְעֶשֶׂה

מעשי החסד העצומים הללו החלו עוד בחיי מרן ה'חזון איש' זצ"ל. הרבה שליחויות קדושות הטיל עליהם בעצמו, אך לא את כולן שייך להעלות על הגיליון. אך שני מעשים שהיה מעורב בהם יסופרו בשורות הבאות.

האחד הוא סיפורה של הרבנית מרת צביה יגאלי שתחי' מראשון-לציון, אשר מפיה נכתבו פרטיו:

"זכיתי לעלות לארץ-הקודש כילדה בגיל חמש יתומה מאב ואם, עם דודתי הצדקנית שאימצה אותי כבת - מרת יונה שרעבי ע"ה, יחד עם ארבעת ילדיה. בתחילה שיכנו אותנו במחנה העולים 'עתלית' שם התגוררנו במשך כשמונה חודשים. אחר-כך עברנו למעברה בשכונת 'פרדס כץ' בפאתי בני-ברק, בה שוכנו משפחות תימניות רבות. דודתי האלמנה היתה זכאית לקבל צריך מגורים בחינם, ובו התגוררנו עד תחילת חורף תש"י. החורף ההוא היה קשה וסוער

"כשיצאתי מחדרו, הוא קרא לרב טורק פנימה, ועיניו של ה'חזון איש' דמעו מרוב התרגשות. לבו יצא בדברו עימי. נכמרו רחמיו על נפש יתומה מאב ואם. הוא אמר אז לרב טורק: 'היא תגדל אצלכם ותהיה לכם לבת - עד, עד, עד'..."

סיפר לי שהוא שוחח איתי במשך כעשרים וחמש דקות. זמן רב
במושגים של ה'חזון איש', וכי הוא לא נח ולא שקט עד שראה אותי
שמחה בהחלטה.

"כשיצאתי מחדרו, הוא קרא לרב טורק פנימה, ועיניו של ה'חזון
איש' דמעו מרוב התרגשות. לבו יצא בדברו עימי. נכמרו רחמיו על
נפש יתומה מאב ואם. הוא אמר אז לרב טורק: 'היא תגדל אצלכם
ותהיה לכם לבת - עד, עד, עד'... תוך כדי שעושה תנועה בידו
המבטאת מרחק רב.

"אגב, מאז ובמשך כל השנים הבאות תמיד היה ה'חזון איש' מתעניין
אודותיי אצל הרב טורק. אפילו ביום החמישי האחרון לחייו, י"ג
במר-חשוון תשי"ד, כאשר הרב התפלל בביתו, שאלו ה'חזון איש'
לאחר התפילה: 'מה קורה עם צביה'לה? מצבה טוב?'..."

חלק בלתי נפרד

"ואכן גם לאחר שעזבתי את ביתם ועברתי למוסד ההוא, המשיכו
הרב והרבנית לגדל אותי ולדאוג לי כמו הורים מסורים, והתייחסו
אלי כמו אל בת שלהם לכל דבר וענין. מידי כמה ימים הם באו לבקר
אותי במוסד ולדרוש בשלומי, הביאו לי מיני מתיקה ועוגות ביתיות,
ודאגו לי באהבה ובמסירות לכל צרכי. בתקופות של חופשה,
שבתות מפעם לפעם ובימים טובים הייתי שבה ללון ולסעוד
בביתם, ונשארתי תמיד חלק בלתי נפרד ממשפחתם.

"כשבאתי לפרקי הרב והרבנית נטלו על עצמם את המשימה לחפש
לי שידוך הגון. ואכן, זכיתי בס"ד להינשא לבעל תלמיד-חכם מופלג
מגזע היחס, רבי שלמה יגאלי זצ"ל, לימים רב עדת תימן ורב מזרח
העיר 'ראשון לציון'. שמחת האירוסין שלנו נחוגה בבית משפחת
טורק בהשתתפותו של מרן ה'סטייפלער' זצ"ל ועוד גדולי תורה.
אחר-כך הם נשאו בעול הוצאות החתונה ורכישת הדירה, כעומדים
מצד הכלה.

"גם לאחר נישואי, בכל שמחה שהיתה במשפחתנו היו הרב והרבנית
באים ומשתתפים כמו סבא וסבתא אוהבים, והרגישו כמו בשמחה

מבחינת מזג האוויר; שיטפונות גשמים ושלגים עזים הציפו את
שכונת 'פרדס כץ', וגגות הצריפים נשברו והתעופפו ברוח שאינה
מצויה. כך נותרנו ביום מן הימים ללא קורת גג לראשנו. העיריה
פתחה במגבית חירום, וקראה לכל תושבי העיר לבוא ולאמץ ילד
תימני לתקופה קצרה עד שהצריפים יתוקנו ויהיו ראויים למגורים.
"כך התגלגל הדבר משמים שהכרתי לראשונה את הרב והרבנית
טורק. הם הסכימו לאמץ אותי בחום, וברוח לב פתחו בפני את
ביתם. חרוטה בזכרוני הפעם הראשונה שבאתי אליהם לבושה
עדיין בלבוש התימני המסורתי, והם קיבלו אותי בחמימות יוצאת-
דופן ובמאור-פנים, ומאז הפכתי להיות כמו בת שלהם. דירתם
היתה אמנם קטנה מאד, בת חדר וחצי בלבד, אולם ישנו פתגם
האומר 'כשיש מקום בלב יש מקום לכולם', והם הצליחו להסתדר
גם בתנאים הללו. בחדרון הקטן ישנתי אני יחד עם שתי הבנות
הגדולות, ובחדר הגדול ישנו הרב והרבנית. במשך כשלוש-רבעי
שנה התגוררתי בביתם.

בבית היתומים

"לקראת ל"ג בעומר בשנה ההיא, סיימו הפועלים מטעם העיריה
לתקן את כל גגות הצריפים שנשברו, ואמורה הייתי לחזור אל דודתי
ב'פרדס כץ'. אך היא שדאגה למצבי הרוחני העדיפה שאמשיך
להתגורר בבני-ברק. היא רצתה שאוכל להמשיך ללמוד בגן החרדי
שבו למדתי בחודשים האחרונים, ולא אשוב לגן המעורב בנים ובנות
של חוג המזרחי שבו למדתי בלית-ברירה כשהתגוררתי אצלם.
נוסף גם שיקול אחר של קושי לקבל אותי חזרה ולגדל אותי בביתה
מכמה בחינות; היא היתה אלמנה מטופלת בארבעה ילדים, ועמלה
והתייגעה לפרנסתה מבוקר ועד ליל מבלי להיות בבית, וגם כך
שרדה בקושי. מאידך גיסא, היא לא רצתה להפקיר אותי בידי
משפחות אחרות. היא פנתה איפוא אל הרב טורק לברר מיהו גדול
הדור עימו תוכל להת'יעץ בענייני, והוא הציע לה שיכנס יחד איתה
אל ה'חזון איש'.

"ה'חזון איש' הציע שאלך ללמוד במוסד 'בית אברהם' לבנות אשר
קבע את משכנו באותם ימים בעיר פתח-תקוה. היה זה מוסד מאורגן
עם פנימיה ללינה שהכיל כשישים בנות יתומות מבלגיה, והם באו
לארץ באותם ימים עם צוות מצויין, תקציב משופע ותנאים טובים.
ה'חזון איש' סבר כי המקום ראוי וטוב עבורי. אך דודה שלי התנגדה
בתחילה שאעבור לשם, היא טענה שאני עלולה להרגיש יתומה
ובודדה, אולם ה'חזון איש' דחה את טענתה ואמר לה: 'להיפך,
היא תרגיש שם טוב מאד, מאחר וכולן יתומות כמותה'. הדודה
השתכנעה והתרצתה שאלך לשם לתקופת נסיון בת חודש.

25 דקות

"אולם ה'חזון איש' לא הסתפק בזה שהדודה התרצתה וביקש שגם
אני אהיה מרוצה. הוא קרא לי לחדרו כדי לשכנע אותי עד כמה טוב
עבורי לעבור למוסד המדובר. הייתי אז ילדה בת שש שבע לכל
היותר, ואיני זוכרת מה ה'חזון איש' שוחח איתי, אך הרב טורק תמיד

האישית שלהם. רבי משה היה אוהב לומר בדרשות שדרש בשמחות: 'אנחנו זוכים כעת להשתתף בשמחה של נכדי ה'חזון איש'!...' 'אין ספק', מסיימת הרבנית 'גאלי שתחי' את סיפורה המרגש, "שכל מה שזכינו אני ובעלי לפעול ולעשות בחסדי שמים למען התורה והיהדות במוסדות 'תורה מציון' ואשר לשלמה' בעירנו; להחזיר רבים בתשובה, להעמיד משפחות שלמות בדרך התורה והיראה, נזקף לזכותם של הרב והרבנית טורק, שגידלו ועודדו אותנו ותמכו בנו תמיד - בבחינת כל אשר לי שלהם הוא".

נגד רצון ההורים

הסיפור השני של בת-ישראל שגדלה בבית משפחת טורק ול'חזון איש' היתה מעורבות פעילה בעניינה, הוא סיפורה של בת ישראל מצוינת שבאה ממשפחה חילונית בעלת רקע פשרני, ורוח טהרה שנזרקה בה הביאה אותה לפנות ללימודים במוסד חרדי בניגוד לרצון הוריה ובני משפחתה.

בתחילה היא למדה בבית החינוך 'אוהל חוה' בירושלים, שנוהל על פי הכוונת והדרכתו הצמודה של מרן הגאון רבי יצחק זאב הלוי סולוביצ'יק מבריסק זצ"ל, על ידי שתי נשים צדקניות; האחת היא הרבנית מרת שושנה אידלמן ע"ה, אשת-חבר לגאון רבי שרגא אידלמן זצ"ל, ר"מ בשיבת 'עץ חיים', ואחות הגאון רבי שמואל גריינמן זצ"ל. השניה היא הרבנית מרת שרה רוטברג ע"ה, אשת-חבר לגאון רבי זלמן רוטברג זצ"ל, ראש ישיבת 'בית מאיר' ובתו של הגה"צ רבי מאיר קרליץ זצ"ל. בבית חינוך זה שימשה כמדריכה גם גיסתם של הרב והרבנית טורק - הרבנית מרת יהודית שלינגר ע"ה, אשת-חבר לרבי אליקים שלינגר שליט"א, ראש ישיבת 'הרמה' בלונדון, ובתו של העסקן האגודאי הנודע רבי משה בלוי זצ"ל. אותה נערה נתקלה איפוא בהתנגדותו הנחרצת של אביה לדרכה החדשה, ובכל עת שבאה לבקר בביתה היה נועל אותה כדי שלא תשוב למוסד, אך היא היתה נמלטת משם בכל פעם בצורה אחרת. כשבאו מים עד נפש והמצב הפך לבלתי-נסבל היא החליטה לנתק קשר עם הוריה ובני משפחתה, ולעבור ללמוד במוסד דומה בעיר אחרת כדי שלא ידעו היכן היא.

שמירה מעולה

המדריכה הרבנית שלינגר ע"ה הציעה לה שתעבור למוסד 'בית שרה שנירר' בגבעת רוקח בבני-ברק, שהתנהל על ידי הרבנית מרת מרים קנייבסקי ע"ה, אשת-חבר למרן ה'סטייפלער' זצ"ל, ואחותה הרבנית צביה גריינמן ע"ה, ושבלילות תלון בבית גיסתה משפחת טורק ברחוב ברטנורא. הם דיברו עם ה'חזון איש' אודות המקרה של הנערה הזאת, והוא קרא לרבי משה וביקש ממנו שיאמץ אותה כבת. מיני-אז היא היתה לנה מידי לילה בביתם.

כעבור תקופה נודע לאביה כי היא שוהה אצל משפחת טורק, והגיע יחד עם כמה בריונים להלך-אימים על רבי משה והרבנית על שכביכול חטפו אותה.

הבריונים עמדו מול בית המשפחה, וכשראתה זאת הרבנית היא רצה

מהדלת האחורית אל ה'חזון איש' וסיפרה לו על הבריונים שמקיפים את ביתה. ה'חזון איש' תיכף הופיע במקום ביום חמסין לוהט מלווה באחינו הגאון רבי שאול ברזם זצ"ל ומקורבו הגה"ח רבי דוד פרנקל זצ"ל. הוא התקרב למולם, הביט בהם מבט חריף ונוקב, ופחדו נפל עליהם. מיד הם עזבו את המקום וברחו... נתקיים בו מאמר הכתוב: "וראו... כי שם ד' נקרא עליך ויראו ממך".

אך גם לאחר שברחו עדיין נשאר ה'חזון איש' במקום ולא עזב, והתיישב על ספסל סמוך לכיכר ברטנורא. כעבור זמן מה כשרבי משה הציץ מהחלון נבהל לראות את ה'חזון איש' יושב על הספסל ממול לביתו, ומיהר לצאת אליו החוצה. הוא שאלו ביראת-הכבוד: "מה מעשיו של הרבי כאן?", מאחר שלא ידע כי רעייתו קראה לו קודם, וה'חזון איש' השיב: "שמעתי שרוצים להזיק לכם ולכן באתי..."

זימון לחקירה

מאוחר יותר נודע כי הרשויות החליטו לשלוח אנשים לחקור את ה'חזון איש'. אמרו זאת ל'חזון איש' שהגיב: "כשיבואו תודיעו לי". באחד הימים הם הופיעו, וה'חזון איש' אמר לבני הבית לסלקם, אך הם אמרו שאין הם יודעים כיצד מסלקים. מיד יצא ה'חזון איש' החוצה עם המקל בידו ונענע אנה-ואנה בתנועות של הברחה, ומיד הם נרתעו וברחו. כן העיד גיסו של רבי משה, רבי אליקים שלינגר שליט"א אשר היה נוכח בבית ה'חזון איש' באותה שעה.

לאחר זמן קיבל רבי משה הזמנה לחקירה. הוא שאל את ה'חזון איש' אם להתייצב במועד שהוזמן? וה'חזון איש' השיבו: "כן, אבל תיזהר לענות רק על מה ששואלים בלבד מבלי להוסיף מילה אחת רק תענה כן, לא".

בחקירה ראו שאין הוא משתף פעולה, אלא רק השיב בקצרה: "כן! לא!". ובסוף שאלוהו: "איך הגיעה אותה ילדה לביתך?", ורבי משה השיב: "דלת ביתי פתוחה לכל, גם אתם יכולים לבוא לביתנו..." מיד הם עזבוהו לנפשו, ולמרבה הפלא הענין נסגר.

מכתב פיוס

כעבור ימים ספורים קרא ה'חזון-איש' לאותה נערה והורה לה לכתוב מכתב פיוס לאביה. הוא אף הכתיב לה את הנוסח מתחילתו ועד סופו. בעקבות המכתב אביה השלים עמה, והיא המשיכה להסתופף בין כותלי המוסד. בהמשך נישאה לבעל תלמיד-חכם והקימה בית נאמן. וברצות ד' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו; וכל אותם אלו שרדפו את רבי משה חזרו בהם ושינו דרכם לטובה כשכל הימים העריצוהו וכיבדוהו בלי סוף.

רבי משה היה מת'עץ רבות עם ה'חזון איש' כיצד להתמודד עם הילדים והילדות שגדלו בביתו. ופעם כשהבין ממנו כמה גדולים הקשיים וההתמודדויות שלו, אמר לו ה'חזון איש' משפט משמעותי שהיה לו ולאשתו למשיב נפש: "הייתי שמח לקבל חלק בגן-עדן הגדול שלכם בזכות המצוות הללו!"...

(לדמותו של מחנך)

בישיבה בהונגריה הגיעו חמישים בחורים לגיל גיוס. הצבא ההונגרי שלח לבתייהם צווי גיוס. שני הורים עשירים, שבניהם למדו בישיבה, שמעו שאפשר לשחד רופא בסכום כסף גדול, כדי שיוציא אישורי מחלה וישחרר מהצבא

הגאון רבי גואל אלקריף שליט"א, עם מסר חשוב ומחזק
בענין הביטחון בבורא כל עולמים, גם כשקשה לראות את הטוב שבמעשיו

וְאַתֶּם חֲשַׁבְתֶּם עָלַי רָעָה אֱלֹקִים חֲשַׁבָה לְטִבָּהּ (בראשית נ, כ')

שמעתי הרגשה מעניינת בשם רבי עזריאל טאובר זצ"ל: הגמרא (שבת פט ע"ב) אומרת: "ראוי היה יעקב אבינו לירד למצרים בשלשלאות של ברזל, אלא שזכותו גרמה לו". פירש רש"י: "כדרך כל הגולים, שהרי על פי גזרת גלות ירד לשם". זכותו גרמה לו שיוסף שלח לו עגלות והוא ירד למצרים בעגלות. יש להבין, וכי משנה ליעקב איך בדיוק הוא ירד למצרים - בעגלה, באוטובוס או ברכב מפואר?

וביאר הרב טאובר: יש אנשים, שאם נגזרה עליהם גלות - זהו אסון, ועולמם חרב עליהם. ירידה לגלות מבחינתם היא ירידה "בשלשלאות של ברזל". לדידו של יעקב אבינו, הירידה למצרים אינה תקלה שנכפתה עליו בעל כורחו. לדידו, זהו המקום שבו בחר ה' עבורו, שם הוא רוצה שיחיה, שם הוא רוצה שיתמודד עם הקשיים שישנם במקום זה. משום כך הוא יורד למצרים במרכבה של מלכים.

ירידה לצורך עליה

בארצות הברית חי יהודי עשיר מופלג, בעל צדקה גדול, שפשט את הרגל. הבנקים עיקלו לו את כל הנכסים, והוא נשאר בלי כלום. הוא עזב את מקום מגוריו ועבר לפלורידה. כשהגיע לשם פנו אליו כמה אנשים שהכירו אותו וידעו שהוא מוכשר מאד, ואמרו לו שצריך להקים כאן קהילה, בית כנסת ובית ספר. "אתה חברה'מן, מוכשר", אמרו לו, "אנחנו נאסוף כסף ואתה תנהל את העניינים". הוא הקים בפלורידה מערך שלם של מוסדות: תלמוד תורה, ישיבות וסמינרים.

ברבות השנים אמר: "תמיד שאלתי את עצמי למה הקב"ה לקח לי את כל הכסף, הרי נתתי כל כך הרבה צדקה? אבל הקב"ה אמר לי: אני רוצה אותך בעבודה הרבה יותר חשובה! אני רוצה שתציל את פלורידה! שתקים שם מוסדות תורה ותעזור לאלפי אנשים, פי כמה וכמה ממה שעזרת עד כה".

יהודי צריך לדעת גם דבר שנראה לו רעה, בסופו של דבר יתברר שהוא לטובה.

נר לאחד נר למאה

היה זה לפני מלחמת העולם השנייה. בישיבה בהונגריה הגיעו

חמישים בחורים לגיל גיוס. הצבא ההונגרי שלח לבתייהם צווי גיוס. הכל הבינו כי מדובר בצרה צרורה: בצבא ההונגרי מחללים שבת, אוכלים נבלות וטרפות וכל שאר מרעין בישין.

שני הורים עשירים, שבניהם למדו בישיבה, שמעו שאפשר לשחד רופא בסכום כסף גדול, כדי שיוציא אישורי מחלה וישחרר מהצבא. ראשי הישיבה פנו אליהם וביקשו: מבחינת הרופא אין הבדל בין שני אישורים לחמישים. בעד אותו סכום כסף הוא יכול להנפיק חמישים אישורים. תבקשו ממנו עבור כולם. גם מבחינת הצבא אין בעיה, משום שהם לא יודעים שכולם לומדים באותה ישיבה. צווי הגיוס מגיעים באופן אוטומטי לכתובת ביתו של כל מי שהגיע לגיל גיוס. שני ההורים הסכימו, והם ביקשו מהרופא אישורים לכל חמישים הבחורים ושלמו לו אלפי רובל בעבורם. והנה זה פלא: ארבעים ושמונה בחורים קיבלו אישורי פטור מהשרות הצבאי, ובדיוק שני הבחורים שהוריהם שלמו את הכסף, לא קיבלו, משום מה, פטור, והם קיבלו לביתם צו גיוס. בלית ברירה נאלצו שני הבחורים האלו להבריח את הגבול באישון לילה, והם ברחו וטסו לארץ ישראל.

בריתה לצורך הצלה

ניגשו ההורים של שני הבחורים לראש הישיבה ושאלו: "איך יתכן? כולם נצלו בזכותנו, ורק שני בנינו נאלצו לרדת לגלות?" ראש הישיבה ניסה לנחם אותם שאיננו בקיאים בחשבונות שמים,

שמעתי משפט חכם; 'אנשים שיש להם כישרונות חלשים ממך, הצליחו'. משפט זה תפס אותי מאוד חזק. מהסיבה הפשוטה: זכיתי ואני מכיר אברכים חשובים הנבחרים מזה זמן ב'דרשו' וזכו כבר להיבחן על כל הש"ס, שאינן להם ראש עילוי או גאוני במיוחד. הם פשוט החליטו...

הרה"ח ר' אהרן כהן בסדרת שיחות עם אנשים מופלאים הנבחרים על כל הש"ס
והפעם עם הרה"ג ר' אליעזר בן גיגי המשתף במלוא הפשטות את החוויה של
'פעמיים יפול' במחזורי הקודמים, וההצלחה המשמחת במחזור הנוכחי

הצטרפתי למבחנים החודשיים, ב"ה הצלחתי בהתחלה, אך בהמשך
השקעתי יותר בדברים אחרים, עד שבמסכת עבודה זרה, מצאתי
עצמי פורש. במחזור הקודם, התחלתי ביחד עם כולם בתחילת
הש"ס במסכת ברכות, השקעתי בלימוד ושינון ונבחנתי בכל חודש,
עד מסכת יבמות, אז מאילוצים שונים ותכניות לימוד אחרות
פרשתי...

במחזור הנוכחי ברוב סייעתא דשמיא, התחדשתי והתחלתי שוב
במסכת ברכות, הפעם לצד המבחנים החודשיים, הוספתי בקודש
ואני נבחן גם במבחנים המסכמים בכל ארבע חודשים על 120 דף,
ובעיקר הצטרפתי ל'קניין ש"ס' כאשר התקווה והחזון הוא לזכות
לסיים בעוד כשנה וחצי את לימוד וידעית הש"ס כולו.

מה גרם לך לרצות כל כך אחרי שנסיית כבר פעמיים ולא הצלחת?
בראש. זכיתי ואני מרגיש רצון עז לזכות ללימוד לדעת את כל הש"ס.
למעשה. אחרי שפרשתי ממבחני ה'דף היומי' התחיל מחזור חדש
ב'קניין הלכה'. ואז שמעתי משפט חכם; אנשים שיש להם כישרונות
חלשים ממך, הצליחו.

האמת. מחייך רבי אליעזר, משפט זה תפס אותי מאוד חזק.
מהסיבה הפשוטה. זכיתי ואני מכיר אברכים חשובים הנבחרים מזה
זמן ב'דרשו' וזכו כבר להיבחן על כל הש"ס, שאינן להם ראש עילוי או

כל שיחה עם חבר 'קניין ש"ס' ממלאת את לבו של כותב השורות
ברגש הודאה להשם יתברך, על הזכות לשרטט עלי גיליון עוד דרך
לימוד של העולה ומתעלה בדרכו ל'קניין ש"ס' כפשוטו.

אבל התחושה היא שהשיחה עם הרה"ג אליעזר בן גיגי שליט"א
מחשובי הלומדים בכולל 'אש תמיד' שהסכים להתראיין לתועלת
הציבור והמטרה הקדושה, לאחר שלדבריו, הוא עצמו הפיק תועלת
רבה מהשיחות המתפרסמות, ואינו רוצה למנוע את הטוב הזה
מאחרים - סוחפת ומלהיבה באופן מיוחד במינו.

כולנו מכירים ושמענו את דברי הגר"י הוטנר זצ"ל "רעה חולה
היא אצלנו שכאשר מתעסקים אנו בצדדי השלימות של גדולינו,
הננו מטפלים בסיכום האחרון של מעלתם. מספרים אנו על דרכי
השלימות שלהם, בשעה שאנחנו מדלגים על המאבק הפנימי
שהתחולל בנפשם. הרושם של שיחתנו על הגדולים מתקבל כאילו
יצאו מתחת יד היוצר בקומתם ובצביונם".

הרב הוטנר ממשיך במכתבו ומציין לדוגמא; "הכל משוחחים,
מתפעלים ומרימים על נס את טהרת הלשון של בעל החפץ חיים
זצ"ל, אבל מי יודע מן כל המלחמות, המאבקים, המכשולים,
הנפילות, והנסיגות לאחר שמצא החפץ חיים בדרך המלחמה שלו
עם יצרו הרע, משל אחד מני אלף. ודי לנבון שכמותך לדון מן הפרט
אל הכלל".

עם מבחר השיחות המרתקות והמועילות שזכינו בסייעתא דשמיא
להביא ולפרסם לתועלת רבבות אלפי ישראל, כעת משמיא
התגלגלה אלינו זכייה מיוחדת, כאשר הרה"ג אליעזר בן גיגי שיתף
במלוא הפשטות את ה'פעמיים יפול' בשני המחזורים הקודמים,
עד שכיום הוא זוכה במחזור הנוכחי להיבחן מדי חודש בחדשו לצד
מבחני הסיכום הנערכים כל אחד על 120 דף, ועליהם מבחני 'קניין
ש"ס', בהם זכה לאחרונה להיבחן על יותר מאלפיים דף במבחן אחד
כולל. תפילתנו ותקוותינו שהדבר יביא רוב תועלת לכלל הקוראים,
וכל אחד במקומו יזכה להוסיף ולהתקדם במעלות לימוד וידעית
התורה.

מתי התחלת ולמה? חוזרים אנו לתחילת הדרך.

הפעם הראשונה התחלתי לפני שני מחזורים במסכת סוכה,

גאוני במיוחד. הם פשוט החליטו להתמסר לזה ולהצליח. כך הגעתי למסקנה - אם הם יכולים, אין סיבה שלא אצליח. כיון שהכל תלוי ברצון.

הצטרפתי לשלב א' ב'קניין הלכה' במסגרתו זכיתי ללמוד ולהיבחן על הלכות שבת, יורה דעה חלק ב', תערובות והלכות פסח. ברוך השם בתכנית זו הרגשתי שאני מצליח. לכן, אף שהייתי בשיא החזרות בתכנית זו, החלטתי להצטרף עם תחילת המחזור החדש בדף היומי, כיוון שידעתי, שבשנה/שנתיים הראשונות, 'קניין ש"ס' אינו קשה במיוחד. כך זכיתי להיבחן על הנ"ל. בסיומו של שלב א' ב'קניין הלכה', העדפתי להסתפק בזה לעת עתה, ולא להמשיך לשלב ב', כי אני מושקע בתכנית 'קניין ש"ס'.

כאן הוא מבקש לשוב ולהדגיש תנאי חשוב להצלחה: כדי להצליח ב'קניין ש"ס'. צריך להגיע להחלטה אישית פנימית ואמיתית, להשקיע בזה 100 אחוז. משהו אישי, לא מסגרת כולל ולא כלום. אתה ורק אתה מסור לזה. לא 99 אלא 100 אחוז. 'עול תורה' כפשוטו. השקעה זו, ממנה הרב בן גיגי להדגיש, לא מתחילה בחזרות הגדולות אלא דווקא מיד בהתחלה. דף גמרא שלא נלמד בבירור ובהבנה מלאה, הופך לבעיה! כל הזמן סוחבים בראש, שדף פלוני לא מובן ולא ברור. רק אחרי שהשקענו כראוי, למדנו את הדף כמה פעמים, אז אפשר לומר ולהרגיש שיש לנו דף גמרא ביד. ואז בעצם אנו מצטרפים למסגרת מבחני 'דרשו'.

איך היה הסדר לימוד שלכם?

כאמור. אחרי לימוד טוב וברור עם חברותא שכבר מרגישים שהדף הוא 'שלך' - למשל כעת עוסקים במסכת זבחים, לפעמים לוקח לנו שעות/ש"ס שלש ללימוד הראשוני ואז מגיע סדר החזרות באותו יום ולמחרת. מאז, הדף נכנס לתזמון של שינון וחזרה כסדר. תחילה, ביום ויומיים לאחר הלימוד, אני חוזר ומשנן, כך גם בכל סוף שבוע אני חוזר ומשנן שוב את הלימוד השבועי, וכן בסוף החודש לקראת המבחן, אני עובר ומשנן שוב את כל הלימוד החודשי. כשיש לי זמן אני מתיישב ומסכם את הדף בכתב, או לכל הפחות מסכם בעל פה.

אתה מתכוון גם לפני המבחן המסכם?

לפני התשובה, אשתף. עד היום זכור לנו במשפחה את השמחה שחגגנו בבית לרגל הזכייה שאבא זכה להיבחן בפעם אחת במבחן על 120 דף. ברוך השם, כיום אנחנו כבר לא עושים עסק מזה, יש

כבר את המבחנים הגדולים על הרבה יתר דפים. אך בהחלט, יכול להיות שזה גם עזר לי להתקדם.

למעשה, חוזר הוא לשאלתנו, בוודאי. אם כן, אני אוהב לחזור יותר בצורה של מסכתות שלימות. אך בעיקרון אני משתדל להגיע לכל מבחן, לאחר שחזרתי שוב על הלימוד בתקופה האחרונה.

שאלת השאלות. איך מתכננים למבחני קניין ש"ס הגדולים?

אני עדיין לא רואה את עצמי ראוי ודוגמא לענות על שאלה זו. קודם כל, אני כל הזמן בשינון וחזרות. בתחילה החזרות נועדות בעיקר כדי להבין יותר טוב את הלימוד, בהמשך, אחרי המבחן החודשי בדרך כלל, החזרות עוברות לסוג אחר, חזרות לזיכרון הלימוד לטווח ארוך.

כן, בעבר קראתי באחת מהשיחות המיוחדות שלכם עם נבחני 'קניין ש"ס' שברגע שידעים שאנו עומדים להיבחן עליהם שוב, כל הלימוד נכנס ונחקק בראש בצורה הרבה יותר מוחשית וברורה. בעבר, זה היה נראה לי קצת מוזר. כיום, אני יכול להעיד - הדבר ממש עובד ככה. אני הולך לישון, ויודע שבעוד שבועיים יש את המבחן החודשי ואחר כך המשך המבחנים, הדף שלמדתי עומד לי בצורה מוחשית יותר מול העיניים...

מהו סוד ההצלחה

בעצם 'קניין ש"ס' היא תכנית קלה ונגישה לכל בן אדם מצוי. רק צריך להחליט בעצמנו, שאנו הולכים על זה בכל כוחנו. זה הסוד האחד והיחיד בכל הסיפור הזה!

כמובן, כל אחד צריך להכיר בעצמו את יכולותיו ותכונותיו, אבל באופן עקרוני כל אחד שיחליט באמת, בליווי תפילה וסייעתא דשמיא, יזכה לזה. וכן, אם מותר לומר, זה שזכיתי להשתתף במעמד האדיר ב'בנייני האומה' ולשבת שם יחד עם אלופי התורה ולהיבחן על יותר מאלפיים ש"ס. - זה אומר משהו. לא רק לי, אלא גם לכל אחד מהקוראים. זה אומר שזה אפשרי, לא מדובר ביחדי סגולה.

מה אתה משיב לחבר/מכר המתעניין אצלך על הצטרפות לתכנית "קניין ש"ס"?

זורע ואינו קוצר? פשוט חבל. אם כבר ללמוד עוד דף גמרא ועוד דף, חבל מאוד שלא לזכור את זה.

לשליחת תגובות לכותב המאמר, או לשתף בטיפים וראיונות לצד דרכי הצלחה כתבו ל: a0533185209@gmail.com

בזכות התורה ולומדיה

מאות אלפי יהודים כבר זוכים להתקדם מדי יום בידיעת התורה
באמצעות התוכניות השונות של 'דרשו' אל תישאר מאחור!

לפרטים והרשמה גש לעמדת נדרים פלוס

התיישבתי מתחת לעץ הראשון וראיתי לבחורים: 'או שתיקחו אותי מפה עם מסוק אני שנעביר את הישיבה מכפר גנים לג'לבון, אבל אני לא מסוגל לזוז אפילו מטר אחד!'

מגיד המישרים רבי יעקב שיש שליט"א על הדרך לחוש במתיקות התורה

"וַיֵּדְגוּ לָרֵב בְּקֶרֶב הָאֲרֶץ" (בראשית מו, טז)

בברכתו לאפרים ומנשה אמר יעקב אבינו: "וַיֵּדְגוּ לָרֵב בְּקֶרֶב הָאֲרֶץ" (בראשית מו טז). ומבארים חז"ל במדרש: "מה דגים הללו גדלין במים, כיון שיוודת טיפה אחת מלמעלה מקבלין אותה בצימאון כמי שלא טעמו טעם מים מימיהן, כך הן ישראל גדלין במים בתורה, כיון שהן שומעין דבר חדש מן התורה, הן מקבלין אותו בצימאון כמי שלא שמעו דבר תורה מימיהן" (בראשית רבה צו).

הרי לנו שהצימאון לתורה הוא תנאי בסיסי למתיקות התורה. רק אדם הצמא לכל מילה של תורה יכול להרגיש במתיקותה. אבל מה עושים כשלא מרגישים בצימאון וממילא לא מרגישים גם במתיקות? מה עושה בחור שלא אוהב ללמוד ואין לו טעם בלמוד?

תשובת החפץ חיים

את השאלה הזו שאל אותי אחד מתלמידי ביישוב "כפר גנים" וזו היתה תשובתי. רבי אהרן כהן זצ"ל, חתן ה"חפץ חיים" זצ"ל, שאל את חמיו כיצד זוכים לקבל טעם בלימוד התורה?

במקום לענות השיב ה"חפץ חיים" בשאלה מדוע התורה נמשלה דוקא למים? אמנם הגמרא אומרת: "מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך, אף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה" (תענית ז ע"א). ומכאן אנו למדים שתלמיד חכם צריך להיות מעוטר בענווה ובמידות טובות. אבל עדיין יש להבין מדוע דוקא המים מהווים משל לתורה, הרי גם היין וכל הנוזלים האחרים זורמים למקום נמוך ויכולים לשמש כמשל לתורה ולבעל הענווה.

תירץ ה"חפץ חיים" שעל מים אין מברכים ברכת הנהנין אלא אם כן האדם שותה אותם לצימאון. כאשר אדם שותה מים לצורך בריאותו, בשביל לבלוע כדור או כי הדיאטנית גזרה עליו לשתות בכל יום עשרה ליטר, הוא לא מברך עליהם ברכות הנהנין. וזאת משום שהאדם נהנה מהמים רק כשהוא שותה אותם כדי להרוות את צימאונו, בניגוד לשאר המשקים שהאדם נהנה מהם גם כשאין צמא, ולפיכך הוא מחויב לברך עליהם גם כשאין שותה אותם לרוויה.

מכאן אנו למדים שכפי שהצימאון מהווה תנאי הכרחי להנאה מהמים, כך הצימאון לתורה מהווה תנאי הכרחי לקבלת טעם בלימוד. ועל כן נמשלה התורה דוקא למים ולא למשקים אחרים. וזאת משום שרק מי שצמא לתורה ומשתוקק אליה, חש בערבותה ובמתיקותה.

השאלה במקומה עומדת

התשובה לא סיפקה את הבחור שחזר והקשה: "אמנם הבנתי שהצימאון לתורה מביא למתיקות התורה, אבל מה אעשה אם אני לא צמא לתורה? הרי חזרתי לנקודת ההתחלה ושוב אין לי דרך להרגיש טעם בלימוד".

באותם רגעים נזכרתי באפיזודה שהתרחשה בקמפ הקיץ של ישיבת "כפר גנים". "אתה זוכר שצעדנו במסלול מפל הג'לבון ברמת הגולן. באמצע העלייה לעבר החניון הרגשתי שאני לא מסוגל לטפס במעלה ההר. התיישבתי מתחת לעץ הראשון וראיתי ואמרתי לחבר'ה: 'או שתיקחו אותי מפה עם מסוק אני שנעביר את הישיבה מכפר גנים לג'לבון, אבל אני לא מסוגל לזוז אפילו מטר אחד!' ישבתי מרותק מתחת העץ עד שבחור צדיק רץ לאוטובוס והביא לי בקבוק מים חצי קפואים. עד היום אינני מסוגל לשכוח את טעמם הנפלא של המים האלו. היה במים טעם גן עדן שלא טעמתי מעולם! לשום משקה שבעולם אין טעם כה מתוק כמו הטעם של מים קרים על נפש עייפה.

לעמול להתייגע, ולהרגיש

מדוע היה למים טעם כה מתוק? מפני מה הרגשתי במים הללו טעם גן עדן? משום שלאחר קושי ועלייה, לאחר מאמץ והשקעה, מרגישים צימאון אדיר. וכשמרגישים צימאון אדיר יש למים טעם ערב ונפלא שאין כמותו בכל העולם!

מכך תסיק כיצד תוכל לקבל טעם בתורה. בשלב הראשון עליך לעמול, להתייגע ולהתאמץ. בשלב השני, לאחר העמל והיגע, תחוש

הוא שאל אותי בתקיפות מה, תאמר לי מי גילה לך שיש לי כסף? אפילו בני ביתי לא מודעים לעושרי, איך אתה יודע? אני עניתי כנגדו, אני לא מתערב לך בעסקיך ובסודותיך, אתה אל תתערב לי בעסקי ובסודותי

מהיכן ירק זה חי? כיצד מצליחים אברכי הכוללים להתקיים ממלגה כה צנועה ודלה לאורך שנים? פרשה זו סתומה

הרב צבי גטקור

"וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם" (בראשית מז, כח)

פרשה זו סתומה (כ"ט)

אמונה בחוש? תפתח כולל", ככה פשוט, והוא צדק. ובכן רשות הדיבור נתונה להגאון רבי שלום בער סורוצקין שליט"א, ראש ישיבות 'עטרת שלמה':

אנשים שואלים אם אני רואה סייעתא דשמיא, והאמת היא שאי אפשר לקרוא לזה 'סייעתא דשמיא', אלא 'הכל מן שמיא' כפשוטו.

אין קול ואין עונה

תשמעו עובדה, מספר רבי שלום בער, באחת מנסיעות גיוס הכספים האחרונות בחו"ל, סיכמתי עם גביר בעל יכולת, להיפגש עמו, למחרת היום בביתו. למחרת בבוקר התקשרתי לוודא כי הוא זוכר את דבר הפגישה, ואין קול ואין עונה, ניסיתי כמה פעמים, ואז החלטתי, כי אם הוא לא עונה מרחוק בטלפון, הוא יענה בעזרת השם, בצורה של פנים מול פנים.

יצאתי מהאכסניה בה שהיתי ונסעתי אל כתובתו של הנדיב, הוא פתח את הדלת, וקיבלני בחביבות, כאילו לא התחמק ממני כל הבוקר, ישבנו אצלו בסלון, דיברנו בלימוד מעט, הוא התברר כבר אור"י, וכאיש חביב עד למאוד, וגם צנוע, ביתו היה בית סטנדרטי, ממש לא בסטנדרט של הגבירים האמריקאים.

לאחר שיחת הלימוד הנימוסית, הוא הוביל אותי אל חדר עבודתו, הושיב אותי למולו, ושאל אותי בתקיפות מה, תאמר לי מי גילה לך שיש לי כסף? אפילו בני ביתי לא מודעים לעושרי, איך אתה יודע? אני עניתי כנגדו, אני לא מתערב לך בעסקיך ובסודותיך, אתה אל תתערב לי בעסקי ובסודותי, המציאות היא שהדבר נודע לי, ואני

דורשי רשומות אמרו, ויחי יעקב, איך חי האברך יושב האהלים, מהיכן ירק זה חי, כלומר פרנסתו וסיפוק צרכיו כיצד הם מסופקים לו, פרשה זו, סתומה היא, ואין אדם יודע פישרה.

פרנסת האברכים, היא מסתומות העולם, לא מביע לאנשים הרחוקים, שאינם מבינים כיצד אנשים שפויים, חיים בפשטות, ולא מחפשים לבזבז את הונם ואונם על מותגים והבלי דמיון. אנשים שאינם יכולים להאמין שקיימת מציאות שבה מליארדי שקלים מולווים ונלווים זה מזה, ללא גביית פרוטה ריבית, ועוד הנה וכהנה המרכיבים את הפסיפס הכלכלי המדהים והלא יאומן של ציבור שומרי התורה והמצווה.

אלא שאפילו בני התורה עצמם, אם תשאל אותם, כיצד הנך מתפרנס, אברך יקר, הלא גידלת משפחה ברוכה, וכולם ב"ה לבשו ואכלו וגדלו ולמדו ופרחו מהקן... בהסתכלות לאחור, הרי בידך עברו מיליוני שקלים, הכיצד. הלא ברור שאם תצרף את כל המלגות שקיבלת מעודך ועד היום הזה לא תגיע אפילו לא למיליון הראשון, ואיך אם כן גידלת פרנסת וחינתת כך וכך ילדים?

גם הם, האברכים עצמם, לא יידעו לענות, אבל עובדה היא ואין עליה עוררין, כי ישנם בני תורה, שעמלים ודבקים בתורה, ומשכורתם הקבועה דלה ומצומקת, ומשפחתם רחבה וענפה, וחייהם חיים מאושרים וטובים, ופרשה זו, מאז ולתמיד, סתומה היא.

סיפורים 'נדושים'

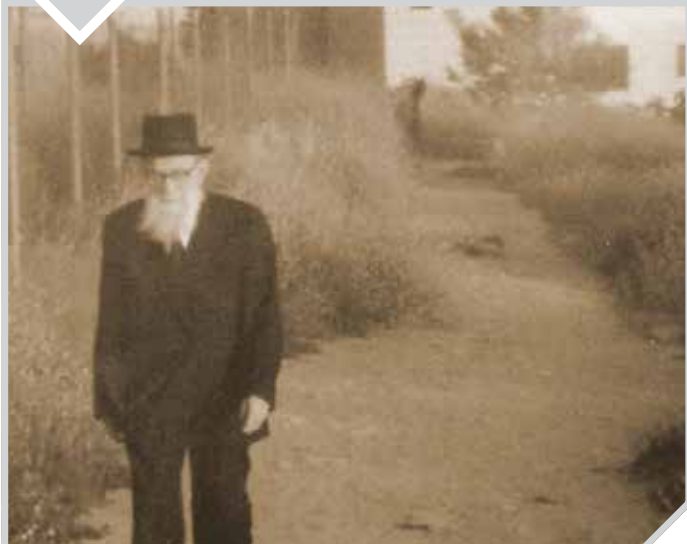
בתחילה סברתי להביא לאחר הקדמה זו סיפור מרתק, ומדהים, על איך מגלגל פועל הכל ב"ה, לאברך שלומד ברצינות, את הרחבת דירתו, מיידו הרחבה ללא מתנת בשר ודם אפילו.

אך ב"ה וסיפורים אלו, רבים מספור הם, וכהתרבות האברכים המתמידים שליט"א, כך מתרבים הסיפורים והעובדות, שרק היוצר ב"ה, יכול ליצור. ולפיכך, זה כמעט 'נדוש'.

בכל אופן, עדיין סיפורה של 'החזקת התורה' והדרך הפלאית בה מחזיקים מוסדות התורה, היא מרגשת, ומפליאה כל לב, ובכל פעם מחדש. אמר לי פעם ראש כולל המחזיק מנין אברכים ועוד, "רצונך לראות

"מדוע אני מסוגל לראות בחור שמעיין בתורתם של הראשונים באופן שאינו הולם את כבודם ותורתם ואינני מזדעק, ואילו כאשר אני רואה בחור מעיין ב'ברכת שמואל' בקלות ראש אני מזדעק?"...

הקשר המופלא של הגאון רבי גדליה אייזמן זצ"ל, משגיח דישיבת 'קול תורה', עם מורו ורבו הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל

ניגש אליו בחיבה, לפת בזרועו, ולחש על אוזנו: "דעם רעבנ'ס תורה דארף מען לערנען נישט קוקן"..." [את תורתו של הרבי יש ללמוד. לא להסתפק בהבטה בעלמא"...].

כיוצא בזה, אירע פעם כאשר פסע רבי גדליה כדרכו ברחבי בית המדרש הלון ושוב בשעת הסדר, ואוזניו קלטו את דבריהם של שני בחורים שעסקו בתורתו של רבי ברוך בער. הוא ששלט בכל מכמני תורת רבו, תפס מיד כי הם שוגים בהבנת דבריו, וניגש אליהם ואמר: "לא כך לומדים 'ברכת שמואל'..." לאחר מכן שוחח עימם ארוכות בדברי רבי ברוך בער שעל הסוגיא, והוכיח להם כי הם כלל לא ירדו לסוף דעתו.

אולם כדרכו הביקורתית והתובענית כלפי עצמו - אותה סיגל כמשנת חיים, הוא ביקר פעם גם את עצמו על זהירותו והידורו בכבוד תורת רבו: "מדוע אני מסוגל לראות בחור שמעיין בתורתם של הראשונים; הרשב"א, הריטב"א או הרמב"ן באופן שאינו הולם את כבודם ותורתם ואינני מזדעק, ואילו כאשר אני רואה בחור מעיין ב'ברכת שמואל' בקלות ראש אני מזדעק?"... - כך הוא שפך שיח תוך כדי כאב עצור באוזני אחד מתלמידיו, והסיק: "אלא מאי, כנראה משום שאת עמל התורה של רבי ברוך בער ראיתי בעיני, ואילו את של הראשונים כמלאכים לא ראיתי. נו, אז חסרה לי אמונה בעמל התורה של הראשונים..."

(רבי גדליה')

רבי גדליה שזכה לראות במו עיניו את גודל עמלו בתורה של רבי ברוך בער, ואת יגיעתו הרבה בה ללא ליאות, העריך וייקר עד מאד את תורתו וחיידושיו, וביטא את חיבתו כלפיהם בכמה וכמה הזדמנויות.

כאשר למדו פעם בישיבת 'קול תורה' סוגיא מסובכת אשר ישנם עליה כמה יסודות חשובים בספר 'ברכת שמואל', התקשו הבחורים לרדת לסוף דעתו הגדולה, בעיקר בשל סגנון הכתיבה של הספר. פנו איפוא בשעת הסדר כמה מטובי הבחורים לרבי גדליה, ובקשו ממנו - כתלמידו של רבי ברוך בער ששמע בשעתו מפיו את החידושים שנדפסו אחר כך בספר - שיאות למסור בפניהם שיעור מיוחד, בו יבאר להם באר היטב את הסימן הסבוך מתחילתו ועד סופו. בתחילה נענה לבקשתם בחיוב, אלא אמר כי צריך לתאם זמן ראוי לומר את השיעור, כדי שלא יבוא על חשבון סדרי הישיבה והשיעורים הקבועים של הרמ"ם.

אולם לפתע נראה רבי גדליה מהורהר, והחל לפסוע בבית המדרש הלון ושוב כדרכו. לאחר כמה דקות שב אל אותם הבחורים, ואמר להם כי הוא חוזר בו מהסכמתו למסור את השיעור, כשטעמו ונימוקו עימו: "הן עדיין חרותים במוחי גודל עמלו ויגיעתו העצומה של רבי ברוך בער בתורה. קשה לי לתאר לכם את ההשקעה שהוא השקיע בכל חידוש בכדי לבססו על אדני האמת, לנסחו נכון ולהגדירו היטב. ולכן אינני מסוגל להרצות את דבריו מבלי להתכונן לכך כראוי; במלוא הרצינות וישוב הדעת. הכנה כזאת תדרוש ממני זמן רב. אך מכיון שאני משועבד למסירת השיחות, ואני חייב להשקיע שעות רבות בהכנתן, משום כך אין הזמן בידי להתכונן כראוי לאמירת השיעור, ומוכרח אני לסרב לבקשתכם".

לא פעם אירע, שהבחין בבחור המעיין בספר 'ברכת שמואל' בתנוחה המבטאת קלות דעת, כמו התרווחות לאחריו על הספסל או הנחת רגל האחת על השניה תוך כדי עיונו. הוא היה ניגש אליו ומוכיחו כשנימה של כאב מורגשת בקולו: "וכי יודע אתה באיזה עמל נכתב הספר? איך עולה בדעתך שתוכל לשבת כך בניחותא ולהבין משהו?... הלוא בשביל להבין את דברי רבי ברוך בער צריך לקחת סטנדר, לקרוא בריכוז כל מילה, ואחר כך להתעמק בהם היטב, וגם אז כולי האי ואולי!"...

פעם הבחין רבי גדליה בבחור שהוציא ספר 'ברכת שמואל' מארון הספרים באמצע הסדר, עיין בו לרגע קט והחזירו למקומו. הוא

לי, אתה יודע איך נוסעים לטבריה, ההוא עונה, לא, ופעם הבאה אל תפריע לי באמצע שיחה חשובה.

טוב הוא ניגש לשני דופק קלות על כתפו, והוא מתעורר בבהלה מנמנומיו, כן מה? סלח לי שאני מפריע לך באמצע שיחה, אתה יודע איך נוסעים לטבריה?

והוא עונה בכעס, לא! ואני לא באמצע שיחה, אלא באמצע שינה. וכך הוא ניגש לעוד ועוד, וכולם לא יודעים.

הוא מתחיל לצעוק במתח, 'אוי ואבוי', מה יהיה, וכולם, מסתכלים בתמיהה, והוא ממשיך לילל, אוי אוי, לאן אנחנו נוסעים, אף אחד לא יודע איך מגיעים לטבריה, הצילו, לאן חוטפים אותי, איך אני אגיע לטבריה.. יהודי אחד, תכלית, שהבין את העניין לאשורו, קם ממקומו, ומנענע אותו, אדוני תירגע!!!

אבל מה יהיה, מי יקח אותי לטבריה, אף אחד לא יודע איך נוסעים. נכון, הוא עונה בחמלה, אף אחד לא יודע, אבל יש אחד שכן יודע, הנהג! ואם הוא יודע הכל בסדר.

שב רגוע, בסוף תגיע אל מחוז חפצך.

כשיעקב אבינו היורד מצרימה בזמנו, כן כל אחד ואחד, ועמלי תורה בפרט, יש לנו נהג שיודע את הדרך, את המסלול, הוא הוביל אותנו, ויוביל אותנו, בבטחה.

בלי פחד. בלי חשש עתידי. בלי בהלה. רק חזק חזק ונתחזק.

כאן, בא לבקש עבור אלפי אלפי אברכי ותלמידי מוסדות עטרת שלמה, ועליך לפתוח את ידך ולתת להם כהוגן.

הוא נתרצה, ורשם צ'ק, אך כשעיינתי בצ'ק נדהמתי...

הצ'ק היה אכן על סך נכבד ביותר, וב"ה מאז הוא כבר העניק למוסדותינו עוד לא מעט צ'קים שכאלו.

אבל השם שהיה רשום על הצ'ק לא היה השם שאותו חיפשתי באותו הבוקר.

הגעתי בטעות לאדם אחר, אדם די רגיל, שמעט ימים קודם לכן נפלה לו ירושה גדולה, ואף אחד בעולם, חוץ מעורך הדין שלו, לא ידע על התעשרותו.

ופתאום, "סורוצקין הזה", מאיפה הוא יודע הכל?!"

והאמת, כפי שתיארתי לכם, סורוצקין באמת לא יודע, הכל מאיתו יתברך.

וכך זה בכל פעם, ופעם, הסיוע מגיע ממקומות לא צפויים ולא מתכננים בעליל.

שב רגוע ותגיע

משל למה הדבר דומה: אדם נוסע מירושלים לטבריה, אוטובוס מלא בנוסעים, והאוטובוס נוסע..

לפתע קם אדם מירכתי האוטובוס, ניגש ליושב לפניו, ושואל, סלח

המשך מעמוד 3 | הגאון רבי אליהו קרויטוירט שליט"א

מיד היה מגיע ומטפל במרן במסירות רבה, הגיע גם הפעם והצליח לייצב את מצבו.

בבוקר אמר לי מרן שחשב בלילה "אז דאס איז דאס" (שזה כבר הסוף), ומאז לא דיבר מרן מזה הענין מאומה. כפי הנראה, כשראה איך שהענין הזה גובל בפיקוח נפש עבורו, וסכנה הוא בשבילו, סילק את עצמו מלחשוב על כך.

(הרב יעקב היילר שליט"א, 'המבשר תורני' לרגל יו"ד המ"ה, י' חשוון תשע"א)

ה", ניסיתי להרגיעו ואז אמר לי מרן "אילו היו מעיזים לכתוב כזאת על איזה 'שייגען', כבר היה מתהפך העולם, וכאן כותבים כאלו דברי נאצה על גדול בישראל"

גם לאחר מכן מרן ממש לא מצא מרגוע לנפשו הסוערת, כך נמשך הדבר מספר ימים עד ליל שבת כשכל אותה עת אינו מצליח להירגע, ובליל שבת הותקף מרן בהתקף לב חמור והיה בסכנת חיים ממש, והד"ר רחמלוביץ שדר בסמיכות, וכל פעם שהיו קוראים לו

המשך מעמוד 21 | הגאון רבי גואל אלקריף שליט"א

שילמו את הכסף והם נאלצו לברוח לארץ ישראל, לא סבלו כלום והקימו בה משפחות מפוארות. התברר למפרע שמה שהיה נראה כעונש נורא - היה בעצם הצלה נפלאה.

(ש"ש באמרתך, תודתנו ל"פה נוף' ספרים)

וצריך לקבל הכול באהבה.

ומה התברר לבסוף?

אותם ארבעים ושמונה הבחורים שקיבלו את אישורי הפטור ונשארו בהונגריה, עברו את השואה הנוראה, ורק שני הבחורים שהוריהם

המשך מעמוד 24 | רבי יעקב שיש שליט"א

אך כאשר נפשו רעבה שמשותק ומתאוה לעסוק בתורה, אפילו מר מתוק לו מחמת שיגע בה מאוד וציער את עצמו עליה."

ראשית כל יש להתאמץ ולהשקיע בלימוד התורה. כשמשקיעים ומתאמצים חשים בצמא לתורה. וכשחשים בצמא לתורה מרגישים במתיקותה ובטוב טעמה.

(לרומם' תודתנו ל"פה נוף' ספרים)

בצימאון אדיר. ובשלב השלישי כשתחוש צימאון לתורה, תקבל טעם בלימוד ותרגיש שהתורה מתוקה מדבש ואין בכל העולם כולו דבר נעים וערב כמותה."

את היסוד הזה כותב הגאון מוילנא במפורש בפירושו על הפסוק: "נִפְּשׁ שְׁבַעַת תָּבוֹס נִפְּשׁ רָעָבָה כָּל יוֹם מִתּוֹק" (משלי כז, ז). "כאשר לא יחפץ האדם בהגיון התורה, אז אינו טועם המתקנות וזה 'תבוס נופת'.

מתוקים מדבש

נודע לו שטעה בחשדו בי, ופייס אותי ובירכני באריכות ימים! לאחר זמן הייתי אצל רבי מאיר'ל פרמישלאנער, תיכף בהכנסי לפניו, אמר לי 'הנני רואה שיש לך ברכת אריכות ימים מה'בראדער רב', בוא ואמתיק לך את הברכה..'

"קחם נא אלי ואברכם" (בראשית מ"ח, ט')

הגאון רבי מנשה רייזמאן שליט"א מביא מה שמסופר על הגאון רבי העניך פאדווע זצ"ל שבבחרותו הלך לטייל עם אחיו בוינה. וראו לפנייהם בסוף הרחוב יהודי זקן מופלג זוגתו הולכים בדרכם, ואמר לו אחיו לרבי העניך, הנך רואה את הזקן הזה, הוא זכה לקבל ברכה מהרה"ק רבי מאיר'ל פרמישלאנער זי"ע.

הזקן היה רחוק מהם מרחק רב, כחצי רחוב. ותיכף שאמר לו אחיו כך, הסתובב הזקן ואמר להם "הנכם משוחחים עלי? בואו ואספר לכם איך היה המעשה... אני הייתי משמש אצל הגאון רבי שלמה קלוגר המגיד מבראד זי"ע, והוא היה נוהג להכין את הדגים בעצמו לכבוד שבת, כדרך שהיה רבא מולח שיבוטא לכבוד שבת.

פעם אחת היה רבי שלמה עסוק מאד עם דיני תורה ולא היה לו זמן להכין את הדגים, וצווה עלי לעשות את הדגים והזהיר אותי שאשמור מאד שלא תתפוצץ המרה של הדג, שיש דגים שאם המרה נפתחת, אזי טעם הדג כולו מר. אני נזהרתי מאד שלא תיפתח המרה, אך לאחר שחזר רבי שלמה היה נראה לו שכן נפתחה המרה, והוכיחני על כך.

לאחר מכן נודע לו שטעה בחשדו בי, ופייס אותי ובירכני באריכות ימים! לאחר זמן הייתי אצל רבי מאיר'ל פרמישלאנער, תיכף בהכנסי לפניו, אמר לי 'הנני רואה שיש לך ברכת אריכות ימים מה'בראדער רב', בוא ואמתיק לך את הברכה..'. הוא אמר אריכות ימים, ואני מוסיף לך 'עם שמיעה טובה, עם ראייה טובה, ועם זיווג ראשון...'

הבעל גער בה וטען שהיא מסלפת את הפסוק ועלולה להכניס מלאך רע לבית.

אך האשה עמדה על שלה וטענה שזה נוסח מבית אמה, ומסורת שאינה מוכנה לשנות. הוויכוח החרף והשלום בבית נפגע.

כאשר עבר בכפר האדמו"ר מסקולען זצ"ל, פנו אליו בני הזוג שיכריע. הרבי הקשיב ברצינות, ולאחר מחשבה אמר לבעל שלדעתו דווקא נוסח האשה נכון.

"הרי מן הסתם גם אתה יודע ששני מלאכים מלווים תמיד כל יהודי בדרכו, אחד מלאך טוב והשני מלאך רע. במיוחד בליל שבת קודש, שבו מלווים אותו המלאכים עד הבית, וכידוע המלאך הרע מודה ובעל כרחו עונה 'אמן' על ברכתו של המלאך הטוב.

כאשר אמה של אשתך אמרה 'המלאך הגואל אותי מכל', היא ייחדה את מחשבותיה אל המלאך הטוב, והתפללה שמלאך זה יגאל אותה מכל צרותיה; ואחר כך הוסיפה ואמרה 'רע יברך את הנערים', כלומר שגם המלאך הרע יצטרף לברכה זו, ויענה אמן על כרחו...

הבעל שמע את הדברים והחל 'להבין' מה קורה כאן. פתאום הוא גילה שאשתו צודקת בדבריה...

לאחר מכן פנה הרבי גם אל האשה ואמר שאמה אמרה כך כ'הוראת שעה' בשל מגיפה קשה שהייתה בזמנה, אך כעת, כשאין סכנה,

הבעל גער בה וטען שהיא מסלפת את הפסוק ועלולה להכניס מלאך רע לבית. אך האשה עמדה על שלה וטענה שזו מסורת שאינה מוכנה לשנות

"המלאך הגואל אתי מכל רע" (בראשית מ"ח, טז)

בספר 'מצוות בשמחה' מובא מעשה נפלא: בכפר קטן חיו איש ואשה שנישאו זה מקרוב, וביניהם פרץ ריב. הסיבה הייתה אופן אמירת קריאת שמע: האשה אמרה את הפסוק "המלאך הגואל אותי מכל - רע יברך את הנערים", כך שיצא כביכול שה'רע' מברך.

אפשר לחזור לנוסח הרגיל ולומר כמו המשמעות המקורית של הפסוק. האשה קיבלה את הדברים, וכך הושב השלום לביתם.

בשיחה עם אחד הרבנים עיקם בן שיחו של רבי משה את אפו למשמע שמו של יהודי פלוני, לסימן של מורת רוח מאותו אדם. מיהר רבי משה ומחה

"כִּי בְּאַפִּם הָרְגוּ אִישׁ" (בראשית מ"ט, ו')

כשהחפץ חיים פרסם ספרו 'שמירת הלשון', שלחו לרב אחד, שעלעל בספר ואמר, למה דווקא שמירת הלשון, מדוע לא חיבר ספר על שמירת החוטם?

השליח סבר שהוא מתלוצץ, אך כשסיפר זאת לחפץ חיים אמר לו, הצדק עמו, אף בחוטם יש להיזהר, שכן נאמר "כי באפם הרגו איש", בעקמת האף אפשר להביא לאסון.

רבי משה מידנר זצ"ל מחשובי חסידי סלונים ומשיגי בשיבת סלונים בברנוביץ, הקפיד ביותר על מצוות שבין אדם לחברו ונזהר מכל סרך של איסור לשון הרע.

מסופר כי בשיחה עם אחד הרבנים עיקם בן שיחו של רבי משה את אפו למשמע שמו של יהודי פלוני, לסימן של מורת רוח מאותו אדם. מיהר רבי משה ומחה באותו רב ואמר כי כשם שיש איסור לשון הרע בפה, כך גם עיקום האף יכול להיות איסור לשון הרע. על זה אמר הכתוב 'כי באפם הרגו איש' לומר לך כי גם בעקמת אף אפשר להרוג בן אדם, השלים רבי משה את דבריו.

ברגע שתכולת הכפית החלה להישפך לפיו נרתע הגאון. הוא פלט את התרופה מפיו, הרים את קולו בכוחותיו האחרונים ואמר: "אוי! יין נסך!"

"כִּפְסֵם בֵּינָם לְבָשׂוּ" (בראשית מ"ט, י"א)

סיפר הגה"צ רבי שלום שבדרון זצ"ל, והבאו הדברים בספר 'קול חוצב': שמעתי מעשה נורא מפי הרב טייטלבוים זצ"ל מאמריקה [תלמיד של רבי מאיר אריק זצוק"ל] ששמע את הדברים מפיו בנו של הגאון מבוטשאטש זצוק"ל על אביו הגאון, שסיפר: "אבי, היה זהיר מאד ביין נסך באופן מיוחד. הוא נהג לעשות יין בעצמו והתעסק עם הענבים והיין בחדר ללא חלונות, כי נזהר אפילו מראית עכו"ם. ואם נזקק לנסוע לדרכו עם כדי יין, כיסה אותם בכמה כיסויים כדי שח"ו גוי לא יגע בהן. זהירות נדירה ומיוחדת.

[כמו שמבואר ב'דרכי תשובה' סימן קכ"ג: ראיתי אנשי מעשה שהיו מחמירים אפילו בראיית כלי היין, והחוות יאיר במקור חיים ב'קיצור הלכות' כתב שמידת חסידות להקפיד בכוס של ברכה בהסתכלות גוי].

פעם שאלתי אותו, סיפר בנו של הגאון הנ"ל, אבא, למה רואים אצלך זהירות יוצאת דופן ביין נסך? והוא השיב לי: התגלה לי, שמטרת

התיקון שלי בעולם הזה הוא בענין של יין נסך, הייתי כבר בעולם וחזרתי שוב בשביל דבר זה [כנראה שבגלגול הקודם היה אצלו פגם במצוה זו].

המשיך בנו לספר: לקרא פטירתו ראו שמצבו הולך ומתדרדר. הזעיקו רופא. הרופא ראה את המצב והורה לרוץ מהר לבית מרקחת להביא תרופה מסוימת. השליח רץ מהר ושב עם התרופה בידו, ושפכו את סם המרפא לתוך כף והכניסו אותה בפיו.

ברגע שתכולת הכפית החלה להישפך לפיו נרתע הגאון. הוא פלט את התרופה מפיו, הרים את קולו בכוחותיו האחרונים ואמר: "אוי! יין נסך!"

שלחו שליח לבית המרקחת, והרוקח הסכים לספר להם שאכן התרופה מורכבת בין היתר מ-20 אחוזים של יין.

רבי שמואל פסק בצורה נחרצת כי המאכל כשר ללא שום פקפוק, והבהיר שאינו יכול לפרט מדוע פסק באופן זה. כדי להסיר ספק מלבם של הסועדים, הצהיר רבי שמואל "אף אני אבוא לסעודה ואוכל מאותו בשר!"

"וּלְבָן שְׁנַיִם מִחֶלֶב" (בראשית מ"ט, י"ב)

מסופר על רבה של ירושלים רבי שמואל סלנט זצ"ל שנשאל על כך חלב גדול שנפל עם תכולתו לתוך סיר בשר שהיה מיועד לסעודת ז' אדר של החברה קדישא, האם יש אפשרות להתיר את הבשר. התשובה לכאורה היתה נשמעת מתוך השאלה שתיארה את כך החלב הגדול, אך רבי שמואל מסלנט הורה לשואל לחזור לביתו כעבור שעה בזמן שהוא מעיין בהלכה חמורה זו. האיש הופתע מכך שהרב לא אסר מיד את התבשיל.

כשחזר אל הרב בשנית, גדלה הפתעתו שבעתיים. רבי שמואל פסק בצורה נחרצת כי המאכל כשר ללא שום פקפוק, והבהיר שאינו יכול לפרט מדוע פסק באופן זה. כדי להסיר ספק מלבם של הסועדים, הצהיר רבי שמואל "אף אני אבוא לסעודה ואוכל מאותו בשר!". ואכן כך עשה. הסקרנות בערה בכל הנוכחים ומי ששמע את המעשה המשונה, מדוע מסתיר הרב את סיבת ההיתר?

מספר שנים עברו, ושעתו של החלבן להיפרד מן העולם הגיעה, ואנשי החברה קדישא נקראו למיטתו, ואז התגלה הסוד: "לאחר שהרב נשאל את השאלה הוא שלח מיד לקרוא לי", סיפר החלבן של העיר, "וביקש שאגלה לו בסודי סודות האם אני מוסיף מים לחלב או שחלב נקי הוא..."

החלבן נאלץ להתוודות שהוא מוסיף מים, רבי שמואל הביט בו בעיניים רחמניות והוסיף לשאול לכמות המים, ומשנענה, פטר את החלבן לביתו תוך שהוא מרגיעו שאיש לא ידע את סודו.

או אז נפנה ר' שמואל לחשב את הכמויות והגיע למסקנה ברורה שיש פי שישים בכמות התבשיל לעומת החלב שנשפך לתוכו, והתיר את התבשיל באכילה. עם זאת, כדי לא לבייש את החלבן, לא פרסם את טעמו של הפסק.

איזה איסור ממלאכת 'הוצאה' ניתן לעבור עליו רק בסיוע של אדם נוסף?

איסור 'הוצאה' מרשות היחיד לרשות הרבים, ולהיפך, וכן איסור הטלטול ברשות הרבים לטווח של יותר מארבע אמות, אינו אלא בשטח שהרבים מהלכים בו או משתמשים בו. אבל שטח שהרבים אינם משתמשים בו - אף אם הוא מהווה המשך של רשות הרבים וחלק ממנה, אינו נחשב לרשות הרבים; אלא, אם יש בשטחו ארבעה על ארבעה טפחים, הריהו 'כרמלית', ואם לאו, הריהו 'מקום פטור'. ולכן, לדוגמה, שתי רשויות היחיד, שקירותיהם צמודים לרשות הרבים, וביניהם יש שטח הנמשך

מרשות הרבים ומהווה חלק ממנה - אם רוחבו של שטח זה הוא פחות מארבעה טפחים, אינו נחשב לרשות הרבים, כיון שהרבים אינם נכנסים כלל למקום בגודל כזה. ודינו כמקום פטור, ולכן מותר להעביר חפצים מרשות היחיד זו לרשות האחרת דרך מקום זה, בין בהעברה ישירה של החפצים מזו לזו ובין באופן שהאדם עומד בשטח זה ומעביר חפצים מזו לזו [וראה להלן]. אולם, אם רוחבו של שטח זה הוא ארבעה טפחים ויותר, דינו כרשות הרבים, משום שבאופן זה הרבים נכנסים לתוכו ומשתמשים בו.

ושתי רשויות היחיד שמותר להעביר חפצים מזו לזו בשבת, וכגון שעשו 'עירוב חצרות', ורשות הרבים עוברת ביניהן - מותר לזרוק חפצים מזו לזו דרך האוויר שמעל לרשות הרבים, בגובה שמעל לעשרה טפחים, שהוא 'מקום פטור'. וכן, אם שתי הרשויות הן משני עברי רשות הרבים, מותר גם להושיט חפץ מזו לזו. ברם, אם שתי הרשויות הן בצד אחד של רשות הרבים, וכגון שתי מרפסות הבולטות מרשות היחיד זו לצד זו וביניהן מפריד אוויר שתחתיו הוא רשות הרבים - אסור מדאורייתא לאדם העומד ברשות היחיד זו להושיט חפץ לאדם העומד ברשות היחיד האחרת, אף מעל לעשרה טפחים; כיון שבצורה זו הושיטו הל"י את הקרשים זה לזה, מעגלה לעגלה, בעבודת המשכן, שממנה נלמדות ל"ט מלאכות האסורות בשבת. ונחלקו הפוסקים, אם איסור ההושה מדאורייתא הוא רק כשאדם מושיט לאדם אחר העומד ברשות האחרת או גם כשאדם אחד מושיט את החפץ ומניחו ברשות האחרת; ואף לדעת המק"ל, הדבר אסור מדרבנן.

[שו"ע שנד, א, משנ"ב ג, ד, ו, רח, וביה"ל ד"ה אלא, ושם ב, ד"ה ורחבה; בו"מ דרשו, 12-13; שו"ע שמה, י"ד]

דבר התלוי בחבל באוויר רשות הרבים - האם מותר לנענעו ולהסיטו לרשות היחיד?

איסור מלאכת 'הוצאה' מרשות לרשות מדאורייתא, הוא במלאכה שלימה, דהיינו, עקירת החפץ מרשות הרבים והנחתו ברשות היחיד, או להיפך. ועקירת החפץ והוצאתו מרשות לרשות ללא הנחתו, וכן הנחת חפץ שהוצא מרשות לרשות על ידי אחר וטרם הונח - אסורות מדרבנן, מחשש שיבואו העוקר והמניח לעשות מלאכה שלימה. וכן טלטול חפץ לטווח של יותר מארבע אמות ברשות הרבים, אף הוא אינו אסור מדאורייתא אלא בעקירת החפץ לפני הטלטול ובהנחתו לאחריו; ומדרבנן אסור אף בעקירה בלבד, או בהנחה בלבד. והעברת חפץ מרשות הרבים לרשות היחיד, ולהיפך, ללא עקירה וללא הנחה - וכגון שהוא תלוי בחבל באוויר רשות היחיד, והאדם מנענעו ומסיטו לרשות הרבים - יש שהסתפק אם היא אסורה מדרבנן; ויש שכתב שלא מצאנו שאסרו זאת; ויש שכתב, שבכל מלאכת הוצאה או טלטול ברשות הרבים, ישנם שלושה חלקים: העקירה, ההנחה, וההוצאה או הטלטול, וכל אחד מהם, למרות שנעשה לבדו, אסור מדרבנן.

[משנ"ב שנד, ח; בו"מ דרשו, 7, בהרחבה ע"פ המקור]

האם מותר לשפוך מים במרפסת כשהם יוצאים דרך המרזב לחצר הבניין?

'הוצאה' מרשות היחיד לרשות הרבים, ולהיפך, אסורה מדאורייתא רק בהוצאה ישירה, כגון בהעברת החפץ בידיים או בזריקתו ישירות לרשות האחרת. אולם, הוצאה לא ישירה, הנגרמת מכוחו של האדם, וכגון ששופך מים במרפסת שהיא רשות היחיד על דעת שיזרמו מעצמם ויצאו דרך המרזב לרשות הרבים - אסורה רק מדרבנן. ופעולה כזו מכונה 'פוחו'. וכתבו הפוסקים, שהוצאה כזו מרשות היחיד לרשות הרבים, כגון מהמרפסת לחצר הבניין המשותף, ללא 'עירוב חצרות' - מותרת לכתחילה.

[שו"ע שנה, ג, ומשנ"ב לו; בו"מ דרשו, 22; וראה שו"ע שנו, א-ג, ושועה"ר שם, א]

מדוע אין איסור 'לא תתגודדו' בהימנעות מטלטול בשבת במקום שיש עירוב?

במאמר שכתב הגאון רבי שלום פולק, דיין ומורה צדק בקהילת סקווירא בארה"ב, הוא דן בנוגע לאלו המחמירים שלא לטלטל בשבת במקום שיש עירוב כדין, מדוע אין זה בכלל האיסור של 'לא תתגודדו', שדרשו חז"ל: "לא תעשו אגודות אגודות", כלומר. בתשובתו הוא מאריך מאוד בפרטי איסור 'לא תתגודדו', ובמסקנתו הוא כותב בנוגע לשאלת החומרא בעירוב, שאם אדם מחמיר שלא לטלטל משום שאינו מאמין לאחראי על העירוב שהעירוב הוקם כדין, או שחושש שהאחראי לא בדק היטב את העירוב, או שחושש שהעירוב מתקלקל בשבת על ידי התעקמות העמודים, או קריעת החוטים וכדומה, אין בכך חשש איסור 'לא תתגודדו'. ובנוסף, לדעת רוב הפוסקים, אם ההימנעות מהטלטול נעשית 'בצינעה', דהיינו באופן שאינו ניכר לרבים, אין בה איסור 'לא תתגודדו'. ובנוסף, הוא מזכיר שתי דעות בהלכות 'לא תתגודדו', שלפיהן אין איסור בהימנעות מטלטול בשבת במקום שיש עירוב: א. לדעת פוסקים רבים, בנוגע למחלוקת עתיקה ומפורסמת אין איסור 'לא תתגודדו'. ב. לדעת פוסקים רבים, ב'שב ואל תעשה' אין איסור 'לא תתגודדו'.

[קובץ תורני זרע יעקב, גליון יט, עמ' לט-נו]

מה חידש האבני נזר בנוגע לרשות הרבים בזמנו בפולין? רחוב שיש בו הפרדה בין אנשים לנשים - האם נחשב לרשות הרבים?

בשו"ת אבני נזר דן בנוגע לעירוב בערים הגדולות בפולין, כאשר דבריו סובבים סביב תשובתו של הגאון מקוטנא, בעל הישועות מלכו, אשר פקפק בכשרות העירוב שהיה קיים בזמנו. האבני נזר חולק על דבריו ומכשיר את העירוב לכתחילה, ואחד מסימוכיו להיתר הוא חידושו המיוחד, שבמדינות שאינן דמוקרטיות אלא נמצאות תחת שליטת מלך שהוא מושל יחיד שעל פיו ישק כל דבר, ובפרט במקרה בו המלך כבש מדינה זו במלחמה עם מדינה אחרת - כפי שהיתה פולין במועד כתיבת תשובה זו, שנת תרמ"ז - נחשבות כל רשויות הרבים שבמדינה כ'רשות הרבים של יחיד', כיון שהן בבעלותו של המלך, ובידו לקבוע את כל פרטי ההתנהלות ברשויות אלו - כמה ומי יעברו בהן, ומה יעשו בהן. [בהמשך דבריו מבסס האבני נזר את ההיתר על יסודות נוספים, ובתנאים מסוימים, ומציין כי גם רבה של לובלין דאז, בעל התורת חסד, הסכים להיתרו זה].

ועוד בהקשר זה של 'רשויות הרבים' שונות: במקומות מסוימים הנמצאים בשליטה מלאה של 'ירא' ה', קיימת הפרדה ברחוב בין אנשים לנשים, כאשר בעברו האחד של הרחוב מהלכים האנשים ובעברו האחר מהלכות הנשים. למרות ההגבלה הקיימת בכל אחד משני עבריו, נחשב הרחוב לרשות הרבים, במידה והוא עונה לתנאים האחרים של רשות הרבים: רוחב ט"ז אמה, בלתי מקורה, ועוד.

ונהר קפוא, גם אם הוא משמש כדרך לרבים, אינו נחשב לרשות הרבים, משום שאינו דומה לרשות הרבים שהיתה במדבר, וגם - הוא עתיד להפשיר בחום השמש או בירידת גשמים עזים, ואף בטרם יפשיר לחלוטין כבר לא יהיה ראוי לשמש כדרך לרבים.

ומענין לענין: במקומות רבים בחו"ל, מוצבת תיבת הדואר על עמוד נפרד מחוץ לכל בית פרטי. גובהה של התיבה הוא מעל לעשרה טפחים, אך רוחבה הוא פחות מארבעה טפחים, ולכן, בין באופן שהרחוב הוא 'רשות הרבים' ובין באופן שהוא 'כרמלית', נחשבת התיבה ל'מקום פטור', ולכן, לדוגמה, העומד בסמוך לתיבת הדואר בשבת, וגילה שיש בכיסו חפץ שאינו מוקצה אך אסור לו לטלטלו מחמת שאין במקום עירוב כדין - רשאי לכתחילה להוציא את החפץ מכיסו ולהטמינו בתיבת הדואר.

[קובץ תורני זרע יעקב, גליון כח, רנז-ער]

דרשו איד

נקודות ציון בדרכה
של המהפכה התורנית
מבית 'דרשו'

כשמגיעים לכזה מעמד, זה מכניס חשמל לעצמות, אי אפשר לחזור הביתה כמו שהגעת, אתה יוצא מפה בנאדם אחר, נחוש הרבה יותר, עם אש בעיניים. זה היה מדהים...

פעיל 'דרשו' הוותיק הרה"ג ר' אהרן ידלר, ר"מ בישיבת 'באר יצחק' במודיעין עילית, מספר על כנס החיזוק העוצמתי שנערך למגידי שיעור ב'דף היומי בהלכה' - במודיעין עילית לבדה

בראש הכינוס עמדו המרא דאתרא הגאון הגדול רבי מאיר קסלר שליט"א, שניים ממרביצי התורה הגדולים בדור הגאון הגדול רבי חיים פיינשטיין שליט"א והגאון הגדול רבי ישראל בונים שרייבר שליט"א, ואתם עמם נשיא 'דרשו' הגאון רבי דוד הופשטטר שליט"א.

מספר כל כך גדול של מגידי שיעורים, זה לא דבר של מה בכך... בהחלט, יש לנו גם את מספר המשתתפים בכל שיעור, ומעיון במספרים אנחנו יודעים שאותם מגידי שיעורים, יצגו קהל של כאלף משתתפים! המספר הזה אינו כולל את אלו שלומדים לבד, שלא במסגרת שיעור, וכמובן שמספרם גדול הרבה יותר ממספר משתתפי השיעורים. זה לא יאומן! אנחנו מדברים על אלפים רבים שלומדים חלק ד' של המשנה ברורה, במודיעין עילית לבדה, זה דבר שלא היה כמותו מאז הודפס המשנה ברורה בפעם הראשונה ועד כה. לפני מהפכת 'הדף היומי בהלכה' אני לא יודע אם מספרם של כל לומדי חלק ד' במשנה בכל העולם הגיע ביחד לכמה אלפים... זה נותן לנו מושג כמה עצומה המהפכה ש'דרשו' עשה. זה לא מובן מאליו.

מה בעצם היה בכינוס?

בעיקר הדרכה מיוחדת במינה מהגר"ח פיינשטיין והגר"ב שרייבר, כל אחד בדרכו הייחודית לו - איך למסור שיעורים על הלכות עירובין בצורה שתדבר לקהל, תמשוך את לבו, וגם תאפשר ללמוד את זה באופן של 'הלכה למעשה'.

אבל מעבר לתוכן עצמו, הכינוס היה מעמד של חיזוק עצום. הרי כל מגיד שיעור צריך להתאמן, להשקיע בהכנה, יש עליות ומורדות, לפעמים הקושי נראה גדול מדי. כשמגיעים לכזה מעמד, זה מכניס חשמל לעצמות, אי אפשר לחזור הביתה כמו שהגעת, אתה יוצא מפה בנאדם אחר, נחוש הרבה יותר, עם אש בעיניים. זה היה מדהים לראות את זה! פשוט מדהים. כל מילה נוספת, מיותרת.

מהפכת 'הדף היומי בהלכה' לא מפסיקה להתרחב מאז היום בו הוכרזה לראשונה ועד כה. ספרי המשנה ברורה במהדורת 'דרשו' שהודפסו במיוחד לכבודה, ולפי קצב הלימוד במחזור הראשון של התוכנית, הפכו לאחד מרבי המכר הגדולים והבולטים ביותר בהיסטוריה של ארון הספרים היהודי.

חלק ד' של המשנה ברורה שבעבר הלא רחוק היה ספר שלא נלמד כמעט, למעט יחידי סגולה שעסקו בו, הפך להיות ספר שימושי ואפילו בלוי בכל בית כנסת ובית מדרש שתבקרו בו - וכל זה הודות לריבוי לומדי ההלכה, הלומדים מ'שנה ברורה' מקצה לקצה, כחלק מהמהפכה הגדול של 'הדף היומי בהלכה'.

אבל אף אחד לא יחלוק על כך, שלמרות שהמהפכה זכתה להצלחה אדירה בכל רחבי העולם היהודי, בעיר התורה מודיעין עילית, ההצלחה גדולה באופן חריג.

זאת, הודות לפעילות ענפה של פעילי 'דרשו' בעיר, ובראשם פעיל 'דרשו' הוותיק הרה"ג ר' אהרן ידלר, ר"מ בישיבת 'באר יצחק' בעיר, והממונה על שיעורי 'הדף היומי בהלכה' בכל רחבי מודיעין עילית.

נשמח אם תספרו לנו על הכינוס יוצא הדופן שהתקיים בעירכם למג"שים של הדף היומי בהלכה...

בימי החנוכה נערך כינוס גדול לכבודה של תורה במודיעין עילית, במסגרתו התכנסו תחת קורת גג אחת עשרות מגידי שיעורים, ב'דף היומי בהלכה', כולם ממודיעין עילית, כולם כבר מחזיקים במסירת השיעור זה המחזור השני וחלקם אפילו במחזור השלישי, וכולם מוסרים שיעורים בתוך מודיעין עילית עצמה.

הבולטים שבהם היו שלושה מרבני החשובים של העיר, הגאון רבי יצחק לוקנסבורג שליט"א מרא דאתרא של שכונת 'נאות שמחה', הגאון רבי אפרים רוטשילד שליט"א רב בית המדרש 'משובב נתיבות', והגאון רבי ברוך שטרנבוך שליט"א, רב דחסידי ויזניץ במודיעין עילית - שלושתם מוסרים בעצמם שיעורי 'דף היומי בהלכה' דבר יום ביומו כבר שנים רבות.

גליון 716
שנה י"ד תשפ"ו

סיפורי צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר ז"ל

סיפורי חז"ל

ויקרא לבנו ליוסף

למה לא קרא לראובן או ליהודה, הלא ראובן בכור ויהודה מלך, והוא הניחם וקרא ליוסף, ללמדך שהכל מכבדים למי שהשעה עומדת לו, ועוד, שהיה סיפק בידו לעמוד בצוואתו ואמר לו "אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תקברני במצרים" בשבילך ירדתי למצרים, בשבילך אמרתי "אמותה אך הפעם" ועכשיו אפילו אם אדם מת בספינה הנפש הולכת אצל אבותיו, אל נא תקברני במצרים, שופה ללקות בכינים ויהיו מרחשות תחת, ושלא יעשו אותי במצרים עבודה זרה, כי שכשם שנפרעים מן העובד עבודה זרה כך נפרעים מן הנעבד, לכך אל תקברני במצרים, למה האבות מחבבים קבורת ארץ ישראל, לפי שמתי ארץ ישראל חיים תחילה לימות המשיח, ואוכלים שנות המשיח, לפיכך אמר יעקב אל תקברני במצרים, אותם צדיקים שמתים בחוצה לארץ, הקדוש ברוך הוא עושה להם מחילות בארץ ועושה אותן כמערות הללו, והם מתגלגלים ובאים עד שמגיעים לארץ ישראל, והקדוש ברוך הוא נותן להם כוח של חיים והם עומדים, אמר לו יעקב ליוסף, אם אתה עושה לי כמו שאמרתי לך, יפה, ואם לאו נפשי יוצאת ממני מיד, אמר לו כך אני עושה לך, אמר לו הישבע לי וישבע לו.

(תנחומא וידה"ג)

פרשת השבוע

וזאת ה"חפץ חיים" ואמר ברצינות: אכן גם על האף צריך לשמור, שכן גם בעקימת אף לאות ולזול ופסילה, אפשר להרוג בן אדם, ככתוב "כי באפם הרגו איש".

לא יסור שבט מיהודה (מ"ט - י')

מסופר על הרה"ק ה"ישמח ישראל" מאלכסנדר זיע"א, שכשהיה פעם לרפואה באחד ממעיני הישועה, בא לקראתו אדם אחד ושאלו, מדוע הכהן גדול בתפלתו ביום הכיפורים, סיים בלשון התרגום "ולא יעדי עבד שולטן מדבית יהודה" הלא הוא מקרא מפורש "לא יסור שבט מיהודה" וגו' וע"ז פי' התרגום כנ"ל ולא יעדי וגו', ומדוע בחר בלשון התרגום. השיב לו הרבי על אתר תיכף ומיד, הרי אז נכנס הכהן גדול לקודש הקדשים דאסור לשום אדם להיכנס עמו, והחזיק ביד ימין מחתת הגחלים וביד שמאל החזיק כף הקטורת, אם כן לא הי' באפשרות לקחת עמו ג"כ ספר בידו, והרי איתא בחז"ל (גיטין ס') דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן בעל פה.

האספו ואגידה לכם וגו' (מ"ט א') מסופר: הרה"ר ר"ח מבריסק זיע"א, השתתף פעם באסיפה והיה מדוכדך מן המזימות ומן התככים שהיו מאחורי הפרגוד. באותה שעה אמר למקורביו, תמיד התקשיתי ש"מובא בילקוט שמעוני (רמז קנ"ז) על הפסוק "האספו - הטהרו", כשם שאתה אומר (במדבר י"ב י"ד) "תסגר מרים ואחר תאסף", וכוונת הילקוט ש"האספו" מלשון "טהרה", כי כנראה יכול כל יהודי כשלעצמו להיות נקי וצדיק, אבל בזמן שכל היהודים הנקיים והכשרים מתאספים באסיפה, מיד נכנס לשם היצר הרע של מחלוקת תככים ומזימות. ולכן בירך יעקב את בניו "האספו הטהרו" שתצאו טהורים מכל אסיפה.

כי באפם הרגו איש (מ"ט - ו')

כשהופיע הספר "שמירת הלשון" להרה"ק בעל ה"חפץ חיים" זיע"א, לגלג מאן דהוא מדוע דווקא "שמירת הלשון"? מדוע לא יכתוב על "שמירת האף"? שמע

זמני השבת

זמני יציאת השבת

ירושלים: 5:28 ת"א: 5:29 ר"ת: 6:01

פרשת ויחי

זמני כניסת השבת

ירושלים: 4:12 ת"א: 4:25

הרמב"ם רבי משה בן מיימון זיע"א

יומא דהילולא

רבי משה בן מיימון, הרמב"ם זיע"א (יומא דהילולא כ' טבת), נולד בקורדובה שבספרד ב"ד בניסן שנת ד' תתצ"ח, ונסתלק לבית עולמו במצרים ביום כ' בטבת שנת ד' תתקס"ה. הרמב"ם נחשב לאחד מן הגדולים שבחכמי ישראל בכל הדורות, מגדולי הפילוסופים בימי הביניים ומנהיג רוחני לדורו. שילוב תכונותיו הביא רבים מחכמי ישראל להזדהות עמו ולראות בו דמות מופת בתולדות ישראל ובעל סמכות הלכתית גדולה. בצעירותו נדדה משפחתו למקומות שונים בדרום ספרד, בשל כיבוש חצי האי על ידי האלמוג'דון ("המייחדים") – תנועה של מוסלמים קנאים שאנסו בני מיעוטים להמיר דתם לאסלאם והרבו לרדוף את היהודים המומרים במרוקו ובספרד. הרמב"ם רכש השכלה רחבה ושקד מעורו על לימוד מקורות היהדות וההלכה, תיאולוגיה, פילוסופיה ומדעים וכן לימודי רפואה. לימים הייתה פרנסתו על הרפואה ועל השקעות במסחר באבנים יקרות, שנוהלו בידי אחיו ר' דוד.

בהיותו כבן עשרים, הגרה המשפחה לפאס שבמרוקו. הרמב"ם היה עד לרדיפות שמד קשות מצד קנאי האלמוג'דון בספרד וצפון אפריקה, ובהקשר זה חיבר את "איגרת השמד", שנועדה להפיס את דעתם של מי שהמירו את דתם. הרמב"ם מבדיר שלא חיללו את השם אם נאנסו להצהיר על אמונתם בנביא מחמד, ומעיד שעבר בעצמו את תלאות השמד. בקיץ שנת ד' תתקכ"ה הפליג ממרוקו, ובקיץ של אותה השנה הגיע לעכו לשהייה קצרה ואף ביקר בירושלים ובחברון. כעבור חודשים אחדים הפליג הרמב"ם לנמל אלכסנדריה והמשיך משם לפסטאט, הסמוכה לקהיר, ושם ישב עד פטירתו. באיגרת שכתב כעשרים שנה לאחר בואו למצרים אל ר' יפת הדיין, שישב בעכו, הרמב"ם מספר על הצרות שתכפו עליו לאחר שהגיע לארץ זו: מות אביו, קשיים כלכליים, הלשנות, ובעיקר מות אחיו ר' דוד, שבאחד ממסעות המסחר שלו טבע באוקיינוס ההודי ועמו חלק ניכר מהונו של הרמב"ם.

ובלשונו של הרמב"ם: "מאחר שנפרדנו בחדשים מעטים מת אבא מרי, גם אירעו לי צרות רבות גלויות בארץ מצרים מחליים והפסד ממון, ועמידת מוסרים עלי להרגני, והרעה הגדולה שבאה עלי באחרונה, שהיא רעה מכל רעה שעברה עלי מיום היותי ועד היום הזה, והיא פטירת הצדיק וצ"ל [אחי ר' דוד] שטבע בים, ובידו ממון רב לי ולו ולאחרים".

ומן קצר לאחר שהתיישב בפסטאט היה הרמב"ם לאחד ממנהיגי היהודים במצרים, והשפעתו הייתה מכרעת בכל קהילות המזרח. הוא נתמנה באופן רשמי למשרת הנגיד, היינו: ראש היהודים (בערבית: ראיס אליהוד) במצרים בראשית שנות השבעים של המאה השתים-עשרה, וכן מילא תפקיד זה בשנים ד'תקנ"ו-תתקס"ד.

לפרנסתו שימש הרמב"ם כרופא, בין היתר בחצר הסלטאן אלאפדל בנו של צלאח א-דין. על פרק זה בחייו הוא כותב באיגרתו לר' שמואל אבן תבון בשנת ד'תתק"ס (1200): "אני שוכן במצרים [בפסטאט] והמלך עומד

בקאהירה, ובין שני המקומות שני תחומי שבת. אי אפשר לי מבלתי ראותו בכל יום בתחילת היום. אמנם כשימצאהו חלשה או יחלה אחד מבניו או אחת מפלגשיו לא אסור מאלקאהירה, ואני רוב יומי בבית המלך".

רבנו הרמב"ם, שימש כידוע כרופאו האישי של מלך מצרים. הצלחתו הייתה לצנינים בעיני שרי המלך, ובקנאתם הסיתו את המלך שידח את הרמב"ם וימנה תחתיו רופא מוסלמי ושמו כמון. "הלא רבי משה בר מיימון יהודי הוא, ומדוע לא תיקח רופא מבני דתך?", טענו באוזני השכם והערב, "מומחיותו של הרופא כמון אינה נופלת ממקצועיותו של היהודי". המלך שהכיר וידע כי מקנאה הם מדברים ומומחיותו של הרמב"ם גדולה לאין שיעור, התקשה לוותר על רופאו האישי והמסור, אך מנגד התקשה לעמוד בלחצם של השרים. החליט איפוא בלית ברירה לערוך מבחן מסוכן מאוד בין הרמב"ם לבין גדול רופאים של הערבים.

קרא המלך לשני הרופאים, והציב בפניהם אתגר מבעית: כל אחד מכם ינסה להרעיל את רעהו, ומי שיצליח להינצל מההרעלה ולהיותו בחיים על ידי תרופה שיכין מבעוד מועד, אות הוא שהינו המומחה ביותר, והוא יהיה רופאי. כדי לבחור מי יהיה הראשון שישתה את הרעל של חברו, ערך המלך גורל, ועלה שהרמב"ם יהיה הראשון שישתה את הרעל. הרופא המוסלמי הלך לביתו, ועסק במשך שבוע שלם בריקחת רעל חזק ומהיר, סם מוות נורא, שגם אם ישקו את הבולעו בתרופות כהנה וכהנה כבר יהיה מאוחר מידי. ואילו הרמב"ם שם מבטחו בה', הכין סממנים מתאימים שיבטלו את הרעל, וציוה לתלמידיו שאחרי שישתה מן הסם, מיד ישכיבוהו על הקרקע, כדי שדמו לא יורם במהירות, והרעל לא יספיק להתפשט בגופו. מיד כשגופו במצב שכיבה, ישקוהו בתערובת שהכין בעוד מועד.

היום המכריע הגיע, וכל חשובי מצרים היו במתח מי ישרוד את המבחן האכזר. שני הרופאים התייצבו לפני המלך ובידם סממניהם. כמון, הרופא המוסלמי, ניגש והושיט לרמב"ם את הסם הנורא שהכין. על פניו של הרמב"ם לא ניכרו כל סימני מצוקה. שפתיו מלמלו ארוכות תפלה חרישית, והוא לגם באחת את סם המוות. מיד אחרי שבלע את הנוזל, השכיבוהו תלמידיו, והשקוהו מהתרופה שהכין בעצמו כדי לנטרל את הרעל. בחסדי שמים, כעבור יממה ומחצה התברר שכמו שהסם עשה את מלאכתו נאמנה, ואיים על חייו של הנשר הגדול, גם התרופה פעלה ועשתה את שלה. הרמב"ם התחזק והבריא. אחרי מספר ימים שב לעבודתו והיה כאחד האדם. עתה הגיע תורו של הרמב"ם להשקות את הרופא הישמעאלי מסם המוות שלו. בעתה אחזה בכמון, וכל גופו רעד כשעמד מול הרופא היהודי שניצל מן ההרעלה. הלא הוא ידע איזה רעל מסוכן נתן להשקותו, ונוכח לראות את תעצומותיו של הרמב"ם שהצליח לשרוד את הסם הקטלני. חששו היה נורא. מספר ימים קודם לכן כבר מילא את בטנו בתרופות וסממנים שונים ומשונים שיכינו את גופו להתמודד עם הרעל ההרסני של הרופא היהודי.

דקות לפני המבחן, נכנס הרמב"ם למטבח שבבית המלך, נטל שני מלפפונים, שתי עגבניות, כמה פלפלים והרבה הרבה תבלינים. בלל הכל יחד והכין משקה שאינו מוזיק כלל, אך מראהו איום ומרתיע. עם המשקה הזה

משל ונמשל

מעשי אבות סימן לבנים

משל לעשיר מופלג שהיה לו בן יחיד, בבן זה תלה כל תקוותיו, אבל הבן היה קל דעת וכילה ממון אביו בהבלים ובעסקים מפוקקים, צבר הפסדים ושקע בחובות, והאב השקיע סכומי עתק לחלצו. כך נקפו ועברו השנים, הבן צבר חובות והאב טורח לכסותם, והאדם כידוע אינו חי לעולם, בהגיע שעתו של האב קרא לבנו ואמר לו: "ככל שהיית מכלה את ממוני, כך הוספתי וצברתי הון, עתה עובר הממון לרשותך. יודע אני שבמהרה תכלהו ותאבדו בעסקים כושלים והימורים מפוקקים, ויודע שתמכור נכס אחרי נכס לכסות את החובות עד שלא ישאר בידך מאומה, על כן אני מצווך לאמר: הזהר והישמר לבל תמכור את הבית ואת הגן סביבו, כי נחלת אבות הם, ויהיו לך לפליטה, אם תשמע לקולי, תושע", ככלותו לצוות עצם את עיניו ונפטר.

כאשר קם הבן מאבלו נפתחו בפיו אופקים חדשים, הונו הרב של אביו עמד לרשותו, ועדת חנפנים ומתווכים מפוקקים עטו עליו וסיבכו אותו בעסקה כושלת אחת אחר רעותה. וכאשר חזה אביו, כן היה, עד מהרה עלה כל העושר בעשן, והוא נותר עם חובות גדולים, מכל כל נכסיו, אך צוואת אביו שמר, נותר ברשותו אך הבית הריק מוקף הבוסתן הענק. הנושים מיררו את חייו, ויום אחד ירד לטייל בבוסתן וליבו דווי, אמר לעצמו: אילו היה אבי מניחני למכור לפחות את הבוסתן, מילא הבית הוא נחלת אבות, אבל הבוסתן סביבו, מה ערכה אילו הייתי יכול למכור את מחציתו, אם לא את כולו, הייתי מכסה חלק מהחובות ופורק מעלי את עול הנושים, אך חוקה עלי פקודת אביו, כך הלך קדורנית והנה הבחין בסימן החרוט בגזע עץ. התקרב וראה שהעפר במקום שונה, קרע על ברכיו וחפר ומצא ארגז עם מטבעות זהב שאביו טמן עבורו לעת צרה, שמח מאד כיסה את כל חובותיו ועוד נותר לו ממון רב והיה לעשיר מופלג, ולא נדרש ממנו עתה אלא שיכלכל את צעדיו בתבונה.

והנמשל נוקב כל כך: האבות הקדושים יצרו נכסים רוחניים כה רבים, והנחילו אותם לדורותיהם אחריהם לעולמי עד, אשרי המשתמשים באוצרות הרוח בתבונה, בגדר "מעשי אבות סימן לבנים", והולכים בדרכי אבות לטוב להם כל הימים. היו אנשים ואף דורות אשר התרחקו מדרכי אבות וצברו חובות כבדים, ואז באה זכות האבות וחילצה אותם, כמו שאמר משה רבנו בחטא בעגל "זכור לאברהם יצחק וישראל עבדיך" דוד אחר דור ניצל את מיכסת זכות האבות, עד שיש דעה בגמרא כי "תמה זכות אבות" כלתה במהלך הדורות, ואנו שבנו וצברנו חובות כה רבים מה יהא עלינו עתה? והתשובה: עדיין נותר אוצר חבוי, שאהבות טמנו עבורנו, זה הוא שורש האבות החבוי בתוכנו, הטמון בנו, מידות הרחמנות והביישנות וגמילות החסד, והאמונה העמוקה המושרשת בלבנו, נגלה את שורש האבות הטמון בנו ונתעורר על ידיו לשוב למורשתנו, להיחלץ משפל מצבנו ולהאיר את נתיבנו.

(ספר בית יעקב)

נכנס הרמב"ם לפני המלך והשרים, והשקה את כמון. כשידיו מרטטות באימה וכל גופו רועד כענף נישא ברוח, בלע כמון את המשקה המפחיד ומיד לאחריו נטל גם הוא סם נגד רעלים. ביודעו את ההרגשות והתופעות של ההרעלה, ציפה לתחושות קשות של צמרמורות וחולשה, אולם הפלא ופלא, הוא לא חש מאומה. כאילו לא בלע כל רעל. ההרגשות והתחושות הקשות שלא באו החרידו את הרופא כמון. הוא ידע שהרמב"ם גדול מאוד בחכמת גוף האדם ובהשפעתם של הסממנים, ואמר בחשש למקורביו: "מסתבר שהימיוני ברוב חכמתו נתן לי סם שפעולתו איטית והוא ישפיע רק כאשר אוכל מאכל נוסף, אולי בשר". כמון פסק מלאכול בשר. הספקות שמא הרעל המתוחכם פועל בצירוף מזון מסוים לא נתנו לו מנוח, והוא נמנע גם מלאכול מוצרי מאפה. לאחר שראה שגם בשר ומאפה אינם גורמים להשפעת הרעל, החל להתנור מחלב, אלא אם כן נחלב מול עיניו הפקוחות. שבוע ימים היה כמון חסר מנוח. קם ושכב, יצא אל הרחוב ושב אל ביתו, הקשיב לפעימות לבו ומדד את אורך נשימותיו, האמין שעוד מעט קט תחל השפעת הרעל הסודי שכוחו כה עצום שהוא מתעתע ומשפיע רק אחרי תקופת זמן. כעבור אותו שבוע פגש הרמב"ם את כמון במסדרונות הארמון, והנה פניו חיוורות וגופו רוה עד שאך עור ועצמות ניכרים מעליו. "אמור נא לי" שאל את הרופא המצרי המהולל "הנכונה השמועה שחדלת כמעט מלאכול ולשתות? ואם אתה אכן שותה מעט חלב כיצד אתה מרגיש?". באותו הרגע התעצם חיוורונו של כמון. פניו חוורו כלובן החלב והוא קרס תחתיו מתעלף. הרמב"ם גחן אליו וגילה שלבו עמד מלכת והוא מת.

היה מלך מצרים מרוצה מתוצאותיו של המבחן. קרא לרמב"ם וביקש שיגלה את אוזניו ויתאר לו ממה מורכבת היתה תערובת הרעל המיוחד בו השתמש, רעל מתוחכם הרדום במשך שבוע ימים ורק אז נותן את אותותיו. "חלילה לי מעשות כדבר הזה" הפתיע הרמב"ם את המלך בתשובתו "לא הרעלתי אותו כלל ועיקר. לעולם איני משתמש לרעה בכישרון הרפואה שבורא העולם העניק לי במתנה. כח הרפואה שקיבלתי הוא כדי להחיות ולא כדי להמית". המלך החריש ותלה עיניו שואלות ברופאו הגדול. הרי כמון מת שבוע ימים לאחר ההרעלה. "הוא מת על ידי עצמו" הסביר הרמב"ם במתק לשונו "מת בכוח הדמיון שפיתח בעקבות החרדה מפני הרעל שאינו משפיע. מת מפחד שוא". עתה הבין המלך עוד יותר כי לא רק רופא גדול הוא הרמב"ם כי אם גם חכם עצום, ומאז נישאו וגידלו על כל השרים אשר אתו.

צ"ן אדם לחברו

יתן אפילו מאה פעמים

מעשה בהרה"ק רבי פישל מסטריקוב זיע"א (יומא דהילולא י"ז טבת), שנכנס אליו עני וקיבל נדבה יפה. יצא והחליף כובעו ושוב בא לקבל נדבה, לחש בנו של הרבי ואמר, האיש הזה הוא נוכל, עתה קיבל כסף והנה החליף כובעו כדי לקבל שנית. חי"ק רבי פישל ואמר, הנח למסכן הזה, עשירים עושים תחבולות כיצד להשיג כסף, ואף הוא כמוהם, כלום להם מותר ולו אסור? העניק לו הרבי שוב נדבה יפה.

לשמח לב אסירים

מסופר: הרה"ק רבי אריה לוי זיע"א נוהג היה לבקר את האסירים בבתי הכלא, משתדל היה לחזק את לבם באמונה בצור העולמים ולשמח את נפשם בדבריו הרכים והטובים. באחת השבתות הסמוכות לפורים בהגיעו לשערי בית הסוהר, חסם הזקיף האנגלי את דרכו "היום הוכרו עוצר אסור לך להסתובב בחוץ" אמר. השוטר היהודי שעמד בפתח בית הכלא, הפציר בזקיף האנגלי למה תמנע יהודי זקן מהמצוה שלו? הרי הוא עשה דרך ארוכה ברגליו החלושות, ובא לפה בהתנדבות כדי לשמח את האסירים. האנגלי לא האמין למשמע אוזניו, בהתנדבות? איך זה יתכן, בטוח היה שהיהודי הזקן מקבל שכר על עבודתו, ואם כך שילך לחפש לו עבודה אחרת. בעוד הם מתווכחים, הלך רבי אריה והקיף את הבנין, הוא חיפש פרצה

כלשהו בגדר או אולי בליטה שיוכל לטפס עליה כדי לקפוץ פנימה, והנה מצא את אשר חפש, הוא נתפס בזיו בולט בגדר וכילד קטן טיפס והגיע לראש הגדר וקפץ פנימה. ראה זאת הזקיף האנגלי ואמר בהפתעה: "אדה מסתבר שהוא באמת מתנדב, בעד בצע כסף הוא לא היה טורח ומסתכן לחזור פנימה, בנפשו הוא לבקר את האסירים".

מחול לו, שרוי לו

פעם באו וסיפרו להרה"ק רבי יהודה צדקה ראש ישיבת פורת יוסף זיע"א, על יהודי שמדבר סרה במעלתם. נענה והשיב, מחול לו, שרוי לו, וגם על מה שידבר עלי מכאן והלאה, הנני מוחל לו כבר מעכשיו, ולא התעניין כלל מי הוא המדבר ומה אמר.

מצוות כיבוד אב

מסופר על הרה"ק רבי חיים מרדכי ראוענבוים מנדבורנא זיע"א (יומא דהילולא ט"ז טבת), כאשר אביו הרה"ק רבי איתמר זיע"א ביקר בארץ ישראל, ושהה בבית רבינו, ביקרו אותו רבים וגדולים. בין הבאים היה הרה"ק ה"בית ישראל מגור זיע"א, במשך שעה ארוכה שוחחו רבי איתמר וה"בית ישראל, ואילו רבי חיים מרדכי לא התערב אפילו במילה אחת. כאשר עוב ה"בית ישראל" את המקום, התבטא ואמר, שאפשר היה ללמוד מהי מידת כיבוד אב מהתנהגותו של רבי חיים מרדכי.

הילולא דצדקיא

שבת קודש י"ד טבת

הרה"ק רבי לוי יצחק מסטעפין ב"ר יוסף מאוטיאל (תרל"ד)

יום ראשון ט"ו טבת

הרה"ק רבי רפאל מבראשד ב"ר יעקב יעקיל (תלמיד רבי פינחס מקאריץ תקפ"ז) הרה"ק רבי חיים מרדכי מנדבורנא ב"ר איתמר (תשל"ח)

יום שני ט"ז טבת

הרה"ק רבי צבי הירש מדראביטש מונקאטש המכונה רבי הערשעל דראהביטש'ער (תר"ב)

יום שלישי י"ז טבת

הרה"ק רבי אפרים פישל מסטריקוב ב"ר יוסף יהודה לייב (תלמיד המגיד - תקפ"ב) הרה"ק רבי אריה לייב ליפשיץ ב"ר חיים (אריה דבי עילאי - תר"ו)

הרה"ק רבי יעקב ב"ר זאב (המגיד מדובנא)

(תקס"ו)

הרה"ק רבי פינחס אפשטיין ב"ר ישעיהו (תשל"ל)

יום רביעי י"ח טבת

רב הונא בר מר זוטרא (ד"א תשפ"א)

רב מרשיא בר פקוד (ד"א תשפ"א)

הרה"ק רבי צבי אלימלך ב"ר פסח (בני יששכר - תר"א)

יום חמישי י"ט טבת

הרה"ק רבי רבי יעקב מקאלבסוב ומעליץ ב"ר נפתלי צבי מירופשיץ (תקצ"ט)

הרה"ק רבי אברהם שמואל בנימין סופר

ב"ר משה (כתב סופר - תרל"ב)

יום שישי כ' טבת

רבינו משה בן מיימון (הרמב"ם - ד"א תתקס"ה)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מצווה הלכות

מאת הרה"ג נטילאל הכהן רביטבין שליט"א
מח"ס "בם אני אודך" רפרסם יוסף הדרס על המצוות.

דיני קדימה בברכות (ב)

(ד) סדר הקדימה במאכלים שברכותיהם שוות.

(1) שבעת המינים. (2) שלם. (3) חביב. (4) גדול.

(ה) סדר הקדימה בפת.

(1) פת משבעת המינים. (2) פת שלימה. (3) נקיה. (4) חביבה. (5) גדולה.

(ו) שבעת המינים קודמים לפרי שמברכים עליו שהחינו. (שו"ת שרגא המאיר ח"ו סימן ד')

(ז) כשצריך לברך על פרי שהחינו, יש אומרים שיברך תחילה את ברכת הפרי, ורק אחר כך יברך שהחינו, (הלק"ט ח"א סימן רל"ו). ויש אומרים שתחילה יברך שהחינו, ואחר כך יברך ברכת הפרי, (מ"ב סימן רכ"ה ס"ק י"א, בשם הפמ"ג, וע"ע בשער הציון שם ס"ק י"ב).

קרית קרעטשניף רחובות

טל: 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

בחסות דפוס פוסטר

דפוס אישי מקצועי

08-8422112 ההגה 54 רחובות

P6422112@gmail.com

לע"נ הרה"ק
רבי חיים מרדכי מנדבורנא

ב"ר איתמר זיע"א

נלב"ע ט"ז טבת תנצב"ה

שבת טיש

ספורים ואגדות • פנינים ופרפראות • מדות והליכות

מתוך הספר "שבת טיש"
כרך שישי בסדרה בע"ה

פנינים

ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה (מס. כח) - במקדש רבה אמרו, כי גם רבנו הקדוש רבי יהודה הנשיא היה גר י"ז שנה בצפורי, וקרא עלי עצמו פסוק זה, ויחי יעקב בארץ מצרים י"ז שנה, ויחי יהודה בצפורי י"ז שנה. וזהו מרמזים דברי חז"ל שפרשה זו סתומה שנסתמו עיניהם של ישראל מפני צרת השעבוד, מפני שפסקו התורה האותיות המתנוגות הן התורה שכתבנו, ובגיל המוקדף ומוזה התורה שבעל פה. והתנבות ויחי יעקב נכתבו במקום החלק ולכן הפרשה סתומה, ואין רוח בינה לפרשה המדומות, כדי לרמוז שיבוא יום ויחירו לבתב את התורה שבעל פה בגלל צרת השעבוד, וזה היה בידי רבנו הקדוש שהיה גלגול של יעקב, ולכן רמז על עצמו בפסוק זה שבו נרמז שהוא יעלה על הכתב את התורה שבעל פה, כי נשיא נטריקון נקמה של יעקב אבינו, והתנבות פרשה הי"ז סתומה בגימטריא תורה שהיא בעל פה. (אמנות עדיף)

ועשית עמדי חסד (מס. טו) - מיהו חסיד? י"ד עם חסד, כלומר חסיד הוא צורף של יהודי עם תבת חסד, שכל יהודי שעושה חסד עם האולת היריונה בדרגת חסיד. (רבי ישראל מסודין)

ויתחזק ישראל וישב על המטה (מס. ט) - נחתקו באמונה שלמה, ודמל לזה שהתנבות וישב על המטה בגימטריא "אמונה שלמה", והתנבות שבתחלת פסוק זה "ויצד יעקב ויאמר" הן בגימטריא "עקרי אמונה", ובגימטריא "ויחי לי לישועה", כי בכל האמונה להביא יושעה לאדם ולחזקו. (ספרים)

בני הם אשר נתן לי אלקים בזה (מס. ט) - ראשי התנבות של ויאמר וספ אל אביו בני הם אשר בגימטריא כ"ו, כמנחם ויחי, כי רצה יוסף לעזור רצון ורחמים, ואחר אמר קחם נא אלי ואבדכם וספי התנבות כמנחם כ"ו של השמות ויחי ואדוני, ועדו ראה יעקב שעתידים לצאת מהם ירבעם ואחאב מאפרים ויהוא ובניו ממשלה, ולא המשיך יוסף לספל להמתין את הדין, ובפסוק "לא יוכל לראות ויש אתם אליו" נרמז בראשי התנבות ונטריקון מספר ע"ח שהוא ג' פעמים ויחי כנגד יוסף מנשה ואפרים, וראשי התנבות "ויאמר ישראל אל יוסף ראה פני לא פלתי וזהו הראה אתי אלקים גם את ויחי" עולים בגימטריא אמת שהיא מדתו של יעקב אבינו, ובמספר אה"ה שהוא בגימטריא כ"א, וכ"א פעמים כ"א, כנאמר "אתה אשר אה"ה" בגימטריא אמת, וכל זה עשה יוסף כדי שאביו ירצה את בניו בברכת המלאך הגואל, ונכתב המלאך עולה את המספר צ"א כמנחם השמות ויחי ואדוני. (ר' חסיד)

פרע רבץ בארץ (מס. ט) - גם כאשר לעתים האדם נמצא במצב של וירידה, והוא בורע ורובץ תחת משאו, עליו להתחזק תמיד בארץ וכלביו מי יקיימו, להקים את עצמו בגבורה ולצאת משפלותו וירידתו. (החושני דהייס)

בין המשפטים (מס. ד) - למדנו מכאן כיצד צריך אדם לנוח בדרך ממצעת, להיות דעתו מעורבת עם הבריות, להיות רובץ בין המשפטים בין תורה וידר ארץ, וכן יהא שם שמים מתאבה על דרך. (מפר"ח דהייס)

וירא מנחה בי טוב ואת הארץ בי נעמה (מס. טו) - טוב הוא דבר אומי ומתמשך, אבל נעימות אינה אלא לפי שעה. כאשר האדם מכין כי המנוחה שהיא התורה מנוחה פשוטה, היא טוב ויהי העקור, לשמח עניי הארץ שהם רק נעימים לשעה ועומרים וכלים מן העולם - אז יוט שכמו לסבל על תורה. (ר' חסיד)

ויהי למס עובד (מס. ט) - מ"ס בגימטריא עם הכולל מאה ואחת, למדנו לדבר ויחי בגימטריא חגיגה, "אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד", כי הרוצה לזכות לכתורה של תורה, עליו לשנן תמיד את תלמודו, ולכן נאמר על יששכר שהיה שכמו לקבל על תורה ויהי למס עובד, שהיה עובד תמיד וחזר מאה פעמים ויותר על תלמודו. (מורה מר"ח)

ספורים בפרשה

לוי: "איך אינך מתבייש ללכת במלבושיה המישינים שפכר מזמן אבד עליהם הכלכל?" הרים עליו רבי מרדכי חיים את קולו בתקיפות: "אני צריך להתבייש בבגדים שלי? בו בזמן שאתה וחברך מתהלכים ברחובות של עיר פתוחה יער? אתה וחברך צריכים להתבייש! ואני לעומתך, מתהלך בבגדי הפלך עטוף בציצית ובבגדים מסרתיים כמנהג אבותי, ונראה כבן-אנוש!" וספר רבי יהודה ליב בנו של רבי מרדכי חיים, כי הלה קבל תשובה בה הולמנו, עד שחפשו לעצמו מקום מפלט כדי להמלט משם... וכך היה בהזדמנות אחרת, כאשר נקלע לחל-אביב ואחד מפורי-העל שאל אותו למה הוא מסתובב כאן בלבושו החרדי וכלא מתאים את עצמו לסביבה? וקבל תשובה נחרצת על-אחר: "כשאתה נכנס לפרת כדי לחלב את הפרה, האם עולה על דעתך להתלכש כמותן כדי להתאים את עצמך לסביבה?"...

להחיות עם רב (ג)

בתקופה שיישיבת מיר הגיעה לשנחאי ונצלה מהשוואה בדרך גם, סבלו התלמידים ממוסור במזון, שהיה קצוב בתקופת המלחמה, וחלק לפי תלושים. אולם דגים לא היה כל מחסור, ברכות הנדרות הרבים באזור. אלא שתלמידי הישיבה הבחינו, כי המשגיח הנערץ רבי יחזקאל לוינשטיין אינו נוגע בדגים ומעדיף להוותר רעב, משכו אף את ידיהם מהדגים, שכן סברו כי אם המשגיח אינו אוכל בודאי יש פקפוק בכשרות הדגים. ראה זאת המשגיח, ובקש לערוך התרת נדרים, שכן מימים ימימה קבל על עצמו הנהגה טובה שלא לאכל דגים במשך ימות השבוע, מתוך רצון לכבד את השבת ולאכל רק בו מאכל חשוב זה. כשראו הבחורים שהמשגיח עורך התרת נדרים והבינו שאינו אלא מנהג טוב שנהג בעצמו ואין כל חשש בכשרות הדגים, אכלו עניים ושבועו, אולם המשגיח המשיך במנהגו להתנצר מן הדגים, ואמר שאינו מסגל לאכל בימי החל מאכל בה חשוב.

וירא מנחה בי טוב ואת הארץ בי נעמה (מס. טו)

בגת שרבי אהרן מפלו שהה בבודפשט, בדרך להמלט מאירופה הבוערת בתקופת השואה, אחר שנצל בדרך גם מצפרי הנאצים שחפשו אחריו, הגיעה משלחת של יהודים מארצות-הברית ובידיהם אשורי בניסה לאמריקה לרבי ואחיו רבי מרדכי מבילגורי. היה זה בפרשת ויחי, והרבי סרב להצעה לנסע לאמריקה, ואמר: "וירא מנחה בי טוב" - "אמנם באמריקה תהיה לי יותר מנוחה, אבל אני רוצה לנסע לארץ-הקדש מפני שעליה נאמר ואת הארץ בי נעמה"...

בה יברך ישראל לאמור (מס. ט)

אדם אחד פנה אל רבי מנחם מנדל מקוצק, ובקש להתברך מפיו שיצא לבינים עוסקים בתורה. אמר לו הרבי: "עסק אתה בעצמך בתורה, וילמדו בניה מן המלמד. אבל תחפש כל ימך שיברכו אותך בנים שילמדו תורה, אף בניה יעשו כן, ולא יעסקו בתורה אלא יבקשו על הבנים שלהם, וגם הם יבקשו על בניהם הם עד סוף כל הדורות..."

ישמע אלקים באפרים ובמנשה (מס. טז)

היה רבי שמואל הומינר אומר, למה קבע יעקב שבני ישראל יברכו את בניהם "ישמע אלקים באפרים ובמנשה", ולא "בראובן ושמעון"? ושאר בני יעקב? אלא שבני יעקב שגדלו במחצית, אין זה חדוש שהמשיכו ללכת בדרך. אולם אפרים ומנשה הרי נולדו ליוסף שהיה שליט בכל ארץ מצרים, ואף שזכו לעשר וכבוד ולא ידעו מעולם מחסור, ואף התגדלו בערות מצרים, עמדו בצדקותם וקדושתם. ולכן ברו יעקב שכל בניו יזכו לשפע גדול בגשמיות ולא ידעו עניות מהי, אף יחד עם זאת יזכו גם לשפע ברוחניות ולא ישיפי עליהם השפע לעזב חלילה את דרך ה'.

ועברתם בי קשתה (מס. טז)

בסיגט היה עורך-דין יהודי בשם אנשל, שהתנהג ביהודי פשוט ומקפיד על קלה בבחמורה. פעם דבר ה"יטב לב" בתקיפות נגד ההשפלה ולמודי חל, שכל הפונה לשם אחריותו מי ישרונו. היו כמה שטענו, כי 'עורך-הדין אנשל יוכיח', שהרי הוא שנה ולא פרש, למד והשתלם ונותר יהודי חרדי בכל המובנים. שלח ה"יטב לב" לקרא לאנשל, ובשפא אליו אמר לו: "אני מבקש ממך ללכת אל הכפר הנוצרי, ולומר כי ברוצח להשתמד. וזאת, כדי שתצא שמועה בעיר שאנשל מבקש להמיר את דתו". אנשל נדהם כמובן לשמע את בקשתו של הרב, וה"יטב לב" המשיך ואמר: "ואם תעשה כן, אני מבטיח לך מקום חשוב בגן-עדן, ואף הסביר: 'דע לך כי אתה גורם שאנשים ילכו בעקבותיך למלא פרסם בתכמות זרות ולהקדיש את זמנם ללמודי חל, וטענה בפייה שהלמוד לא יזק להם כמו שאתה לא יצאת נזק מכן. ולכן אבקש ממך לעשות דבר, ואז יראו בלם עד להיכן הגעת שאתה מבקש להמיר את דתך... ובשכר זאת אני מבטיחך גן-עדן'."

גור אריה יהודה (מס. טז)

רבי מרדכי חיים סלאנים נתן במדת עזות דקדשה, ומעולם לא חת מפני כל אדם וקיים את דברי התנא יהודה בן-תימא "הוי עז כמור לעשות רצון אביו שבשמים". פעם נסע באוטובוס ונגש אליו יהודי חלוני שהיה לבוש למחצה לשליש ולרביע, ואמר

ואני בבאי מפדן

בשעה שיעקב אבינו עליו השלום דבר עם בנו יוסף הצדיק לפני מותו, החל לספר לו על הקב"ה שגרא אלו בלזו בארץ נגנו וברד אותו, והוא מספר כיצד בנאו מפדן, מתה עליו רחל בארץ נגנו בדרך. בעוד בברת ארץ לבוא אפרתה, והוא קבר אותה שם בדרך אפרת היא בית לחם. ורש"י הקדוש מסביר, מדוע היה יעקב אבינו צריך להסביר כל זאת ליוסף? מפני שרצה להסביר לו, מדוע הוא מטריח אותו ומבקש ממנו להשבע לו שלא יקבר אותו במצרים, אלא יעלה אותו לארץ נגנו, ומבקש ממנו להוליך אותו דרך בה ארצה ממצרים ועד ארץ נגנו, ואילו הוא עצמו לא עשה כן לאמו, אלא קבר אותה בדרך, וזאת "מפני שעל-פי הדבור בברתיה שם", דהינו שיעקב עשה כן בגלל צווי שהצטוו מהקב"ה. ואף-על-פי שלכאורה נראה הדבר שלא לכבדה של רחל לקבר אותה באמצע הדרך, ולא בתוך העיר, הרי שמטרה היתה בדרך, "שתהא לעזרה לבניה, ששיגלה אותם בנזרצון, והיו עוזרים דרך שם, יצאה רחל על קברה ובוכה ומבקשת עליהם רחמים, שנאמר קול ברהם נשמע וגו'". והקב"ה משיבה יש שכן לפעלתה נאם ה' וישבו בנים לגבולם".

ויסוד גדול למד אותנו בכך יעקב אבינו עליו השלום. לעתים באים על האדם מארעות שונים ומשנים, והוא כלל לא מבין מדוע הדבר בא אליו ומה מטרתו, אולם עליו לדעת כי באמת יש לכל דבר סבה ומטרה, וכל ענין ומאורע יש לה מטרה טובה ותכלית להטיב לו. אלא שעל האדם להתפלל ולבקש שגם יזכה לראות את הטובה הצומחת מתוך המאורע, ולא ישאר כל הזמן בגדר של שאלה ותמיהון.

וכך כתב הרב הקדוש רבי מרדכי יוסף מאיז'ביצא בספר "מי השילוח": "איתא במדרש, אשר אחר כל ההרפתקאות שעלו על יעקב אבינו עליו השלום, מיתת רחל היתה קשה עליו מכלם. והנה מדרשי הצדיקים ובפרט יעקב אבינו, להחזיק לבו מאד ולא להרהר אחר מדותיו של הקב"ה, שבנדאי הכל הוא לטובה. ולכן נאמר עליו אחר מיתת רחל יצט אהלו מהלאה למגדל עדר, דהינו שחזק את לבו שלא להרהר אחר מדותיו של הקב"ה, כי מגדל עדר, שניהם לשון תקופות הם, ובאמת היה לו' יתברך עמק גדול במיתת רחל, בדאיתא בזהר הקדוש. וזהו שנאמר ויהי בשבן ישראל, שכן הינו לשון מנוחה, שהיא במנוחה ולא הרהר אחר מדותיו כלום, כי בטח בה' שיש עמק בזה למעלה מהשגתו, ואחר כך הראה לו ה' יתברך כי ראוי לו לבקש מאתו שיגלה לו את העמק, כי זאת צריך האדם לבקש, אף שאסור להרהר אחר מדותיו, מפל מקום צריך לבקש מה' יתברך שיראה לו העמק מה שחפץ בזה, כי דרכי השם יתברך שלא להעלים שום דבר מהמיתלים לחסדו".

נמצאים אנו עדין בגלות הקשה והמרה שמתארכת כבר קרוב לאלפים שנה, ועדיין אנו בגדר של "הלוד ילד ובכה נושא משך הדרע", כאשר "היינו בחולמים" על שיבת ציון העתידה, אולם זאת עלינו לדעת ולהאמין באמונה שלמה, כי עוד מעט קט נגיד למצב של "בוא יבוא ברהם נושא אלומותיו". ואם אנחנו עומדים ותמהים אל מול כל המהלכים שמתרחשים בעולם סביבנו, התהפוכות הגדולות בעולם הגדול ובעולמנו הפרטי שלנו, כאשר הכל נראה לנו בלתי מובן ובלי מטרה ותכלית, אולם עלינו להאמין כי עניינו קצרה להבין את כל מהלך ימי העולם, וכמו פזל שהחלקים הקטנים מפזרים וצריך לאוספם ולסדרם לתמונה גדולה וכוללת, כך יצטרפו פתאום כל המאורעות הקטנים והגדולים, ואז נביר בבת אחת כי ה' אחד ושמו אחד, וכל מה שנעשה בעולם הכל היה בהכנה רבתי לקראת הגאולה הקרבה.

ומשל נאה המשילו דורשי רשומות על ענין זה. משל למה הדבר דומה? לכן עיר גדולה, שמעולם לא בפר בכפר ולא ידע כיצד מגדלים חטים ומכנים לחם, ופעם אחת נקלע לכפר אחד ועמד להתבונן בקמלכתם של האפרים. והנה רואה הוא אכר אחד שנטול שק גדול עם גרגרי תבואה, והוא הולך אל השדה שמחוץ לעיר.

שם נטל האכר מלוא חפנים מהגרגרים הטובים של החטים, ופזר אותם עליפני האדמה. "מה אתה עושה?" זעם בן העיר על הכפרי, "הרי אתה משחית לחנם את הגרגרים הטובים של התבואה". אולם האכר צחק אל מול טפשותו, ואמר לו: "המתן ושוב לבאן בעוד כמה שבועות". עשה האיש כמדתו של האכר, ולאחר תקופה מסוימת הגיע אל השדה והתפלא לראות כי השדה פלו מלא בשבילים גבוהים וזהובים של חטים בשלות. שמח האיש מאד, אולם שוב החל לבקש ולהתרגז. לפלאיתו ראה כיצד האכר קוצר את החטים במגל גדול, בלי לרחם עליהם, ולאחר מכן הוא מפה עליהם ודש אותם, ובסוף הכנים אותם לתוך הריחים וסחן אותם בלי רחמים עד שהפכו להיות קמח דק. "מדוע אתה כה מתעלל בחטים?" התפלא האיש, אולם לאחר שהאכר הראה לו כיצד מאותם חטים שזרע, יצאו מאותו אקלפי לחמים טובים ואפויים, נרגע והבין כיצד הכל מתקנן היטב מראש.

כך גם מתנהל העולם הזה בידינו של הבורא יתברך, ואין לנו לתמה על מה שנעשה בעולם סביבנו, כי הכל נעשה בהכנה לקראת הגאולה השלמה, וכמו שאמר הנביא עמוס: "הנה ימים באים ואז יהיה ונגש חורש במצר ודרך ענבים במשך הדרע", אז יתבררו החרושה והקצירה בתהליך הגאולה.

להלן ספור מדהים שהתרחש במציאות לפני כמה שנה, ממנו נוכל לראות כיצד מאורע מצער לכאורה, היה בעצם מעשה מכון מן השמים להצלה ולפדות, והתברר למפרע כי לטובה היה.

שני אחים עשירים מפלגים היו באמריקה, ושמו של אחד מהם נתן שטראוס, שהיה נדיב ידוע ומפרסם ותרם רבות לארץ ישראל, ועל-שמו נקראת העיר נתניה. בין השנים לא גדלו בסביבה של שומרי תורה ומצוות, הם תרמו יותר לאזורים כלליים, אולם פעם נסו ראשי מוסדות התורה והחסד של ירושלים לפנות אליהם וספרו להם על הרעב והמחסור של עניי ירושלים, והנדיב נתן שטראוס החל לתרם סכום גדול להקמת בית תבשיל לעניים בחנם. לאחר תקופה, הזמן הנדיב לחגיגת תזכרת הבית, ואל הנסיכה הצטרף גם אחיו, למרות שלא תרם מאומה. באורע התרגש נתן שטראוס לראות כיצד עניים רבים יושבים ואוכלים ארוחות חמות בחנם, אולם אחיו וזלזל בהם והביע את שאט נפשו וסלידתו מבני ירושלים, שלדעתו אינם מספיק נאורים ומשפילים, ולעג לאחיו שתרם כסף כה רב בשבילם. ביציאתו של הנדיב מבית התבשיל, הוא מעד לפתע במדרגות ושרב את רגלו. בהחילו אותו במהירות לבית הרפואה, והודיעו לו כי עליו לשהות שם כמה ימים למנוחה והחלמה. אחיו מצא הזדמנות נוספת ללעג לו על-יך שבמקום שכן על מצותו, הוא קבל ענש בשבירת רגלו, וכיון שמהר לעסקיו, עלה על האגנה הראשונה שגודמנה לו ונסע לחוץ לארץ. אולם תוך ימים ספורים נודע למרבה הצער, כי האגנה טבעה, ואחיו של נתן שטראוס ירד למצולות ים. התברר, כי דוקא הרגל שנשברה היתה הצלתו של הנדיב, ובזכות המצוה הגדולה שעשה, הוא נצל והקשיד במעשי החסד שלו עוד שנים רבות.

רבי שלמה זלמן אולמן ממקאוא י"ע

ליום ההולדא י"א בטבת תרכ"ג

מגדולי רבני דורנו, "מפלא שפסקהדרין" מהגדולי רבי יהודה אקאד, ורבו החת"ס סופר היה כהנה בעודו נער לפני הגיעו למצות "הקאון הצעיר שלנו". נודע על-שם ספר השונויות בהלכה "דברות שלמה" עליו אמר ה"דברי חיים" כמציין כי מאז שנקדם ה"נודע ביהודה" לא יצא ספר נחמד כזה וספרו הוא "כפאח מן הראשונים".

מוצאו מארץ אשכנז, בה נולד לאביו רבי שלום חרף תלמיד ההפלאה, אף שגרא אביו פי ספנה רחמתי נשקפת לצאצאיו עקב הרהרות היות שנשבו אז באשכנז, עבר להנגדה ובה גדל את שני בניו בקדושה, ושמר עליהם מניקותם שלא יראו צורת אדם נקשה, ופעם, כאשר בפר בביתם רשע אחד, נטלם אביו והטבילם במקוה טהרה כדי למחות את רשע וראית הנשע. ואכן שניהם גדלו לתפארת, הבכור רבי אברהם מלא את מקום אביו בלפניו, ורבי שלמה זלמן פתח בפרנסות מקאוא קרוב לרבעים שנה. בערב ימיו יצא למלחמת הקרסה במרשע בירת שבקשו לשלוח את סוירי הנקלה ולקצר את הנהגה המקורית את בית הכנסת שכלוב מקהלה עם תפלת החזן, מתוך רצון להתחזקת העולם. הרשעים רדפו אותו והלשינו עליו בפני המלכות, אך בחסד שמים נטה לב המלך אליו, והוציא צו מלכותי, כי כל ימי חייו יקרב וישו הכל קעיר בהוראתו.

מאז היותו בן תשע כבר הקלה על הכתב את חדושו, ונקדו מעיד מאיש עליו עבר אביו יום שלא יחדש חדושו חורג. בחייו הודיע רק את החלק הראשון של "דברות שלמה" על ידיו ודקדק, ולאחר פטירתו נקם הש"ת שלו וכן חדושים על סגיות הש"ס וספרי דרשו, וקאחורנה נדפסו עוד כמה מחבריו שונתיו בכתובים.

זכה להעמיד משפחה מפארת בישראל, וסטי"ו בניו ובנותיו יצאו רבנים ותרלמידים מקבלים מפלגים, ומצאצאיו כמה רבנים ידועים בדורנו.

ספר נקדו רבי שלמה זלמן ערנךך משמולאין שנקרא על-שמו, כי שמע מאיש שער נאמן, שפעם לן בבית בעל ה"דברות שלמה", ובכך השבס שמע מחידו את קולו הריוו בראה טהורה קוצא את שלשה עשר העקרים של "אני מאמין". ונתמלא פחד וירד המוסר פחדו. ומשך הלבד וכוונתו: "מי שחפץ לשמט תוכחה, אני נתן לו עצה שילך בקרב חכמים ויראה אף חולכים לישן ואין קמים בבקר לעבודת הבורא, והתמלא פחד השם, ויהיה יותר מועיל מתוכחה שאמר המוכיח".

יוסיף דעת

אחד הינונים החותמים והמרגשים שעברו במסורת מדור לדור, היה הנינון שליומו המלווים את התלמידים בעודם בקטנותם בפרשת וחי, על הפסוק "ואני בבואי מפדן", שם היה "אסוריי" - דברים בעליהם שהיו משונים עם התלמידים בנינו נונה ומלא רשע, עם דברי יעקב אבינו ליוסף לפני מותו המוכנים באיש, שלא תמה עליו למה נא מטריח אותו להחליט אותו לארץ ישראל, שני אחריו לא נראה לקבור את אפר רחל בבית לחם, אלא קברתי אותה על אם הדרך, וזאת מפני שבזמן גלות בנזרצון בחורבן ביהמ"ק הראשון עתידה רחל לנצח על קבר וכוונתו ומבקשת עליהם חיים, שנאמר "קול ברהם נשמע ורחל מבכה על בניה", והקב"ה משיבה "מנע קולך מבכי ועניני מדומע, כי יש שכן לפעולתך נאום ה' ושוב בנים לברוא", ודבר מלא הוא, כיצד בערה המנונה בלפני עיניו ונעירה באשכנז ופולין וכו', ואין איש יודע מי חיבר את הנינון והמלים וכיצד נודע בעולם ונשמעו באותם פלא.

הנינון כה אחד בקרב התלמידים, עד שרבים מהם, ואף כאלו שכבר התרחקו למנוחת-למד מדרך התורה והמצוות, זכרו את הנינון ואת מילותיו במדויק, גם בגילאים מופלגים של שמונים-תשעים שנה ויותר, ולעתים זו היתה ה"צירא" ודימויה היחידה שנוטרה לפעם בנשמתם, ולעתים נדלק אחד הנינון היחיד שברקבם וזכומות שבו כולו מתחבבים, וכפי שמסופר על אחד מראשי הדעות החילוניות, שהתרחק לחלוטין מהיהדות וכן נשא אשה נוצרית ח"ל, ועדיין ענצו כי ביל חשש-עשרה נשא את היהדות והיא נותרה בעבורו רק ויכוחו מועבר, "ומאז חשתי עצמי חמידי גרמני, גרמני כלבד", ופעם שרק באותו אהא אליו אשה עניית מרחוב היהודים עם בנה בן השמונה-תשע כד להתפרא, כהא שלמה רחב הבער לא השכילה לעמוד בנה על שמירת התורה והמצוות, הצטדקה בפניו כי חזר לומד בחור ינון ש"האב הוא מן הדור הישן", וכמעט כלגע שחלתי את הילד מה היה לומד בחור? כפי שסיפר חתן, אלא נתמלא רשע, ונתמלא לבתי את האהבה את רחל שלמה בחושב ביום לפני שחלה. באותה שעה נודעונו כל באיירי, חיבתני ונישקתי אותו על מצחו, וכלבי אחרת: עם כזה ששומר זכרונות כאלה אלפי שנים ומשריש אותם בלב ילדיו, אינו עלול למות והוא מוכנס לחי עולם", והוסיף: "זה קרה באותם ימים של מעשה דרייפוס, כשהתחלתי לפקפק בדת אבותי חתעם כלפי ישראל, ויכולנו לומר שהיה זה היה אחד הגורמים לקרב אותי לציונות ולהאמין בנצח ישראל".

נותרו תיאורים רבים של סופרים ומחברים מהדורות הקודמים, באיזו התרגשות נינו את הנינון והתעוררו כי עתידים ישראל לשוב לארצם בנאולה השלימה, ויעודו כי הדברים שהשלינו עליהם יותר משהיו דרשות וסיפורים. אחד מהם כתב: "וראה זה דבר מלא כל מעם שהייתי נגש עם בני-אדם מן הדור הישן וראיתי עיר ונבחר, ומדבר הייתי איהם על רש"י ופירושו, והו כמעט בלי יצא מן הכלל אומרים 'האם זכור אתה מה שאמר רש"י על רחל מבכה על בניה?' הייתי מרגיש כאלו מתגעגעים היו לאותם הרגעים שנקבעו בכורונם מאובת אל ידועת בלומם חושם עם רש"י. וכן כותב הרב עמיאל בספרו 'דברות אל עמי'": "הפלאה של צלילים באוזניו דברי הרבי חסיד, כשהיה מטעים לו בחינות עד תנועתו של בית ד' את פירוש רש"י על הכתוב ואני בבוא, כשהיה נגש אדם, שבעניי הרבי וגם עניני התלמידים ולנו דמעות למקרא הדברים האלה".

אך יתחק ויחטט סיפר, כי אחד מקרובי משפחתי התייעץ עם רבי צדוק הכהן מליובלין לגבי מלכודת מסוים בעיר, רבי צדוק ההורה שלא ישלח אילני את ילדו, מפני שבאותו מלכודת חרות מית שנינו מלמד את הנינון המסורתי "ואני בבואי ישראל, שכן פירוש רש"י כמנהג החרד החותמי, והוסיף לספר כי הלימוד של פירוש רש"י נכנס לסדר הלימוד בחסידים, כאלו היה 'אני מאמין' הארבע-עשרה ויש לחזור עתה ליושנה, ויש המוסיפים בשם רבי יצחק הוטנר, כי הדבר אינו על החרוה מליובלין שסילק מלמד ממשורו, לאחר שחלל לשון עם לתלמידו את הנינון המסורתי הזה. וזהו המסורת. רבי צדוק הכהן מליובלין, כי כאשר שאלוהו מיה איה פסול מצא ביבואו של מנחם מלשון השיב, כי לא מרש שנינו מביא פירוש של רש"י, על הפסוק "ואני בבואי ישראל" הוא מסייג, שכן מנדלסון באי השכלה שהאמין באמצע-ציה (שויון החיות) ובהמשעות עם ישראל בגרמניה, ביקש למנוח כל זיקה וזמנה לשוב לארץ-יחודש, ובייחוד בקרב הורדיו הרבים.

כי באפס הרגו איש

באחד הימים של שנת תשמ"ב, שהה יהודי יקר בשם רבי דוד צבי הופמן, בבית הרפואה "הדסה" בשכונת 'עין כרם' שבירושלים. בשעה זו שם התנדע ליהודי קשיש שהחלים בבית הרפואה, והחל לקשר עמו שיחה כדי להעניק את זמנו ולהקל מעט מסבלו. במהלך השיחה ערכו הרופא והנודע בשמותיהם, ובשמיים הישיש כי בן-שיחו נקרא בשם "דוד צבי הופמן", נכרה עליו התרגשות גדולה. "האם אתה נקרא בשמו של רבי דוד צבי הופמן הנודע מגרמניה בעל הפרוש הנודע למקרא? ובן-שיחו השיב בחיוב, וספר כי הוא נינו של הרב, ואכן נקרא על-שמו. "אם כך" השיב הנזקן, "הבה ואספר לך ספור נפלא אודות זקנה גדולה, אותו שמעתי מפי מורי ורבי רבי יחיאל יעקב וינצק בעל שו"ת 'שרידי אש', שהוא כידוע היה תלמיד מבהק של רבי דוד צבי הופמן מברלין, וכהן אחריו בראש בית המדרש לרבנים בברלין".

בתקופת בהגותו של רבי דוד צבי הופמן, נאלצו יהודים רבים להתגנב בעל-כרחם לצבא הרוסי, ולשרת את המלוכה בשנות השרות, בתקופות מלחמה ושלום כאחד. באותם ימים, לאחר מלחמת העולם הראשונה, השתלטו הקומוניסטים על רוסיה, וידיפת היהודים החלה במלוא עוצה, אך יהודים רבים המשיכו לשמור על יהדותם במסירות נפש, ולא חתו מאיש. היו אז שני יהודים שאולצו לשרת בצבא הרוסי, אולם עמדו בתקף על שמירת התורה והמצוות, ועשו הכל כדי שיעלה בידם לשמור על ארץ חיים יהודי כשר למרות המגבלות והפחד מהקלגסים בצבא הרוסי האנטישמי. מדי בקר, נהגו השניים להשיבים קום בטרם מגיעה שעת ההשקפה הרגילה, והיו נעמדים בחשאי להתפלל תפלת שחרית בנתיקין. "עברה" כזו באותם ימים קשים תחת המשטר הקומוניסטי, היתה מחבת אותם להגליה אל סביר הקפואה למשך שנים, תוך סבל וענווים קשים, אך הם עמדו בגבורה בנסיון. בקר אחד, נכנס לפתע קצין רוסי שזנא שוראל אל חדרם, ונדהם לגלותם עומדים בתפלה כשהם עטורים בתפלין. הוא התפרץ בשאגות פרא ודרש בתקף להבינו מהו החפץ הדתי? שאל ראשם וזרועם, ותוך כדי שאלותיו הניף את ידו וסטר סטירה מצלצלת על לחיו של אחד מהם. השניים הבינו כי הם שניים בלבד בסכנה מוחשית, והחליטו בלבם לקיים את דברי יצחק "הקם להרגה השכם להרגה". מבט קצר אחד של שניהם זה כלפי זה הספיק, ובבת-אחת הם חבטו בידיהם החסונות בקצין הרמשיע שהתנפל עליהם, והכניעו אותו לגלי קום. הם הבינו מיד כי אין להם כל סכוי לעמד במשפט, ואחת דינם יהיה למות בתליה, והחליטו להמלט מהמחנה הצבאי ולנסות להציל את עצמם. בהפכים היטב את שובלי המחנה, הצליחו השניים לברח בדרך נסתרת מהמחנה, ותוך שעות ספורות כבר הצליחו להבריח את גבול רוסיה והגיעו לאחת הקהלות היהודיות בגרמניה.

זמן קצר לאחר בריחתם, נדדו מופקדי המחנה לגלות את גופתו של הקצין הרוסי בחדרם של שני היהודים שנמלטו, והקשר היה ברור. המשטרה החשאית הידועה לשמצה של השלטון הסובייטי נכנסה לפעולה מידית, הסוכנים החלו לחרחח באזור, ומחר מאוד גלו כי השניים הצליחו לעבר את הגבול לגרמניה. החלה פעילות דיפלומטית ענפה, כאשר הצאר הרוסי שלח אל הקיסרות הגרמנית בקשה רשמית להסגרת שני העריקים, ומשטרת גרמניה החלה בחפזים קדחתניים אחריהם. העניין כלל התפרסם בעיתונות שברוסיה וגרמניה כאחד, והנושא היה לשיחה בפי-כל. השמועה היציעה גם לאנזיו של רבי דוד צבי הופמן, והוא ידע כי גורלם של השניים נחרץ, אלו לא יחלצו באופן מדי להצלתם. הוא ערך חקירות חשאיות וגלה את מקום מחבואם אצל רב הקהלה אליה הגיעו השניים, והחליט להתמסר למען הצלתם. ארו מספר חפצים בתיקו, נפרד ממני ביתו וספר להם כי הוא יעדר מביתו למספר ימים כדי לסדר כמה ענינים חשובים, ויצא אל ביתו של רב הקהלה שאצלו התחבאו השניים. בהגיעו בקש לראות את שני היהודים הנמלטים, אלא שהרב סרב תחלה, ונמק זאת בגדל הסכנה הרובצת על כל מי שקשור לענין, והזהירו כי כל מי שיוצא קשר עמם מסתכן בנפשו. אלא שרבי דוד צבי התעקש ולא ותר, ולבסוף התלזה אליו הרב והכניסו למרתף סמוך וסמוי, בו שהו השניים. "אני נוטל אותם תחת חסותי", אמר לרב הקהלה הנדהם, "מעתה תסור כל אחריות מן ומקלהתך". הלה התפעל עמוקות מאמץ-לבו של רבי דוד צבי, והסכים פומבין מיד. הרב שלף מיד מתיקו בגדי-נשים והספיר לשניים, כי מפאת פקויד-נפש עליהם להתחזות לנשים מבגרות עם פאות נבריות לראשם, והלכו עשו בדבריו. כיון שהשניים שהיו תושבי רוסיה באמור, לא הכירו את השפה הגרמנית, הורה להם הרב לשתק כל הדרך, ואם יפנה אליהם מאידך ויציעו עליו מיד ובר-משפחה השולט בשפה הגרמנית, ואכן, המסע עבר בשקט, והם הגיעו לברלין הבירה, שם הכין להם רבי דוד צבי מקום מחבוא ודאג לכל צרכיהם.

באותם ימים חלה הקיסר הגרמני, ובעתונות הגרמנית פרסמו כל העת ידיעות על מחלתו הקשה, לצד ידיעות על החפזים הנרחבים אחר שני העריקים מרוסיה. הפתבות ספרו כי גדולי הרופאים נואשו ממצבו של הקיסר, ורבי דוד צבי החליט כי נקרתה לפניו הזדמנות יקרה מן כדי להציל את שני היהודים. הוא זמן לפני את רופאו האישי, שהקשיש בן-שיחו של הנין אף ידע לנבך בשמו, ובקש ממנו לנסע אל הקיסר ולמסר לו כי "הקהלה היהודית בברלין שמעה על מחלתו הקשה של הקיסר, והרב דוד צבי הופמן שלח אותה אליו כדי לרפא אותו". הרופא נדהם לשמע בהקשה, שכן "גדולי הרופאים לא הצליחו, ואף אצליה אני לרפא את הקיסר?" אך רבי דוד צבי הבטיח לו כי 'ה' יהיה בעזרו והוא אכן יעלה ארובה למחלתו. והוסיף להוזהר לו, כי ימתין כמה ימים בארמון המלוכה, עד שהמלך יתחזק, וכשכך על הצלח יבקש ממנו להעניק אזורות גרמנית לשני היהודים המבקשים בידי הצבא הרוסי, ובכך ינצלו מהסכנה לידיהם. הרופא שהכיר את אישיותו הדגולה של רבי דוד צבי, נעתר לבקשתו, ואכן עלה בידו בחסדי שמים לרפא את המלך, ותוך מספר ימים הוא שב לכוחותיו בארץ נס.

"אין גבול להכרת הטוב שאני חש כלפיך", אמר המלך לרופא, ובקש לדעת כמה יוכל להשיב לו טובה תחת טובה. ספר אל הרופא את כל השתלשלות הענינים, ואמר בגלוי-לב כי לא היה מעלה על דעתו לנסות לטפל בו, אלא בהקשה האישית של הרב היהודי בברלין רבי דוד צבי הופמן, ובקשה אחת בפיו - להעניק אזורות גרמנית לשני היהודים הנמלטים. הקיסר הנין בראשו בנחיצות, ועוד בטרם הספיק הרופא להמשיך בדבריו, כבר בקש המלך להתקשר עם הצאר הרוסי באמצעות הטלגרף, והודיע לו נחרצות כי עליו להלך מחפזים אחר שני היהודים העריקים שחשודים ברצח הקצין הרוסי, שכן מעתה ואילך הם אזורות גרמניים לכל דבר וענין, "ואיני רוצה לשמע עוד מלה אחת בענין! בשחרור הרופא לברלין בשבדין תעודות האזורות שהעניקו חיים לשני היהודים האמללים, וספר את כל ההשתלשלות המפלאה עם רפואו של המלך, אמר בהשתאות: "אדוני הרב! ידעתי ממך את כחו הגדול של מר בתורה ובחקמה, אף מעולם לא העליתי על דעתי שכבודו הוא גם איש קדוש המחולל נסים ומופתים! אולם רבי דוד צבי הזהיר אותו לכל יספר לאיש על הענין כולו, והספור נותר עלום לארץ ימים ושנים.

לשמע הספור המפלא מפי של היהודי הישיש ב'הדסה', נותר הנין רבי דוד צבי הופמן לשבת על כסאו בתדהמה, שכן מעולם לא שמע ספור כה מפלא על סבו, והסיק כי מרב ענותנותו של הרב הוא לא ספר לבני-ביתו דבר וחצי דבר, ורק תלמידו ה'שרידי אש' התנדע למאדע המפלא וספרו לתלמידו זה, ובזכותו הוא נותר למזכרת-עולם.

אסרי לנפן וגו' - או יאמר על-יזה הדרך, שהכתוב מדבר בשתי האלות המפורסמות. האחת היא של מצרים, והשנייה היא אלה העתידה בעזרת השם, כנגד אלה הראשונה אמר אסרי לנפן, על-יזה אומרם נפן ממצרים תפיע, שאז כפף ה' לפניו בחינה אחת הנקראת עיר, והכניע לפני הנפן. וכנגד אלה השנייה בעזרת השם שתהיה בימינו אמר ולשרקה, פרוש בעת אשר ישרק ה' דכתיב אשרקה להם ואקבצם, אז בני אתנו, אמר לשון רבים, לומר כל בחינת האמות, כי ביציאת מצרים לא הכניע ה' לפניו אלא ראש אמות שהם מצרים וכנען שהם שבעה עממין, שהם היו ראש ותגברת לכל האמות, אבל בשבעים אמות לא הכניעו ולא נתנו להם, אבל לעתיד לבוא בעזרת השם לא יצו מהאמות אמה גדולה או קטנה שלא תתן להם, והוא אומר בני אתנו, פרוש מלכד עירה אלא גם בני אתנו.

ואולי נוכל לומר עוד על-יזה מה שאמרו בזרה, כי בסטרא אחרת הנקבה היא יותר חזקה מהזכר, כי הזכר נוטל יותרת שלה ונקרא יותרת הכבד, וכדבר הזה ובחזיון הזה הריאנו בחלום שהאקבית בחלום עם הזכר, ויהי נקל בעיני להכניעו והפלתו אותו בבחי, ולנקמה נאמצת כל-יזה כמה פעמים ואחר כמה טרחות יכלתי להשליכה כמה מעלות למטה לארץ, אך לא כבעלה הזכר. וזה אמר כנגד אלה העתידה ולשרקה, עת אשר ישרק ה' ויקבצם, בני אתנו אותם שאים מלח הנקבה, גם אותם יאסר ה' לפני בני ישראל וכו'. יש לך לדעת כי בחינת נשמת משה עליו השלום, היא כזולה מ"ב שבטי ישראל, כי כל הששים רבוא היו ענפיה וענף שבטו של דוד במשה הוא וכו', ולעתיד לבוא תתגלה בעולם שרש המלכות שבמשה שהוא עצמו מלך המשיח והוא דוד והוא נזון וישיחה.

דברי הימים

יום "א" בטבת נחגג בעיר מו"ב, כיום פורים' לזכר נס גדול שהתרחש בה כאשר הוריו העיר ניצלו מפוערת שבת ט"ו. ומנהג היה בקהילה, שבמזמור עשרה בטבת היו יוצאים לקבר מרדכי ואסתר שהיה בבית-העלמין המקומי, ושם היו קוראים את "מגילת מו"ב" המתארת בפורטורט את ההתרחשות הנס, וכינו את יום הנס בשם "מרדכי מרים".

בגינת התגורר אז יהודי חיט עני בשם מרדכי, ואשתו אסתר עמדה עור כנגדו, והנה הניע השמועה על פלוגת קווקס שנת ט"ו. ומנהג היה שמעריב העתיד, והיהודים שבה מהירו להסתתר במבצר העתיק שבעיר, והסויו את הגשר העובר מעל הנהר ברג, בניסיון נואש להציל את עצמם ולהתגונן מפני הפורעים, אלא שחקורו העו הקפיד את מי החתום החלו לחצות את הנהר הקפוא בלי להודק לנשר שוחרים מבעד מועד. היהודים שידעו כי קיצם קרב, תפסו את אומנות באותיות בידיהם והחלו להתחנן בתפילה לבורא יתברך שיציל מדר שחת. וכאן אסתר בלא גדול, ומרדכי החיט יצא יחד עם אשתו אסתר, כשהם רכובים על סוסים אבירים ובידם תופים גדולים, והחלו לזכות בתופים בקול רעש גדול, צווחו ויללו ועוררו רעש אשים, עד שהפורעים נבהלו לנפשם לאחר שלא התכוננו להתנגדות כל עזה, והיו בטוחים כי חיליה פולגים יצאו להתקפה נגדם. הפורעים עברו כדי להתשת ולתכנן מחדש את ההתקפה, ובחסידי שמים שני את כיוון התקפתם, ובני מו"ב ניצלו בדרך נס וקבעו את יום "א" בטבת שבו אירע הנס, כ"פורים מו"ב".

אסתר העלתה יהודי בשם שמואל פניחס הערשעמאן ליד ה'היץ מו"ב', במבצב ששניר לעיתון 'המליץ' התפרסם שם ביום כ"ח בניסן תרנ"ב, ודברו דבריו בתחילת המבצב "מזור לא יתנו לב לזעזוע פורעם עתיקים ומסכריי" והנמצאם בבתי-כנסיות ובתי-מדרשות ובדי אנשים פרטים ומסורות קדומים מפה לפה מדור לדור, ממאורעות שקראו יאחיו בחללות ישראל... מהלכות הקהל ליום החידוש לישוב הארץ ומעשי אנשים מצוינים אשר בתכונתם ובצדקתם קמו ליעש עזרת ועמם ויצילו את אחיהם מחרור קרובה לבוא, ולפרסם דבריהם במגילת-א"ת או בקונטרסים מיוחדים, להיות למקור נאמן למכתיבי דברי-הימים לבית-ישראל".

ומעניין לגלות, כי כבר בתקופת קדומה יותר, נחגג יום "א" בטבת כיום פורים, כמובא בשו"ת מהר"ם אלשקר (סימן מט), בו הוא עוסק אודות עיר אחת שנעשה להם נס גדול ביום "א" בטבת, "ותיקנו יוקימו וקבלו בהסכמה דיוקנים ליום ועל דעת כל הבאים אחריהם לעשותו כיום פורים לכל דבריו, כדי לפרסם את הגדול שנעשה להם באותו יום, ובכלל זה הקטנה שאפילו תושב עיר שישנה כל מקומו וילך לשכון בעיר אחרת, עליו להמשיך בתקנה ההיא עד עולם". והשיב שאכן כן ע"י נלוה, וכל קבלה שמקבלים בני קהילה על עצמם, הם מחייבים גם את רועם ורוע רועם וזהו תכלית התקנה עד עולם, ואף שה'פרי חרש' השיב על מהר"ם אלשקר, הסכימו עמו האחרונים שימי הצלה שנקבעו בקהילה נמשכים לדורות.

ואכן בלוח סקוירא מובא על יום "א" בטבת שהוא יום פורים מעד'בו ונקבע לדורות, על שצדיק קווקרא נהגו שלא לומר תחנון בימים זה ומסופים שם לספר, כי מרדכי ואסתר שהצילו אז את בני העיר "היו ממצריקים הסתרים", ועמדו לקראת הפורעים "והראו בנרות נוראות, ונפל פחד עליהם וברחו כולם משם". וכן שתמורה עזרת של כל הענין, כי על מצבתם חרות "זה נטמנו מרדכי ואסתר המלכה". בשנת תרע"ג יצאה משלחת של חוקרים יהודים ברחבי העתולות בעזרת פורעם כדי לאסוף חצי קודש, הקלטות, חקלטות, וסופרים במטרת לחקם מוראיון יהודי עולמי ולשמור היסטוריה של מאות שנים באירופה. המשלחת הספיקה לכנס חומר רב בענין פודוליה ואחלה, ובין השאר תיעדה עזרת של מלמד במו"ב בשם "המליץ" שהורא להם את המצבה של מרדכי ואסתר וספר את סיפורו של חביר פורים מו"ב. למרבה הצער נעלם כל האוצר הגלום של חביר המשלחת עם נפילת משרד הצאר הרוסי במלחמת העולם הראשונה, ולא ידוע מה עלה בגורלו.

רבי יואל מסטסטר נסע פעס בלוי'ת משפשו'י לבקר חולה מחסידיו, ששכב באחד מבתי הרפואה בנידוירוק. ישב הרבי למראשותיו ודבר עמו זמורה, ובינתיים יצא אחד הצבאים כדי לסדר ענין מסים. וחזר רק פעבר במחצית השעה. לאחר מכן אהלו המבקרים את החולה לשלום וברכוהו בברכת רפואה שלמה. בנסיעה חזרה המשיך הרבי לשוחח בנושא בו עסק בבקורו אצל החולה, ומתוך שאלותיו של הצבאי הבין הרבי כי הוא לא היה נוכח בשעת הבקור. התענין הרבי היכן היה, והצבאי ספר כי כשיצא לרגע מהחדר כדי לסדר ענין חשוב, שמע קול מאחד החדרים הסמוכים, וכשהצוין פנימה ראה יהודי שוכב על מטהו ומבקש ממנו להפגש. ספר הצבאי כי החל להחליף עמו דברים וספר לו כי מתחלה הוא לרבו האדמו"ר מסטסטר בבקורו אצל חולה פלוני, והלה החל להאנח ואמר שהוא מקנא באותו חסיד שרבו גר בקרבת מקום, וביקשתו לזכות לבקור של רבו אצלו ולקבל ממנו נטפי חזק ויעידו. בעוד הוא נמנה על חסידיו של ה"בית ישוראל" מגור שמתגורר בירושלים הרחוקה, ואין כל אפשרות שרבו יבוא לבקרו ולעמד לצדו בשעתו הקשה. "נשארתי בסמוך לאיש כדי לחזק את לבבו הנשבר", סיים הצבאי להסביר את סבת העדוהו מהחדר בו שהה הרבי בבית הרפואה. אך שמע הרבי את הדבר, ואף שמהר מאוד לשוב לביתו כדי להמשיך את סדריו למודיו וטעוריו התורה הקבועים שלו, הגיעו עליו הרבי בזריזות אל חדרו של אל בית הרפואה. הגיעו עליו הרבי בזריזות אל חדרו של הרבי, שהפתח מאוד לראות את הרבי מסטסטר הנערץ מגיע במקור כדי לבקרו, וישב ליד מטהו שעה ארוכה כשהוא מחזיק בדברי תורה וספורי צדיקים, עד שהבחין בקרבתו ושמחה ותרה שפשוטו על פניו של הרבי, ואז שב לדרבו.

ספר אחד מעסקני הצבור החשובים שביירושלים, שבמשך תקופה מסוימת התלהו לרבי שלמה זלמן אויערבך בנסיעותיו לארבעים שונים צבוריים ופרטיים: "פעם התלוי'תי לרבי שלמה זלמן בבקור שערך באחד מבתי הרפואה בירושלים, וטרם יצא משם התענין אצלי שמא ידע אני אם שוהה כאן יהודי נוסף השרוי בבית הרפואה ונתן לחזקו ולעודדו. אמרתי לו כי בהנחתי באחד החולים שאמנם אינו נראה כירא שמים מפניו, אבל בודאי למד פעם בישיבה ומכיר את שמו של רבי שלמה זלמן. אלא שלא ידעתי את שמו של הלה ואף לא ידעתי באיזו מחלקה הוא שוהה, אך רבי שלמה זלמן שהיה אז בן קרוב לבגרותו, לא ותר והחל לטלטל עצמו בין המחלקות. עד שעלה בידיו לבקר מי האיש. היתה זו שעת צהרים של ערב שבת קדש, וכשהגענו לחדרו של החולה התברר לנו כי לפני זמן קבל הלה חפשת שבת והוא יצא לביתו, ומתוך הדברים זהה רבי שלמה זלמן במי מדבר". "שבת לבית לשבת קדש", ספר העסקן, "ולאחר תקופה של

רבי הלל זקס נכדו של ה"חפץ חיים" בקש פעם להוכיח לבנו, כי מעשית מצוות לא מפסידים. וספר על עצמו, כי פעם נסע לבקר חולה ששהה במקור הרפואי על-שם הרמב"ם בחיפה, וכיון שבקש לחזק את האיש ישב לידו שעה ארוכה, עד שביצאתו ראה שהפסיד את מונית השרות שכבר הפליגה לדרך, והוא נאלץ להמתין למונית הבאה. אלא שגם כאשר זו הגיעה והוא נסה להכנס אליה, הופיע פתאום ברנש גסירוח והלה הדף אותו וחסף את המקום היחיד שנותר במונית. כך שהוא נאלץ להמתין עוד שעה ארוכה. עד שעלה בידו להכנס אל המונית השלישית. "והנה באמצע הדרך ראינו את המונית הראשונה עומדת בצד הדרך, כאשר באחד הגלגלים נוצר תקר, והנוסעים שבמונית עמדו נבוכים בשולי הכביש. ובשמשכנו עוד כפרת דרך, נהרדנו לראות את המונית השנייה ששהיה שוכבת על הכביש כשהיא הפוכה לחלוטין על הגג. רחמנא ללצל, וראיתי במוחש כי מעשית מצוה לא מפסידים לעולם!"

מספר חדשים נפגשתי באקראי עם אותו אדם שכבר החלים בינתיים, כדי לעודדו ספרתי לו כיצד הטרתי את עצמו פוסק הדור כדי לחפשו ולעודדו, אלא שלא מצאו לאחר שיצא לביתו לשבת. בתגובה אמר לו האיש אתה מספר לי? הרי "מורי ורבי" אכן לא מצא אותי בבית הרפואה, אולם בערב שבת בשעה ארוכה אחר הצהריים, הוא הופיע בבית לבקור חולים, ובקורו היה לי לתועלת רבה!"

רבי יהודה צדקה היה מהדר מאוד במצוות בקור חולים, ומעולם לא היה חס על זמנו ובבדו כשהצדקה לו מצוה זו. לא פעם טלטל את עצמו למרחקים כדי לחזק אדם הזקוק לרפואה, והיה משתתף בכאב הזולת כאלו זה קאבו האישי. כשהיה נכנס לבקר אדם גלמוד, היה מביא עמו פרות ומזון ומשתדל להאכילו ולחזקו, ולעתים אף טרח להוציא את החולה לטיול באזור הצח כדי לחזקו ולשפר את מצב רוחו. בעת זקנותו נאלץ להשתמש בחמץ להקלה על נשימתו, והרופאים אף אסרו עליו לצאת מביתו. באחד הימים הגיע נכדו כדי לבקרו, והפתח לראות כי הסב יושב במכונית מחוץ לבית, והוא מדבר עם מישהו בהתלהבות כאלו הוא בריא ושלם ולא נפרת עליו כל חלשה. לאחר שחזר הביתה הסביר לנכד, כי נודע לו כי אחד משכניו, יהודי שבור שנפל בעבר מבנין גבוה ונותר נכה לכל ימי חייו, יושב עתה במכונית מחוץ לבית. "הדודותי מיד לקבל את פניו ולהשמיש בפניו דברי חזק ויעידו, וחזקתי אותו על השכר הטוב הצפון לו בשכר עבודתו את בוראו מתוך יסורים וסבל". והנכד הבין אז אל נכון, מהו ה'חמץ' האמתי של סבו הצדיק ומה מזון ומחיה את נשמתו.

זאת אשר דבר להם אביהם ויברך אותם, איש אשר בברכתו ברח אותם - והלא לא ברח יעקב את בניו אלא אפן בפניהם את טיבו של כל אחד והגדיר את מעלותיו וחסדויותיו, והיך הברכות שנתן להם? אלא שהברכה הגדולה ביותר לאדם הוא מגדירים בפניו במדיק את כחותיו ומגדירותיו, וכך הוא ידע כיצד לנצל את כחותיו לחיוב ולתקן את מדותיו. (רבי מרדכי סאץ מו"ל)

הפצ"ת
ועד הפצת תורה

ספרי "שבת טיש" ו"מידות טיש"
בחנויות הספרים המובחרות
לכמויות במחיר מיוחד: 02-5806777

5806777@GMAIL.COM

ויאמר הנה בנך יוסף בא אליך (מ"ב)
חבר יואל מטעם מטעם זקן גדול, הקדמו לכוון מלכות. וכפי שספר רש"י:
אמר, "מטעם" שהוא בן, מקל הוא, אצלם בן, קבור, ולכן ויתחזק ישראל
וישבו ל"מטעם". (מ"א: יקב)

ויתחזק ישראל וישב על המטה (סו)
חבר ישראל מטעם מטעם זקן גדול, קדמו שיעבד אביו הודקה רק מעט לכוון
בנו מפני המלכות, ולא קדם לפניו בדיקה גדולה ונותר ליטב על המטה. וכן
יש בו דם שיעבד הודקה לבנו הקטן מטעם, שאף שהוא בנו - מקל הוא ויחזק
לו קבור. (פני משה)

וישלח ישראל את-ימינו וישת על-ראש אפרים (מ"ד)
על הפסוק "וישלח את אפרים לפני מנשה" אמרו פסדו, "מכאן שערך דקמה
לפני". וקם שי באו מי עדיף שנתפס של ישישך וזבולו, ישישך יושב על
התורה ועל העבודה וזבולו עוסק בפרקטיא ומצא את פרנסת ישישך אדיו
שישכב ליטב וללמד פני דאגה ולעסן בעין החיים של התורה הקדושה. ויש
עדות פסדו כי קודם במשלה, אם זבולו עדיף שיהי אם אין קמח אין תורה,
או ישישך עדיף שאם אין תורה אין קמח. ומכאן קדם שיששכר חשבו יותר
מזבולו, והוא שנקרא עין לשבת וזבולו שנקרא פרי, וזה הקדמו בדברי המדבר
שער קודם חשבו יותר ספרו. וכן היה גם אצל מנשה ואפרים, שמנשה
עסק בעניני המדינה וזהו המטעם על אוצרות מצרים, קנה וסבר את התבואה
לכל אדם בבית מלא, ואפס בהפני מלא חפנים כסף וזהב, ואילו אפרים היה
ישיב אהל בבית המדבר של יעקב זקנו, ומנשה היה מספיק לו את כל מזונו
וצרכיו ואפרים נתן חלק מתורתו למנשה. ויסף היה כבוד אביו דעה שלזבולו
המספיק יש דין קדמו, וכן גם למנשה המספיק לאפרים יש קדמו ומעלה,
ולבו דעה שיששכר אביו יספיק דין ימיו על ראש מנשה, ושמאלו על ראש אפרים
שהוא הקדמו במשלה. אבל "וישלח ישראל את-ימינו וישת על-ראש אפרים"
בטעמי קדמו ויאלץ מנשה שטקא, לדמו כי האמת הוא לומר סמך שטקא
פשוט בענין ועולם שמונתו מזונו למי שלמדו תורה הוא חשוב יותר מהמקל
המלומד, אלא "ואת שמאלו על ראש מנשה", והתורה מעלה שיעבד אביו
של את דין וקשה בן בחכמה וטובל, וכן בבדיקת וישת את אפרים לפני מנשה
לתיאור שהענין קודם פרי, והלמדו תורה קודם למי שפסדו אותם. (הרד"ק)

שמה קברו את-אברהם ואת שרה אשתו (ס"ב)
הזכיר יעקב את כל הנקברים במקום המובחר, לרבות את לאה אשתו, ונפלא
לומר לא הזכיר את אדם וזהו שנקברו שם תחלה וזהו יחדו שם ארבעה זוגות
ולאחר המקום קרית ארבע על שםם. אלא שהם נקברו בקרוב שטקא המכר של
התבות שמה קברו שמה שמה גזשים, קדמו ששם נקברו וקברו אלו ששש
מקדמו. אדם וזהו. (פ"ד: אדם)

את יהודה ברח יעקב בין השאר: "כפס בין לבשו וקדם ענבים
סוהו". ומכר רש"י: "סוהו לשון מין בגד הוא, ואין לו דמיון
במקרא", ויצא אפוא שיש כאן תבליט במשפט: כפס בין את
לבשו, וקדם ענבים כפס את סוהו, וזאת מרוב שפע של מין
שיהיה אצלו עד שיכל לבסס בין את בגדיו. ואכן בדברי רש"י
אין לומר "סוהו" מקבילה במקרא במובן של לבוש, אף שהיא
מזכירה בצורתה את המלה כסות כפי שצאמה בתורה "כי היא
כסותה לבשה", ואף שם נקראת המלה כאלו נכתב כסותו, כעין
הפתיח כאן "סוהו" וקרי: "סוהו". כך גם מביא אבן עזרא "ויש
אומרים שהיא כמו כסותו והוא חסר כ"ף". והשערה זו הביאה
ליד קו, שמשמורנו ששבו את הפסוק כאן וכתבו "קדם ענבים
כסותו", מתוך טפשותם שהיה "לנשקט מהמלה. אלא שמשמרים
התלה כפי משה אמת ותורתו אמת והם בראים, שכן לפני 130'
שנה התגלת בדרום טורקיה אבן חקוקה בשפה הפניקית. בה
דברו פארץ כנען בימי קדם, הודיעה בשם "תבתה כלמן" על-שם
המלה הארמית שהורה על תיבתה, ובה נכתבה המלה "סוהו" במובן
של בגד בלי האות כ"ף בתחלתה, וכיון שהתבת הפניקית מציגה רק
עצמים ולא אמות קריאה, מוכח שהאות נא' והנה חלק מהמשלש
כך גם התגלה בשתי כתובות פניקיות נוספות, ובשתייהן נכתב
המלה "סוהו" במשמעות של בגד, והשורש הוא סו"ה או סו"י,
ומכאן גם נוצרה המלה "מקוה" שהוצאתה שנה ל"סוהו" במובן של
פסו העינים או הנוף, ואף "אבן עזרא" כתב "ומכאן בענין שהוא
מקוה למקוה".

בעבר היו מנדמנים לקהלות יהודיות 'מגידים' שונים, שרבים
מהם היו אפילו שלא שפר עליהם מזלם ולא מצאו את פרנסתם
אלא מקדושות שונות שלקטו ונשאו אותן בבית הכנסת בין
מנהל למנהל, ומתפללים ורוממים היו מענינים להם מטיבולות
מהם היו מתפרנסים בקטש. ומקנה קבועה היתה שאין המגיד
יכול לרש שום קמל רשות מתקרא דאמרא, לאחר שהיו כמה
מגידים שרצו לנפגע, וההידור בדרשותיהם רחוקות. היו
מאותם מגידים גם בורים, כאותו מגיד שפרס את הפסקים
שהוציאו בדרשותיו, וכן לבית "ישר חכה" לאחר הדרשו כשם
שאר המגידים למשה "ישר חכה ששפרת את הלוהות..."
פעם בא מגיד אחד ללוינים, ובקש רשות מרבה של חגיר, רבי
איון חרף, לדרש. תרה רבי איון על מנתו וסרב לאשר לו את
בשולתו. כשחממו בפניו פסח מבני הקהלה, אמר: "מכיר אני
בטיבו של מגיד זה, וידע אני שאינו ירא שמים". גדלה תמיהת
השומעים ותר מגיד מישרים הוא, וכי ימכו מגיד שאינו ירא
שמים? ונתחמו לשבע מרבי איון, שיעבדו את 'מגיד' שהוא גוי
גמור. כיצד? שהרי מקרא מפרש הוא בפרשת וחי, שצאמה פה:
"ויאמר ליוסף הנה אביך חלה", ומפרש רש"י: "אחד מן הפגידים".
והרי תמוה, ומה ענינו של מגיד במצרים? אלא מאין אתה למד,
שש מגיד שאינו אלא גוי מקרי?"

אזמרה לשמך

פסקי הלכות ותשובות מפי מורנו הגדול רבי עמרם פריד שליט"א
(חלק א, אור"ח סי' נא)

בס"ד
גיליון מס'
315
ט' טבת תשפ"ו
פרשת ויחי

עניינת דברים שבקדושה באמצע ברכת "ברוך שאתמר"

לפני שהזכיר שם השם של "ברוך אתה השם" שבאמצע ברוך שאמר

באמצע ברכת ברוך שאמר, לפני שהזכיר את שם השם שבאמצע הברכה: יענה אמן על כל ברכה, וכן על קדיש וקדושה, ונראה שיענה גם על "ברוך הוא וברוך שמו", וטעם הדבר מפני שהברכה עדיין לא התחילה. ויש הסוברים שבני ספרד לא יענו את האמנים שאחר "דאמירן בעלמא", וכן לא יענו "ברוך הוא וברוך שמו".

מקורות והרחבה:

משנ"ב (סי' נא ס"ק ב). ומה שנתבאר שיש הסוברים שבני ספרד לא יענו אמנים שאחר "דאמירן בעלמא", הוא מכה"ח (שם ס"ק יא), וטעמו משום שעניינת האמנים שאחר דאמירן בעלמא הוא מנהג (כמבואר במשנ"ב סי' ס"ק יז), ומנהג זה לא דוחה את אמירת ברוך שאמר ברציפות, שנתקנה בפ"ז תיבות דוקא, ולכן עונים רק את חמשת האמנים הראשונים, שהם מחויבים.

ואף שברכת ברוך שאמר נתקנה בפ"ז תיבות דוקא (כאמור), כשעונה את האמנים שצריך לענות, להלכה נראה שאינו צריך לחזור לראש הברכה, ואינו נחשב כמוסיף על התיבות (כה"ח שם, אולם עיי"ש מה שהביא בשם הבא"ח).

ולענין ברכת ישתבח, נחשב שהתחיל הברכה מתחילת ישתבח, ואף קודם שהזכיר שם השם, ולכן דינו כמבואר להלן (בה"ל סי' נא ס"ב ד"ה ברוך שאמר, וטעם החילוק בין ברכת ישתבח לברוך שאמר, וכן פרטי דיני הפסק באמצע ברכת ישתבח, יתבאר בס"ד בגיליונות הבאים).

לאחר שהזכיר שם השם של "ברוך אתה השם" שבאמצע ברוך שאמר, וכן מתחילת ישתבח

באמצע ברוך שאמר, לאחר שהזכיר שם השם שבאמצע הברכה, וכן אם התחיל ברכת ישתבח [אפילו עם עדיין לא הזכיר שם השם]: יענה אמן על כל הברכות [למעט אמן שלאחר ברוך שאמר או ישתבח ששומע מאחר], וכן לקדיש, ולקדושה יענה רק את הפסוקים "קדוש" ו"ברוך", אך לא "ימלוך", וכל שכן שלא יפסיק לשאר ההוספות שמוסיפים בשבת, ובמודים דרבנן, יפסיק למילים "מודים אנחנו לך" בלבד.

ויש הסוברים שבני ספרד יפסיקו לקדושה ולמודים כנ"ל, אך לא יענו אמן אחר שום ברכה, ובקדיש יענו רק לחמשת האמנים הראשונים (פרטי דין הפסק באמצע ברכת ישתבח, יבואר בס"ד בגיליונות הבאים).

מקורות והרחבה:

מה שנתבאר שעונה לדברים שבקדושה הנ"ל - מבואר במג"א (ס"ק ג), והובא להלכה במשנ"ב (ס"ק ב, אולם דעת שו"ע הרב ס"ג שיענה רק לאמן של הקל הקדוש ושומע תפילה). ובטעם הדבר שעונה על הדברים שבקדושה הנ"ל באמצע ברוך שאמר ובאמצע ישתבח, אף שאינו עונה עליהם באמצע ברכות ק"ש, ביארו המג"א

והמשנ"ב (שם) שהוא מפני שברכת ברוך שאמר [וישתבח (ראה להלן)] לא נזכרו בגמ'.

[אולם אף שאינו נזכרו בגמ', דין חמור יותר מאמצע פסוקי דזמרה, וכמבואר לענין אמירת פס' "ימלוך" שבקדושה - שאף שאומרו באמצע פסוד"ז, לא אומרו באמצע ברכת ברוך שאמר וישתבח. וכן מבואר לענין מודים דרבנן - שאף שבפסוד"ז אומר את כל מודים, כאן אומר רק המילים "מודים אנחנו לך", וכדין העונה באמצע ברכות ק"ש].

מה שנתבאר שאינו עונה אמן אחר ברכת ברוך שאמר וישתבח ששומע מאחר - מבואר במשנ"ב (שם ס"ק ב) ובבה"ל (ד"ה ברוך שאמר) שאינו עונה.

מה שנתבאר שיש סוברים שבני ספרד אינם עונים על שאר הברכות והקדיש [מלבד חמשת האמנים הראשונים] - טעם הדבר משום שברוך שאמר נתקן קודם התלמוד [ע"י אנשי כנסת הגדולה], ולכן אמצע ברכת ברוך שאמר וכן אמצע ברכת ישתבח, דינם כאמצע ברכות ק"ש (עי' ברכי יוסף שהובא בכה"ח ס"ק יא, ועיי"ש עוד).

קדושה - בפסוקי "קדוש" ו"ברוך" עונה, וכפי שפסק השו"ע (סי' סו ס"ג) שעונה באמצע ברכות ק"ש. אך על "ימלוך" ושאר ההוספות לא יענה, כיון שאינם מעיקר סדר קדושה (משנ"ב שם ס"ק יז).

[דין אמירת פסוק ראשון של ק"ש בשעה שהציבור קורא, יתבאר בס"ד בגיליונות הבאים].

ומה שנתבאר שכן הדין אף בברכת ישתבח - מקורו בפמ"ג (סי' נא א"א ס"ק ג) ובדרך החיים (דיני פסוקי דזמרה ס"ג), ונפסק להלכה במשנ"ב (ס"ק ב). אמנם במג"א [שהוא מקורו של המשנ"ב] לא נזכר ישתבח אלא רק ברוך שאמר.

ובאמת יש להעיר על הפמ"ג והמשנ"ב הנ"ל, הרי טעם ההיתר לענות דברים אלו הוא מפני שברוך שאמר לא הוזכר בגמ', אבל ברכת ישתבח נזכרה בגמ' (פסחים קיח.), ובזוהר (תרומה ח"ב דף קלב.), ובירושלמי (הובא בטור סי' נא, ובהגה"מ פ"ז מהלכות תפילה אות ע, ובספר המנהיג הלכות תפילה סי' ד, ובאבודרהם תפילת שחרית ופירושה ד"ה ואח"כ, ובתלמידי רבינו יונה דף כג: מדפה"ר הביאו בשם מדרש, שהשח בין ישתבח ליוצר וכו', אך אינו נמצא לפנינו בחז"ל).

ויש לבאר שכיון שנוסח ברכת ישתבח לא הוזכר בפירוש בגמ', נחשב כלא נזכר בגמ', ועי' תהלה לדוד (סי' נא ס"ק א) [ועי' מאירי (ברכות לא:) ופר"ח (סי' נא) שברוך שאמר וישתבח הוא מתקנת הגאונים, אולם הפמ"ג (משב"ז שם ס"ק א) והברכ"י (שם ס"ק א) תמחו על דברי הפר"ח, שהוא מאנשי כנה"ג].

לאחר שהזכיר שם השם של "ברוך אתה השם", שבחתימת ברוך שאמר

לאחר שאמר "ברוך אתה השם" שלפני "מלך מהולל":
לכו"ע לא יענה אמן על שום ברכה.

מקור: משנ"ב (סי' נא ס"ק ב, וע"ע סי' נד ס"ק ג). ונראה שהוא הדין אף בתחילת הברכה [אחר שאמר "ברוך אתה השם" לפני שאמר "הקל האב הרחמן"] (כה"ח סי' ה"ק ד).

הפסק בין "ברוך שאמר" ל"פסוקי דזמרה"

הפסק בדיבור

לאחר שסיים ברכת "ברוך שאמר" לפני שאמר את הפסוקי דזמרה שלאחר מכן - אסור להפסיק בדיבור, ואף לא לצורך מצוה.

ואם דיבר דברים בטלים, נכון שישמע את הברכה מאחר. ואם אין לו מי שיוציאו - נחלקו בכך הפוסקים, וכתב המשנ"ב "אפשר" שצריך לחזור ולברך "ברוך שאמר" פעם נוספת.

אולם מפסיקים לענות אמן ושאר דברים שבקדושה, כדין פסוקי דזמרה [בבין הפרקים (עי' רשב"ץ ברכות יד; שו"ע הרב שם ס"ה, עיי"ש בדבריו שהתיר שאילת שלום)].

מקורות והרחבה:

אסור להפסיק בדיבור, וכמו שיתבאר להלן לעניין הפסק באמצע פסוקי דזמרה.

ומה שנתבאר מהמשנ"ב (ס"ק ד) שם דיבר דברים בטלים צריך לחזור ולברך ברוך שאמר - מקורו בפמ"ג, וכ"ה בשו"ת גינת ורדים (כלל א' ס"א נא), וכבר מבואר כן בפרדס הגדול (המיוחס לרש"י, סי' ה).

ואולם מכיוון שהמשנ"ב כתב דין זה שיחזור ויברך בלשון "אפשר", ובכה"ח (ס"ק ז) כתב שכיון שלשון השו"ע הוא "צריך ליזהר מלהפסיק בדיבור", לכך אין לחזור ולברך. וכן מבואר ברשב"ץ (ברכות יד; עיי"ש שפקפק בזה, וע"ע בשו"ת פרח שושן כלל א' סי' טו).

[ובביאור פלוגת הפרדס והרשב"ץ נראה שנחלקו האם ברכת ברוך שאמר וישתבח דינן כברכות המצוות או כברכות השבח - הפרדס סבר שדינן כברכות המצוות, שם הפסיק בדיבור בין הברכה למצוה חוזר ומברך, וכן מבואר בדבריו (שם) שהשווה זאת לברכות ההלל, ואף בספר האשכול (הל' תפילה סי' ה) מבואר שברכות אלו הן כברכות ההלל. והרשב"ץ סבר שדינן כברכות השבח, שם הפסיק בדיבור אינו חוזר ומברך. ובשו"ע הרב (שהובא לעיל) שהתיר שאילת שלום, מבואר שאין כברכות המצוות, שאסור בהן שאילת שלום (כמבואר בסי' כה ס"ק כח)].

ולכן נראה שם שח דברים בטלים בין ברוך שאמר לפסוקי דזמרה שלאחריו - נכון שישמע מאחר את ברכת ברוך שאמר. אך אם אין לו אחר, צידד המשנ"ב שיחזור ויברך, וכמבואר בספר הפרדס.

ומה שנתבאר שעונה אמן ושאר דברים שבקדושה - הוא מהשו"ע (שם ס"ב, ומשנ"ב ס"ק ד) שכתב שם שייך ברוך שאמר קודם שסיים הש"ץ, עונה אחריו אמן. ובכה"ח (שם ס"ק ד בשם החדש לאלפים אות ג) כתב שיותר טוב להתחיל פסוקי דזמרה, אם יודע שיצטרך לענות אמן [כדי שלא יצטרך להפסיק בעניית אמן בין ברוך שאמר לפסוד ז"ל].

הפסק בשתיקה

יש ליזהר שלא לשהות הרבה, אפילו בשתיקה, בין אמירת פסוקי דזמרה לברכות שלפניה [ברוך שאמר] ושל אחריה [ישתבח].

ולכן אדם שסיים פסוד"ז וממתין לחזן שיתחיל ישתבח, לא ימתין בין סיום "אז ישיר" לישתבח, אלא ימתין לאחר ישתבח (אולם לש"ץ יש דין שונה בעניין ההפסק בשתיקה בין פסוד"ז לישתבח).

מקור: משנ"ב (ס"ק ד), וציין למג"א (סי' ר"ס ק"ד) ולרעק"א (שם ס"ק ג) שכתבו לעניין הפסק שבין הברכה לאכילה, שאף שתיקה חשובה כהפסק לעניין זה.

ובין פסוד"ז לישתבח - מקורו במג"א (סי' נג ס"ק ד, הובא במשנ"ב שם ס"ק ט, וראה שם ברמ"א שלש"ץ יש דין שונה).

הפסק באמצע פסוקי דזמרה

הפסק בפסוקי דזמרה

אסור להפסיק בדיבור באמצע פסוקי דזמרה, ואף בשתיקה אין להפסיק (דין המפסיק בדיעבד, יתבאר בס"ד בגיליונות הבאים).

מקורות והרחבה:

כתב השו"ע (סי' נא ס"ד) "צריך ליזהר מלהפסיק בדיבור משיתחיל ברוך שאמר עד סוף שמו"ע", והוא מדברי הרי"ף והרא"ש (ריש פרק אין עומדין).

בטעם האיסור, ראה מה שנתבאר באזמרה לשמך גיליון 108. ומה שנתבאר שגם בשתיקה אין להפסיק זמן מרובה ואף בבין הפרקים - מקורו מהחיד"א (קשר גודל סי' ז סע' לא).

יש שכתבו להיזהר אף מרמיזה לדבר הרשות באמצע פסוד"ז (עי' כה"ח ס"ק יז-יח בשם סידור בית עובד), ועיין במקו"ח (לבעל החוו"י, קיצור ההלכות סק"ד) שהחמיר אפי' בעיון ספר בשתיקה.

הפסק בפסוקי הודו, לנוהגים לאומרים לפני "ברוך שאמר"

הנוהגים לומר פסוקי "הודו" קודם ברכת "ברוך שאמר" - אין איסור להפסיק בדיבור במזמורים שלפני ברוך שאמר.

מקורות והרחבה:

טעם הדבר שאין איסור, מפני שמבואר בראשונים (עי' תוס' ברכות מו, ונתבאר בהרחבה באזמרה לשמך גיליון 108) שהאיסור לדבר בפסוד"ז בין ברוך שאמר לישתבח, הוא משום שברכת ישתבח היא ברכה הסמוכה לחבירתה [היינו, לברכת ברוך שאמר], ומבואר לפי"ז שאין איסור לדבר במזמורים שלפני ברוך שאמר.

ואף שמצינו לעניין הלל (בה"ל סי' תכב ס"ד ד"ה אבל, עיי"ש בטעמו), שאף האומר הלל ללא ברכה לפניו ולאחריה, אין לו להפסיק בחינם באמצע ההלל, וכן מצינו זאת לעניין ק"ש (עי' בה"ל סי' סו ד"ה ואלו), ועי' תוס' (ברכות יד), מ"מ לא מצינו דין זה לעניין פסוד"ז.

וע"ע בבא"ח (שנה א, פרשת מקץ, סע' יא) שכתב שיש להסמיק את פסוקי הודו לאמירת הקרבנות.

מספר הטלפון בבית ההוראה

0733-260-800

להפניית שאלות לרב ולקבלת הגיליון
למייל - פנו לבתובת

6191265@gmail.com

הגיליון הודפס ע"י

הרב רוני ליקר, הרב שילה אריאל, הרב

שלמה בלאק והרב נתנאל מן הי"ו

להצלחת ילדיהם בתורה ויר"ש וכל העניינים

חדש!

ניתן להאזין לכל השלוחות ההלכתיות
הקיימות בקו בית ההוראה - בהלכות
שבת, כשרות, תפילה, יחוד ועוד

להאזנה, הקישו 18 בקו בית ההוראה

פאר מקדושים

פגונים נדירים מספרים עתיקי יומין

פרשת ויחי

יששכר חמור גרם. (מט יד)

רבינו בחיי בפרשת שמות הביא דעת הסדר עולם, דיששכר נולד ביו"ד באב. מעתה נחזה אנן אימתי נתעברה לאה ביששכר במעשה דודאים דכתיב וישכב עמה בלילה הוא. הנה הדבר היה בימי קציר חטים כמ"כ בפסוק (בראשית ל יד), מעתה דיששכר נולד ביו"ד באב, א"א שנתעברה בתמוז וילדה באב שלאחריו שאי אפשר לומר כן, וצ"ל שנולד באב לשנה הבאה, ש"מ דיששכר נולד לי"ב חדשים ויותר. ומבואר לנו בשם חכמי כוכבי לכת, דלפעמים הולד שווה י"ב חודש כההוא עוברא דרבא תוספאה (יבמות פ:).

ועוד איתא בהלכות סופרים ובגמרא ובמדרש (ב"ר צט ט), יששכר חמור גרם למה דומה יששכר לחמור, ומפרשי יששכר חמור גרם, ע"י ששמעה לאה חמור נוהם ותצא לאה לקראתו. ולצורך תוספות ביאור הדברים לא נכחד מה ששמעתי מפי איש מקובל לאלקים האלוף המרום חזקן כמוה"ר נתנאל רופא יצ"ו עלזים שאמר, דלפי דעת כוכבי המזלות, האשה שבל"ט פגעה בחמור פגעה במזל של חמור, ואפשר שמזל החמור גרם לה שימשוך עיבורה י"ב חדשים כחמורה, ע"כ דפח"ח. א"כ בקל יש לנו להבין אחרי דאמרינן יששכר חמור גרם, דע"י ששמעה לאה חמור נוהם ותצא לאה פגעה בחמור, ובוודאי היה ל"ט ויצאת לקראתו, אפשר פגעה במזל של חמור, ומזל של חמור גרם לה שימשוך זמן עיבורה י"ב חודש כחמור.

(נחלת יעקב (זולצבאך תמ"ו) להמקובל רבי יעקב קאפיל זאסלובר)

כי כן ימלאו ימי החנוטים. (ג א)

הנה יש לדעת מה טיבה של חניטה זו ומה ביקשו מצרים בזה. אמנם תדע כי ידעו מצרים, שכל זמן שהגוף קיים, הנפש דביקה בגוף ואינה נפרדת ממנו כדרך הדביקות, כי כל מה שדבק בסטרא אחרא תמיד לא יפרד הדביקות, ולכן כל זמן שהגוף קיים הנפש דביקה בגוף, וכאשר נתעכל הבשר ונרקב הגוף, הנפש תשוב למקום המוכן לה. וכל עניני מצרים היה לדרוש אל המתים ולהתקשר עם נפשות המתים, כדי שיבואו ויגידו להם עתידות כנודע בקרא, א"כ חשבו כשירקב הגוף תפרד הנפש, ולא יהיה להם נקל לדרוש אל המתים במעשה קסמים וקטורת זרה שלהם, כי תרחיק במדבר מקום אשר הרגיעה לילית, ולכן נתחכמו לחנוט גוף המת שיהיה לו קיום.

וכבר העידו כותבי זכרונות ספרד על יאהן דע שלאדע' שהלך למצרים, ובהחבא הביא לספינה שלו אלפים פגרים החנוטים הנקראים מומיי"א להוליכן לספרד, ובבואו באמצע הים אז הרוחות הדביקים ברוחות התחילו לעשות רעש בספינה, והפכו הספינה לתוך הים, וירדו כל העם אשר בקרבה כאבן במצולה, והוא יאהן בקושי ניצל באניה קטנה, ולאחר הרבה סכנות בא לספרד, ויספר אשר קרהו.

(יערות דבש ח"ב דרוש ז, ד"ה ואמרו במדרש)

הפטרה

וגם אתה ידעת את אשר עשה לי יואב בן צרויה וגו', ועשית כחכמתך ולא תורד שיבתו בשלום שאול. והנה עמך שמעי בן גרא וגו', והורדת את שיבתו בדם שאול. (מ"א ב ה)

הנה כשאמר לו דוד ועשית כחכמתך, צוה שלמה להמית את יואב, משא"כ לשמעיה צוה עשה לך בית בירושלים וישבת שם ולא תצא משם וגו' (מ"א ב לו), ומקשים איפה רואים בזה חכמתו של שלמה. ושמעתי בשם המנוח רבי הירש באלחובר ז"ל, דהנה ביואב נאמר ו'לא תוריד שיבתו בשלום שאול', ובשמעי נאמר ו'הורדת שיבתו בדם שאול', ופ' שכוונת דוד היה שיואב יקבל עונשו בעוה"ז, ובזה יכופר עונו ולא ירד בשאול במותו, משא"כ בשמעיה היה כוונתו שגם אחר מותו יראה שירד בדם שאול, ועל זה נתחכם שלמה לצוות לשמעיה כנ"ל.

דהנה שמעי נתחייב מיתת סייף על שמרד במלכות בדברו נגד דוד, ואיתא בגמ' (סנהדרין קי.) כל החולק על מלכות בית דוד נחש מכישו דכתיב (מ"א א ט) עם אבן הזוחלת, וכתיב (דברים לב כד) עם חמת זוחלי עפר שזה הנחש. וקיי"ל מי שנתחייב ב' מיתות נידון בחמורה, ומיתת נחש היא חמורה שהיא תמורת שריפה כדאיתא בגמ' (סנהדרין לז:), ואם יהיה נידון ע"י נחש שוב לא יסאר עליו עונש, דקלה בחמורה מישך שייך, לכן צוה עליו בנה לך בית בירושלים ולא תצא, ואיתא מעולם לא הזיק נחש בירושלים (אבות פ"ה מ"ה), ובזה אף שימות במיתה אחרת יסאר עליו עונש החמור לעולם הבא, וזו היתה חכמת שלמה.

(עיר דמשק אליעזר (זאלקווא תקכ"ד) לרבי אליעזר אב"ד ראזוודוב)

ויקרבו ימי ישראל למות. (מז כט)

איתא במדרשים ובשל"ה הק', ליעקב אבינו היו שני שמות כי היו לו שני נשמות, שם א' היה ישראל ושם הנשמה השניה היה שמו יעקב, ואותו נשמה של ישראל מתה שנאמר ויקרבו ימי ישראל למות, אבל הנשמה שנקראת יעקב לא מתה והיתה חי וקיים. וכתב בשל"ה הק' שזה סוד חז"ל במסכת ב"ק (לט:): שור חרש שוטה וקטן שנגח, רבי יעקב משלם חצי נזק, ומקשי רבי יעקב מאי עבדיתה אלא וגו', וכתב דרמז רמזו חז"ל דכל אדם צריך לשלם נזק שלם בחטא אדם הראשון, ונזק היא הגוף שמת, אבל יעקב הנקרא תם שתיקן קצת חטא אדם הראשון אינו משלם רק חצי נזק כתם, חצי גוף מת וחצי גוף קיים, נשמה אחת מת ונשמה שניה קיים.

(זרע ברך שלישי (האלע תע"ד) למס' ברכות, לרבי ברכיה בירך)

וירא מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעימה. (מט טו)

בהיותי בעיר קראקא יצ"ו ראיתי מציבה בת ארבע מאות שנה בבית הקברות העתיק - מציבה יחידה במינה שעומדת על קבר נערה מבנות העיר, שקינן בה נשמה גבוה ונסתלקה בצעירותה בתקופת הזוהר של קראקא, שהאב"ד היה הב"ח זי"ע והמגלה עמוקות זי"ע כיהן בה כראש הישיבה, ונחרט על מציבתה ענין פלא:

היא מצבת קבורת קרינדל בת ש...

קול נהי ארימה ומספר רב ארעימה

על מות אשה ילדה תמימה ובכל מעשיה נעימה

והצנועה וחסודה כמרגניתא דלית בה טימה.

ויהי כי באה לכלל ח"י שנים שלימה

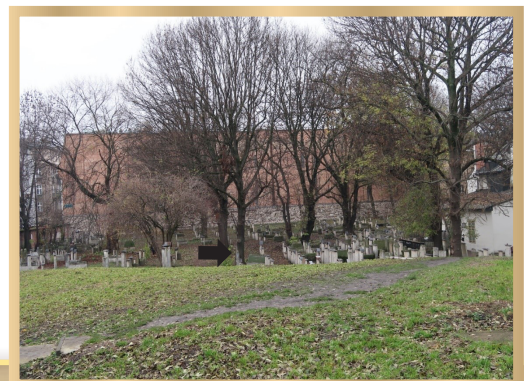
בחרה וחשקה נפשה להיותה תשוב אל מקומה

'ותרא מנוחה כי טוב והארץ כי נעימה'

ובעת תפילת מנחה ביום השבת יצאה נשמתה בנשימה

[ביו"ד] אייר שנת ולא יאמר לארצך עוד שממ"ה [שנת שפ"ה].

הקבר נמצא באמצע הביה"ק בצד שמאל, באמצע הדרך שמוביל מציון הרמ"א לציון התוספות יו"ט.

לקוטי וספורים נפלאים

פרשת ויחי

"ויקרב ימי ישראל למות" (מז, כט)

מסופר על רבי משה לייב מסאסוב זצ"ל, שהיה נוסע לפרקים למרחקים לצרכי ציבור, אם להכנסת כלה או למצוה אחרת.

פעם נתעכב בנסיעתו זמן רב, וכאשר חזר לביתו הקיפוהו

ילדיו מכל הצדדים בשאלה: אבא, מה הבאת לנו?

הוא השתמט וניסה לדחותם, אך כאשר לא הרפו ממנו והמשיכו לתבוע ממנו ביתר שאת, בצעקות ובתחנונים, נתעלף פתאום.

לאחר שאשתו הקיצתו מהתעלפותו, נשאל על ידי מדוע התרגשת כל כך, האם נגעה ללבך כל כך בקשתם של הילדים שהיית צריך להתעלף?

נענה רבי משה לייב ואמר: לא מפני בקשתם ולא מפני חרפתם נתעלפתי, אלא באותה שעה ציירתי לעצמי בדמיוני איך יהיה כאשר אבוא לעולם הבא לאחר הדרך הרחוקה והארוכה של עולם הזה, וישאלוני מה הבאת מן הדרך

הרחוקה הזו, כמה תורה ומצוות אתה נושא עמך.

כמה בוש תכסה את פני אם המטען יהיה דל או ריק.

וכן מספרים על החפץ חיים זצ"ל, שהיה בעיר מולדתו ז'עטיל, הסמוכה לוילנה, אדם קל דעת שהיה יום יום מכתת רגליו מרחק כמה פרסאות מז'עטיל לוילנה,

כדי לקחת מגבאי בית המדרש שם מעט טבק להרחה, והיה חוזר את כל הדרך בו ביום.

החפץ חיים היה ממשיך מעשה זה בשיחותיו על חשבון הנפש ליום אחרון, שבו יבוא האדם לעולם האמת, וישאלוהו מה הבאת מדרך כה רחוקה, ויתברר לו שלא הביא אלא קמצוץ טבק.

עוד מספרים על ר' איצ'לה בלזר מפטבורג, שפגש את הסבא מנובהרדוק בצעירותו, לאחר שהסבא מנובהרדוק ירד משולחן חותנו, והיה טרוד מאוד במסחרו.

שאלו ר' איצ'לה: למה עזבת את הלימוד ונכנסת למסחר?

השיב לו שיש לו משפחה גדולה שצריכה להתפרנס, ואם לא יצא למסחר כיצד יחיה. השיבו ר' איצ'לה: וכיצד תמות, אין לך דאגה?

שאלה זו פגעה כחץ בליבו של הסבא, והיתה אחד הגורמים לפרישתו מעסקיו.

"ועשית עמדי חסד

ואמת" (מז, כט).

פירש רש"י: חסד שעושים עם המתים הוא חסד של אמת, שאינו מצפה לתשלום גמול. עשיית חסד בהצנע.

הגאון רבי בן ציון ידלר, מגיד מישרים דירושלים, סיפר: מעשה ביהודי שנשע לפרנקפורט

להתרים את הנדיב הצדיק ר' שמעון רוטשילד.

הוא פגש יהודי אחד ושאלו היכן דר רוטשילד. הלה העמיד עצמו לשירות האורח שכיתת רגליו ממרחקים.

בדרך שוחח עמו המלווה על מקומו ומצבו. הם התקרבו כבר לארמון הנדיב.

בתחלה, עוד היה נראה כי הם עומדים לחיות יחד בשלום וברגע, מעכשו - ועד לסוף חייכם. אך אט-אט, ככל שהלך הזמן והתרחק ממועד התתנה היפה שעברה, החלו הסדקים להבקע בינם.

לפתע החלו לצוץ מחלוקות, גם על פרטים קטנטנים, בינם; קטטות נשמעו מעבר לדלת ביתם; היא שאגה עליו והאשימה אותו בכל מיני טענות.

ומני אז החלו בני הזוג לחפש אחר המדריך הנכון שיוכל סוף-סוף לגשר בינם, לישר את ההדורים - עד הסוף. הם נסעו ועברו מפסיכולוג למאבחן, וממנו ליועץ ומשם למדריך - אך כלם לא הצליחו להרגיע את לבה של האשה.

היא עמדה על כך שברצונה לסיים את תקופת חיותם יחד ולהפרד מבעלה אחר גט גרושין.

לאחר שהעלו חרס בחפושם, שמעו הם על דמות אחת שעוסקת רבות בעניינים אלו. אולי ממנו תצא הישועה, חשבו. למחרת בבקר קמו ונסעו לירושלים, לרחוב דון יוסף הנשיא, ובהגיע תורה להכנס - נכנסה האשה לחדרו של הרה"צ ר' אשר פריינד.

לעי"נ הרה"צ

ר' פנחס בן ר' בנימין בינוש רוזנבוים זצוק"ל

כ"ו בניסן תשע"ז

כאן, כשראה העני שאדם אציל נפש מלווהו, גילה לו "ויברכם ביום ההוא לאמר", (מח, כ)

מהרהורי לבו ואמר: אני הולך עכשיו להיכנס לארמון של שר נכבד בישראל, והנני מיוזע מטלטולי הדרך, ואין זה יפה שאכנס כך אליו. אולי ייטיב עמי ויראני תחילה את בית המרחץ העירוני, אחליף בגדים ואחר כך אכנס לנדיב. המלווה האלמוני גילה אדיבות יתירה והסכים גם לזאת. הוא הובילו אל המרחץ וסייע לו שם. לאחר מכן עזבו המלווה, תוך תקווה כי מיד הוא יבקר את הנדיב. ואכן, האורח כשסיים את הרחצה, שם פניו לעבר ארמון הנדיב. השערים נפתחו לפניו, הוא הוכנס לסלון, ולתדהמתו הוא מגלה כי אותו מלווה אדיב ועניו אינו אלא רוטשילד בכבודו ובעצמו.

"אל נא תקברני במצרים" (מז, כט)
סופה להיות עפרה כינים, ומרחשין תחת גופי וכו', ושלא יעשוני מצרים עבודה זרה. (רש"י)
והנה לכאורה קשה, הרי יעקב אבינו ע"ה גר בגושן, ושם לא שלטו המכות. ואפשר שהכוונה בדברי רש"י, יען שסופה להיות עפרה כינים, ובארץ גושן לא תשלוט המכה, לכן ירא אני שמא על ידי זה שלא יהיו שם כינים יעשוני עבודה זרה. (אמרי אמת)

היא שטחה על שלחנו של ר' אשר את כל הספור. מהחל ועד כלה. מהסדקים הקטנים ועד למחלוקות הגדולות, המכריעות.

"אני מרגישה שאני לא יכולה אתו יותר. הוא רודף את חיי. ברצוני לקבל ממנו גט גרושין", שפכה בפני ר' אשר, שהטה את אָזְנוֹ בקשב רב ללבה המשתפף.

לאחר שסיימה לתאר בפניו את כל תחושותיה המעיקות ואת הצרות שעוברת מבעלה, השיב לה ר' אשר בארשת פנים מקבלת וסובלנית:

"תשמעי", משך בכתפיו, "אני מתאר לעצמי שאת צודקת בכל הספור. הוא מציק לך ודואג שלא תוכלי לנוח. את צודקת.

אבל האם נראה לך שאת צודקת במאה אחוזים? ומה אם את צודקת רק בתשעים ותשעה אחוזים? מה, האם לא היית משאירה לבעלך אחוז אחד של צדק, לא?!"

"מה פתאום!" הודיעה האשה לעבר ר' אשר. "אני צודקת במלוא מאת האחוזים. נקדה. אין על מה לדבר. הוא? צודק? אח! אין סבוי. אפלו אחד לא."

ואלו ר' אשר בן נסה להפציר בה שתצדיק את דרכו של בעלה באחוז אחד בודד לפחות.

כה, משך שעתים שלמות, התנהל הוכוח הלוחט בין האשה לבין ר' אשר.

על מה? על אחוז אחד בודד של צדק.

ואז, לאחר כשעתים, יצאה האשה מביתו כשהיא כלה מתשת ויגעה מהשעות המתוחות שעברה.

וכשינרדה לרחוב וראתה שעדין אור השמש זורח ומאיר את העולם, פלטה מפיה את המשפט הבא:

"מה?! השמש עדין מאירה? ואני חשבתי שבכל השעות הללו כבר ירדה העלטה לעולם?! מענין שעדין אור היום שולט", התפלגה בספונטניות.

ור' אשר, שעמד בחלון, שמע את דבריה. נפנף בידו לאות זלזול ואמר:

"אה, אם ככה - לספור הזה כבר לא נשארו סבויים טובים לשרד..."

הנוכחים בחדר התפלגו מאוד. וכי בגלל פליטת פה אחת על אור היום פסק ר' אשר שהספור כלו אבוד? מה הקשר בין מאור השמש לבין שלום הבית?

אך ר' אשר ראה כאן דבר עמק הרבה יותר.

ויאמר איש לבנו: ישימך אלקים כאפרים וכמנשה, (רש"י)

יעקב אבינו מתפלל על צאצאיו ומברך אותם ומנחיל בכך אף לנו את היכולת לברך את בנינו שלנו. ואכן, זקוקים הם ילדינו לתפילות הוריהם, נצרכים הם לדמעות ולתחינות, לברכות ולבקשות על מנת שיוכלו להצליח בחייהם, להתמודד מול הקשיים שנכחו להם, ובעיקר כדי שיבחרו בטוב ויעשו את הישר בעיני אלקים ובעיני אדם.

הרה"ג רבי מיכל יהודה ליפקוביץ, אשר זכה להעמיד תלמידים במשך למעלה משישים שנה, כשלעתים שלושה דורות זוכים ללמוד אצלו, שח פעם, שלעתים הוא מבחין בתלמידים אשר בתחילת דרכם נחשבו כבלתי מוצלחים, אולם בסופו של דבר הצליחו מאוד, ולעומתם היו כאלו שבתחילת הדרך עוררו תקוה גדולה, ואילו במשך הזמן נוכחו הכל לראות שלא הצליחו באופן מיוחד.

מהי הסיבה לכך? הטעים רבי מיכל יהודה ואמר: דוקא אלו שלא הצליחו בתחילה, העתירו

עליהם הוריהם תחנונים ושפכו דמעות בתפילה, הם נתנו צדקה בעבורם וקראו לזכותם פרקי תהלים,

לעי"נ האשה החשובה

מרת מרים יוכבד ב"ר צבי ליבוביץ ע"ה

כ"א מר חשון תשפ"א

ובזכות כל זאת עלה הבן על הדרך הנכונה ועשה חיל
בתורה. בצער רב, כאשר בלבו מקנן לו החשש המפחיד: "מי יודע
אם אחזור משם? מי יודע אם אזכה לראות שוב את

משפחתי, את אחתי
ואת ילדי?"

מלבד החשש האמור
- התעורר בלבו של
אותו אברך חשש
נוסף, חשש אשר נגע
דוקא להוריו
הקשישים אותם הוא
מותיר כאן בארץ
הקודש.

ההורים הקשישים לא
היו בבריאות שלמה,
והאברך חשש לספר
להם על דבר המחלה
הקשה ועל הנסיעה
המתוכננת, פן תזיק
הבשורה הקשה
לבריאותם הרופפת.

את התלבטותו ואת
חששותיו - הציג בפני
רבנו, כאשר הנו שואל
לעצתו: האם לספר
להוריו על דבר
המחלה - או להעלים
את המידע הקשה?

דעתו של רבינו -
היתה נחרצת וחד
משמעית: "עליך
לספר להוריך את
האמת!" - הוא פסק.
"אל לך להעלים את
דבר מחלתך מהם!
אולי אינך מחויב
לפרט את כל

הפרטים, אולי יכול
אתה להמעיט מעט
בחומרת המצב, אך
עליך בודאי לספר על
המחלה עצמה ועל
סכנת החיים בה אתה
נתון!"

"מדוע?" - הקשה
האברך, "איזו תועלת
תצמח מכך שאבשר
להם את הבשורה
הקשה? הלא בין כה

וכה אין הם יכולים לסייע במאומה, ושום תועלת לא
תצמח מכך שאטריד את מנוחתם!"

אפשר לומר שבמצבים כאלה עומדות בפני האדם שתי
דרכים.

הדרך הראשונה היא הדרך הטבעית, האנושית, זו שהגוף
והשכל דוחפים אליה כמעט מעצמם: דרך הצדק.

בדרך הזו האדם אומר לעצמו: אני נפגעת. אני צודק.
נעשה לי עול, ומכאן ואילך כל האנרגיה מפנית לדבר אחד
- להוכיח את הצדק שלי, להגן על כבודי, לדרש תקון
מהשני.

השיח פלו סובב סביב מי אשם, מי התחיל, מי צריך
להתנצל ומי חייב להשתנות.

זו דרך שגוראית הגיונית, אפלו מתבקשת, הרי אם באמת
נעשה לי עול - למה שאותר?

אבל הפרי הארץ מלמד שדוקא כאן טמונה הסכנה
הגדולה. כל זמן שהאדם עסוק רק בצדק שלו, הוא כולא
את עצמו בתוך מערכת סגורה של סבה ותוצאה אנושית.
הפגיעה באה מהשני - והתקון אמור לבוא מהשני.

כל החיות, כל הרפוי, כל היציאה מהמצוקה - תלויים פעת
בזולת, ובמצב כזה, גם אם האדם צודק במאה אחוז, הוא
נשאר תקוע. כי כל עוד השני לא משתנה, לא מתנצל, לא
מודה - אין לאדם לאן להתקדם.

הדרך השנייה, והיא דרך הפרי הארץ, הפוכה כמעט
לחלוטין. כאן האדם אינו שואל תחלה: מי צודק? אלא
שואל: מה הקב"ה מבקש ממני דרך המצב הזה?

אין פרוש הדבר להתעלם מהכאב, ואין פרוש להצדיק את
מי שפגע, אלא להשאיר פתח - אפלו קטן מאוד - לאפשרות
שהמצב הזה אינו מקרי, שיש כאן שליחות, שיש כאן ניצוץ
של חיות אלוהית שמבקש להתגלות דוקא דרך הקשי, ולכן
די באחוז אחד.

ברגע שהאדם מוכן להשאיר אחוז אחד שבו הוא אינו יודע,
אחוז אחד שבו הוא מודה שיש כאן יד מכוונת מלמעלה -
באותו רגע הוא מוציא את עצמו ממאבק אנושי סגור
ופותח קשר עם הבורא.

אם נשים לב, נראה איך שתי הדרכים שונות זו מזו במרחק
שלא ניתן להעלות על הדעת.

בדרך הראשונה מצאנו רק מכשולים. זה התחיל בכך
שלפתע אנו נתקעים בתפקיד, וכלה בבושה שחוזרת
למקומה, כי התפקיד ממאן למלא את חסרונו.

בצעירותו נשאל רבי
משה שטרנבוך שאלה
מסובכת בלימוד על
ידי הרב מטשעבין,
והצליח לענות
תשובה מבריקה
באופן מיד.

כשמע
מטשעבין את תשובתו
הוא נענה ואמר לו:
"התשובה הזאת
איננה שלך! זה לא
אתה!" התפלא רבי
משה על תגובה בלתי
צפויה זו, שכן
התשובה היתה
מדעתו, אולם הרבי
הסביר לו מיד: "זה לא
אתה! תשובה זו היא
מכוח הדמעות של
אמא שלך!"

גם מרן הרב שך מפליג
היה בשבחה
ובמעלתה של תפילת
ההורים על בניהם,
כאשר הוא מייחס לה
את הצלחתו של הבן
בתורה וביראת שמים
- כמו את הצלחתו
וישועתו הגשמית.

בענין זה, מספר אחד
ממקורביו את
המעשה הבא: מעשה
היה באברך אשר סבל
במשך תקופה ארוכה
ממיחושים שונים
ומשונים, ולאחר
בדיקות מקיפות
שעבר - התברר כי
מקורם מבעיה בלב
רח"ל, בעיה חמורה
ומסובכת המצריכה
ניתוח דחוף.

את הניתוח האמור -
המליץ רבנו לבצע
בחוץ לארץ, שם הוא

סבר כי סיכויי הצלחתו גבוהים ביותר.
האברך התכונן לנסיעה הממושכת אל מעבר לים

לעי"נ האשה החשובה

מרת צפורה פייגא ע"ה ב"ר משה אליעזר שיחי'
יודלביץ - ג' שבט תשפ"א

אך רבנו לא השתכנע, רק שב ואמר: "חשוב מאוד לספר להם, וזאת שיתפללו עליך ויעתירו עבורך! נכון, בפועל, פטירתו את מקום הקבורה, ועל כן יכריעו בדבר יהודי ארץ ישראל.

אין הם יכולים לסייע לך במאומה, אולם עליך לדעת כי לתפילה של אבא ולדמעה של אמא ישנו כח גדול ורב בשמים! על התפילות האלו, על הדמעות האלו - אסור לך לוותר בשום פנים ואופן!"

"והעליתם עצמותי" (נ, כה)

כשחש הרמב"ם כי קרבה שעתו לצאת מן העולם, ציווה כי לאחר מותו יעלו את עצמותיו ממצרים ויקברוהו בארץ ישראל.

לא ארכו הימים, ונשמתו של הרמב"ם עלתה לגנוזי מרומים. התאבלו עליו יהודי מצרים ובכו אותו מגדול ועד קטן משך שבעת ימים.

כשתמו ימי המספד, התקינו ארון ובתוכו הניחו את גופת הרמב"ם, העמיסו את הארון על גבי גמל והוליכוהו לארץ ישראל.

השמועה על אודות פטירת הרמב"ם הגיעה לארץ ישראל.

עוד שמעו יהודי הארץ כי הרמב"ם מובא לקבורה בארץ הקודש, וכראוי לאדם גדול ונעלה שכמוהו נאספו כל יהודי הארץ ויצאו לקבל את הצדיק הבא להיטמן בעפרם.

והיכן יהא מקום קבורתו, שאלו יהודי ארץ ישראל את יהודי מצרים שנלוו לארון.

סיפרו יהודי מצרים כי הרמב"ם לא גילה טרם

יוצא אפוא שהדרך הזו ליתתה אותנו רק במכשולים ומחסומים.

אבל ראו זה פלא: באה הדרך השנייה, זו של הפרי הארץ, ופשוט הופכת את המכשולים לעזרים.

לא. היא לא מסלקת אותם הצדה ונותנת לרוח להניף אותם. היא לוקחת אותם - את הפאבים הללו, את החבר שמטפס ועוקף אותנו, את היצר הרע שמפריע לנו, ואת הבושה שמעיקה עלינו - והופכת אותם.

פתאום החבר הוא נכס יקר. הוא עוזר לנו לגלות את הבורא. פתאום היצר הרע הוא דוקא כלי עזר. הוא עוזר לנו לא לשפח שאנחנו עדין לא יכולים. פתאום הבושה נעלמת כליל, כלא היתה. כי את התפקיד שלנו - כבר בצענו.

איך זה קורה? איך באה הדרך הזו ופשוט הופכת את הלימון ללימונדה?

פשוט מאוד, כי הכנסנו את הבורא לספור. לא נתנו לעצמנו לנהל את התפקיד למענו. להפך: הכנסנו אותו בתוך התפקיד, שהוא זה שיעזור לנו לבצע את התפקיד.

ואז, כשהבורא בתוך התמונה, באה שמחה גדולה - עד כדי כך שאנחנו הופכים את המחסומים לעזרים.

בדיוק כפי שפאשר נכנס לחדר חשוך ועטוף עלטה כבדה, וברגע אחד נרים את מתג החשמל ואור בהיר ישלך על כל החדר - לפתע כל הפרעושים והחרקים יצוצו ממחבואיהם וימלטו החוצה - בדיוק כך נראה כשאנו מכניסים את הבורא לתפקיד.

פתאום יש אור גדול. לפתע נסוג החשך אחורנית.

לא פלא אפוא שכאשר האשה התפלגה על כך שעדין אור מאיר בעולם - הבין ר' אשר מיד כי ממנה כבר לא יצא משהו. כי היא לא היתה מוכנה לפנות לבורא ולקבל את העזרה שלו. היא לא רצתה להפך את הבעיות בשלום הבית לעזרה של הבורא.

להפך, היא לא הבינה איך האור עדין ממשיך להאיר - והרי היא רוצה רק חשך.

"אם כן", אמר ר' אשר, "לספור הזה כבר לא נשארו סכויים טובים לשורד..."

(ע"פ ינחני - ספינקא)

כיוון שכך, פרצה מחלוקת גדולה בין הקהילות היהודיות, כל קהילה רצתה שיוטמן הצדיק בקרבתה.

יהודי ירושלים טענו כי עירם היא לב העולם, ועל כן מן הראוי שייקבר הצדיק בהר הזיתים, לעומתם טענו בני חברון כי נאה לו לצדיק להיטמן בעירם, שהרי מערת המכפלה אשר בה טמונים האבות והאמהות שוכנת בעירם.

באו יהודי מירון ואמרו כי אין מקום קדוש כמירון, מקום קבורתו של התנא האלקי רבי שמעון בן יוחאי, וכך באו וטענו כל בני הקהילות, גברה המחלוקת, גברו המריבות, ויהודי ארץ ישראל לא הצליחו להכריע בעניין.

ובינתיים ניצב הגמל ועליו ארון הקבורה מן הצד.

הבינו הכל כי ביזיון גדול הוא לנפטר הדגול שארוננו ממתין. החליטו איפוא להניח לגמל נושא הארון ללכת לאשר יחפוץ, ובמקום בו יעצור שם ייקבר הצדיק.

יצא הגמל לדרכו. ימים רבים הלך, הלכו אחריו יהודי הארץ ושמנו אל לבם כי מצפין הוא בדרכו.

ומקץ הימים הגיע הגמל לטבריה, ושם כרע ורביץ.

באותו מקום כרו את קברו של הרמב"ם, ושם טמון הוא עד עצם היום הזה.

א גוט שבת

גליון באר הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

ויחי

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש
באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש
דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית
Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית
Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית
Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית
Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית
Колодезь Торы
info@kolodetztory.com

ארה"ב:
Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
© 2025 כל הזכויות שמורות להמכון

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי
להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון
באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת ויחי

אמונה ובטחון

- ד..... אל תוֹתֵר - השתדלות שלא כהוגן אינה מביאה ברכה אלא להיפך.
- ה..... אלוֹקִים חֲשֵׁבָה - מאת ה' היתה זאת.....
- ח..... לִישׁוּעֶתְךָ קוֹיִתִּי - ע"י ה'קוֹיִתִּי יבוא לידי 'לישועתך'.....

התחזקות

- ט..... חֶזֶק חֶזֶק וּנְתַחֲזֶק - התחזקות בכל מצב לעבודתו ית"ש.....

קדושה

- יא..... בן פורת עלי עין - בקדושת עיניו משבר כל המחיצות.....

הכנעה

- יג..... הקטן יגדל - מעלת ההכנעה.....

צדקה וחסד

- יד..... אנכי אכלכל אתכם - במעלת עשיית צדקה וחסד והאחדות.....
- טז..... שיכל את ידיו - זהירות מלפגוע איש ברעהו.....

ספח"ק בת עין

מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך (מט ט), ונוכל לומר שהתורה הקדושה מורה לנו דרך האיך להמתיק הדינים בשורשם, בכדי להמשיך שפע וברכה ממלך מלכו של עולם לעולמות התחתונים. דהנה העיקר הוא להאמין באמונה שלמה שכל מה דעביד רחמנא לטב עביד (ברכות ט), ולברך לבורא עולם ב"ה על הרעה בשמחה ובטוב לבב, ממש כשם שמברך על הטובה (ברכות נד). ואפילו ח"ו כשהאדם הוא מחוסר ממשאלות לבו, אעפ"כ יהיה אשוריו ותהלותיו של אדם לבורא עולם ב"ה, על חיינו המסורים בידך ועל נשמותינו הפקודות לך, כמאמר הכתוב (תהלים קנ ו) 'כל הנשמה תהלל י-ה' ודרשו רז"ל (בר"ר יד ט), על כל נשימה ונשימה תהלל י-ה. ואעפ"י שהוא מחוסר ממשאלות לבו אעפ"כ יאמין באמונה שלמה שכלול בזה חסד ה' באתכסיא, בכדי לברך על זה בשמחה ממש. ובזה האמונה והתהלה גורם שנמתקו הדינים בשורשם, שיזל מים הוא החסד (זוהר ח"ב קעה:) ממלך עולם מקור החסד, לבאי עולם. ויהיה כל השפעות טובות ומעדני מלך באתגליא על כל העולם.

וזוהו 'מאשר שמנה לחמו', מאשר הוא לשון תהלה, שמנה הוא אותיות נשמה, גם לשון נשמה מורה על לשון שמחה ושממון, היינו כשאדם הוא מהלל לבורא עולם ב"ה על הנשמה המסורה בידו, אעפ"י שהוא שמחה, לחמו היינו שהוא מחוסר לחם וממשאלות לבו, אזי והוא יתן מעדני מלך, היינו יכול ליתן ולהשפיע מעדני מלך, וכל השפעות טובות לכל באי עולם, אמן כן יהי רצון.

(בת עין, פרשת ויחי ד"ה מאשר שמנה לחמו)

פרשת ויחי

ל"ג חלקים, וכן הלאה), ועיקר חששו של ראובן היתה מחמת שהוא הבכור שנוטל ב' חלקים, נמצא שככל שיתרבו בני יעקב 'יפסיד' בכפליים, על כן רצה למנוע אפשרות זו, ולזה אמר לו יעקב פחו כמים - מחשבה זו לרצות להרוויח ולעשות השתדלות כזו אינה אלא פחזות וקלות דעת, על כן אל תותר, ולא רק שלא 'תרוויח' מהשתדלות אסורה כזו אלא שגם 'תפסיד', שתנטל ממך הבכורה ולא תקבל אלא חלק אחד.

ויש בזה ללמדנו כלל גדול, לעולם אי אפשר להרוויח מעשיית דבר שאינו כרצון השי"ת, ומעולם לא השתכר אדם אפילו פרוטה אחת ממעשה איסור, ולא עוד אלא שהיא תגרום לו רק להפסד ממון, וכיו"ב בהשתדלות לשאר צרכי האדם. ומעתה, בטרם יבוא האדם לעשות השתדלות יחשוב היטב היטב, האם מעשה זה הוא כרצון השי"ת אם לאו, כי מה בצע להתייגע בעבודתו אם יצא לו מזה רק הפסדים...

והנה לא נחשדו ישראל קדושים על הגזל ועל הגניבה חלילה... אלא שעדיין צריך לזכור היטב, כי בכלל 'השתדלות יתירה ואסורה' היינו באופן שמרבה

אל תותר - השתדלות שלא כהוגן אינה מביאה ברכה אלא להיפך

בפרשתן (מט ג-ד) 'ראובן בכורי אתה כחי וראשית אוני יתר שאת ויתר עז, פחו כמים אל תותר כי עלית וגו', נוראות מצינו בדברי רבינו הרמב"ן בפירוש העניין, אך בטרם נביא דבריו עלינו להקדים את הידוע שאין לנו כל שמץ השגה בקדושתם הנשגבה של שבטי י-ה, ובפרט בהאי עניינא שאין לנו שום הבנה בו, וכמו שאמרו להדיא בגמרא (שבת נה:) כל האומר ראובן חטא אינו אלא טועה, אך מכל מקום כל הנכתב בתורה ללמדנו אורחות חיים בא, למען נדע את המעשה אשר נעשה. וכה כתב הרמב"ן (פסוק ד) בזה הלשון, ומן הכתוב הזה כפי פשוטו נראה כמו שפירשתי בסדר וישלח (לעיל לה כב), כי ראובן נתכוון לפסול את בלהה מאביו כדי שלא תלד לו עוד בנים וימעיטו בכורתו, על כן אמר לו שהוא פחזות וקלות דעת שיחשוב להרוויח, ולא יבא לו ממנו יתרון רק הפסד, עכ"ל.

ביאור דבריו, כי ראובן חשש שמא יהיה ליעקב עוד בנים, וממילא יתמעט חלקו בירושה (וכגון ירושה המתחלקת ל"ב חלקים הרי כל חלק גדול יותר מאילו מחלקים אותה

א. וכך אומרים משם הרה"ק מקאצק זי"ע על דברי המשנה (ב"מ י): 'ראה את המציאה ונפל עליה, ובא אחר והחזיק בה, זה שהחזיק בה זכה בה', וביאר הרה"ק ש'לא קנה' מאחר שעשה השתדלות יתירה באופן שאיבד את כל שפיות דעתו מחמתה עד שהסתער ונפל על המציאה, ואילו הדרך הישרה שיבור לו האדם, שילך בנחת אל ה'מציאה' ויטלנה בלא שום פחד שמא יקדמנו אחר, שהרי אם נקצב לו הדבר מן שמיא הרי הוא ממילא יגיע לידו, וכן בכל עניני הפרנסה, לא יעסוק בצרכי פרנסתו אלא כפי חובת ההשתדלות ותו לא, אז יזכה לקנות את המציאה. כע"ז ביאר הרה"ק מנעשכ"ז זי"ע בדברי חז"ל (קידושין פב.) 'הריעותי את מעשי וקיפחתי את פרנסתי' שדייקא משום שהרעותי את מעשי עשיתי מעשה רע בריבוי ההשתדלות וחסרון האמונה, דייקא בגלל זאת קפחתי את פרנסתי (תולדות יצחק ליקוטי הש"ס קידושין). לאידך, כפי מיעוט השתדלותו כן תרבה פרנסתו, כדמצינו לה'עב"ץ' (בביאורו לאבות ג 1) שהממעט בעסקים יאכל וישבע, והרודף אחריהם כל היום וכל הלילה יחסר לחמו. בהראותו כי בוטח הוא ב'השתדלותו' ולא בבורא עולם.

תוספת נפלאה שמעתי שהרי ידוע ש'את' הוא לשון ריבוי, וא"כ יש לומר ש'את מעשי' היינו ריבוי מעשים בענין הפרנסה, והיינו השתדלות יתירה, וזהו הריעותי את מעשי, שהריבוי מעשים ללא צורך מתוך בהילות, לכן קפחתי את פרנסתי...

ב. הרה"ק ה'מאור עיניים' זי"ע היה יתום מילדותו, והתגדל אצל דודו, והיה הדוד מפלהו לרעה מבין בניו, אף בעת האכילה היה נותן לבניו 'חמאה' עם הלחם, ואילו הוא קיבל רק לחם יבש, פשוט שהדבר פגע בו מאד, בפרט

כו ה) 'וירד מצרימה ויגר שם' - מלמד שלא ירד יעקב אבינו להשתקע במצרים אלא לגור שם, שנאמר (לעיל מו ה) 'ויאמרו אל פרעה לגור בארץ באנו כי אין מרעה לצאן אשר לעבדיך כי כבוד הרעב בארץ כנען', ואם כן מדוע לא שבו לארץ ישראל, ובשלמא בחיי יעקב לא רצו להטריחו בזקנותו לעלות לארץ [ועוד, שהרי הקב"ה ציווה על יעקב לירד למצרים], אבל אחר שמת יעקב וכל בניו עלו יחדיו לקבור אותו במערת המכפלה - מדוע חזרו למצרים ולא נשארו בארץ, וכי שכחו דברי עצמם מה שאמרו 'לגור בארץ באנו כי אין מרעה לצאן', והרי כבר נגמר ה'רעב'. בעל ברחך תאמר, שמאת ה' היתה זאת לסתום עיניהם וליבם, כי מן השמים נגזר עליהם להיות משועבדים בארץ מצרים, על כן העלימו מהם את דבריהם והשכיחו מהם את כל סיבת הירידה שהיתה רק מפני הרעב, ובוזה יתפרשו דברי רש"י, כיון שנפטר יעקב אבינו א"כ מדוע שבו למצרים, אלא מפני שנסתמו עיניהם וליבם של ישראל - שנשארו שם בלי שום סיבה וטעם ומבלי להתבונן

בהשתדלות עד שמבטל מחמתה קביעות עתיו וזמניו לתורה או כשנמנע מלהתפלל בציבור, או ש'בורח' מן התפילה באמצעי' וכיו"ב, מכל אלו לא ירוויח אלא להיפך, ואדרבה, אם ישמור על התורה והמצוה, או ירווח לו פי כמה וכמה.

אלוקים חשבה - מאת ה' היתה זאת

בפרשתן (מו כח), 'ויחי יעקב בארץ מצרים' וגו', וברש"י 'למה פרשה זו סתומה, לפי שכיון שנפטר יעקב אבינו נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד', והקושיא נודעת, שהרי אמרו חז"ל (סדר עולם רבא ג, הובא ברש"י שמות ו טו) שכל זמן שאחד מן השבטים היה בחיים לא התחיל השעבוד, ואם כן, מהו שאמרו שמיד שנפטר יעקב נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד.

ומבאר הרה"ק ה'מעגלי צדק' מדעעש זי"ע, שהנה דרשו חז"ל (בהגדה של פסח) מה שנאמר (דברים

בהיותו יתום צעיר לימים. פעם אחת בעת ש'דודי הלך לגנו' והיה הבית ריקם מאנשיו, מצא המאור עיניים את חבית ה'חמאה' וטבל בה את לחמו... משנפנה לאכול את הלחם 'גילה' שאין זו חבית חמאה כי אם 'טיט', ומחמת זה הפסיד גם את הפת היבשה, שנפסלה מאכילת אדם. לימים סיפר זאת ה'מאור עיניים' והוסיף שמזה למד שהממהר לחטוף את שאינו שלו מפסיד גם את אשר יש לו מכבר.

מן הבאר

כה הביא ב'שיעורי משמר הלוי' להגרמ"מ שולזינגער זצ"ל (סוטה עמ' קפ) וז"ל, הגאון הצדיק רבי עזרא ברזל זצ"ל היה מוכיח את שומעי לקחו (בירחי כלה) וכה היה אומר במתק שפתיו, בן אדם לפעמים רץ באמצע חזרת הש"ץ ועוזב את בית הכנסת, ומדוע, כי מחכה לו איזה עסק שהוא צריך להרוויח שם הרבה כסף, ומחשב לעצמו שאם ימתין עד לאחר ברכת כהנים הוא יפסיד בעסקיו, ואינו מבין שבכך שהוא עוזב לפני ברכת כהנים הוא מפסיד בכך את הברכה הגדולה של 'ואני אברכם' אשר נצרכת לו כל כך בעסקיו, הא למה הדבר דומה, לאדם שרץ וממהר לבית העסק, וכאשר מגיע אל מקום העסק הוא מגלה ששכח את המפתחות בבית... הוא רץ רץ והמפתחות נשארו בבית... והלא הברכה כהנים זה המפתח, ובכלל, סיום סדר התפילה הוא הגורם ומביא את 'ירידת השפע', ומה לך בורח ומפסיד את ה'מפתח' - ברכת ה' שמבלעדיה לא תרוויח מאומה... (עכ"ל).

ג. וכבר היה מעשה אצל הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי"ע, שראה איש יהודי הממהר לצאת מבית הכנסת בעת תפילת 'אשרי ובא לציון', כשהוא רץ למלאכתו ולפרנסתו, ניגש אליו הרה"ק ואמר לו, בסידור נכתב לפני תפילת 'אשרי ובא לציון' - ירידת השפע, נמצא שכאשר אתה ממהר ויוצא לעבודתך הנך מפסיד את השפע... עוד מביא ב'משמר הלוי', בעיר חיפה היה איש מופת, קראו לו רבי אנשיל שוורץ זלה"ה, היתה לו חנות גדולה של כלים, ולא היה פותח את החנות עד לשעה שתים אחר הצהריים, היה בא בשעות הבוקר לבית המדרש בחיפה, והיה מתפלל לאט לאט כמונה מעות, עם התהלים ועם המעמדות ושאר סדריו, שאלתי אותו - רבי אנשיל, מה עם הקונים, והוא השיב, הם לא עומדים בשמש, הם יכולים לבוא גם בשלוש אחר הצהריים, וברוך ד' הוא השיא את כל ילדיו בכבוד...

בדבר, וכל כך למה - מצרת השעבוד, מאחר שהקב"ה ויעשה לכל המעשים, וגם 'מעויותיו' של אדם אינם גור על השעבוד.¹

למען דעת כי הקב"ה הוא מסבב עולמו להביא את הדבר כפי אשר גזרה חכמתו, הוא עשה עושה שאין אלו אלא מחשבות כפירה, אלא אדרבה דייקא

ד. הוסיף על כך הגה"צ רבי צבי הירש מייזליש זצ"ל (קונטרס זר זהב אות קלז, בתוך ספרו מקדשי ה') בדברים נפלאים בזה"ל, הנה ראינו פלא בעת החורבן הנורא (בשנות המלחמה האיומה) דרובא דרובא מאחינו בני ישראל לא עשו שום השתדלות להציל נפשם מיד הרוצחים ימ"ש, רק נתנו אוזן קשבת לשקריהם שמוליקים אותם רק לעבודה ולא יגעו בנפשות, וכאשר באנו לאושוויטץ (-אושביץ) ונוכחנו לדעת מהחורבן הנורא עמדנו משתומם, הלא לב יודע מרת נפשו ואיך הנחנו לסמא את עינינו וכצאן לטבח יובל, והייתי רגיל לדבר דברי חיזוק שאחרי שכל הצרות המה גמר חבלי לידה לכן היה כך בהשגחה עליונה שלא לראות בעינינו ושלא להרגיש כלל בלבבנו. עכ"ל.

ה. הרי לפניכם מעשה נפלא בה נגלה בעליל נפלאות השגחה פרטית, כיצד הקב"ה 'מכין מצעדי גבר' בדקדוק להביא את הדבר לתכלית טוב, וכל ה'מניעות' שיש לאדם אף אם נראה שהם בידי אדם באמת אף הם נסתבבו מן השמים, וכפי שסיפר בעל המעשה, ה"ה הרב ר' יוסף גבייאוף שליט"א מבארא פארק, איש נכבד ויקר רוח ומלמד תשב"ר.

לר' יוסף יש סדר 'קביעות עתים' של לימוד בחברותא עם איש יהודי שהיה עד לפני כשנה רחוק מאוד מכל זיק של יהדות, וכמעט שלא ידע שהוא יהודי (את ה'שידוך' ביניהם עשה אחד מארגוני ה'קירוב' הפועלים גדולות ונצורות לקרב לב בני ישראל ה'רחוקים'), זה כשנה הם לומדים כמה פעמים בשבוע על ידי ה'טלפון', חומש ורש"י וספרי הלכות, ובחסדי ה' נפתח לבו של הלה, ולאט לאט עושה את 'פסיעותיו' הראשונים להתקרב ולשוב אל אביו שבשמים. והנה ביום ראשון ערב חנוכה תשפ"ו שזה עתה עבר עלינו לטובה, נודע לר' יוסף מפי ה'חברותא' שרק פעם אחת בחייו הניח תפילין... בפעם הבאה שהם למדו ביחד, ביום שלישי נר ב' דחנוכה, החל ר' יוסף לדבר עמו על חשיבות המצווה, ושמע ממנו שאין לו תפילין משלו כי אם ירושה מבית אבותיו, תפילין דרש"י ודר"ת קטנים ביותר [כפי מנהגם להניח את ב' זוגות התפילין כאחד], אך הרצועות כבר שינו מראיתם משחור ללבן, והבין ר' יוסף, כי אם כך נראים הרצועות מן הסתם גם התפילין עצמם לא נשמרו בכשרותם במשך כל אותם שנים ארוכות, ומן הראוי לרכוש לו תפילין חדשים, אך דא עקא, שידע שאי אפשר לומר לו שיוציא את הסכום הנדרש מכיסו, כי עדיין 'השגותיו' נמוכות המה, ואין לו כל השגה והבנה מדוע צריך 'לבזבז' כסף על מצוות... על כן החליט ר' יוסף לנסות להתרים נדיבי עם שישתתפו בהוצאות המרובות לרכוש לו תפילין כמנהג אבותיו.

והנה ר' יוסף הינו איש 'מסודר' ביותר, ומזה שנים רבות מתפלל שחרית במניין קבוע בשעה 7:10 בביהמ"ד קליינארדיין (ברחוב 42 בבארא פארק), וביום רביעי נר ג' דחנוכה, השכים כדרכו, ואף למד בחברותא עם אותו רחוק שמתקרב בשעה שש בבוקר, והיו לו מניעות שונות ומשונות שאכמ"ל עד שאיחר את המנין, ופנה לביהמ"ד 'סאמבור' (באותו רחוב), וגם שם היו לו מניעות ולא הצליח להתפלל במנין דשם, עד שבס"ד רגליו הוליכוהו להתפלל בביהמ"ד 'דז'ימיראד' (ברחוב 43) באיחור ניכר מזמנו הקבוע, והנה בהיכנסו שמה נגלית לנגד עיניו שקית תפילין קטנה - ועליה כתוב כל דכפין ייתי ויקח, פתחם והנה הם תפילין קטנות כנוסח בני עדות המזרח [שתי זוגות, רש"י ור"ת קטנים הנראים כשרים, כמובן ששלח לבדקם]... ומדגיש לנו ר"י, איני מדבר כאן מצפת... אלא מבארא פארק... איני זוכר מתי ראיתי כאן בבארא פארק תפילין קטנות כאלו... ונתגלה לו שכל אותם עיכובים ואיחורים היו מאת ה' להביאו דייקא לביהמ"ד זה, כי שם הכינו לו משמיא את התפילין הנצרכות לו, ובבואו שמה המה נגלו לנגד עיניו... מעשה באברך שהוצרך לקנות בית, יגע ומצא, וקנה בית פלוני. אלא שלמחרת נתברר לו שעומד בית למכירה במקום קרוב מאד, ובמחיר נמוך בהרבה ממה שהוא שילם, האברך לא מצא את נפשו מרוב צער... ידידו פנה לרבי מרדכי שוואב זצ"ל והלה חיזקו בדברים מופלאים, ובתוך הדברים סיפר לו שפעם ישב עם הרב דסלר זצ"ל, והוא סיפר לו איזה טעות שהוא עצמו עשה בענייני שידוכים, והיה הולך ומספר את פרטי הטעות שעשה, וכשסיים דבריו אמר, אבל, גם הטעות גופא מן השמים היא, הוסיף ע"ז ר' מרדכי, הוכחה יש לי שמן השמים רצו שתעשה טעות זו ותקנה את הבית הזה ביוקר ולא את השני הזול והקרוב, וראיה, כי אתה בעצמך מספר מתי נודעה לך טעותך - רק יום למחרת הקניה, מדוע לא נודע לך יום לפני כן, אלא, שמן השמים רצו שתעשה כך... (הגדש"פ הרב דסלר עמ' שמ"ט).

מאחר שרצה הקב"ה להביא את אשר נגזר עליו על כן סיבב שיעשה את ה'מעו' לפני כן. וממילא אין לו לאדם על מה להתחרט ולהתמרמר, ו'לאכול את ליבו' למה עשיתי כך וכך, ואפילו אם נראה בעליל שמעו

ז. וכה היה מעשה אצל הגאון רבי יחיאל מיכל פיינשטיין זצ"ל, שבתו היתה חולה ל"ע במחלת האסטמה (אזמא"ה), דרכו של חולי זה, בעת שתוקף את החולה קושי בנשימה חייבים לחבר אותו למכונה (מאשי"ן) שיעזור לו להמשיך לנשום, ולא ח"ו... לגודל נחיצות המכשיר להצלת חייה, היו להם בבית כמה וכמה מכשירים, מוכנים ומזומנים על כל צרה שלא תבוא, פעם אחת נתקפה בקושי נשימה ולא הצליחו בני הבית למצוא אף לא מכשיר אחד, תוך כמה דקות השיבה נשמתה ליוצרה, בימי השבעה נכנס הגה"צ רבי יעקב גאלינסקי זצ"ל לנחם את בני המשפחה, בתוך הדברים הבין ר' יעקב כי הם מרגישים 'אשמים' במיתתה - שלא חיפשו כראוי אחר המכשיר, כי מיד אחר 'יציאת נשמה' מצאו את כל המכשירים מונחים אחר כבוד תחת מיטתה, נענה רבי יעקב ואמר להם, קבלתי מפי המשגיח דלומז'ה הגה"צ רבי משה רוזנשטיין זצ"ל (בשנים שקודם המלחמה הנוראה) שכל עניין ה'השתדלות' אינו אלא לגבי ה'עמיד' - שעל האדם ל'השתדל' שיהיו כל ענייניו על צד היותר טוב, אך המהרהר לגבי ה'עבר' ומדמה בעצמו שאם היה משתדל ועושה כך וכך, היה מציל את עצמו מהצרה ומההפסד, הרי אלו מחשבות כפירה ממש, אלא יאמין בכל לבבו, שכל מה שאירע לו היה בציווי הבורא ואי אפשר לאדם להלך נגד רצונו ית' (הובא בספר שיח יוסף עמ' תק"כ באריכות גדולה ועיי"ש). ח. ככלות ימי ה'שבעה' בפטירת הרה"ק רבי שמעון שלום מאמשינוב זי"ע התהלך בנו הרה"ק רבי מאיר מאמשינוב זי"ע עם הגבאי (הרב ביגלאייזען) בדרך הילוכם אמר לו הרבי, הידעת מדוע נהוג גבן שלא להעמיד משקה - לחיים במשך ימי השבעה רק לאחריהם, משום שבכל שבעת ימי האבל מדברים אודות הנפטר ומעשה הפטירה, והנה אומרים שהמנוח נלב"ע משום שהיה חולה בכך, ומשום שרופא זה עשה כך אירע כך, וכן כיוצא בזה, ולפעמים אפשר שיחשבו שאילו היו עושים פעולה מסוימת היו מונעים את פטירתו, והרי מחשבות אלו כפירה הם, כי באמת הכל אירע רק אחר שכך גזרה חכמתו יתב"ש, לכך תיכף ככלות ימים אלו, שותים משקה חריף לנקות ולצחצח את המוח, ומברכים שהכל נהיה בדברו, להשריש בלבנו שאין כל סיבה גשמית לפטירה, אלא הכל בדבר ה' נעשה, כי כך גזרה ההשגחה העליונה.

הגרי"ז מבריסק זצוק"ל היה אומר, שהאומר, איבדתי מעות ברחובה של עיר מאחר שנהיה לי חור בכיס בגדי, ומשם נפלו מעותי, שוטה הייתי שלא תפירתי וסגרתי את החור מיד כשנפער, הרי זה כפירה בהנהגת ה', אין לו אלא לומר מאחר ורצה הקב"ה שאאבד את מעותי על כן נתהווה לי חור בכיסי (ולכן באה אליו העצלות שלא לתקן ולתפור החור).

ט. הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע (הובא באמרי פנחס ח"א שער אמת ואמונה אות מב) היה אומר על מאמרם ז"ל (עי' נדרים ט:): 'רשעים מלאים חרטות', ולכאורה צריך ביאור דאם הם מלאים בחרטה על מעשיהם הרעים הרי כבר אינם 'רשעים' אלא בעלי תשובה. וביאר, שהכוונה היא כשאירע להם איזה הפסד, הצדיק מאמין כי מה שעלה בידו אינו אלא מן השמים, ואילו ה'רשע' מלא חרטות, תמיד יאמר אוי לי שעשיתי כך וכך שמזה נסתבב לי ההפסד...

וכמו שפירשו בדרך צחות בלשון שאנו אומרים בזמירות לליל שב"ק ('מה ידידות') 'מחבלי משיח יוצלו לרווחה, פדותנו תצמיח ונס יגון אנחה', כי 'חבלי משיח' רומז לכל אותם 'חבלים' שרגילים הבריות לאומרם, 'חבל' שעשיתי כך וכך, 'חבל' שלא עשיתי, 'חבל' שאמרתי ו'חבל' שהלכתי וכהנה וכהנה כיו"ב, כל אותם 'חבלים' הם מחבלי משיח ומטשטוש האמונה, אם אך יזריח בקרבו אור האמונה יינצל מהם לרווחה, ונס יגון ואנחה, כי תמיד יהא שרוי בשמחה. י. סח לי רב אחד מעי"ת נ"י יצ"ו, כי מדרך העולם בבואם לאכול איזה דבר מאכל יעיניו ויחקרו אחר ה'השגחה' - מי ה'רב' המכשיר ומה כשרות המאכל, לא פחות מזה על האדם לעיין ולהתבונן כשבא לאכול את לבו, היינו, לאכול את עצמו מתוך כעס וזעם על מצבו, או על פלוני שעשה לו כך, איש זה קלקל לו השידוך, ורעהו הזיק לו הפרנסה וכו' וכיו"ב... והדבר עולה לו בבריאות גופו ונפשו, יעיין קודם לכן בהשגחה פרטית - שהקב"ה משגיח על פרט הנעשה בעולם והכל מאתו לטובת האדם, וירוח לו...

יא. וכמו שדייקו מלשון הכתוב (תהלים כג ד) 'גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי', שלכאורה מהו 'אלך בגיא צלמות' וכי ראית אדם שמעצמו החליט לילך ולהכניס עצמו לגיא צלמות, הרי אחרים מוליכים אותו בעל כרחו שמה, והיה צריך לומר 'גם כי יוליכוני' או 'גם כי אתהלך' וכיו"ב, אלא ביאורו, שאפילו אם הוא

חסד יסובבנו, 'באלוקים בטחתי - לא אירא מה יעשה אדם לי' (נו יב), 'אך לאלוקים דומי נפשי כי ממנו תקוותי, אך הוא צורי וישועתי משגבי לא אמוט' (סב ו-ז), 'הושע עבדך אתה אלוקי הבוטח אליך' (בכל הפסוקים האלו למד אותנו דוד המלך כי הבטחון הוא מנוחת נפש האדם, היא נותנת לו משגב ומשען, מבטח וישועה, ע"כ לעולם לא יתייאש איש יהודי, כי אף אם גדולה צרתו הרי בביכול הקב"ה גדול ממנה, ומתוך צרתו יוציאנו מאפילה לאורה, אם אך ישכיל לומר 'לישועתך קויתי ה' (לכ י), לבטוח בו ולהשים משענתו על

לישועתך קויתי - ע"י ה'קויתי' יבוא לידי 'לישועתך' בפרשתן (מט יח), 'לישועתך קויתי ה', פרשה זו יפה נדרשת בהלכות הקיווי והייחול אל ה'. כי הנה מתנה טובה ניתנה לנו בני ישראל עם קרובו, שבכל עת צרה וצוקה נקווה ונייחל אל השי"ת מתוך אמונה כי הוא 'כל יכול' ואין מעצור לה' להושיע ברב או במעט, הוא אלוקינו הוא אבינו הוא מלכנו הוא מושיענו והוא יושיענו מכל צרותינו ומלוחצינו. להודיע שכל קוויך לא יבושו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך, וכבר אמר דוד המלך בתהילים (לכ י) 'והבוטח בה'

עצמו 'גרמא לנזיקין' - שנראה שהוא גרם לעצמו להתהלך בגיא צלמות, גם כן לא אירא רע כי באמת אתה עמדי, ומן השמים הזמינו שאלך בעצמי לאותו מקום היזק, ועדיין הקב"ה עמדי להצילני מכל רע.

וכבר היה מעשה בבית אחד הצדיקים אשר נפטרה בתם התינוקת, ודימו אביה ואמה שמכשול יצא מתחת ידם והם אשמים בדבר, ולא מצאו מנוח ומרגוע לנפשם, עד שהגיע הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע לנחם אותם באבלם וביגונם, ואמר להם 'ידיים, ידיים, אלעס בידי שמים', שגם מה שנעשה 'בידיים' אף הוא בידי שמים, שהרי אין כח לאדם להזיז אצבע קטנה בלא שיכריזו כן מן שמיא, והכל נעשה ברצון ה' ית', ובזה נחה דעתם.

יב. וידע שבעבור הבטחון עצמו יושע מכל מיני מצירים ומציקים, ומפורש איתא במדרש (שוח"ט תהלים כה על הפסוק אלוקי בך בטחתי אל אבושה), וז"ל, היו שומרי המדינה עוברין ומצאו אכסנאי אחד ותפסוהו, ואמר אל תכוני כי בן ביתו של מלך אני, כיוון ששמעו כן, הניחוהו ושמרוהו עד הבוקר, בבוקר הביאוהו אצל המלך ואמרו לו 'בן ביתך' מצאנו אמש, אמר לו המלך, בני, מכיר אתה אותי, אמר לו לאו. (אמר לו המלך) אם כן היאך אתה בן ביתי, אמר לו - בבקשה ממך, אני איני בן ביתך, אבל 'בך בטחתי', שאלמלא אמרתי להם כן היו מכים אותי... אמר להם (המלך) הואיל ובטח בי הניחו לו. וכן אמר דוד 'אלוקי בך בטחתי' ובשביל כך 'אל יעלצו אויבי לי', ולא אני בלבד, אלא גם כל קוויך לא יבושו.

יג. כך פירש ה'מלבי"ם' את הפסוק, וז"ל, הושע עבדך מצד שהוא בוטח אליך, וזה נוגע לכבוד שמך לעזור הבוטחים בך, עכ"ל. והיינו, שזה מכבודו של השי"ת וקידוש שמו כשהוא עוזר ומושיע את הבוטחים בשמו.

יד. הנה נהגו לשלש ולהפך הסדר לישועתך קויתי ה', קויתי ה' לישועתך, ה' לישועתך קויתי, כי אנו אומרים לאדם באיזה אופן שתסתובב ולאיזה צד שתפנה הינך נצרך לחסדי וישועת ה', ע"כ קוה לו תמיד. ויותר מכך אמרו לרמז, כי ככל שמרבה האדם בתקוותו לה' הינו מתקרב אל ה' יותר, על כן, בפעם הראשונה נכתבה תיבת ה' כתיבה שלישית, בשנית כתיבה שניה, ובפעם הג' תיבת ה' קודמת לכל (הגר"ז סורוצקין, אונים לתורה פרשת ואתחנן ד"ה כה' אלוקינו בכל קראנו).

וכך מסופר על הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע (תורת אבות, מעשי אבות, קלה) וז"ל. פעם אחת ראה יהודי אחד שרוי בעצב גדול ושאל אותו מה זה ועל מה זה, וסיפר לו האיש ממצבו הקשה, אמר לו מרן ז"ל, איש ישראל כשהוא שרוי במיצר צריך שיאמר לישועתך קויתי ה', ואם מצבו נעשה חמור יותר יאמר קויתי ה' לישועתך, ואם מצבו רע עוד הרבה יותר יאמר ה' לישועתך קויתי... (וכלומר, שע"י כל אלו האמירות והתקוות יצא מאפילה לאורה).

סיפר הגה"ק רבי שלמה קאליש זי"ע (הובא בספר הזכרון 'זכרון שלמה') שפ"א שהה אצל הגה"ק רבי חיים מבריסק זי"ע, ובישיבתו ב'סעודה שלישית' שמע את הגר"ח יושב וחוזר בהתלהבות עצומה כעשרים דקות לישועתך קויתי ה', קויתי ה' לישועתך, ה' לישועתך קויתי...

הנה נאמר (תהלים כז יד) 'קוה אל ה' חזק ויאמץ ליבך וקוה אל ה'', ונתבאר בגמ' (ברכות לב:) כפל לשון 'קוה אל ה' שבא ללמד ש'אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל', ואפשר לומר, כי באו חז"ל להורות לאדם שאם קוה אל ה' ולא נענה, כי לא היה בטחונו בשלמות, אל יתייאש אלא יחזור ויקווה, וגם אם בפעם הראשונה לא 'הצליח' הרי בפעם השניה כבר יהיה תקיף יותר בבטחונו. וזהו גם העניין לשלש באמירת לישועתך קויתי ה', שאף

ה' אלוֹקֵינוּ, וכך אמרו חז"ל (מנחות כט:): מאי דכתיב (ישעי' כו ד) 'בטחו בה' עדי עד כי ביה ה' צור עולמים' - כל התולה בטחונו בהקב"ה הרי הוא לו מחסה בעולם הזה ובעולם הבא.

וצלמוות בבית האסורים, אבל התקווה והבטחון בה' הרי הם כמי שפתחו לו פתחים וחלונות גדולים בבית האסורים שמעתה שולטת ה'אורה' בכל פינה ופינה, וכל החושך מתפוגג ומתבטל כלא היה.

החי את חייו באופן כזה הרי חייו בעולם הזה הם 'חיים טובים', כי העולם הזה מלא מכאובים וקשיים, אי לאו 'תקווה' זאת הרי הוא דומה ליושבי חושך

חזק חזק ונתחזק - התחזקות בכל מצב לעבודתו ית"ש בפרשתן (מח יג), 'ויקח יוסף את שניהם, את אפרים בימינו משמאל ישראל ואת מנשה בשמאלו

אם בפעם הראשונה לא היתה תקוותו באמת ינסה בשנית ובשלישית, עד שבסופו של דבר יזכה להגיע לבטחון בהש"ת, וכבר יהיה 'מתפלל ונענה'.

וכך הובא ב'שערי תשובה' (סוף סימן קיח) וכתב מהר"י צמח ז"ל, וגם אני מכוין (כשהנני אומר כי לישועתך קוינו כל היום) לצפות לישועת ה' שעושה עמנו להצילנו מכמה פגעים רעים בכל יום ובכל רגע, ומצאתי תועלת גדול כמה פעמים לעיתות בצרה בזה, עכ"ל.

נחמדים הם דברי הגה"ק החיד"א זי"ע ('אצבע קטנה', בסדר תפילת שמו"ע) על נוסח הברכה 'את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח וקרנו תרום בישועתך כי לישועתך קוינו כל היום', קשה מה נתינת טעם הוא - 'כי לישועתך קוינו כל היום', דממ"נ, אם הם ראויים לישועה למה להם טעם של לישועתך קוינו, והרי מן הדין על הקב"ה לגאלם, ואם אינם ראויים מה ריווח יש בזה ש'קוינו כל היום'... ונ"ל, דחיוב הוא להיות אדם מצפה לישועה, ואיתא בפרק חלק (סנהדרין צז:): שכל זה הוא כדי לקבל שכר, שנא' (ישעי' ל יח) 'אשרי כל חוכי לו', ואמרו במדרש (ילקוט תהלים) אפילו אין ביד ישראל אלא הקווי כדאי הם לגאולה בשכר הקווי... וזהו אומרו לישועתך קויתי ה', ר"ל בשביל לזכות לישועתך קויתי ה', שע"י הקווי אני זוכה לישועה.

וזאת אנו אומרים ומבקשים - את צמח דוד מהרה תצמיח, וא"ת אין לנו זכות, לזה אומרים - כי לישועתך קוינו, כלומר, אפילו אין בידינו שום זכות, מ"מ הרי 'לישועתך קוינו כל היום', וכדאי הוא הקווי להביא לנו הגאולה.

מִן הַבָּאֵר

כבר מילתנו אמורה, על נוסח הברכה שמברכים בכל יום 'הנותן לשכוי בינה להבחין בין יום ובין לילה', ולכאורה צ"ב, מה החידוש בתרגול (שכוי), והרי כל החיות והבהמות מבינות להבחין בין יום ללילה, אלא ביאורו, כי שאר החיות מכירות ב'אור' רק כשהוא כבר הפציע ובא לעולם, לא כן התרגול, הוא משכיל להבין בעוד החשיכה שולטת בעולם כי האורה עומדת לבוא, ולכן הוא 'קורא' מבעוד ליל להעיר את בני האדם כי בוא יבוא 'יום', וזהו 'מורה דרך' לבני האדם, שלא להיבהל בעת שחשיכה להם כל חד וחד בדיליה, רק לראות כבר מעתה שהאור ממשמש ועתיד לבוא, ומעלה זו 'קובעת ברכה לעצמה' - הנותן בינה להבחין. רמז נפלא שמעתי מ'בן עליה' דלכן איתא ב'פרק שירה' (פ"ד) תרגול אומר (בקריאתו הרביעית) לישועתך קויתי ה', שהרי 'קרות הגבר' זה התרגול, ובאותו זמן עדיין חשכת הליל שולטת בעולם, ולזה הוא 'קורא' ומודיע לכל באי עולם, אל ירך לבבכם בראותכם 'חשיכה', אלא לישועתך קויתי ה'.

בדרך צחות מסופר, על ההוא גברא שהגיע ל'זכרון משה' (שטיבלאך ידועים בתוככי ירושלים) בשעה 12 בצהריים ופתח בקול גדול בברכת 'הנותן לשכוי בינה', אמרו לו, ר' יהודי, תרגול זה שאתה משבח את הבינה שהיה לו להבחין בין יום לבין לילה כבר נשחט מזמן... וכאמור, שאין זה 'חכמה' לדעת בעת שהשמש בגבורתה ובתוקפה באמצע היום ש'יום' עתה, אלא ה'חכמה ובינה' הוא להבחין מבעוד ליל שהנה היום ממשמש ובא...

טו. והבטחון יהיה רק בה' האלוקים ולא בבשר ודם או בשאר עניינים, וכך כתב הרה"ק ה'כתב סופר' זי"ע (ד"ה לישועתך) וז"ל, דמאחר שראה יעקב אבינו ע"ה בנבואה את גבורת דן, אמר כי אין לבטוח על זה היינו הגבורה של ילוד אשה, כי לא לגיבורים המלחמה סוס מוכן למלחמה ולה' הישועה, ולכן סיים לישועתך קויתי ה' ולא לישועת אדם כנ"ל.

יתחיל עם ריבוי תורה ומצוות מהיום והלאה, ולא ימתין עד שיתקן את מה שחטא. ויאמר יוסף אל אביו, לא כן אבי כי זה הבכור, היינו, שאם יתקן תחילה את חטאיו אזי מעשיו הטובים שלאחמ"כ עדיפים ממעשיו הטובים הקודמים, א"כ ראוי לברך יותר זו המדרגה, השיב לו יעקב, ידעתי בני ידעתי שזאת המדרגה טובה מאד, אולם אחיו הקטן יגדל ממנו - כי קשה לבעל תשובה לבוא לזאת המדרגה תיכף לתקן מקודם מה שעיוות ולתקן כל מה שחטא, אבל לזו המדרגה שירבה תיכף בתורה ומצוות יוכל בנקל לבוא לזה, עכ"ל.

מימין ישראל וישלח ישראל את ימינו וישת על ראש אפרים ואת שמאלו על ראש מנשה, ובביאור חילוקי הדעות שבין יעקב אבינו ליוסף בנו כתב הרה"ק משינאווא זי"ע (דברי יחזקאל בפרשת ד"ה ויקח), דהנה יוסף סבר דמי שבא לעשות תשובה יתקן תחילה מה שעיוות, ואח"כ יבוא לקיים מצוות ומעש"ט. כי כל זמן שאינו מתקן את חטאיו אזי מעשיו הטובים אינם כראוי. אבל יעקב אבינו סבר, דהרוצה לעשות תשובה אין לו אלא להביט 'מכאן ואילך' להרבות מצוות ומעש"ט, ולעבוד את השי"ת בתורה ותפילה, ולא ימתין לתקן תחילה את מה שעיוות.

ובך ביארו צדיקים (עיי' ליקוטים בספה"ק 'בית אהרן' דף קמג. בשם הרה"ק רא"ש מסמאלין זי"ע) בפסוק בפרשתן (מח כ) ויברכם ביום ההוא לאמר - בירכם שתדיר יעמידו לפניכם רק אותו היום שהם עומדים בו, ויענו ליצרם, אין לנו כל ענין עם מעשינו של אמש"י, ולא עם של מחרת"י, לא יפול לבנו בקרבנו מחמת מעשים שאינם טובים שעשינו, ולא מחמת חשש ופחד מה יעלה הלאה בגורלנו, אין לנו אלא 'היום ההוא' - אותו היום בו אנו נמצאים"י,

על כן, העמיד יוסף את אפרים בשמאל אביו ואת מנשה בימין אביו, כדי שיברך את מנשה בימינו. שהרי מנשה הוא מלשון 'שכחה' (- כי 'נשני' אלוקים). וסבר שמידת מנשה עיקר, לתקן תחילה מה שחטא ולשוב ממעשים הרעים. אבל יעקב שכל את ידיו, כדי לברך את מדריגת אפרים בימינו כי הוא עיקר (והוא מלשון כי 'הפני' אלוקים), שאם רוצה לעשות תשובה

טז. הרה"ק רבי משה יוסף זי"ע בנו של הרה"ק ה'ייטב לב' זי"ע נסע פעם לשבת קודש (שקודם הימים הנוראים) אל הרה"ק ה'דברי יחזקאל' זי"ע בשינאווא, בהגיע מוצאי מנוחה וכבר הוצרך ר' משה יוסף לחזור לביתו, הרהר במחשבותיו, עם איזה קנין (רוחני) הנני חוזר לביתי ולעבודתי... ובהרהורים הללו הסתובב בחצר ביתו של הרבי מתוך שברון הלב. אחר זמן נפתחה הדלת, והרבי קרא לו, והחל לספר, בצעירותי נסעתי פעם לשבות שבתני אצל הרה"ק ה'שר שלום' מבעלזא זי"ע, אחרי ככלות השבת סובבתי אנה ואנה טרוד במחשבות השוברות לב ונפש, באיזה קניין שב אני לביתי... והנה בא לקראתי ה'שר שלום', ואמר לי, דע לך יונגערמאן (אברך), היצר הרע מתייגע ועמל קשות להכניס קרירות ללבם של עובדי ה', ואם תשאלני האין, ומהי הקרירות, על ידי שמכניס בקרבנו מחשבות פסולות, לחשוב על העבר, לא עשיתי מאומה, לא קניתי מספיק וכיו"ב. ע"כ זכור, לחשוב מעתה רק על העתיד.

עפ"י ביאר ב'בנין דוד' (ח"ב ליקוטי ש"ס כז:) הא דאיתא בגמרא (שבת סג:) 'שמח בחור בילדותך ויטיבך ליבך בימי בחורותיך וכו' ודע כי על כל אלה יביאך האלוקים במשפט (קהלת יא ט) - 'עד כאן דברי יצר הרע, מכאן ואילך דברי יצר טוב'. ומבאר, לחשוב עד כאן, מה שהיה עד היום, זהו דברי יצר הרע, אבל לחשוב מכאן ואילך זוהי עצת היצר טוב, המשיך בדרכך במסילה העולה בית קל, וסוף דבר תגיע למעלות רמות מאד.

וכבר אמרו דלכן אין 'ויהי' אלא לשון צער ואילו 'והיה' הוא לשון שמחה, כי 'ויהי' המחשבות על מה שהיה ועל העבר זהו צער גדול, אבל לחשוב רק אודות העתיד 'ויהי' - זהו שמחה גדולה...

יז. כשעלה כ"ק האדמו"ר מ'תולדות אהרן' זי"ע לבקר את כ"ק האדמו"ר ה'אמרי חיים' זי"ע בחוה"מ פסח, שח בפניו האמרי חיים, שאותו היצר היה אצלו בליל התקדש חג קודם אמירת הלל, וטען בפני, כיצד הנך עומד לאמר 'הלל' לפני הבורא, בו בשעה שהנך יודע היטב את מצבך הרוחני השפל, אמרתי לו, הן אמת שאמש לא הייתי 'וואוילער איד' (יהודי כשר), ואף איני יודע מה יהא עמי בעתיד, אך זאת אדע, שברגעים אלו הנני וואוילער איד, על כן אומר 'הלל' בכל עוז ועצומות (פשיטא, שלא אמר כן אלא לגודל ענוותנותו, אך הלימוד לדין שלא להביט על העבר ועל העתיד).

יח. הנה הפרשה וחומש בראשית מסתיימים ב'ויישם בארון במצרים', ומיד אומרים 'חזק חזק ונתחזק', ולכאורה קשה, דכלל מסור בידינו שלא לסיים פרשה או כל דבר בענין שאינו טוב, ובוודאי שפטירת יוסף הוא דבר שאינו טוב, אלא, כי בוודאי דבר טוב יש כאן... שאעפ"י ש'וימת יוסף' - (ולגבי דידן מדובר כל אחד בענינו) ולא עוד אלא

להחטיאו, וכמו שאמרו (יומא לה:): בנדרים שלבשה לו שחרית לא לבשה לו ערבית וכדו', וכל היסורים שגרמה לו, אך הוא עמד בנסיון, עם כל זאת מדגישה התורה הק' במיוחד את הנסיון ששמר עצמו מהסתכלויות אסורות בעת שנתמנה כמשנה למלך ונסע בכל ארץ מצרים, ובנות מלכים ושרים צעדו עלי שור (- על החומה) והמטירו עליו מתנות יקרות כדי שירים את עיניו להסתכל עליהן, והוא נשמר ונזהר מההסתכלות, ובוה

בו אנו מתחילים לעבוד את הקב"ה^ט, מבלי לחשוב חשבונות רבים^י.

בן פורת עלי עין - בקדושת עיניו משבר כל המחיצות בפרשתן (מט כב), 'בן פורת יוסף בן פורת עלי עין', נוראות כתב הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע וז"ל, אף כי גדל מאד הנסיון של יוסף במעשה דאשת פוטיפר, כמובא במדרש כל ההשתדלויות שעשתה כדי

ש'וישם בארון' והיכן - 'במצרים', מכל מקום מתחזקים - 'חזק חזק ונתחזק', מעתה הנני מתחיל 'דף חדש' בחיי, אין לך טובה גדולה מזו, ואכן, הנהגה כזאת היא 'סיום בדבר טוב'.

יט. סיפר הגה"ח רבי מענדל פוטערפאס זצ"ל, כי באחד מגלגוליו בהיותו עדיין על אדמת רוסלאנד הוכרח לברוח מאימת השלטון, ונחבא בבית אחד מאנ"ש, ומעשה זה שמע מתוך מקום מחבואו. כי אחד מילדי הבית חלה במחלה קשה ל"ע, והרופא נתן לאמו 'סדר' רפואות כיצד, והוכרחו לעשות הכל כפי הסדר שהרופא קבע מבלי לשנות, פ"א טעתה אם הבנים, שינתה את הסדר ומצבו של הילד החל לרדת מטה מטה, וכמעט שבא לשערי גסיסה ל"ע, האם שראתה מה שנגרם על ידי רשלנותה, החלה להסתובב בבית ולגעור בעצמה בקולי קולות - פארוואס האב איך דאס געטוהן... פארוואס האב איך דאס געטוהן... למה עשיתי כך, למה עשיתי כך... אמנם לא נשארה בבכייתה, אלא שבה להתחזק, ובאותו משקל החלה לזעוק בקול גדול - וואס קען איך יעצט טוהן... וואס קען איך יעצט טוהן... וואס קען איך יעצט טוהן... מה ביכולתי לעשות כעת... ומכיוון שכן, נתחזקה חקרה ובדקה ומצאה דרכי טיפול, עד שהבריא וגדל להיות יהודי ירא ושלם, בבריאות השלימה. ללמדנו כי כל מגמתו של אדם צריך להיות כשפניו אל העתיד, לא לשקוע בעבר (רק כמה שיש בזה כדי ללמוד שלא לחזור על טעויות וכיו"ב, אבל לא יותר מכך)...

וכבר הבאנו את דברי הגה"צ הרי"מ שעכטער שליט"א, הקב"ה ברא את העתיד כדי לתקן עמו את ה'עבר', ובא 'חכם' זה ומהפך היוצרות, משתמש עם ה'עבר' כדי להחריב את העתיד, כלום יש לך שטות גדולה מזו.

כ. הבא לטהר מסייעים לו, אם אין לבו של אדם נשבר בקרבו מרוב ייאושו אלא הוא מתחזק יזכה שיסייעו לו מן השמים שיוכל באמת להתחזק ולהתחדש, וכמו שאמר הרה"ק רבי זאב מז'אבריו זי"ע בשם הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זי"ע בלשון שנוהגים לומר בסיום 'החומש' לאחר קריאת התורה חזק חזק ונתחזק, שאם האדם מתחזק פעם אחר פעם ואינו מתייאש, יזכה שמן השמים אומרים לו ונתחזק - הקב"ה מסייע בידו ויחזקנו מן השמים (הובא בצרור החיים מערכה י עב).

מן הבאר

ואל יאמר חלילה כבר נפלתי, ואיני שייך לקדושת ישראל, כי אף ל'טענתו' עליו להתחזק ולעשות עצמו כצדיק... וכמו שכתב הרה"ק בעל ה'תניא' זי"ע (פרק כז) לפרש בלשון הכתוב (ויקרא יא מד) 'והתקדשתם והייתם קדושים' בזה"ל, ופירוש 'והתקדשתם' שתעשו עצמכם קדושים, כלומר אף שבאמת אינו קדוש ומובדל מס"א וכו' רק שכושב יצרו ומקדש עצמו.

'מעשה' בגבאי שעמד בעת קריאת התורה ביום השבת קודש, וקרא לתורה יעמוד כהן, לוי שלישי וכו', בהגיעו ל'שישי', אשר נהוג מקדמת דנא לכבד בה אחד מחשובי הקהל, שוטטו עיניו ברחבי ביהמ"ד כשהוא מחפש אחר אדם חשוב ולא מצא, מכיון שכן, הכריז אין כאן שישי... יעמוד פלוני במקום שישי... (והוא על דרך הנוסח המקובל שאומרים כשאין כהן בביהמ"ד, אין כאן כהן, יעמוד ר' פלוני, ישראל במקום כהן).

ולממך בינה במליצת אותו 'גבאי' ותיק, כידוע 'שישי' רומזת למידת הקדושה, ופעמים הרבה נענה אדם ואומר, מה רצונך ממני - שאהיה קדוש... והרי כי זה כמה נכשול נכשלת... נפלתי הרבה, ואין לי תקוה... דע כי טעות ביסודה היא, כי כל מעט התגברות חשובה עד מאד, ואף אם אין כאן שישי... עדיין יש מקום נכבד עד מאד להיות במקום שישי, כל שמירה וכל התגברות, כל עצימת עיניים, תחשיב אותך במקום שישי...

גדל שבחו בן פורת עלי עין. עכ"ל. למען דעת עד כמה חשוב לפני המקום ב"ה התקדשות האדם¹² וביותר העוצם עיניו מראות ברע¹³.

איתא בגמרא (זבחים קיח:) 'בן פורת יוסף בן פורת עלי עין - עין שלא רצתה לזון וליהנות מדבר שאינו שלו תזכה ותאכל כמלא עיניה', ולכן אכילת 'קדשים

כא. ודע, כי המקדש עצמו זוכה להיות מרכבה לשכינה, והדברים מפורשים בכל הספרים, וכך כתב האור החיים הק' בתחילת פר' בראשית (בראשית אופן ח') וז"ל, 'עוד ירמוז בראשית, על דרך אומרו (ישעיה לג ו) 'יראת ה' היא אוצרו, הכוונה היא כי מי שיש בו יראת ה' היא אוצרו לתקות הלבבות שהוא דביקות אורו יתברך בנפש האדם כאמרו ואתם הדבקים וגו', וכל מי שיש בו יראת שמים הוא משכן השכינה כאמרו (תהילים ע"ח ט) אהל שכן באדם, והוא שרמזו בתיבת בראשית על זה הדרך, בי"ת פירוש בית מושב אלקים, היא היראה הרמוזה בתיבת ראשית ברא ה' והכין פעלו עכ"ל הנורא.

וכן איתא בפרשתו כתיב ויאמר אליהם יוסף אל תיראו, כי התחת אלקים אני' (נ י"ט) והפירוש הפשוט הוא שאמר כן בלשון 'תימה' וכן פירש"י 'שמא במקומו אני, בתמיה, אם הייתי רוצה להרע לכם כלום אני יכול וגו'', אבל בתרגום אונקלוס מפורש שהוא בלשון נחותא שכתב 'ואמר להון יוסף לא תדחלון, ארי דחלא דה' אנא' שיוסף אמר לאחיו שאין צריכים לירא ממנו לפי שלא יענשם כלל דהרי הוא 'רא שמים', והרי ש'אונקלוס' מפרש 'התחת' שהוא מלשון ירא ה' (מלשון אל תירא ואל תחת, דברים א כא), וכמו שביאר ב'דעת זקנים', עיי"ש.

אך ניתן להוסיף עוד שנרמז כאן דברים נוראים שאין הפה יכול לדבר כלל, מי שהוא ירא שמים הרי הוא כביכול 'תחת אלקים' שנעשה מרכבה להשכינה הקדושה, וזהו שאמר התחת אלקים - ארי דחלא דה' אנא, דמי שהוא ירא שמים הרי הוא נעשה בזה מרכבה להשכינה הקדושה והבן (ואכן, עי' באלשיך הק' בפר' וישב שהאריך לבאר שיוסף היה המרכבה להשכינה הקדושה במצרים עיי"ש דבריו הנשגבים).

ובעמדנו לקראת ימי השובבי"ם הזמן גרמא להתבונן בענין נורא זו, להבין שכל מה שמוסיף בגדרים וסייגים ביראת שמים הרי בזה נעשה מרכבה ומשכן להשכינה שישרה שכינתו על האדם ההוא, וממילא יתברך בכל מיני ברכות וישועות דכלום חסר מבית המלך, וכמו כן להיפך אם ח"ו אין נזהרים בעניני יראת שמים אז מגרשים השכינה הקדושה, וכדכתי' ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך.

כב. סיפר לי החסיד הישיש רבי ברוך ווייסבערג ז"ל מבני ברק, מעשה שהיה עם אאדמו"ר הרה"ק מלעלוב זי"ע, וכך הוה, באותם שנים היה אאדמו"ר משמש כמגיד שיעור בישיבתו של אביו, זקני הרה"ק הרבי הרמ"מ מלעלוב זי"ע בתל אביב (שם התגורר באותם ימים), מדי יום ביומו היה אאדמו"ר עושה את דרכו באוטובוס מבני ברק אל תל אביב, אף אני, סיפר לי רבי ברוך הייתי נוסע עם אביו מדי יום ביומו בצוותא חדא, באשר היה לי מפעל לייצור מיני מתיקה בת"א, באחד הימים ישבנו שנינו על האוטובוס והיו שם מראות בלתי הולמים לגדרי הצניעות, והדבר הפריע מאד לאאדמו"ר בשמירת עיניו המופלגת, ובעודו בבני ברק צלצל בחזקה בפעמון עד שנפתחה הדלת וברח ממנו, לאחמ"כ אמר לי בלבת אש קודש, יהיה מה שיהיה - 'אמכור את פרוסת הלחם האחרונה שבביתי ואסע במונית (טעקס"י), באוטובוס זה המוליך מבני ברק לת"א וחוזר חלילה לא אסע יותר', ומני אותו יום ואילך היה עושה את דרכו אך ורק בטעקס"י (מונית), על אף שבאותם ימים לא היה בביתנו פרוטה לפורטה, ובקושי היתה ידו משגת פת לחם, בכל זאת היה אאדמו"ר מקבץ את הפרוטות האחרונות בכל בוקר בכדי לשלם את דרכו לת"א, ואת דמי הנסיעה מת"א לבני ברק היה מקבץ שם בישיבה, וכל זאת בלבד שלא יכנס לחשש קל של ראייה אסורה.

פעם נתלוויתי לאאדמו"ר זי"ע בדרכו ברחובה של עיר, ולפתע, כאשר הגענו לקרן זוית, משך אותי עמו לתוך 'צפרדע' (כינוי לפח זבל גדול), באומרו 'כאן מריח טוב יותר משם'... כי היתה שם קבוצת נשים... וזאת למודעי כי אאדמו"ר היה איש 'מיושב בדעתו', ולא היה זה כלל מדרכו... אך כך הוא הדרך הישרה לקפוץ ולברוח כמו מפני השריפה... ואם כי לא באנו לומר לקפוץ לתוך האשפה, אך זאת כן ניתן לתבוע מעמנו, שלא להכניס את ה'אשפה' אלינו פנימה... וד"ל.

ליוסף - נבחר אפרים ביותר, ורמז זה הלא דבר הוא והמשכילים יבינו, עכ"ל.

ומקור לדבריו יש למצוא ממה שאמרו במדרש (פסיקתא רבתי פר' פ"ג) 'ולמה זכה אפרים לכך (להיות קודם למנשה אחיו בדגלים, במלכים בקרבנות וכו') מפני שהיה ממעיט עצמו, שהקב"ה אוהב כל מי שמשפיל עצמו כי רם ה' ושפל יראה (תהילים קל"ח ו), ומי לחשך שהיה משפיל את עצמו, שנאמר על ראש אפרים והוא הצעיר (מה יד) שהיה ממעט את עצמו [אבל מנשה היה יוצא ונזקק עם אביו לעסקיו], אמר הקב"ה הואיל ומיעט את עצמו יזכה לכבוד הזה. ומה אם קטן שהיה ממעט את עצמו זכה לכבוד הזה, גדול שממעט את עצמו על אחת במה זכמה'. ודבר שפתיים אך למותר.

בפרשתו (ג טז-יח) ויראו אחי יוסף כי מת אביהם וגו', ויצו אל יוסף לאמר וכו' וילכו גם אחיו ויפלו לפניו ויאמרו הננו לך לעבדים' וברש"י, 'גם אחיו - בנוסף על השליחות', ומקשה הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (ויחי ע"מ שכו"ז) מדוע הלכו מיד בעצמן לומר לו הננו לך לעבדים, ולא המתינו עד שיחזור השליח וישמעו ממנו את דברי יוסף. אלא, שעיקר פחדם של השבטים היה מחמת שהרגישו כי הנה קרב ובא הגלות עליהם, כאומרים 'כיון שנפטר יעקב נסתמו עיניהם וליבם של ישראל מצרת השעבוד'. בד בבד ידעו והבינו שכל צרה הבאה על האדם - היא בכדי שיכנע וישפיל את גבהות לבו, וכדאיתא ב'תרגום איכה' (ג לג) בפסוק 'כי לא ענה מלבו ויגה בני איש', ארום מן בגלל דלא עני גבר ית נפשיה ואעדי זחוחה מליביה (מפני שלא הרגיש בנפשו שעני הוא, ולא הוריד את זחוחות רוחו מקרבו) בגין כן גרם לאסתקפא תבירא בבני אנשא (דבר זה הוא המביא לבני האדם את השבר והצרה)^{כז}. על כן גמרו אומר שלא להמתין

שבשמים, וכל המחיצות החומות וההסתרות החוצצים כנגד האדם ומרחיקים אותו מקרבת ה' יפלו - דוגמת מה שהתירו לאכול בחלקו קדשים קלים אף חוץ לחומות והמחיצות, גם בגשמיות - יפלו כל החומות המונעות בעדו את שפע הפרנסה וכל הטוב שבעולם. וכל המקטרגים והמשמינים נידחים מפניו כהרף עין.

עוד יזכה השומר עיניו - להינצל מ'עין הרע' וכמו שאמרו בגמרא (ברכות כ.) 'עין שלא רצתה לזון ממה שאינו שלו (וברש"י, דקאי על יוסף הצדיק שלא נכשל בהסתכלות אסורה, ע"ש), אין עין הרע שולטת בו', ודרשו ליה מדכתיב 'בן פורת יוסף בן פורת עלי עין - אל תקרי עלי עין אלא עולי עין'^{כח}. וכלל הדברים הוא כמו שהעמיסו בלשון הכתוב (תהילים יז ח) 'שמרני כאישון בת עין' - שהקב"ה שומר את האדם כפי שהוא שומר על קדושת אישוני עיניו...

הקטן יגדל - מעלת ההכנעה

בפרשתו (מח יט), 'וימאן אביו ויאמר ידעתי בני ידעתי גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו', וביאר ה'כלי יקר' הטעם שהקדים יעקב את אפרים לפני מנשה, וז"ל, כי הקב"ה בוחר ביותר בקטנים, וכל אדם שיש בו צד קטנות אז ביותר הקב"ה מגביהו לשיתו לאלפי רבבה, כמו שנאמר (דברים ז ז) 'לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם וגו' כי אתם המעט', וכתוב (ישעיה ס כב) 'הקטן יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום'. וקרה זה לכל זרע אברהם, כי ישמעאל בכור לאברהם - נפסל ישמעאל ונבחר יצחק, עשו בכור ליצחק - נפסל עשו ונבחר יעקב, ראובן בכור ליעקב - נפסל ראובן ונבחר יוסף, מנשה בכור

כג. פעם נכנס חסיד אחד אל הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע, וסיפר לו שהיה אצל חכם אחד המתיימר לדעת נסתרות, והלה גילה לו ששורה עליו 'עין הרע' רחמנא ליצלן, והוא חושש מאד מזה, נענה הרה"ק ואמר לו איתא בגמרא (ב"מ קז): 'תשעין ותשעה בעין רעה, ואחד בדרך ארץ', ויש לפרש שצ"ט מתים מחמת שקלקלו ופגמו בעיניהם רח"ל, ורק אחד מת 'בדרך ארץ' דהיינו בזמנו, כיון ששמר על עיניו, ובזאת סיים והורה לו, לעצום את עיניו מראות ברע וממילא לא ינזק מעין הרע.

כד. כתב הרה"ק ה'בעל התניא' זי"ע (תורה אור פר' מקץ, ד"ה ויהי מקץ השני) עבודת האדם לבטש גסות רוחו, ורק לצורך זה מביא הקב"ה ייסורים על האדם, כי לא מחמת עונש אינו ראוי לשבת בשלוות עוה"ז, שהרי מצינו בנבוכדנצר (סנהדרין צו.) בשביל שהלך ג' פסיעות (ד' פסיעות, ע"ש) לכבוד השי"ת פסקו לו מלוכה על כל העולם ולזרעו אחריו עד ג' דורות, ואין לך אדם מישראל שלא כיבד המקום בכך, וכל טוב עוה"ז כדאי הוא לו, אלא הייסורים באים לבטש

בעיניך שים נא ירך תחת ירכי ועשית עמדי חסד ואמת וגו', ושכבתי עם אבותי, כתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (ת"מ), כי איתא (ב"ב קמז.) 'כל המניח בן כמותו כאילו לא מת', והנה, כשבא יעקב אבינו לארץ מצרים וראה את גדולת יוסף בנו, את רוב עשרו וכבודו לאין ערוך, החל להיות מיצר - בחשבו הריני מניח בן שאינו כמותי, כי אני עברתי כל ימי כל מיני יסורים וצער שעל ידם מזדכך האדם למאד, ואילו יוסף בני חי בשלווה את רוב ימיו (שהרי 'שמונים שנה' קלך במצרים, מכן שלושים ועד בן מאה ועשר), ומאחר שאינו כמותי ממש הרי לא ייחשב לי 'כאילו לא מת'.

מיהו, בזה"ק איתא שכל המרבה בצדקה ובגמילות חסדים אינו צריך לבוא לידי יסורים, כי ע"י ה'גמילות חסד' יתעלה יו למדרגה כאילו קיבל יסורים כל ימיו, והנה בעל הייסורים נקרא שם בזהר הקדוש מרא דירבין ואילו בעל הצדקה נקרא מרא דידין. ובה מבאר ה'חתם סופר' את הפסוק 'ויקרב ימי ישראל למות', דכאשר ראה בגדולת ועשירות יוסף, הבין שאינו

לשמוע מהשליח מה בפיו של יוסף, דאם כל הגלות הוא רק בעבור שיבנע לבנו, עדיף לן להבנע תחת יוסף 'הצדיק' מאשר להבנע תחת פרעה 'הרשע'.

ומסיים ה'שם משמואל', וז"ל, 'זוה לימוד גדול לכל איש להבנע תחת רצון השי"ת, ובוה יסיר מעליו כל הצרות וכל הפורעניות ולא יצטרך להבנעה אחרת. והנה קרבו ימי השובבי"ם, ימי התיקון^{יה}, ישים האדם הדברים אל לבו וטובה מרדות אחת בלבד של אדם יותר ממאה מלקויות (ברכות ז.) וגם על דרך זה שובבי"ם הוא מלשון שבירה, היינו להיות לבו נשבר בקרבו, מלשון (הושע ח ו) כי שבבים יהיה עגל שומרון, וזה יותר טוב מכל תעניות ימי השובבים, והוא רחום יכפר עוון', ומדבריו נמצאנו למדים שעל ידי 'שברון הלב' נזכה לאותם תיקונים וכפרה כמי שמתענה בפועל ממש.

אנכי אכלכל אתכם - במעלת עשיית צדקה וחסד והאחדות בפרשתן (מז כט-ל), 'ויקרב ימי ישראל למות ויקרא לבנו ליוסף ויאמר לו אם נא מצאתי חן

את האדם להכניעו ולהשפיל גסות רוחו, וכמשארז"ל (ברכות ז.) טובה מרדות אחת בלבד של אדם, שכשעיניו רואות שייסורים באים עליו נשפל דעתו ונעשה נכנע, והוא יקר בעיני ה'... עכ"ל.

כה. מן העניין להביא מה שהגיד הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, וז"ל, יכולים לתקן הרבה מפרשיות אלו שנגמר בתשובת השבטים, וניתן כח מזה לכל בני ישראל לכל הדורות לשוב בימים אלו, וזה ענין שובבי"ם. הצדיקים היו אומרים שבפרשיות הללו [שובבי"ם] יוכל לתקן, ובוודאי כאשר היו הצדיקים אומרים - כן הוא אמת. ושבת שנותן כח לכל ימי השבוע, שבת הזה (פרשת ויחי) הוא נותן את זה (הובא בליקוטי הרי"ם).

כו. בפרשתן (מט כ), 'מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך', ומבאר השל"ה הק' (במדבר לא), מאשר שמנה לחמו, ומדוע זכה לעשירות כזאת מפני שהוא יתן לאחרים מעדני מלך ולא מהדברים הגרועים והפחותים אלא רק משופרא דשופרא וכדכתיב (ויקרא ג טז) 'כל חלב לה', ובזכות נדיבותו לאחרים זכה לעשירות. והוסיף השל"ה הק', כי מצינו עוד באשר שנאמר בו 'ברוך מבנים אשר' (דברים לג כד), ואמרו חז"ל (ספרי וזאת הברכה, שנה) שאין שבט שנתברך בבנים כאשר, ומבאר עפ"י האמור שהוא נתן לאחרים מעדני מלך, ובגין כך זכה לבנים, וכדאיתא בגמ' (ב"ב י:) 'מה יעשה אדם ויהיו לו בנים זכרים, רבי אליעזר אומר יפזר מעותיו לעניים'.

ואילו האלשי"ך הקדוש זי"ע ביאר, כי בא הכתוב לשבח את אשר, כי לעצמו היה די לו ב'לחם' צר, והיתה מספקת עבורו כדבר שמן וטוב, אכן לאחרים נתן מעדני מלך...

כז. נוראות יוסף בענין ה'חסד', סיפור נורא הוד היה רגיל לספר המשגיח דישיבת ליעקוואד הגאון רבי נתן מאיר ואכטפויגעל זצ"ל (הובא בס' דעת חיים ימים נוראים ע' קמ"ד) בלילה אחד חלם הסבא מקלם צוק"ל, כי הנה מכריזים 'רבינו יונה ישא מדברותיו בבית המוסר', ורבים נהרו לשמוע דברות קדשו ואף הוא רץ ביניהם, אך בהגיעו עיכב בעדו 'שומר הפתח' ולא נתנו להיכנס, באמרו שאינו ראוי לשמוע את הדיבורים, החל הסב"ק מנסה להזכיר זכויותיו בהרבצת תורה ומסירת השיעורים, אך השומר לא נתרצה לו. שוב הפציר בו להכניסו יען מתלמידי רבי ישראל סלנטר הוא, אך גם בזה לא נשא השומר את פניו, עד שאמר כי הוא אביו של 'רבי נחומק'ה', מיד פתח בפניו את השערים. ויהי בבוקר מיהר הסב"ק לשאול את בנו 'מה מעשיך'... שרק בזכותך נפתחו לי השערים, ויען הבן ויאמר, כי מזה תקופה ארוכה שנקרעו נעליו וחסך פרוטה לפרוטה במשך חדשים ארוכים כדי שיהיו בידו די מעות לקניית

וזה נמי פירוש הכתוב (נ טו-כא) 'ויראו אחי יוסף כי מת אביהם', כי בראותם את רוב טובתו של יוסף, חשבו שיעקב אביהם נחשב כ'מת' שהרי לא הניח בן כמותו, ענה להם יוסף 'אל תיראו אנכי אכלכל אתכם ואת טפכם', מכאן ואילך אפרנס אתכם ואעשה עמכם צדקה וחסד^{נח}, ובוה ייחשב לי כאילו עברתי ייסורים כל ימי חיי, ושפיר הניח אבינו בן כמותו והוא נחשב בין החיים.

בן כמותו חשב שקרבו ימיו 'למות', לכך קרא ליוסף ואמר לו 'שים נא ירך תחת ירכי' - כלומר, תחת היסורים שעברו עלי כל שנתי ועל שמם נקראתי מרא דירכין, תחתם קבל על עצמך לקיים 'ועשית עמדי חסד ואמת', להיות מרא דירין, וע"י ריבוי הצדקה והחסד תיחשב בן כמותי, וממילא אקשב כ'לא מת', וכל מיתתי תהא רק שכיבה עם אבותי ולא מיתה, וכך הוה כמו שאמרו (תענית ה:) 'יעקב אבינו לא מת', כי אם שכיבה עם אבותיו.

מנעלים חדשים, והנה, אך קנה את הנעליים ויצא לרחובה של עיר, פגע בו עני מרוד אשר אין מנעלים לרגליו כלל, והיה הלה מדדה ברגליו היחפות בשלג כשרגליו פצועות ושותתות דם, והבחין שהעני מסתכל בחמדה ובקנאה בנעליים החדשות. מיד חלצן ונתנם לו. אמר הסבא עמדו והתבוננו, כל מעשי בזכויות הרבצת התורה, זיכוי הרבים וכו' אינם מגיעות לאותו זכות ש'זכה' בני בנתינת מנעלים מתוך רחמנות על העני.

כח. כה אמר יוסף הצדיק לאחיו 'אתם חשבתם עלי רעה אלוקים חשבה לטובה למען עשה כיום הזה להחיות עם רב' (נ כ), וכן אמר להם בשעה שהתוודע אליהם 'ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם כי מכרתם אתי הנה כי למחיה שלחני אלוקים לפניכם' (לעיל מה ה), סיפר לי ידיד נאמן רב חשוב במדינת ארה"ב, שלמד אצל הגאון רבי שמואל בירנבוים זצ"ל ראש ישיבת מיר בארה"ב, פעם אחת שאלו רה"י, וכי אכן לצורך 'למחיה שלחני' ו'להחיות עם רב' הוצרך יוסף להצטער בצער המכירה וייסורי בית הסוהר... וכי לא היה יכול להתקיים באופן 'מכובד', שישלחו להביאו אחר כבוד ב'מרכבת המלך' מבית אביו עד מצרים, שם יבוא לבקר בבית האסורים כאדם נכבד ויראה פניהם זועפים ויפתור החלום, והם כבר יספרו אודותיו עד פתרון חלומם של פרעה וכו', או שיקראוהו סתמא לעמוד על משמר אסיפת התבואה משנות השובע לשנות הרעב....

אלא, שכדי להבין ללבו של ה'רעב' בשבע שנות רעב ולכלכלו כראוי, על הנותן לעבור קודם את ההרגשות הללו, כי רק כך יבין כראוי ללבם של אלו, רק כאשר ירגיש את חיי הדחקות, העוני והמחסור, אז יבין ללבם של עניים בעת דחקם, ויפרנסם כראוי.

מסופר על הגאון רבי אליהו חיים מייזל זצ"ל רבה של לאדז', שפעם פנה בימות החורף לביתו של הנגיד ר' ישראל פאזמאנסקי, בכדי להוציא ממנו סכום הגון עבור 'עצים להסקה' לעניי בני ישראל שהצינה גברה ופשטה בביתם, משהגיע לבית הנגיד נקרא רא"ח להיכנס פנימה לבית החם ומוסק כהלכה, אבל רא"ח לא אבה להיכנס ונשאר על מעמדו בחוץ, משם דיבר עם הנגיד למשך כמחצית שעה על דא ועל הא... ככל שעבר הזמן גברה באותה מידה הצינה על מיודענו הנגיד, משנכנס הקור בכל עצמותיו של הנגיד אמר לרא"ח, ירחם נא מר עלי ויכנס עמי הביתה, כי גברה עלי הצינה... אז אמר לו רא"ח, עתה השגתי מטרת, כי באתי הנה לבקש נדבת לבך ב'עצים להסקה', ולעולם לא תבין את העניים עד שתרגיש על בשרך את אשר הם מרגישים כל היום - בכל יום, מימות החורף.

כה אומרים בשם הרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע, כי הנה בהפטרה של יום הכיפורים אומרים את הפסוק (ישעיה נח ז) 'הלא פרוס לרעב לחמך וכו', והיינו, כי דייקא ביום התענית של יוה"כ, כשהכל רעבים, אז ניתן לומר להם - הלא פרוס לרעב לחמך, כי אז הוא מבין ומרגיש את העני הרעב ללחם.

וכן כתב ה'של"ה' (מסכת תענית נר מצוה כ"ו) וכן הוא ב'מעיל צדקה' (תל"ה בשם ר"י החסיד) בשם הקדמונים כי תענית אותיות 'תת עני'. יש שרמזו בזה, כי אכן דייקא כשאדם מתענה אז הוא חסר לחם, שאינו אוכל וכואב לו, אז מרגיש צער העני שתמיד הוא חסר לחם איך הוא בצער ובכאב ומרחם עליו.

כלל הדברים כי רק בהרגשת צערם של חברים יעלה בידו להיות 'גומל חסדים' כראוי, וזו חובתו של האדם 'להיכנס לנעליים' של השני, לנסות להבין הרגשתו, ואז כנר יעזור לו כדבעי...

עובדא הווה ב'חתן' שהגיע לפני הרה"ק משינאווא זי"ע וסיפר שבשבת הקרובה תתקיים 'עליה לתורה' שלו, ואינו יכול להשית עצות בנפשו, הואיל ואינו יכול להגות כראוי את תיבות ברכות התורה וההפטרה, ונפשו מרה עליו בגין הבושות שיהיו מנת חלקו מהמתפללים וממחותנו, אמר לו ה'שינאווער' שלא ידאג מאומה והכל יבוא על מקומו בשלום, בשבת זו הגיע הרה"ק לשבות בכפר שדר בו 'חתן דנן', ותיהום כל העיר כי 'צדיק בא' לשכון בתוכם,

שיכל את ידיו - זהירות מלפגוע איש ברעהו

בפרשתן (מח יד), 'וישלח ישראל את ימינו וישת על ראש אפרים והוא הצעיר ואת שמאלו על ראש מנשה שכל את ידיו כי מנשה הבכור', הקשה הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק זי"ע שלכאורה הטעם 'כי מנשה הבכור' הוא סיבה שלא ישכל את ידיו, אלא יניח יד ימינו על ראש מנשה שהוא הבכור, והיה צריך לומר 'שכל את ידיו כי אפרים הקטן' וכיו"ב. 'אלא למדה תורה דרך ארץ שינהג אדם כבוד בחברו

לפי הראוי לו¹, והיינו, אעפ"י שהיה יכול יעקב אבינו ע"ה לחזור ולהעמידם כרצונו זה לימינו וזה לשמאלו, מ"מ לא רצה לבייש את מנשה, ולכך שכל את ידיו בראשם, וזהו שאמר הכתוב שכל את ידיו ולא שינה מקום עמידתם כי מנשה הבכור ולא רצה להכלימול².

יה"ר שנזכה להאמין בה' לקוות אליו ולצפות לישועתו בכל עת וזמן, ובכל זמן ועידן להתחזק בה' ובתורתו, לאורך ימים ושנות חיים³, ובמהרה רידן נזכה לביאת גוא"צ אבי"ר.

בצפרא דשבתא שימש הרה"ק משינאווא בעצמו כ'בעל קורא' כמנהגו, ומשהגיעה שעתו של החתן לעלות לתורה ואך החל לברך את הברכות בקול שבור ובהגייה שאינה נכונה, החל הרה"ק להתלהב בזעקו אוי אוי אוי.... והחל לדפוק על הבימה בקול רעש גדול, עד שלא היה ביד הקהל לשמוע את קולו של החתן, כך חזרה אותה התלהבות בשעה שבירך החתן את שאר הברכות, וכל הקהל עמדו מרעידים בראותם את הרבי בוער בלבת אש, וחשבו שהנה כוונותיו הקדושות משוטטות להם כעת בשמים מעל, ולבר מאותו חתן לא ידע אף אחד שהתלהבות זו היא ממסירותו של הצדיק למען לא יבוש ולא יכלם נער בישראל.

כט. שמעתי מפמ"מ הגה"צ רבי אהרן טויסיג שליט"א, שפרשת ויחי מתחלת ב'ויחי יעקב' ומסתיימת בוימת יוסף, ומניין התיבות הוא 'פ"ה...' לרמז כי חיים ומות ביד (דיבור שב'פה') הלשון.

ל. ידוע הביאור בשם הגר"ח מוואלאזין זצוק"ל שיעקב אבינו רמז בכאן, כי הנה, ראובן העומד אל מול שמעון, הרי ימינו של ראובן כנגד שמאלו של שמעון, ואילו שמאלו של ראובן הוא לנוכח ימין של שמעון, והרי 'ימין' הוא צד החזק באדם, ושמאל הוא הצד החלש. וכך הוא דרכו של עולם, על 'צד שמאל' של רעהו - בעניינים שיש לו בהם 'חולשות', הן ברוחניות והן בגשמיות, יביטו עליו ב'עין ימנית' - דהיינו בחזקה ובדקדוק, לידע את כל פרטי חולשותיו, בטוב טעם ודעת, ואילו על 'צד ימין' של רעהו - בעניינים שהוא חשוב ומצליח הן ברוח הן בגשם, על זה יביטו ב'עין שמאלית' - דהיינו שאין מחשיב זאת כלל וכלל, ולא עוד אלא שעל הצלחותיו יביט בצרות עין, ואינו מרבה לשבחו על כך לא בפה ולא בלב, ולכן 'שיכל את ידיו' ללמדנו, שהדרך הנכונה להעמיד ימין כנגד ימין ושמאל כנגד שמאל, והיינו שעל חלק הטוב והחשוב של הזולת נביט ונתבונן בעין ימנית, בהנאה ובהרחבה, לשבחו ולפארו, ואילו על ענייני 'שמאל' לא נביט כי אם בעין שמאלית, כלומר בהבטה חלושה ורפה, שלא להתבונן ב'חסרונות' רעהו יותר מדי.

ודע כי פעמים הנהגה בעקמימות כדוגמת 'שיכול הידים' היא ההנהגה הישרה... וכעין מה שכתב הרה"ק ה'חזוה' מלובלין זי"ע טוב להיות בשלום עם חבירו הגם שהוא בשקר, מלהיות במחלוקת עם חבירו הגם שהוא באמת (אור הנפלאות כח, הובא באבני זכרון ערך מחלוקת).

עובדא הוה אצל כ"ק אאדמו"ר זי"ע באחד השנים ב'ראש השנה', בעל התוקע בבית מדרשו (בבני ברק) היה יהודי חשוב ובר אוריין, ושמו היה הגה"ח אליעזר לעזער זצ"ל, שנה אחת בהגיע זמן התקיעות, אחר שר' אליעזר כבר בירך בקול ובהתלהבות דקדושה את הברכות בקול רעש גדול - 'לשמוע קול שופר, שהחיינו', לקח את השופר אל פיו, אך לא הצליח להוציא אפילו תקיעה אחת כראוי, אחר שניסה כמה פעמים וראה שאינו משמיע כי אם קול הברה בעלמא עשה סימן לאאדמו"ר שיביאו עוד 'בעל תוקע' אל הבימה, אאדמו"ר לקח ממנו את השופר מידו, ניסה לתקוע, ואף הוא לא הצליח כלל (אאדמו"ר לא היה יכול מעולם לתקוע בשופר כראוי אף לא בימי אלול), או אז נתנו את השופר לאחד מומחה אשר תקע את התקיעות כולן כדת, לאחר התפילה אמר לי אאדמו"ר, ידעתי גם ידעתי כי אינני יכול לתקוע, אלא שחשבתי בעצמי שר' אליעזר יכול להישבר ברוחו בראותו ש'ביום הזיכרון' לא צלחו תקיעותיו, על כן לקחתי מעמו את השופר, בכדי שינחם עצמו בראותו כי אף הרבי בכבודו ובעצמו אינו מצליח לתקוע, וחייתה נפשו בגללי.

ואם יבוא ה'חכם' וישאל, היאך עשה כן, הרי זה 'הפסק' בין הברכות לתקיעות שלא לצורך כלל, היה עליו לתת מיד לבעל תוקע המומחה, תשובתו, במה שהיה הגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל לומד תדיר מדבריו של הגה"ק

רבי עקיבא אייגער זי"ע, הפוסק להלכה, שבאם יצא למשרטט 'בספר תורה' שורות בעיקום, הרי זה כשר ובלבד שהסופר יכתוב את הכתב עקום שווה בשווה עם שורות השרטוט, ואמר הגאון ר"א, דכאן חזינן שפעמים העקמימות היא היא הישרות, כך לדידן נמי - אין לך ישרות גדולה מעקמימות זו - כי היא באה למנוע צער ומכאוב מלב יהודי. לא. וכמו שרמזו צדיקים בריש פרשתן ויחי יעקב - בני ישראל - יעקב אבינו יחיו ויאריכו ימים, ואילו בארץ - לשכון אחר כבוד בתוככי האדמה והארץ (מתחת למציבה) זה שייך למצרים...

כן אמר הרה"ק רבי ישראל מהוסיאטין זי"ע, לאיש יהודי שקבל בפניו על נכרי וגוי הרודף אותו, משיג גבולו ומצערהו בכל מיני עינויים וצער, ענה הרבי, נו, השי"ת יעזור שהגוי ישוב בתשובה, אמר היהודי, אבל, רבי, הרי הוא גוי... אמר הרבי, אכן לתשובה זו התכוונתי - 'תצא רוחו ישוב לאדמתו', וכך הוה, משחזר היהודי מצא שהגוי נפח את נשמתו ושב לאדמתו...

ישקו העדרים

אלוקים חשבה לטובה למען עֲשֵׂה כיום הזה להחיות עם רב (ג, כ)

בפרשתן (נ יט-כ) 'ויאמר אלהם יוסף אל תיראו כי התחת אלקים אני, ואתם חשבתם עלי רעה אלקים חשבה לטובה, למען עֲשֵׂה כיום הזה להחית עם רב'. הקשה בספה"ק 'אך פרי תבואה', דלכאורה קשה, מדוע הזכיר להם יוסף את חטאתם - אתם חשבתם עלי רעה, ומבאר, דהנהגת האדם למטה מעוררת הנהגה כיו"ב מלמעלה, ולכן המעורר מידת הדין על אחרים ח"ו, גם עליו תפול מידת הדין, כמו שנאמר (קהלת י ח) חופר גומץ בו יפול. ולכן אמרו חז"ל (ר"ה טז) כל המוסר דין על חבירו הוא נענש תחלה. ולכן מנהג הצדיקים שלא לעורר הדין כלל (גם כשרואים שפלוני עושה מעשה שאינו הגון, דנים אותו לכף זכות), וממילא גם הם עצמם זוכים להיות נשמרים, ומפורש אמרו חז"ל (שבת קכז:) כל הדין את חבירו לכף זכות מן השמים ידונו גם אותו לכף זכות.

וזה ביאור הכתוב, שיוסף אמר לאחיו - כי התחת אלקים אני, בתמיה, דהיינו שמעולם אין רצוני בכך לעורר דין ח"ו, ובודאי גם עתה לא אעשה זאת, וראיה לכך, שהרי 'אתם חשבתם עלי רעה ואלקים חשבה לטובה', כיצד נהיה כדבר הזה, רק מחמת שלא עוררתי את מידת הדין (בעת המכירה), לכן גם לא פגעה בי מדת הדין, לכן גם עכשיו אעשה כן. ע"כ.

עכ"פ למדנו כאן בשבח ומעלת להיות דן לכף זכות, כי בזה מעורר רחמים וחסדים עליו ועל אחרים. שמעו נא למעשה נורא המגלה לנו עד כמה מגעת החובה והזכות להיות דן לכף זכות, ולדעת בבירור, כי פעמים הרבה 'מציאות' הדברים הוא להיפוך הגמור ממה שנראה לעומד מן הצד. על כן גם אם אינך מעלה על קצה דעתך איזה לימוד זכות, אין זה מכריע כי הלא אינו צודק, ויתכן כי עם הזמן ראו תראה בצדקת דרכו.

לפני כשבוע, ביום רביעי ד' טבת תשפ"ו נלב"ע הרב החסיד המופלג רבי נפתלי כהן זצ"ל, כשהוא בן מאה שנים, והיה בצלילות הדעת מופלגת עד לרגעיו האחרונים ממש, ונפטר על מיטתו ממש במיתת נשיקה.

וכך הוה מעשה, ר' נפתלי הנ"ל היה מתעסק כל ימיו במלאכת שמים, והיה 'בתים מאכער' (מייצר בתים של תפילין) יחיד במינו, כי נתמזגו בו כל המעלות, בהיותו ירא שמים גדול ודחיל חטאין, ולאידך גם היו לו ידי אומן עד להפליא. את הכל עשה בבית מלאכתו שברחוב רש"י בבני ברק בקיתון צר חדר קטן מאוד ונמוך, עם כסא רעוע ושולחן ישן מאוד, שם עבד קרוב לשבעים שנה. כל זוג תפילין שיצא מתחת ידו היה כליל השלימות הן בהידור על פי ההלכה והן בענין התנאה לפניו במצוות, ולכן רבו הקופצים עליהם, כל גדולי הדור אדמו"רים וראשי ישיבות חשקו לקנות ממנו בתים לתפילין (לפני עשרות שנים כשהיתה שערוריה בענין התפילין שנמצא פסול נורא בבתי תפילין רבים... ונעשה רעש גדול בכל העולם, ידעו כולם שהבתים של ר' נפתלי אין בהם כל חשש, ובאותו הזמן היה בכל יום תור ארוך בכמה ישיבות כמו סלבודקא ופונוביז' אצל איזה יחידי סגולה שכבר היה להם את התפילין של רבי נפתלי, והכל רצו לזכות להניח את התפילין הללו בברכה).

ישקו העדרים

אמנם מכיוון שעשה הכל בעבודת יד, בהידורים והרבה חומרות, ארך זמן עיסוקו עם כל זוג תפילין משך חדשים ארוכים, והיו צריכים להמתין זמן רב מ'הזמנת' הבתים עד קבלתם בפועל (והיו אומרים שיש להזדרז להזמין אצלו בתים תיכף לאחר הברית מילה של הרך הנימול בכדי שיהיו מוכנים ליום הבר מצוה).

בימי בחרותו היה רבי נפתלי גר ברומניה בעיר בוקארעסט, ואחרי מלחמת העולם השנייה, כשהגיע לשם הרה"ק רבי יעקב יוסף מסקווירא זצוק"ל, התקרב אליו מאוד, ודבק בו כ'חסיד' נאמן, ורבו הסיפורים אדוות מסירות נפשו וגופו עבור הרבי. עד שאחר זמן ברח הרבי לארה"ב ורבי נפתלי עלה לארץ ישראל.

בשנת תשכ"ו הגיע נכד אחיו של האדמו"ר רי"י זצוק"ל לגיל בר מצוה (ר' אהרן טווערסקי שיחי' הדר בגילה בירושלים), הרבי היה דואג לכל מחסורו, וגם לרבות שרצה להעניק לו את התפילין המהודרות ביותר, באותם שנים עדיין לא היה מצוי ה'טלפון' בארה"ק (רק בארה"ב) והיו צריכים לשלוח מכתב, לכן שלח הגבאי (רבי ישעיה יואל אונגאר, אחיו של הגרי"ש אונגאר אב"ד חוג חתם סופר זצ"ל) מכתב אל **רבי נפתלי כהן** שהרבי מבקש להזמין בתים מהודרים עבור נכד אחיו, הגבאי שלא הכיר את רבי נפתלי מרומני' (כי הוא נתקרב אל הרבי רק בארה"ב) אבל שמע גדולות ונצורות על התקשרותו ונאמנותו לרבי, ציפה שר' נפתלי יענה במכתב שקיבל את ההזמנה והוא אכן מכין תפילין לבקשת הרבי, אבל למעשה לא הגיע שום מכתב תשובה ולא כל התייחסות, מכיוון שכן שלח הגבאי מכתב בשנית, בו כתב שהענין נחוץ ודחוף, ועדיין, אין קול ואין עונה, הגבאי כעס ותמה עד מאד, היתכן, פעמיים שלחתי מכתב בשם הרבי הקדוש וה'חסיד' הנודע אינו מתייחס... לבנתיים קרב זמן הבר מצוה, על כן בלית ברירה שלח הגבאי מכתב חריף לחסיד אחר בארץ ישראל (רבי אביגדור אהרונוביץ זצ"ל מחסידי סקווירא) בו ביקש ממנו שיגש לרבי נפתלי ויטפל בענין.

וז"ל המכתב השלישי, עש"ק שלח כ"ב סיון תשכ"ו (שלושה שבועות לפני הבר מצוה), **אבקשו מאוד לילך לר' נפתלי נ"י - כי הזמנתי ממנו זה כחצי שנה בתים עבור... נכד אחיו של כ"ק רבינו הצה"ק שליט"א, הנחת התפילין יהיה אי"ה באמצע חודש תמוז, הפרשיות הם נגמרים כבר וממתינים רק להניחם בהבתים (אצל ר' נחמן סופר [פפירנא מירושלים]) כתבתי לנפתלי נ"י בשם כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א זה שני פעמים... (והוסיף בתמיה ותדהמה רבתית -) בזה נראה חסידותו הגדולה... ע"כ אבקשו עוד הפעם בשם כ"ק רבינו מרן שליט"א לילך אליו ולראות בכל עוז שיוגמרו הבתים על הזמן הנצרך כי על זה אנו ממתינים ויש לנו עגמת נפש מרה... עכ"ל המכתב (החתום ביד הגבאי על הבלנק של הרבי מסקווירא).**

כמובן שמיד כששמע ר' נפתלי מפי ר' אביגדור את דבר המעשה מיהר לעשות רצון צדיק, והגם שלפי אורך עבודתו (קצב העבודה) לא היה במציאות שיתחיל ויסיים 'בתים' בתוך שבועיים ימים, בלית ברירה עלה לאחד מגדולי הראשי ישיבות שהיה באמצע הכנת בתים עבורו (לפי זכרון המספר המדובר ברה"י הגאון הגדול רבי אמ"ם שך זצ"ל), ובבושת פנים הודיע לו שבליית ברירה נאלץ לדחות את ההזמנה עוד קצת... והגם שהיה לו

ישקו העדרים

כאב גדול מכך, אבל לא היתה לו ברירה אחרת, כי היה מדובר מבחור בר מצוה שאין לו תפילין בכלל, ואילו לראש ישיבה יש תפילין אלא שרצה חדשות ומהודרות יותר... בלית ברירה העדיף ר' נפתלי להכלים עצמו בפני הראש ישיבה שהמתין כבר בכיליון עינים לתפילין החדשות, ולקיים מצות הרבי, ונסע תיכף לירושלים לסופר הנודע 'רבי נחמן', לקח ממנו את הפרשיות והכניסם לבתים, וביום הבר מצוה כבר היה בידי בחור הבר מצוה תפילין מהודרות... ור' נפתלי קיים רצון הצדיק בשלמות.

ואכן שוב נשלח מכתב מהגבאי לר' אביגדור אהרונוביץ, וכך כתב לו. יום א' פרשת מטות מסעי כ"ב תמוז תשכ"ו (חודש אחרי המכתב הראשון), קבלנו ידיעה שהתפילין ב"ה באו לשלום ליד הבר מצוה נאים ומהודרים מאוד וכו'. ע"כ המעשה שהיה.

עתה נגלה את המעשה מה שהיה מאחורי הקלעים. כי לפני שנתיים (תשפ"ד) הוצעו ל'מכירה פומבית' על ידי סוחרי עתיקות כמה מכתבים מבית הרבי מסקווירא, לכל המרבה במחיר, וביניהם גם המכתב הזה, ותיהום כל העיר, איש לא הצליח להבין את פשר הדבר, האין יתכן שרבי נפתלי שידוע ומפורסם לכל בחשיבותו וחסידותו, ומסר את נפשו עבור הרבי, כיצד ניתן לומר עליו כדברים האלו, ולאידך גיסא, הרי המכתב כתוב שחור על גבי לבן וכדי בזיון וקצף (וכבר כתבנו שהגבאי ר' ישעי' לא הכיר את רבי נפתלי, כי הוא לא היה ברומניה, ולאידך רבי נפתלי לא היה בארה"ב, ובאותם שנים לא נסעו כל כך הרבה, והקשר נשמר בעיקר ע"י מכתבים).

ואכן, למרבה הנס, רבי נפתלי נשאר צלול בדעתו עד יומו האחרון, ובזכות זה היה ניתן לברר את העניין לאשורו - שישים שנה תמימות לאחר המעשה, לא יאומן כי יסופר באיזה צדיק ובעל מידות מדובר, רבי נפתלי היה שתקן ולא דיבר מעולם שלא לצורך, ורק לבקשת נכדו הגדול הדיין רבי יעקב יוסף כהן שליט"א נעתר להסביר איך יתכן שנכתבו עליו דיבורי גנאי שכאלו, ר' נפתלי חיך לשמע הדברים... והסכים לחשוף לו את השתלשלות הדברים, וכך אמר - גארנישט, בסך הכל טעות בכתובת... כי 'תרי נפתלי איכא', כי היה לו 'בן דוד' ראשון שגם הוא נקרא נפתלי כהן (הוא היה ר' נפתלי בר' יוסף, ובן דודו היה ר' נפתלי ב"ר משה שכלל לא התעסק בתפילין, ושניהם התקרבו לאדמו"ר מסקווירא זצוק"ל ברומניה), והגבאי ר' ישעי' שלח בטעות את המכתבים לביתו של בן דודו - ר' נפתלי ב"ר משה, וכשהלה פתח את המכתב הבין שיש כאן טעות חמורה, והניח את המכתב בצד כדי שבהזדמנות ימסור לו את המכתב (כאמור, מדובר בתקופה שלפני עידן הטלפונים), וכדרך הטבע נשכח ממנו הדבר, וגם כשהגיע המכתב השני צירף אותו למכתב ראשון במחשבה שבקרוב ימסור אל יעדו הנכון, אבל מחמת הטרדה וגם מחמת שכמעט לא נפגשו נשכח הכל לכמה שבועות, אדהכי והכי בטרם שר' נפתלי (הבתים מאכער) קיבל את המכתבים כבר כתב הגבאי את המכתב השלישי לר' אביגדור, שיגש דחוף לר' נפתלי... ובזה נלמד 'לימוד זכות' עד היכן מגיע, גם שאין לאדם כל קצה חוט להבין את רעו, וראיה, שהרי עד שלא נשמע מפי ר' נפתלי שהיה לגבאי טעות בכתובת, לא העלה איש על דעתו לתרוץ תירוץ זה או כיו"ב..

ישקו העדרים

ולא עוד, אלא שבזה נתגלה גם גדלות הנפש של ר' נפתלי, כי באותם הימים, לאחר זמן קצר בסוף חודש תשרי תשכ"ז נפגשו שני הקרובים בשמחה של אחד מבני המשפחה, הביע ר' נפתלי ב"ר משה פליאה בעיני בן דודו ר' נפתלי ב"ר יוסף, ואמר לו - לכבוד יו"ט קבלתי מעטפה מבית הרבי מסקווירא ובה היה סכום נכבד של דולרים (\$300), סכום שהוא מכובד ונאה מידי בשביל חלוקה לכבוד יו"ט, מעולם לא שלחו כאלו סכומים מ'קופת מעות ארץ ישראל' של הרבי, וחשב אולי ר' נפתלי השני ידע פרטים מהיכן השפע הגדול הזה. אמנם, רבי נפתלי ב"ר יוסף הבין היטב שלא רק המכתבים של הגבאי הגיעו לכתובת הלא הנכונה, אלא גם התשלום עבור התפילין נשלחו לכתובת הזו... ומאחר שחשש שמא בן דודו שהוא 'בן תורה' וחי בצמצום כבר הוציא את הכסף לצרכי החג, ולא יהיה לו כעת להשיב סכום נכבד כזה... על כן הגיב לו כאילו שהוא דבר של מה בכך... נתן לו הרגשה כאילו אין חידוש בדבר. לא דרש ממנו שישב לו את הכסף, ולא עוד שגם לא פנה לבית הרבי להודיע שלא הגיע אליו התשלום, אלא מחל בלב שלם על הכסף, ולא דיבר על כך מאומה... כאשר שמע הנכד מפי זקנו את כל ההשתלשלות, הבין שלפניו נגלה 'משנת דן לכף זכות', כיצד הכל מתהפך מקצה אל הקצה... מכף חובה לכף זכות שבזכות... ומסיים הנכד בצחות, הנה במכתב של הגבאי היה כתוב על ר' נפתלי בלשון תמיהה - בזה נראה חסידותו הגדולה... שתמה על כך ששמע שר"נ הוא חסיד גדול ובפועל אינו מתייחס לבקשות הרבי, ואחר שישים שנה נתגלה שאכן אדרבה, דייקא 'בזה נראה חסידותו הגדולה', א. שגם שתק ולא השיב על עלבונו, ב. אדרבה, ביזה עצמו לפני ראש הישיבה בזה שדחה אותו ונתן לו את הבתים באיחור, ג. ולא עוד אלא שגם על הכסף וויתר כשאיש בעולם לא ידע מכך ובדעתו היה לרדת לקברו יחד עם ה'סוד', זוהי 'חסידות גדולה' עד מאד.

והיינו, שבמשך שישים שנה המתין המכתב לצאת לאור, ואלמלא אריכות ימיו ושנותיו של רבי נפתלי וברכת ה' בצלילות דעתו וזכרונו, מי היה יכול לעלות בדעתו שכך היה המעשה שמסתתר במכתב. ומי יודע אם לא קיבל רבי נפתלי את הברכה המיוחדת משמים, ברכת אריכות ימים בשיבה טובה וברכת צלילות הדעת, כדי שכעבור שישים שנה כאשר יתפרסם המכתב יהיה מי שיוכל להסביר מה היה כאן, ושלא יצא חלילה שם רע וגנאי על נפש צדיק ונקי.

979
ויחי

כניסת השבת: 16:29

יציאת השבת: 17:20

רבנו תם: 17:51

ע"פ אופק ת"א

יד' בטבת התשפ"ו

טוב העלון השבועי להסות בה'

אמונה בעצימת עיניים

אין לנו מושג מה השליחות והייעוד שמכניס לנו במצב הזה, אך וודאי שאין על מה להתעצב ולהצטער שהביאו אותי למצב הזה, כי זה לא בידיים שלי, זו תוכנית אלוקית! "הגזירה אמת, והחריצות שקר" - הקב"ה קבע בחכמתו הגדולה שהאדם יגיע למצב מסוים, והוא גלגל זאת ע"י שסתם לאדם את העיניים מלראות את ה'היגיון הבריא!, כי 'הוא אמר ויהי, הוא ציוה ויעמוד'.

ממילא, אין לרטון על המצב, ואין לכעוס על השדכן שהביא לי את האשה הזו, את העבודה הזו ואת הדירה הזו - הכל נקבע ומתוכנן בצורה מדויקת מהשמיים, אלא עלינו לומר לה: "אני מבין שזה רצונך, תן לי את הכח לקבל זאת באהבה ולעשות את רצונך".

סיפר הרב מרדכי הכהן מלאכי שליט"א: "לפני זמן מה, ניגש אלי יהודי וביקש צדקה לכבוד החג. בידו הוא החזיק מכשיר "תורם" לתרומות בכרטיס אשראי. שלא כהרגלי, נטלתי מידו את המכשיר וניסיתי לבצע בעצמי את התרומה. לחצתי במסך על הלחצן שמיועד לתרומה של 18 ₪... - המשך בעמוד 4 -

אחר התגלות יוסף לאחיו, יורד יעקב עם כל בני משפחתו למצרים, על מנת לראות את יוסף ולשהות במחיצתו, וכן בשביל שיזכו לפרנסה וכלכלה מיוסף בזמן הרעב השורר בעולם. והנה, לאחר 17 שנה נפטר יעקב אבינו, ובסיום הלוויה חוזרים האחים וכל בני המשפחה חזרה למצרים.

שואל הרב הקדוש, בעל המעגלי צדק' זצ"ל: מדוע חזרו האחים וכל בני המשפחה חזרה למצרים ולא שבו לביתם בארץ הקודש - ארץ ישראל, הרי הושלמה מטרת ירידתם למצרים: לראות את יוסף ולהתפרנס בשנות הרעב, שהרי כעת תם הרעב, ואם כן, מדוע שבו חזרה למצרים ולא לביתם?

עונה הצדיק זצ"ל בתשובה מדהימה: 'מאת ה' היתה זאת לסתום עיניהם וליבם, כי מן השמיים נגזר עליהם להתחיל להיות משועבדים תחת מצרים 400 שנה, על כן השכיחו מהם את כל סיבת הירידה שהיתה רק מפני הרעב, לפי ש'רבות מחשבות בלב איש, ועצת ה' היא תקום'. אומר הצדיק דבר מיוחד - כל משפחת יעקב נשארו במצרים ללא היגיון, ומדוע? כי יש גזירה שישתעבדו ישראל בארץ מצרים, לכן בילבל אותם ה' ונתן בליבם להישאר במצרים. על כך כותב רש"י: "למה פרשה זו סתומה?, לפי שכיון שנפטר יעקב אבינו נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד שהתחילו לשעבדם". סגרו להם את העיניים מהשמיים.

כמה פעמים אנו מתחרטים לאחר מעשה בגלל סיבה מסוימת: 'למה הלכנו למקום הזה?... מי אמר לנו לקנות דירה במקום הזה?... איך לא שמתי לב שבית הספר הזה לא מתאים לילד שלי?... לא ידעתי שאחרי החתונה הוא יהיה כך...'. רבותיי, אף אחד לא אשם! פעמים רבות הקב"ה סוגר לנו את העיניים, בשביל שיתקיים רצונו יתברך, שהוא הטוב ביותר לנשמתנו.

לעילוי-נשמת: הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה, הלב שמעון בן בחריה מ"ס צדוק בן נור ומרים בת גליה. גבריאל בן סמינה. שרית שרה בת מריאן. שרית שרה בת ויקטוריה. גלילי הכהן בן כוכבה. יוסף בן תמו. טובה בת מרים. יצחק בן טובה. תקווה בת פנינה. סופיה שרה בת רוזה. אבלין עדינה בת פרחיה. ר' אברהם בן ר' סעדיה. עמרון אורי בן יוסף. סאן אמנון בן שרה הי"ד, משה כהן בן נזרת ויוסף. יעקב בן שמחה. טליה מרים בת דינה וחיים. חסיבה בת רינה. הרצל דואק בן מאיר.

העלון מוקדש לעילוי נשמת

מו"א ועט"ר מיכאל בן אורה

קלרה חתון בת סלחה

ולרי בן אירנה

ת.נ.צ.ב.ה

לרפואה, פרנסה והצלחה: מ"א ציפורה אחיאל. מנשה ואורה אחיאל. א"ה הדר בת נחמה. אורטל חנה בת הדסה וב"ב. פנינה בת שושנה וב"ב. אושרית בת פנינה וב"ב. משה שמואל בן זלדה. מוריה בת רויטל. גאולה בת דבורה. שרה חיה רפאלה בת רחל. טליה יאיר חיים בן ענבל שרה

זש"ק: שולמית בת איריס. יסכה בת מוזל. אליס בת פרידה. בתחן בת גילה רוחמה. הדר בת נחמה. רוויה בת ולרי. זיווג הגון: אביאל בן רויטל.

סגולות וישועות

מעלת ימי השובבי"ם

נכנסנים אנו לימי השובבי"ם הקדושים והמסוגלים מאד לתקן ולטהר מכל עוונות הקדושה שפגם האדם בימי חייו:

1) **כתב המלאך ה'מגיד' שהתגלה ל'בית יוסף':** "והנה אמרת להתענות בשבועות הללו של שובבי"ם... כי האמת שהתענית בשבועות אלו הוא חשוב ומקובל ומרוצה מאוד" (מגיד מישורים, פרשת בשלח) ויש המתענים יום אחד של תענית דיבור שמעלתו גדולה מתענית של אכילה ושתיה.

2) **כתב רבנו החיד"א ז"ל:** "ובימים אלו של ימי השובבי"ם הוא תיקון גדול לקדש עצמו במותר לו" (ברכי יוסף, או"ח סימן תרפה). להניח מעט מהאכילה, להתגבר לכמה דקות על דבר שמותר לו.

3) **רבי נחמן מברסלב כתב** ('ליקוטי מוהר"ן תניינא עג): "מִי שְׂרֹוֹצָה לזִפּוֹת לְתִשְׁבּוּבָה, יִהְיֶה רָגִיל בְּאַמִּירַת תְּהִלִּים, פִּי אַמִּירַת תְּהִלִּים מִסָּגֵל לְתִשְׁבּוּבָה". ובקיצור השל"ה כתב כי מעלה גדולה לסיים בכל שבוע את ספר התהלים. ואמר מרן הרב מאזוז זצ"ל כי יש מעלה בלימוד התהלים שכולו לשם שמיים ואינו נאמר בשביל להתגדל או להתנשא.

את הילדים כי איננו אוגרים רק בשבילנו, אלא אנו משתמשים במתנות ובממון שמעניק לנו ה', כדי לתמוך ולעזור לנזקקים ע"י צדקה ומעשרות, ולעשות איתם בכסף הזה צדקה. ללמד אותנו לחשוב על השני, תוך כדי שהוא בונה את הכלים של עצמו. ילדים שמתרגלים לראיה רחבה שכזו, גדלים בצורה בריאה של חסד.

4. **תכנון ובניית תקציב - הבסיס לניהול נכון:** דבר זה מחבר בין שלושת הטיפים הראשונים: דחיית סיפוקים, חיסכון וצדקה - והופך אותם להרגלים יומיומיים ברורים ומוחשיים. לכתוב יחד עם הילד רשימה של הכנסות והוצאות של עצמו. להגדיר יעדים ברורים, קצרי טווח (צעצוע, סופגנייה מיוחדת) וארוכי טווח (מתנה גדולה או חיסכון למשהו משמעותי). לעקוב אחר ההוצאות מדי שבוע / חודש ולהראות את ההשפעה של החלטות. דוגמא: הילד רוצה לקנות צעצוע יקר - יחד עם הילד מחשבים כמה זמן הוא צריך לחסוך, כמה הוא יכול להוציא לשאר הדברים שהוא רוצה, וכמה להפריש לצדקה או לחיסכון. אפשר לתת תמריץ לילד לחסוך "בנוסף" על עמידה בתקציב - כדי להראות שהבחירה הנכונה ודחיית סיפוקים משתלמת.

(דניאל, מרצה לכלכלת המשפחה ובארגון מסילה לכלכלה נבונה. DAL FIANC E @ GMAIL . L .COM)

הלכות והליכות

הלכה יומית / הרב יעקב ששון

שאלה: האם מותר למזוג מים רותחים על קפה בשבת? להכניס שקדי מרק לתוך מרק רותח בשבת?

התשובה: מותר לחמם בשבת על גבי פלאטה, מאכל שהתבשל לפני השבת, ובתנאי שהמאכל יבש, כמו בורקס, פשטידה וכדומה. אבל מאכל לח, כמו מרק ירקות, אין לחממו בשבת. זאת מפני שכלל בדינו: "אין בישול אחר בישול", כלומר, דבר שכבר התבשל לפני שבת, אין איסור לחזור ולחממו בשבת, מפני שאינו "בישול", אלא "חימום". אך דבר לח כמו מרק, אע"פ שהתבשל לפני השבת, שייך בו איסור בישול פעם נוספת. ובמילים אחרות: "יש בישול אחר בישול בלח, ואין בישול אחר בישול ביבש".

מאכל שנאפה, נצלה, נקלה או טוגן לפני שבת, כגון לחם, שקדי מרק, קפה וכדו' - האם מותר לבשלו בשבת, כלומר להכניסו למרק רותח, נחלקו בזה הפוסקים: למעשה, דעת מרן הרב עובדיה יוסף זצ"ל (יביע אומר ח"ח סימן לה, חזו"ע שבת ח"ד עמוד שו) כי מותר להניח דבר שנאפה, נצלה, נקלה או טוגן בתוך תבשיל רותח ממש, לפי שאין בישול אחרי אפיה או צלייה. והמחמיר בזה תבוא עליו ברכה. והאשכנזים נוהגים להחמיר בזה כדעת הרמ"א.

למסקנה: לספרדים - מותר לשים קפה בכוס ולערות עליו ישירות מהמיחם, כיוון שהקפה כבר עבר קלייה ואינו מתבשל, אך כדאי להחמיר למזוג המים מהמיחם לכוס, ולהוסיף עליהם אבקת הקפה. ולאשכנזים - אסור לערות ישירות מהמיחם על הקפה, אלא ישפוך מים לתוך כוס (כלי שני), ואז יערה על הקפה הנמצא בכלי שלישי.

כלכלה לילדים

בחנוכה האחרון ניגש אליי האחייך שלי ורצה שארכוש לו סופגניה, ואז, החלטתי ללמד אותו שיעור בחיסכון. כן, כן, הורים רבים לא חושבים או לא יודעים כיצד הם יכולים בקלות ללמד את ילדיהם להתנהל בצורה נכונה בחייהם, דבר שיעניק להם כלים טובים בהרבה תחומים. רבים שואלים אותי איך עושים זאת, הנה דוגמאות:

1. **דחיית סיפוקים:** לכבוד חנוכה נתתי לילד כל יום סופגנייה. סופגנייה עולה 3 ₪, אבל אם הוא ימתין למחר אתן לו סופגנייה בשווי 4 ₪ לכל יום, ואם ימתין יומיים אקנה לו את הסופגנייה בשווי של 5 ₪ ליום. מאחורי המבצע הוא לומד את היכולת לוותר עכשיו כדי להרוויח יותר בעתיד. זה לימוד כלכלי, ולימוד מוסרי להתמודדות עם ניסיונות החיים. מתגברים כעת, ומרוויחים אח"כ.

2. **חיסכון - תמריץ חכם מההורה:** אנו יכולים לדחוף את הילד לחסוך וללמד אותו להתנהל בחיים בחכמה, ע"י תמריץ של סכום קטן או מתנה על כל חיסכון. הילד רואה בשטח כי על כל איפוק והסתכלות עתידית, הוא מקבל תיגמול וסיפוק שדוחפים אותו להמשיך כך.

3. **צדקה ומעשרות - כסף הוא כלי להשפעה:** חשוב ללמד

אמונה בעצימת עיניים

חזרתי אליו ואמרתי לו ביושר: "אדוני היקר, האם נכון הדבר שרצית לתרום סכום של \$5?" והיהודי אכן הנהן בראשו כהסכמה. "ובכן", אמרתי לו, "היתה לך טעות, ולחצת על הלחצן של ה-100\$. אך אל דאגה, בוא ואבטל לך את הפעולה בקלות".

האברך חיך במבוכה וביקש את המכשיר על מנת לבטל את התרומה, אך רגע לאחר מכן התעשת, ואמר בסבר פנים רציניות: **"זאל זיין אזיי. שיהיה כך. אם משמיים, גלגלו שאתרום סכום זה, אינני חוזר ביי".** הודתי לו, ויותר מכל הודתי לבורא עולם הטוב.

השותף שלי חיכה לי בחוץ, והוא אמר לי בהתרסה: "נו, מישוה הסכים להביא לך משהו? אולי תאמר את האמת שבקושי השגת דולר אחד בודד?". לא גבה ליבי ולא רמו עיני, רק הראתי לו שקיבלתי סכום גדול יותר בהרבה מ-100\$. הוא היה בהלם ושתק. ואני ראיתי בחוש כיצד: **"רבות מחשבות בלב איש, ועצת ה' היא תקום!"**. (מתוך 'בטחוני בצורי')

אין משהו שקורה לך בלי כוונה. אין משהו שנשבר, נהרס, נפל, עלה, ירד, הרווית, זכה בלוטו, שקרה בלי יד מכוונת. "מה" מצעדי גבר כווננו יחדיו", ה' מכניס לאדם לראש מה לעשות, הגם שלפעמים האדם לא מאמין שהוא עשה דבר כזה הנראה טעות נוראה. אין את מי להאשים, כולם שלוחי ה' הם!.

"ואתה מושל בכל", המכה באוטו לא בגלל אשתך, ההפסד לא בגלל הבוס שלך, "ובידיך לגדל ולחזק לכל" - אל דאגה השידוך יגיע בדיוק בזמן שנקבע, הילדים יבואו לעולם ברגע המדויק המתאים להם.

הפרשה סתומה לומר לך שלפעמים ה' סותם לאדם את העיניים ונותן לו להתנהג בצורה לא הגיונית, בשביל להביא למילוי רצונו יתברך!.

לאחר דקות בודדות יצאתי מחדר הקפה, כשהוא נפגש עימי ואומר לי בזעם: "בטלן שכמור, בזמן ששתית קפה, הספקתי להשיג 40\$. תמשיך עם השטויות שלך, ונראה לאן תגיע". לא עניתי לו, שהרי כבר הסברתי לו שאני רק שליח לרצון ה', ומה שמוכן ומגיע לי מהשמיים, יהיה שלי. סיימתי את כוס הקפה, זרקתי אותה לאשפה ונכנסתי לבית הכנסת לנסות את מזלי, מתוך אמונה גדולה.

החזקתי בידי מכשיר "תורם" דומה

לזה שאני מחזיק כעת. ניגשתי אל אברך ליטאי צעיר וביקשתי את עזרתו. הוא נטל לידי את המכשיר בסבר פנים רציניות והעביר את כרטיס האשראי. כשהוא החזיר לי את המכשיר, ראיתי שהוא העניק לי סכום של 100\$.

שמחתי לרגע, אך מיד התעשתתי. האברך הזה לא נראה כמו מישוה שנותן 100\$ בלי להניד עפעף. שיערתי שהוא טעה, ומיד הבנתי את הטעות: על המסך מופיעים כמה לחצנים עם סכומים קבועים: 5\$, 10\$, 18\$, 50\$, 100\$, 36\$. ראיתי כי הלחצן של ה-100\$ נמצא מתחת ללחצן של ה-5\$, וכנראה שהוא רצה ללחוץ על 5\$, ובטעות לחץ על לחצן ה-100\$.

לא הסתדרתי כל כך עם המכשיר וניסיתי 3 פעמים לבצע את הפעולה. לבסוף התברר שבהחלט הצלחתי, לא רק פעם אחת, אלא חייבתי את עצמי 3 פעמים תרומה של 18-ס"כ 54 ש. למחרת, פגשתי שוב את אותו יהודי ואמרתי לו כי בטעות חייבתי את עצמי 3 פעמים ח", אך זה בסדר גמור ושישאר אצלו.

הוא חיך וסיפר לי: "תשמע סיפור מיוחד שהיה לי בעת שגייסתי כספים בארה"ב לחתונת בתי. נסעתי יחד עם שותף שהיה אמור ללוות אותי ולעזור לי בהשגת התרומות לחתונה. אלא, שהתברר כי יצאנו לאותה מטרה, אך שנינו שונים מאד בדרך שבה אנו רוצים להשיג אותה.

כבר בבוקר הראשון, נכנסנו לבית כנסת מפורסם ב'בורו פארק', וטרם אפנה למתפללים לעזרה, נכנסתי אל חדר הקפה הענק שהיה להם, כמוהו לא ראיתי בהרבה מקומות, על מנת להשיב נפשי בכוס קפה מהבילה. כשראה זאת השותף שלי להתרמה, הוא זעם והרים עליי את קולו: "מה קורה איתך?! כל רגע יקר!", אם לא תעבוד קשה להשיג תרומות, אפילו את מימון הטיסה הלוך - חזור לא תוכל להשיג. תעצור עם הקפה ותתחיל לבקש מהמתפללים עזרה, תוך רבע שעה אנו אמורים לסיים פה ולמהר לבית הכנסת הבא בתור!".

דבריו צרמו לליבי. אמת, באנו לבקש תרומות ועזרה, אך אנו עושים רק השתדלות, לא כוחי ולא עוצם ידי יקבע כמה כסף אשיג פה לחתונת בתי. אני רק פותח פתח והקב"ה יוציא אותי מבית הכנסת הזו עם הסכום המגיע לי מהשמיים.

"יש מי שמנהל את העולם", אמרתי לו בחיוך שיצנן את האווירה, **"ואנו רק בובות, לפי שהגזירה אמת והחריצות שקר"**, אמרתי וחזרתי לשתות את הקפה ברוגע.

ברגע אחד מצבם התרומם, וכעת נראה כי עתידו של הילד הפך מזהיר ומיוחד. ואף לרוחניות אין מה לחשוש, שהרי בכל הדורות היו יהודים יראי שמיים ותלמידי חכמים אשר שימשו כבעלי משרות רמות.

אך אותה אם חששה עד מאד: אם הילד יידע שכולם מחזרים אחריו, כולל ראש הממשלה, ויידע את הייעוד שכולם מייעדים לו, יהיה קשה לו לעמוד בניסיונות, בפרט בשנות הבחרות. יהיה לו קשה להיות שקוע בגמרא, והיצר הרע יתן לו לשקוע במנעמי העולם הזה.

היא החליטה החלטה גורלית - היא לקחה את המכתב של ראש הממשלה ו... קרעה אותו לגזרים, מבלי להותיר ממנו זכר. היא לא הסכימה לקחת סיכון שהוא לא יגדל להיות ירא שמיים. והילד המשיך ללמוד בתלמוד תורה, בעוני מחפיר...

והקב"ה משלם שכר ליראיו, לא קיפח שכרה. יתכן והעולם 'הפסיד' מתמטיקאי גדול, אך לימים גדל הילד ונהיה אחד מגאוני ופוסקי הדור: מרן הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א.

אין נחת יותר גדול להורים מלראות את ילדיהם מחונכים, נשמרים מכל רע, בורחים מתועבות העולם הזה, דבוקים בה' ומכבדים את הוריהם. אך לשם כך על ההורים לא להתפתות לרשום את ילדיהם הרכים למוסדות 'מרשימים' שאין בהם יראת שמיים. דווקא הרישום של הילד למוסד תורני, יביא לו ברכת ה' להצלחה בחיים, ולהיות אדם טוב ובעל מידות. מנשה ואפרים לא למדו בקולגות של מצרים, אלא היו דבוקים בה' ובתורה.

לימים התקיימה בלונדון תחרות מלכותית יוקרתית במתמטיקה, הנערכת פעם בכמה שנים. המשתתפים בה הם תלמידי תיכון מחוננים ביותר, אולם הילד שלה, בן התשע, החליט להיכנס לתחרות. אף אחד לא נתן לו סיכוי. היו שם מתחרים מוכשרים מכל העולם.

למרבה הפלא, הילד העפיל לגמר וזכה במקום הראשון! כל העיתונות האנגלית יצאה מכליה.

האימא קיבלה מכתבי תהילה, ומספר אוניברסיטאות מהטובות בעולם, פנו אליה והזמינו את הילד העילוי ללמוד אצלם בחינם.

יום אחד היא קיבלה מהדואר האנגלי מכתב עם הטבעה בצבע זהב. היה זה מכתב מראש ממשלת אנגליה - ווינסטון צ'רצ'יל, בו הוא מברך את האמא לרגל זכייתו של בנה העילוי, ואף הוא כותב כי עם כישרון כזה הוא צופה שבנה עתיד להיות ראש ממשלת אנגליה, ואף הוא מזמין את הילד ללמוד באוניברסיטה היוקרתית ביותר בלונדון, על חשבוננו.

כל אב מברך את ילדיו בליל שבת: "ישימך אלוקים כאפרים וכמנשה". נשאלת השאלה: מדוע מכל השבטים זוכים ילדי ישראל לקבל את הברכה להיות כמותם ולא כיוסף ובנימין? כראובן ושמעון?

ענה רבי מרדכי גיפטר זצ"ל: "כל השבטים הינם קודש קודשים, אך מנשה ואפרים, הינם זוג האחים היחיד שגדל מגיל קטן במצרים הטמאה, עם כל הכפירה ושערי הטומאה שבה, והצליחו לגדול בקדושה ובטהרה. דבר כזה ראוי להערצה: לעבור בים הטומאה, ולהישאר דבוק בה' ובתורתו - זו הברכה הטובה ביותר לילד יהודי הגדל בעולם הזה המלא בניסיונות של יצר הרע.

היה זה לפני כמאה שנה. בלונדון התגוררה אשה אלמנה, שנאלצה להתמודד עם בעיות הפרנסה בכוחות עצמה. למרות שבאותם זמנים לא היה מקובל שנשים יוצאות לעבודה, אך מה לעשות ואין ברירה. בעלה ע"ה היה יהודי חם מאד לתורה ולמצוות, העובד בחנותו וקובע עיתים לתורה בהתלהבות.

אותה אלמנה ניגשה אל הרב אלחנן וסרמן הי"ד ושאלה אותו עד כמה להשתדל בפרנסת ביתה, והרב השיבה: "אם את משקיעה עבודה, זמן וכוח כדי שיהיה לך כסף להשיג מלמדים טובים יותר לילדים שלך שילמדו אותם תורה - זוהי השתדלות בריאה. אולם אם את עושה השתדלות כדי להשיג מותרות - ההשתדלות הזאת היא חטא אשר יבוא על חשבון החינוך הטהור. עדיף שתשקיעי זמן זה בחינוך הילדים".

ההקדשה המרכזית

העלון מוקדש לרפואה והצלחה: שלמה בן אלה, אלונה בת פלינה, רימה בת רינה. זיווג הגון: שירן בת חוה, הודיה בת רבקה. לע"נ: ר' משה בן ר' שלום עוזרי, יהודית בת ר' שלמה צוברי, מנשה בן יקוט, שלמה בן זכיה.

מערכת העלון מחפשת זוג נשים לספירת עלונים קבועה בתל אביב מידי שבוע בתשלום!

דיון משפחתי

משפחה מסורתית ערכה בר מצוה לבנם בבית הכנסת, וכאשר שמעו אחר השבת כי ישנן מצלמות אבטחה, ביקשו את ההסרה לצורך מזכרת מהאירוע. מותר? והערב נא חלק א'

לתרומות: בנק פאגי (52) סניף 188. חשבון 58-58-74. לכתוב עבור עלון טוב לחסות בה'. ניתן לקבל החזר מס

החידה השבועית!
מניין היו ליוסף שני עדים כשרים במצרים כשקידש את אוסנת?
והזמנת סוגר וזה ויש פסוק יאסוף סגל
פסלסאס סגל סגל סגל סגל
סגל סגל סגל סגל סגל סגל

הגאון רבי דוד סולובייצ'ק: המקום הראשון בו ביקר אבא זצ"ל - מרן הרב מבריסק - תיכף עם הגיעו ארצה, היה קבר רחל. כאשר נשאל, מה ראה לבחור דווקא בקבר רחל יותר מכל מקומות התפילה הנשגבים בארץ הקודש. השיב: "הרי קבר רחל כבר נקבע בתורה כמקום תפילה כמבואר במדרשי חז"ל וברש"י פרשת ויחי, שיעקב אבינו קבר את רחל בדרך כדי שיהיה מקום תפילה לעם ישראל בגלות". ("מלכות בית רחל")

אחד המיוחדים שעמל וטרח להקמת ישיבה בקבר רחל משנת תש"ב עד תש"ח היה המקובל הצדיק רבי שלמן מוצפי. מכמה סיבות בחר במקום זה: מקום הלימוד יהיה רחוק מהעיר והבית, במקום שקט, כך יעסקו בתורה בהתמדה. וכן לעורר על ידי לימוד התורה זכות רחל, ובמיוחד לערוך אחר הלימוד תפילות ותחינות לעורר זכות על עם ישראל, את ההבטחה המפורסמת "בשבילך רחל אני מחזיר את ישראל למקומך". היתה זו ישיבת "בני ציון". עם שקיעת החמה, היה בא רבי שלמן מוצפי עם ציבור תלמידיו, למעלה ממאה איש, זקנים וצעירים, בני תורה ואנשי עמל ישבו ולמדו בצוותא, היו עוסקים בספר הזוהר, כל קטע היה מפרש ומתבל בו דברי מוסר, הלכה ומדרשים ומאמרים הקשורים אליו. היה זה מראה נפלא לראות את הקהל הגדול הזה על כל גווניו.

הממונה על המקום, שמש קבר רחל, רבי שלמה פריימן היה משרת באהבה מיוחדת ובמסירות עצומה את באי קבר רחל, חיבב והעריך את רבי שלמן מוצפי משום מעשה שהיה: בנו יעקב, צעיר לימים היה גם הוא משתתף קבוע בשיעור. מדי פעם קם ממקומו ומגיש כוסות תה וקפה לתלמידי החכמים.

בחצות לילה היה חוזר לבית ברגל. כיון שחשש מפורעים ערביים, היזק שכיח, נשא עימו אקדח, אותו הסתיר בחולצתו. באחד הימים פוצצו אנשי המחתרת את בנין הבולשת הבריטית בירושלים. הוכרז עוצר והחלו חיפושים ומעצרים. גם אל קבר רחל נכנסו חיילים אנגלים לחיפוש פתע. בה בשעה קם יעקב להכין שתיה לנאספים והנה פתע החליק האקדח מתוך חולצתו אל הקרקע לעיני החיילים... מיד נלקח למעצר.

אביו, רבי שלמה פריימן החל בוכה ומתחנן לפני רבינו: "בני היה פה שליח מצוה, גם למד תורה, גם שימש לומדי תורה, אנא בקשו רחמים לפני ה' שיחזיר לי את בני בריא ושלם, אם לא אנה אני בא..." (בזמן המנדט, נושא נשק ללא רשיון, ענישו יכל להגיע למוות בתליה!)

רבי שלמן מוצפי הרגיש בעצמו אחריות מסויימת לגורל הנער הורה מיד על הפסקת הלימוד ופתחו כולם בתפילה בבכי וזעקה. נעמד על יד הקבר ואמר: "רחל אמנו, בנך היה משמש במקום הקדוש הזה אותך ועוסק בתורה. בשבילך עצרוהו, אבקש שתעוררי רחמים עליו ותביאי אותו לכאן".

והנה לאחר זמן מה שב הנער לקבר רחל בריא ושלם לתדהמת הנוכחים, כשהוא מספר: "לקחו אותי יחד עם קבוצת בחורים למעצר, לפתע הבטתי סביבי, הקבוצה התקדמה ומסביבי לא היה שום חייל, מיהרתי ושבתי אליכם". (עפ"י "עולמו של צדיק")

ביום שלישי יחול יום הזכרון לגאון רבי שלמן מוצפי, צדיק וקדוש, בין ספריו "שפתי צדיקים", הגהות על סידור הרש"ש, "י"ז טבת תשל"ה"

יבקש מכל צדיק ענין השייך למה שפעל בחייו. כגון, אם הוא אצל רבי מאיר בעל הנס, יבקש שיאירו עיניו בתורה, על קבר הלל, שישמר מן הכעס וילמד תורה בכל כוחו... על קבר חוני המעגל, גשמי ברכה. על קבר רבי שמעון בר יוחאי ובנו, שיפטרו את העולם מן הדין. ("שפתי צדיקים")

"ואני בבאי מפדן מותה עלי רחל בארץ כנען בדרך בעוד ככרת ארץ לבא אפרתה ואקברה שם..." "וידעתי שיש בלבבך עלי, אבל דע לך שעל פי הדיבור קברתיה שם, שתהא לעזרה לבניה כשיגלה אותם נבזזאדן... והקב"ה משיב לה ושובו בנים לגבולם". (רמב"ן מ"ח ז')

"כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה..."

ידוע הסיפור המרטיט אודות ביקורו של ראש ישיבת מיר, הגאון רבי חיים שמואלביץ בקבר רחל, בו הוא דיבר עם רחל אמנו וביקש ממנה: "הקב"ה מבקש ממך מנעי קולך מבכי, אולם אני, חיים בנך, מבקש ממך אל תפסיקי לבכות!"

ראש ישיבת מיר, הגאון רבי נתן צבי פינקל היה מרבה בשיחותיו להביא סיפור זה, אולם תמיד היה אומר שצריך להתחיל את הסיפור הזה מתחילתו.

"רבי חיים שהה באירוע. בא משהו והציע לקחת אותו ברכבו לקבר רחל. רבי חיים מאד רצה לנסוע, אולם תגובתו הראשונה היתה שצריך בראש ובראשונה לשאול את הרבנית. צריך היה לחפש טלפון ציבורי תקין וכן להשיג אסימון, כדי להתקשר אליה, לבקש את רשותה ולוודא שלא תדאג מכך שהוא מאחר.

אמר רבי נתן צבי, כולם מתפעלים מלב הארי של רבי חיים, איך שביקש את בקשתו מרחל אמנו, אבל אני מתפעל יותר מכך שלא שכח את מה שבעיני הבריות נראה דבר של מה בכך, להתקשר לרבנית שלא תדאג.

למה זה יותר גדול בעיני? כי את לב הארי של רבי חיים אי אפשר לחקות, אולם את הדברים הקטנים יכול כל אחד ללמוד, להרגיש את הזהירות שנדרשת בין אדם לחברו, ודרך סולם זה אפשר להגיע למדרגות גבוהות!" ("בכל נפשך")

"ואני בבאי מפדן..." – "ואני סבור שהיו אלו דברי התנצלות, וגם יוסף יודע שמוטה בדרך ונקברה בארץ וכבוד עשה לה כמותה, אבל הכוונה ליעקב שלא הוליד אותה למערה, כדי שלא יקבור שם שתי אחיות, כי יבוש מאבותיו, ולאה היא הנישאת לו ראשונה, בהיתר". (רמב"ן מ"ח ז')

יש להבין למה היה צריך יעקב לפייס את יוסף, הרי כבר יוסף נשבע לו כי יקבור אותו במערת המכפלה – "וישבע לו"?!

הנראה לי לבאר כי יעקב חשש שמא יוסף יתבע את עלבון אמו הקבורה לבדה בבית לחם, ויקבור אותו יחד איתה. כי אם הוא יקח את אביו ויקבור אותו במערת המכפלה, מעשה הקבורה הזה הוא בזיון לאמו ואסור לו לעשות זאת, לכך הוא ישאל על שבועתו ויקברם יחד.

לפיכך אמר לו יעקב: 'דע, על פי הדיבור קברתיה בדרך, שתהא לעזרה לבניה כשיצאו לגלות, והיה אם תקבור אותי בבית לחם, יאמרו כי הבטחת "ושבו בנים לגבולם" היא לא בזכות תפילת רחל אלא גם בזכותי. ממילא עולה כי קבורתי בחברון היא לא מעשה בזיון לרחל, אלא מעשה שמכבד אותה!' ("נר לשולחן שבת")

הגה"צ רבי מנצור בן שמעון: נראה לי לרמוז בסיעתא דשמיא: "ויהי בצאת נפשה" בגימטריא "הנה זה היה ביום י"א חשון". "נפשה כי מותה" בגימטריא "ימי שני חייה היו לו" שנים בדקדוק, כנאמר ב"סדר עולם רבה".

"מותה עלי רחל" בגימטריא "יום פטירה ביום י"א חשון". עוד, "מותה עלי" בגימטריא "וזמנה הוא ביום י"א בחשון", בדקדוק! וכן, "מותה עלי רחל" בגימטריא "בת לו" שנה" בדקדוק. (שם ויחי)

"רחל מבכה על בניה, מאנה להנחם על בניה כי איננו". (ירמיהו ל"א י"ד)

הגאון רבי שמואל אהרן יודלביץ הביא: המגיד מוילנה רבי זאב היה תמה: הלא כל הנביאים התנבאו שיום יבוא ובני ישראל יגאלו מן הגלות, אם כן מדוע ממשיכה רחל לבכות וממאנת להנחם?!

ביאר המגיד מוילנה, ירמיהו הנביא בעצמו מבאר את סיבת בכיה "מאנה להנחם על בניה כי איננו", היא אינה ממאנת להנחם על לכתם לגלות, שעל זה כבר הובטח שישבו מארץ אויב.

אלא היא ממאנת להנחם על הבנים שאין פניהם, מעשיהם וחיהם שווים לאותם הבנים שיצאו לגלות. וכפי שנאמר "ושבו מארץ אויב", הם ישוּבו, אך לא ישובו כמו בנים.

אכן לאחר שהפצירה, הובטח לה "ושבו בנים לגבולם" יום יבוא והבנים יחזרו בתשובה ויהיו נקראים שוב בנים! ("מעיל שמואל")

בשבת פרשת ויחי שנת תשל"ט חזר הגאון רבי חיים יעקב לוי מביית הכנסת מלווה בבתו, היא הבחינה כי אביה מוטרד מאד. היא שאלה לפרש הדבר והוא השיב לה שבתפילת מוסף הוא התבלבל ובמקום לומר "תכנת שבת" התחיל לומר "אתה חונן" כבימות החול. בתו ניסתה להרגיע אותו שזו טעות שאנשים טועים בה לפעמים.

רבי חיים יעקב חשב מעט ואמר לה שקודם לכן הוא טעה רק פעם אחת בחייו, שהתחיל תפילת יום חול בשבת, היה זה בשנת תשי"ב, בהיותו בארה"ב, ובאותו מוצאי שבת הוא קיבל את הידיעה על פטירת אמו, לכן עתה הוא כה מוטרד.

במשך כל השבת לא מצא מנוח לנפשו. במוצאי שבת התקבלה הידיעה על פטירת גיסו שהיה כאח לו, הגאון רבי שמואל אהרן יודלביץ!

סיפר בנו, הגאון ר' מרדכי יודלביץ: "אדוני אבי מורי היה מועמד לרבנות והיה זקוק להמלצה או סמיכה של מרן הרב - הגאון רבי אברהם יצחק הכהן קוק - הלך הסבא - הגה"צ רבי אריה לוי - עם אבא אל הרב.

אלא כשבאו אל ביתו, ראו שהוא כבר יושב במונית, מוכן לנסיעה. אולם הרב הרגיש תיכף בבאים, מיד פתח את הדלת ושאל את סבא, מה הענין. ענה הסבא כי זה לא בוער ויבוא בעת אחרת. אבל הרב לא הרפה ואמר שהוא מוכרח לומר לו בשביל מה הוא בא. אז ענה שהוא זקוק להמלצה בשביל חתנו.

מיד הזדרז הרב ויצא מן המונית וחזר הביתה לכתוב את המלצתו. תוך כדי הליכה אמר לו סבא: "עד כדי כך?" ענה הרב: "אם בשביל תלמיד חכם כחתנו גם כן לא להתאמץ למלא בקשתו, אז יסביר נא לי מה זה כבוד התורה?!"

(פרק "כבוד התורה" עמ' תר"ט-י)

השבת חל יום הזכרון לגאון רבי שמואל אהרן יודלביץ, "מעיל שמואל", צדיק, עניו ונסתר, חתן הגאון הצדיק רבי אריה לוי, י"ד טבת תשל"ט

מעשה במגיה שמצא בספר תורה בפרשת ויחי, בפסוק בו היה צריך להכתב - "ויאמר יעקב אל יוסף קל שדי", היה כתוב "ויאמר יעקב אל שדי" - חסרו בו שתי המילים "אל יוסף".

והנה הספק: שמוא מה שכתב הסופר "אל שדי" הוא חול, ושכח לכתוב את התיבות "יוסף קל", או שהוא קודש ושכח לכתוב "אל יוסף". והסופר עצמו לא זכר מה היתה כוונתו.

שאלה זו עלתה על שולחנם של גדולי ישראל:

הגאון רבי גבריאל בן הורה להקל ולקלף כתקנת הט"ז, ואין לחוש לבזיון, מפני שהוא ספק אם הוא שם בכלל.

הגאון רבי מרדכי, רבה של שוורן השיב שאין לקלף. אכן ה"נודע ביהודה" התיר לקלף "נטפלין", בתנאי שיקלף יותר מקליפתו. "לכן אמרתי סברה להחמיר מה שלא אמר אדם מעולם! בשלמא שם הוי"ה אף שנקלף נראה וניכר שהוא שם קודש וינהגו בו קדושה, אבל בשם א-דני או קל עלולים לסבור אחרי הקילוף שהיה זה שם חול ולא ינהגו בו קדושה, לכן אין לקלוף. אבל מותר להעביר קולמוס ולקדש, דהוי ספק ספיקא, אך "זה בתנאי שיסכימו עימי שני רבנים גדולים ומפורסמים".

אחר כל זה הגיעה תשובה מהרב הגאון עטרת תפארת העולם מופת הדור מוה"ר עקיבא נ"י אב"ד פוזנא ... (ספר תשובת ג'ר"ר ג')

מופת הדור - רבי עקיבא איגר כתב לעשות תיקון אחר: "לתלות בין שיטי", כלומר להוסיף ולכתוב את התיבות "יוסף קל", בין התיבות "אל שדי" ולקדש את השם הזה.

אף שגם בזה ניתן לפקפק, כי אולי את האל הראשון כתב הסופר בקדושה, ועתה על ידי זה יהיה נקרא בלשון חול והוי מחיקה, כמו לעשות מקל אל, אך כיון דהוי ספק דרבנן אפשר להקל בזה.

(שו"ת רעק"א ע' ועיי"ש)

למעשה, יש לגרוד איזה תיבות מקודם ולהכניס שם את החסר. כי אנו תולים שמסתמא הסופר קידש את התיבות "אל שדי".

(משנת הסופר י"א נ"א) וכל זה דווקא אם הסופר בר אוריין. (לשכת הסופר כ"ו)

כאשר טעה וכתב לשון קדושה - כתב הגאון רבי שלמה גנצפריד: שם קודש אסור לשנותו לשם חול. כגון, שהיה צריך לכתוב "ויאמר יעקב אל יוסף א-ל שדי" ושכח לכתוב שתי התיבות "אל יוסף" וכתב את השמות הקדושים א-ל שדי, ולאחר שכתב לשם קדושה הבחין שדילג שתי תיבות "אל יוסף" ורוצה לכתוב עתה תיבת יוסף ואת השם יקרא אל בסגול, אסור לעשות כן.

(קסת הסופר י"א נ"א)

הגאון רבי יעקב מאיר שטרן העיר שאין זו דעת כל הפוסקים, הלא הרמ"א פסק (יו"ד רע"ו ב') שהמקדש שם חול לא נתפסה בו קדושה? וניסה ליישב דבריו בדוחק.

(משנת הסופר נ"ב ע"י ע"ש)

למעשה גרור את התיבות שלפניו ויכניס שם את התיבות "אל יוסף".

(שם)

השגחה פרטית

דברי
התעוררות
וחיזוק
וסיפורי
השגחה
מופלאים
המתרחשים
בימינו
מתוך
”קו השגחה
פרטית”

פרשיות יחיי - שמות תשפ"ו • עלון מס' 179

השגחה שבועית

מה סוד החינוך התמידי?

יהודי שיתף אותי: החינוך הכי גדול שממנו שאבתי כוח בכל תהליכות חיי, הגיע לי מהסיפור ששמעתי על רבי מנדל פטרפס. רבי מנדל ישב עשר שנים בכלא בסיביר, על 'עבירות' של הפצת יהדות. הוא נכלא יחד עם גויים מכל הסוגים, כשכל אחד מדוכא ומסוגר בעצבונו. אחד יחיד ומיוחד ישב שם תמיד עם חיוך על הפנים - רבי מנדל. באחת הפעמים שהגויים בילו את זמנם, פנה פתאום אחד מהקבוצה לרבי מנדל ואמר לו: "יהודי, נראה לי שלפני שהגעת לכאן היית הומלס חסר בית". "למה אתה חושב כך?" שאל אותו רבי מנדל. אמר לו הגוי: "היחיד שגראה מרוצה מהמצב כאן זה אתה. לכן הגעתי למסקנה שבטוח טוב לך כאן יותר מהמקום שבו היית קודם. פעם היית חסר בית, וכיום יש לך מיטה ואוכל, ולכן אתה מרוצה". אמר לו רבי מנדל: "טעות חמורה בידך. ברוך ה' יש לי משפחה וילדים, יש לי מעמד מכובד בקהילה, וגם כסף לא היה חסר לי". הגוי לא הרפה, "אם כן תסביר לי, איך אתה מסתובב כל הזמן עם חיוך על הפנים?". פנה רבי מנדל לעבר כל אחד מהקבוצה ושאל, מה היתה הפרנסה שלו, וכל אחד בתורו ענה, אחד קבלן, השני מתווך, חברו מנהל בנק, והיושב לצידו מהנדס. שוב עשה סיבוב שני וחזק, מה היו התוכניות של כל אחד לעתיד, וכל אחד ענה בתורו. הקבלן רצה לבנות את הרחוב הראשי של עיר הבירה מוסקבה, המתווך כבר היה במגעים עם כמה מעשירי רוסיה על עסקה של מיליוני רובלים, מנהל הבנק תכנן לפתוח עוד 20 סניפים בכל רחבי המדינה, המהנדס כבר חלם לקבל את עבודת ההנדסה של בנין ממשלתי הענק. אמר להם רבי מנדל, "כאן טמון הסוד. לכולם היו תוכניות, וכשהגיע המרכבה השחורה לקחת אתכם, הכל התנפץ לכם בפנים. אני יהודי, ואני מאמין בתוכנית האלוהית שהקב"ה מייעד לכל יהודי, ובדיוק לפי התוכנית הזאת מתנהלים החיים של האדם. לי לא התנפצה שום תוכנית, המקום שאני נמצא בו כעת הוא ממש חלק מתוכנית חיי. וכשהתוכנית המדויקת יוצאת לפועל, אזי אני שמח ומרוצה בלי גבול". זה סוד החינוך התמידי של רבי מנדל, זה הסוד של החינוך של כל יהודי. חינוך של מי שידע שהוא חי בדיוק לפי התוכנית האלוהית.

שבת שלום ומבורך
פינחס שפר

דברים שבלב

על פי השיעורים בספר חובות הלבבות "שער הבטחון"

נכון לעכשיו

ירא וחרד ממה שיהיה שם. לפחד - אפשר בלי סוף. בית החרושת של השמועות מייצר כל הזמן איומים ותסריטים בכל התחומים: בפרנסה וכלכלה, בבריאות, בענייני מלחמה ושלום ובכל מה שנמצא תחת השמש. אך, בשביל מה צריך להיכנס לכל החרדות האלה? איזה דבר טוב זה עושה לאדם? מה תועיל לו הדאגה, המכלה מגפש עד בשר? כל כך חבל לבזבז את ההווה על דאגות העתיד. וכי יש לנו מושג מה הולך להיות? "אל תצר צרת מחור, כי לא תדע מה ילד יום" - אפשר לקרוא את זה גם: 'מה ילד יום'. יושב לו יהודי ובוכה על מצבו הכלכלי הדחוק: אמנם כך, יש לו מה לאכול, אבל איך הוא יחתן את הילדים? והוא לא יודע שהיום כבר ילד - בלשון עבר, שהישועה כבר נמצאת בעולם והיא בדרך אליו, שהקב"ה מנהל בעבורו תהליך שבסופו יגיע אליו מספיק כסף כדי לחתן ולתת. ובעוד אדם אחר בוכה על ענייני הבריאות, התרופה כבר נמצאת בשלבי פיתוח מתקדמים. גם הצעת השידוך כבר מתקדמת. איננו צריכים לתת עצות לריבוננו של עולם, הוא יודע טוב מאיתנו איך לנהל את עולמו ואיך לשלוח את ישועתו. לנו נותר רק לשמוח ולבטוח. הזמן הוא הדבר הכי יקר שיש לנו בעולם. כי הזמן הוא חיים, והחיים הם הדבר אשר "כל אשר לאיש ייתן בעד נפשו". לא מומלץ להחליף את ההווה בעתיד, חבל מאוד להחמיץ את השעה. כך אומר שלמה המלך (קהלת ח, טו) "ושִׁבַּחְתִּי אֱלֹהִים אֲנִי אֶת הַשִּׁמְחָה", ומפרש רש"י כי החיים הטובים הם השמחה, דהיינו: "שיהא שמח בחלקו ועוסק בפקודים ישרים משמחי לב". זו הדרך הנכונה לחיות את ההווה - לשמוח במתנות שמיים ולהודות על הטובות, וגם כאשר מיידים ומצפים לישועה, לזכור כי הרגע הנתון שבורא העולם זימן עבורי - הוא הטוב ביותר, נכון לעכשיו. ישנונה להכיר בחסדיו וטובותיו המרובים ולשמוח בחלקנו תמיד, אמן.

(מתוך שיעור 4-243 בשער הבטחון. לשמיעת השיעור הקישו 4 לאחר בחירת השפה, או בחיגו ישיר 02-3011904.)

בקשו רחמים מרובים
עבור האברך ר' יצחק בן בִּשָּׁא {קלצקין} הי"ו
קו לחלוקת פרקי תהילים: 077-4822963

שלוש ידידים יש לו לאדם: חבר אחד מוכר וידוע, זכור לו היטב, ועצם זה שמכירים אותו זו כבר מעלה גדולה. החבר הזה מהעבר הפך להיות חלק ממנו, והוא משפיע על המהלכים שלו כיום. את הידיד השני הוא עדיין לא פגש, והוא זר ומנוכר, לא נודע, עולם ונסתר. והשלישי, ה... השלישי זהו החבר הכי טוב, הכי קרוב, הכי זמין. ממש ברגע זה האדם פוגש בו, לאחר שכל כך חיכה לו ונכסף לראותו. וכבר... הוא נגזר ואיננו. אחד מחכמי ספרד המשיל את משל הידידים הזה על הזמנים. הראשון המוכר זהו העבר; השני הזר זהו העתיד; והשלישי - הקרוב והנמצא - זהו ההווה. ההווה הוא נקודת הזמן היחידה מבין כל הזמנים, שיש לנו בחירה האם לנצל אותה, כי מה שהיה - כבר היה וחלף, ומה שיהיה - עדיין לא בא לעולם. מה שקורה עכשיו, זהו הרגע שיוצר את מארג החיים שלנו. כדי לנצל את הרגע היקר של ההווה באופן הכי טוב ששייך, יש לנו עצה טובה: לשמוח. לשמוח שמחה אמיתית בזכות לחיות ולעשות את רצון הבורא, בזכות להיות כאן בעולם ולחוש במהות הברכה "שהחינו וקיימנו... לזמן הזה" - 'זה' שאפשר להראות עליו באצבע ולומר: זה היום עשה ה'! היום שאני חי היום, ההווה שיש בו הכוח לנצל את החיים, ולהפוך אותם לנצח. לנצל את ההווה ולחיות אותו, זו עבודה שדורשת השקעה. רק מי שהשקיע במידת הבטחון יכול לעבור בשלווה את הרגע הזה. בסוף הפרק החמישי מביא רבינו את דברי שלמה המלך שבהם עסקנו בגיליון הקודם: "אל תתהלל ביום מחור". אל תחשוב שמחר יהיה טוב יותר, כגון שיגיע אליך כסף רב, ותשמח על דבר שלא בא לעולם. תחשוב על השמחה שיש לך עכשיו, תמצא את הטוב שבחיך עתה, תחוה את הרגע הזה, החולף, שלא ישוב עוד.

גם את ההיפך מביא שם רבינו: "אל תצר צרת מחור, כי לא תדע מה ילד יום" (סנהדרין ק'). כרגע יש לך כל מה שאתה צריך, רק מה? - יש איזה תאריך של פירעון שבו סכום מסוים צריך לצאת מהחשבון, או במקרה הפחות נעים: יש מישהו שהזמין אותך למשפט, ואתה

הצטרף גם אתה לרבות היהודים מכל העולם ששינו את חייהם, חייג:

מארג ישראל 02-30-11-300 • מארה"ב 151-86-130-140 • מאנגליה 0-330-3900-489 • מבלגיה 03-80-844-28

מארג ישראל 02-30-11-300 • מארה"ב 151-86-130-140 • מאנגליה 0-330-3900-489 • מאוקראינה 380-947-100-633 • קו לנשים - שלוחה 4 בתפריס הראשי

קו השגחה פרטית

אידיש. עברית. אנגלית.

ניסיון שבכל יום

סיפורי השגחה מופלאים שסופרו ב"קו השגחה פרטית"

צינור של שפע

כבר חמש עשרה שנים אני גר באותה הדירה, תודה לאל. זאת דירה שכורה, אין לי דירה משלי, אבל אני מעדיף להסתכל על חצי הכוס המלאה, ולהודות על כך שמאז שנכנסתי לדירה אני פשוט שם, בלי שיזיזו אותי לרחוב אחר או אפילו לקומה אחרת. ביום אחד בהיר, אחד השכנים הרגיש את שכנו שהוא גם שכני. השכן המשותף התרגז על כך שחיברו צינור לקו המים שלו. אף אחד לא ידע מי הניח את הצינור במקום רגיש שכזה, על קו המים - שהוא בעצם קו האש. ברגע שהתגלה הדבר פרצה לה להבה של הר געש. על מי? - עליי.

השכן שנגעו בקו המים שלו היה בטוח שאני אשם במעל. זה היה לו כל כך ברור, שהוא לא טרח לברר או לשאול האם באמת אני עשיתי זאת. הוא ניגש אליי ופרץ מיד בצעקות על חוסר התחשבותי ועל האנוכיות שלי, על כך שאין לי מושג מה אני עושה, למה אני גורם, וכמה תקלות, בעיות והפסדים עלולים לקרות על ידי החיבור של הצינור.

לא הייתי צריך להאזין לכל ההסברים שלו, כדי להבין עד כמה זה חמור. הספיק לי לשמוע את הטון שבו הוא דיבר. התפרצות שכזאת מהווה תקלה חמורה בפני עצמה, והיא עלולה לערער את כל השלום שבבניין.

לא רציתי לשתף פעולה עם הר הגעש הזה, ולא הצלחתי להשחיל אפילו פעם אחת את העובדה הפשוטה שלא אני חיברתי את הצינור. אז שתקתי ולא אמרתי מילה. והיה לי מה להגיד. מי שמכיר אותי יודע שכששיל לי מה לומר, אני אומר אותו. אבל, הפעם הבנתי שלא שייך להשחיל הברה אחת בלי שתגרור אחריה פיצוץ נוסף.

אז שתקתי. השכנים היו עדים לבלייל הצעקות שנחת עליי. הם ראו אותי עומד חסר אונים, וכנראה הבינו שהשכן צודק. הנה, אין לי מה לענות. אבל אני ידעתי את האמת, האמת היותר עמוקה - שעכשיו הזמן לשתוק, והביזיונות - יהיו לכפרה.

כעבור כמה ימים ניגש אליי בהתנצלות גדולה השכן שחיבר את הצינור. אבל, באותו רגע שבו צעק עליי השכן, לא ידעתי שעוד אקבל התנצלות על הברשות שנגרמות לי כעת בעטיו. באותו רגע גם לא ידעתי שהשכן שכעס עליי עוד יבקש מחילה על הצעקות, אם כי ימשיך לדבוק בגרסה שאני הוא זה שעשה את הפשע.

באותו רגע לא היה לי שום חשבון, מלבד מאמר חז"ל על הזכות הגדולה להיות מהנעלבים ואינם עולבים, שומעים חרפתם ואינם משיבים.

האירוע הסתיים. חלפה רק רבע שעה, ואני מקבל טלפון ממשרד עורכי דין: "מחכה לך סכום של שלושה מיליון ושש מאות אלף ש"ח. אתה צריך לבוא לחתום ולקבל הרשאה להוציא את הכסף מהבנק".

"מה??? אתם מתכוונים אליי??? בטוח??? כנראה זו טעות..."

"זו לא טעות", עונים לי מהמשרד, "זו המציאות. אנחנו שמחים בשמחתך. סבתא שלך דאגה לך, תגיד תודה".

סבתא שלי! לא ידעתי שהיה לה כל כך הרבה כסף. בתקופה האחרונה לחייה, במשך כמה שנים הייתי נוסע אליה מדי שבוע, מבקר אותה ומתעניין בשלומה. הדודים שלי גרים הרחק, ובמשך תקופות ארוכות הייתי בן המשפחה היחיד שהיא ראתה פנים אל פנים.

במשך כל השנים ההן לא חשבתי לרגע על הירושה. הייתה לי מטרה פשוטה ויקרה: לקיים מצוות כיבוד הורים. כשראיתי כמה אור ושמחה אני מביא בביקורים שלי, קיבלתי את הכוח להמשיך ולהתמיד בכך. והנה, הפתעה שכזו!

כשהתעשתי, הבנתי שהעניין אינו כה פשוט: מי אמר שאני יכול לקחת את הכסף? אולי זה על חשבון דודים שמגיע להם חלק בירושה? אולי זה חלק גדול מדי ביחס למה שמקבלים האחים שלי, שגם הם נכדים של סבתא?

התקשרתי לאבי ושאלתי אותו את כל השאלות.

"אכן כן!" אישר אבא בשמחה. "לסבתא הייתה הכרת הטוב עצומה אליך. היא אהבה אותך מאוד, ושמחה כל כך בביקורים שלך. אתה זכרת אותה בזמן שאחרים שכחו, ולכן היא ביקשה לזכור אותך בבוא היום".

"ומה עם כולם?" שאלתי. "הכסף הזה הוא לא על חשבון הירושים האחרים?"

"זה לא על חשבון אף אחד", הדגיש אבא. "כל אחד קיבל את החלק שלו, וזה החלק שלך".

אחרי חמש עשרה שנות שכירות, בבת אחת קיבלתי סכום שבו יכולתי לקנות לנו דירה נאה ומרווחת, ועוד נשאר עודף לשאר צרכינו.

שני סיפורים סיפרתי כאן. לכאורה אלו שני סיפורים נפרדים, אבל - התזמון! התזמון!

מחיר העלייה

פרסמתי בכל המקומות האפשריים שאני מעוניין למכור את הרכב שלי, וחיכיתי לטלפונים בעניין. זה היה לי דחוף ממש, ומדי כמה שעות בדקתי את רשימת השיחות, כדי לראות אולי בכל זאת, ברגע בלתי ידוע שבו לא יכולתי לענות, עלה בדעת מישהו להתקשר.

באחד מימי שני, אחרי תפילת שחרית שאותה התפללתי במניין הראשון, ראיתי שבמניין השני מתכוננים לקריאת התורה. חשבתי לעצמי שזה דווקא רעיון טוב, לקנות עלייה לתורה, וניגשתי להציע את עצמי לגבאי.

הוא הסכים, ואני יצאתי לכיוון הברזים, ליטול ידיים כהכנה לזכות הגדולה - לעלות לתורה.

באותם רגעים רטט הטלפון. הרמתי. על הקו אדם שרוצה לקנות את הרכב, סוף סוף! הוא מוכן לשלם שלוששים ושניים אלף ש"ח, ואף לתת לי ששת אלפים מתוכם במזומן, הרגע!

אבל הרגע אני לא יכול להמשיך ולדבר אף לא מילה אחת, כי בעוד רגע הגבאי קורא לי, ואני צריך לחזור לבית המדרש. "תסלח לי, אני חייב להפסיק את השיחה כי יש לי פה עלייה לתורה, נדבר".

הוא המשיך לומר משהו שהיה נשמע נעלב וכועס גם יחד, אבל אני כבר נכנסתי להיכל ועליתי לבימה.

אחרי שיצאתי מבית הכנסת החזרתי את הטלפון למצבו הרגיל, המצלצל, והוא צלצל מיד. קיוויתי שהמתקשר הוא אותו אחד שדיבר איתי קודם לכן, אך לא. זה היה מספר אחר, ומעבר לקו היו קול אחר וגם... מחיר אחר. המתקשר הציע לקנות את הרכב בשלושים ושמונה אלף ש"ח - ששת אלפים שקלים יותר מההצעה הקודמת.

שוחחנו עוד קצת, העברנו פרטים נחוצים, וסגרנו. והנה שוב מצלצל הטלפון. יום יפה היום. "זהו? גמרת?" שאל אותו אדם, "התורה חשובה לך יותר מכסף, נכון?" "נכון", עניתי.

"אז אתה רוצה למכור לי את האוטו?"

"כבר מכרתי אותו", עניתי לו.

הוא לא האמין, ושאל שוב. גם הוא יודע שלמכור מכונית זה לא כמו למכור חלב, ושזה ממש מוזר שהגיעו אליי שתי פניות בזו אחר זו.

אינני יודע חשבונות שמיים, אך המחשבה שלי היא שיש קשר בין השמירה שלי על כבוד התורה, למכירה המוצלחת.

(ניתן לשמוע את הסיפור בשלוחה 33 אחרי בחירת השפה, סיפור מס' 305.)

יהודים

שלקחו על עצמם שותפות בהפצת האמונה בעולם מעידים על ישועות בכל תחומי החיים.

הסיפור הבא יכול להיות שלך! התקשר עכשיו:

02-30-11-5-11

מפיצים אמונה ורואים ישועות

שבועה חודשים הפכו לשלוש שעות במשך תקופה ארוכה נאלצנו להתמתן שיגעון תורנו אצל רופא מומחה, זמן ההמתנה הממוצע אצל אותו רופא הוא כשבעה חודשים. למרות המאמצים הכבירים שעשינו כדי להקדים את המועד, נתקלנו במבוי סתום, בעוד הילד ממשיך לסבול ולהמתין למענה הרפואי. החלטנו להרים תרומה למפעלם החשוב. לא חלפו מספר שעות, וקיבלנו שיחת טלפון מפתיעה ממזכירות המרפאה: התפנה תור מיידי, והם שואלים האם נוכל להגיע תוך שלוש שעות. כמובן שקפצנו על ההזדמנות, והגענו למרפאה. היה מדהים לראות כיצד התרומה גררה בעקבותיה ישועה כה מהירה.

שכונה שלמה נתרמה לזכות

מאיר בן אסתר הינדא לכל הישועות סתן נועה בת רבקה לכל הישועות רבקה בת חנה לכל הישועות יצחק בן רינה לזיווג הגון אלחנן בן רינה לזיווג הגון

לזכות התורם ומשפחתו שיזכו לאמונת המלך והלב ולהתחזק יותר ויותר בבטחון ב'ד' יתברך

פיטורין זו רק התחלה

כשקרב משפחתי החליט לחפש מקור פרנסה, לא הייתה לו כל הכשרה מקצועית. הוא אברך תלמיד חכם, ובדיוק בתקופה הקודמת להחלטתו זו, למדו בכולל הלכות שחיטה. קרוב משפחתי, שלמד בשקידה רבה, הגיע למסקנה שיתכן שהעיסוק בשחיטה מתאים לו.

הוא לא למד כדי לשחוט: הוא למד כדי ללמוד, אבל למד ברצינות, ומשם המשיך ללימודים למעשה. כיוון שידעי דבר אמרו לו ששחיטת עופות קלה יותר משחיטת בהמות, הוא התמקצע בתחום העופות, ותוך זמן לא ארוך, התקבל לעבודה במשחטה.

אחרי תקופה של עבודה במשחטה נקלע המקום לקשיים כלכליים. היקף העבודה הצטמצם, וחלק גדול מהעובדים פוטרו. את קרוב משפחתי השאירו על כנו, אולם הכול ידעו ששום דבר לא בטוח, והמפעל עומד על כרעי תרנגולת.

באחד מאותם ימים של אי ודאות, ניגש אליו אחד העובדים הוותיקים ואמר לו כך: "אתה צעיר ומוכשר, ואני בטוח שתצליח בכל מקום; ואילו אני כבר מבוגר. כאן מכירים אותי, אבל ברגע שיפטר אותי, לא יהיה לי לאן ללכת. אין לי כוח להתחיל מחדש. לכן אני רוצה לבקש ממך משהו".

הוא כבר הבין מהי הבקשה, ואכן העובד הוותיק המשיך כצפוי: "מה דעתך שכשיגישו לי הודעת פיטורין, תיגש ותגיד שאתה מוכן להתפטר במקומי?..."

זו הייתה בקשה נועזת, שהציבה את קרוב משפחתי בפני ניסיון לא פשוט. לאף אחד לא קל לפלס דרך בעולם העבודה. הנה הוא נמצא במפעל שבו מכירים בנחיצותו, והוא אף מקבל מחמאה מיוחדת בעצם זה, שכאשר מפטרים את האחרים - עליו לא מוותרים; ועכשיו מבקשים ממנו לעזוב לטובת עובד אחר...

הוא הידיין רבות עם עצמו, ובסופו של דבר החליט לוותר. ואכן בזמן אמת, בשעה שביקשו לפטר את רעהו הוותיק ממנו, הוא ניגש להנהלה בבקשה להתפטר במקומו, ועזב את המפעל לתמיד.

כעת, בהיותו מחוסר עבודה, חשב שיש לו הזדמנות לנצל את הזמן עד שימצא עבודה חדשה, ולהתמקצע בשחיטת בהמות. הוא למד את המלאכה היטב, והתקבל לעבודה במשחטה של בקר.

כאן הוא זכה לסיעתא דשמיא מיוחדת, ועד מהרה נעשה מבוקש מאוד כבודק סכנים וכמנקר. היום הוא ממלא את התפקיד של ראש השוחטים באחת ממערכות הכשרות הגדולות בעולם.

כששאלו אותו פעם איך הגיע לכך, הוא אמר שהוא מרגיש שהסיעתא דשמיא הגדולה שמלווה אותו היא בזכות הוויתור לעובד הוותיק, אי אז, במפעל העופות.

(ניתן לשמוע את הסיפור בשלוחה 33 אחרי בחירת השפה, סיפור מס' 304.)

המדהים, שאחרי רבע שעה מאז ספגתי ביזיונות שאני לא מאחל לאף אחד, ושתקתי - קיבלתי דירה. זה דבר שאי אפשר להתעלם ממנו. הקב"ה סידר את זה כך, כדי שאראה בחוש כי זכות השתיקה גדולה לאין שיעור. וביננו, היא שווה הרבה יותר משלושה מיליון וחצי ועוד מאה אלף.

(ניתן לשמוע את הסיפור בשלוחה 33 אחרי בחירת השפה, סיפור מס' 303.)

בזכות קבלה טובה

מספר יהודי מחיפה:

רק עכשיו היה יום כיפור, והקבלה הטובה והטרייה שלי עודנה מיושמת במלוא הרעננות וההתחדשות: לומר קריאת שמע שעל המיטה במלבוש עליון, בכובע, ומתוך סידור.

בעוד שלחלק הראשון של הקבלה כבר הייתי רגיל, החלק של הסידור היה לי חדש. כאן נדרשה ממני מידה רבה של התגברות. הנוסח של קריאת שמע שעל המיטה אינו מופיע בכל הסידורים: סידורים רבים לשבת קודש אינם מכילים את החלק הזה, והמחזורים - ודאי שלא. כשאנחנו מדברים על תקופה של חגים, שבה יש יותר ימים של שבת ויום טוב מאשר ימי חול, מתברר שלקראת קריאת שמע מתוך סידור זו משימה שדורשת עוד כמה דקות טובות של חיפוש ודפדוף.

בחול המועד סוכות פניתי לישון בסוכה שבנויה למטה בחצר. לבשתי קפוטת ושטריימל כמנהגנו, וביקשתי לקרוא קריאת שמע בסוכה. רק כשהגעתי למטה נזכרתי שאין לי סידור. אין לי מתוך מה לקרוא את המילים, והרי קיבלתי על עצמי קבלה!

כבר לא הייתי רענן כל כך, והמדרגות אל הבית נראו לי כהר. אך, למרות הכבדות והעייפות העפלתי הביתה, שלפתי סידור מארון הספרים, וקראתי קריאת שמע.

כיוון שכבר הייתי בבית, הנחתי את השטריימל בקופסה המיוחדת לו, וירדתי חזרה לסוכה, לישון בה.

עם שחר העירו אותי טיפות גדולות של גשם. גשם חזק ושוטף חדר דרך הסכך, והכול התמלא מים.

השטריימל היקר, שכמעט נח לצידי אתמול בלילה, לא היה שם. ואילו הוא היה מתמלא במים... אני מעדיף לא לתאר לעצמי איך הוא היה נראה, ואיך הייתי מתמודד עם נזק שכזה.

אבל בחסדי ה' הוא נשאר בבית, בזכות העמידה בקבלה הטובה.

(ניתן לשמוע את הסיפור בשלוחה 33 אחרי בחירת השפה, סיפור מס' 306.)

בן לילה

מספר יהודי מבני ברק:

אני אחד מתוך משפחה שמונה כמה וכמה בנים. אחים אנחנו, קשורים זה לזה ועוזרים זה לזה ככל יכולתנו. מי שאמר כי אין צוות מוצלח יותר ממשפחה מלוכדת, התכוון אלינו. אנחנו משתתפים זה אצל זה בשמחות, וגם בחלקים הפחות משמחים של החיים.

העובדה שיש מאחוריי גב חזק של משפחה חמה ותומכת, נותנת הרבה כוח. כאשר אני יודע, שאם רק ארצה ואשתף את אחיי, הם יטו שכם וכתף ויושיטו יד לעזרה - זה משנה את כל ההתמודדות עם חיי היום-יום, גם אם אני מחליט לא לשתף אותם. בזמן האחרון התגלה כי אחד מבני המשפחה זקוק לסכום גדול מאוד, ובדחיפות רבה. לא היו אלו מותרות, זה היה צורך אמיתי, ואנחנו טיכסנו עצה איך לעזור. הלב חם באמת, אבל האפשרויות הכלכליות לא משהו.

ערכנו בינינו שיחת ועידה, וכל אחד העלה רעיון. בכל הרעיונות היה ממד של מסירות ואכפתיות, כשכל אחד מוכן להתאמץ ולעשות מעבר לפעילותו השגרתית. בסופו של דבר הוחלט שכל אחד יביא ארבעת אלפים שקלים. בעבר היו קוראים לזה 'אלף דולר', אבל היום רווחי יותר לקרוא את הסכום בשקלים...

מניין נביא את הכסף? לאף אחד לא היה מושג. בעיני רוחי כבר ראיתי את עצמי מתקשר לכמה אנשים שאני מכיר, עובר מאחד לשני בבית הכנסת, ועוד כמה סיטואציות כאלה, שבשבילן צריך הרבה אומץ, מאמץ ואמונה.

אבל, אף אחד מהאחים לא עשה חשבונות של נעימות ושל נוחות. קיבלנו עלינו לעזור, והתפללנו שה' יהיה בעזרנו.

למחרת אני מקבל טלפון מאבא שלי, והוא מספר לי שסבתא רבתא שלי קיבלה סכום גדול במיוחד, והיא רוצה לחלק ממנו לנכדים.

וכמה יקבל כל אחד מאיתנו? - ארבעת אלפים שקלים!!!

בן לילה התקבל הסכום במלואו.

היה מרגש כל כך לראות, שהקב"ה רוצה את הלב. אנחנו הבענו רצון אמיתי לעזור, והקב"ה שלח את ישועתו.

(ניתן לשמוע את הסיפור בשלוחה 33 אחרי בחירת השפה, סיפור מס' 307.)

קח שותפות קבועה בהפצת "השגחה פרטית" לכל יהודי בכל העולם ותזכה גם אתה לראות ישועות בכל העניינים.

התקשרו עכשיו למוקד הישועות: 02-30-11-5-11

בעמדות נדרים פלוס
ע"ש השגחה פרטית

משלוח בדואר
לת.ד. 5475 ירושלים

או בהעברה לבנק לאומי
10) - טניף 902 חשבון 57390056
ע"ש השגחה פרטית אמונה ובטחון ע"ר

מפיצים
אמונה
ומחיים
נפשות

ברצוני להודות לכם מקרב לב על מפעלכם הכביר. מאז שנחשפתי לקו השגחה פרטית השתנתה נקודת המבט שלי, והחיים הפכו לרגועים ושלווים בהרבה, מלאים באמונה ובטחון. תודה מיוחדת על ההשקעה המרובה בתכנים, המוגשים בצורה איכותית, מרתקת ונעימה - הן בקו, הן בעלון והן במגזין. יישר כוח!

לשונם הזהב

השגחה פרטית בספרים הקדושים

הנדיבות היא עצמה ברכה

וכל מבין דרכי התורה ומשיג לדעת אפילו מעט בחין ערכה ידע בבירור, כי המפזר ממנו אל הצריכים "נוסף עוד, וחושף מִיָּשָׁר אֶךְ לְמַחְסוֹר" (משלי יא, כד), כי ה' ידין את האדם לפי מעשיו, ויעניקהו מברכתו כפי התקרבו אליה, ומידת הכילות מחיצה של ברזל בינו ובין הברכה, והנדיבות חלק מחלקי הברכה, ונמצא המתנהג בה שהוא בתוכה.

(ספר החינוך מצוה תפ)

דרכה של תורה

כי כן דרכה של תורה שרפאותיה הפכיים, 'מה יעשה אדם ויחיה ימית עצמו' (תמיד לב), ואחז"ל (עירובין נד.) 'ישו בראשו יעסוק בתורה', ומיהדוע כי לפי הטבע הוא מזיק למחוש הראש, ובכמו זה פירוש המשנה (אבות פ"ה מכ"ב) 'הפוך בה והפוך בה דכולה בה, ובה תחיי וסיב ובלה בה', פירוש, שינהג בה מנהג ההפכים כנ"ל, 'ובה תחיי' - ראיית העין, היפך המוחש כי הוא מזיק לראיית העין, על כן אמר כי לא כן הוא, אדרבא 'בה תחיי', כמו שמצינו במשה רבינו ע"ה (דברים לד, ז) 'לא כהתה עיני', 'יסיב ובלה בה' - ולא תחוש למות קודם זמןך ח"ו מרוב חולשא ותושייה. ואמרת מעניין פעולת ההפכיות של תורה הוא 'הרואה שמזונותיו מצומצמין ירבה בצדקה', וזהו פירוש המשנה (שבת קיא.) 'החושש בשיניו, פירוש, שפרנסתו קשה עליו (עי' יעלם מנאמר מחזק מהספרים הקדושים? שלחו אלנו. (עדיפות תימן) למאמרים הקשורים לפרשת השבוע או לענייני דיומא) | במייל 023011300@gmail.com | בפקס 02-6599189

נדה סה.), 'לא יגמע בהן את החומץ' - לאכול הגזל הנקרא 'חומץ', 'מכך מעוול וחומץ' (תהלים עא, ד), אבל מטבל הוא כדרכו ואם נתרפא נתרפא, פירוש, יעשה את שלו לישא וליתן באמונה, ואם יושיעו השי"ת - יושיעהו, ומה לו ולתחבולות. ומסיק השי"ס 'לא יגמע ויפלוט' - זהו גמיעות הגזילות שהיא פליטה באמת, דכתיב (איוב כ, טו) 'חיל בלע ויקיאנו', אבל מגמע ובלוע, היינו, צדקה שאוצר לעצמו במקום שאין יד בן אדם שולטת שם (כדאיתא ב"ב יא.), לכן היא בליעה באמת.

(חתם סופר)

מורה על בטחון

הנה בראות האדם שנכסיו מתמוטטין, העצה הנכונה שיעשה מהן צדקה. ביאור הדבר: כשמפזר מעותיו בנדיבת לב, נמצא מראה בפועל שאינו שם בטחונו במעותיו, ואדרבה שם בטחונו בהשי"ת. ומתבדק בו ית"ש, אזי מתבדק ומתקשר בו ית"ש כול עשיותיו, ורכושו הוא באין סוף, ומכוח זה שורה הברכה, ובכל אשר יפנה יצליח, ויתרבה נכסיו עד מאוד. ומשום הכי צדקו בדבריהם שאמרו 'יעשה מהן צדקה'.

(קדושת לוי, פירוש אגדות)

הצדקה מביאה רוחה

דרש רב עזירא: זימנין לפעמים אמר לה דרשה זו משמיה דרב אסי, זימנין ולפעמים אמר לה משמיה דרב אסי, מאי דכתיב מהו שנאמר (נחום א, יב) "כה אָמַר ה' אִם שְׁלָמִים וְכֵן רִבִּים וְכֵן נִגְזָו וְעֵבֶר וְעִנְתָּךְ לֹא אֶעֱנֶךָ עוֹד?" "שלמים" - הכוונה ל"מצומצמים". וכך מתבאר הפסוק: "אם שלמים" - אם רואה אדם שמזונותיו מצומצמין, יעשה מהן צדקה, "וכן רבים" - וכל שכן כשהן מרובין, ועל ידי שיפריש מכספו לצדקה "נגזו ועבר" - משל לשתי רחלות העוברות בנהר, אחת שגזזו ממנה את צמרה ואחת שלא גזזו: הגזוזה יכולה לעבור את הנהר, ושאינה גזוזה המים מסתפגין בצמרה ואינה יכולה לעבור את הנהר. כך מי שמוריד ממזונותיו לצדקה שמזונותיו מתרבים. **מאי "וכן נגזו ועבר"? תנא דבי רבי ישמעאל: כל הגוזז מנכסיו ועושה מהן צדקה - ניצל מדינה של גיהנם. המשך הפסוק: "וענתך", אמר מר זוטרא, אפילו עני המתפרנס מן הצדקה יעשה צדקה, ועל ידי כך "לא אענך עוד", תני רב יוסף: שוב אין מראין לו סימני עניות.**

(גיטין ז.)

נקודה מתוך שיעורו המופלא של הרח"צ ר' יהודה מנדל שליט"א מליקווד הבטחון מביא את הישועה

ז'כיוון שהטילוהו ליאור, עמד אביה וטפחה על ראשה, אמר לה: בתי היכן נבואתך?' - שמרים נתנבאה 'עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל'. אך למרים היה בטחון חזק, והיא לא התייאשה מהישועה. היא הלכה רק לראות 'מה יעשה לו', כלומר, רצתה לראות באיזה אופן הוא יינצל. בטחון זה, הוא אשר הביא את הישועה, שבת פרעה בעצמה הגיעה לשמור עליו, ובזכות בטחונו החזק זכו ישראל להיגאל על ידי משה. סיפור זה הוא לימוד לכולנו: השי"ת מנסה אותנו בניסיונות קשים עד למאוד. אם נעמוד בניסיונות, ובכל מצב לא נתייאש אלא אדרבה - נתחזק בבטחון, על ידי כך נזכה לראות בישועה.

בפרשת שמות אנו לומדים על הצלתו של משה רבינו מגזירת פרעה להשליך את כל הבנים הנולדים ליאור. את משה מכניסים לחיבה, ואת התיבה מניחים על שפת היאור. אחותו מרים מתייצבת מרחוק - "ותתצב אחותו מרחוק לדעה מה יעשה לו". במסכת סוטה (ט:) למדנו שבשכר זה זכתה מרים שכלל ישראל המתינו לה כשנצטרעה. והקשה רבינו ר' גרשון ליבמן זצ"ל (עיין ספר דגל המוסר - ירושלים תשס"ד): איזה גדלות יש בכך שהמתנהג לראות מה יהיה עם אחיה הקטן, שנמצא בתיבה בתוך היאור? והרי כל אחד היה עושה כך! ותירץ, שאפילו עמרם, שהיה גדול הדור, היה מיואש במצב הזה, כמסופר במסכת סוטה (יג.):

שיעור הרח"צ ר' יהודה מנדל שליט"א מליקווד נמסרים מידי שבוע בעברית, אידיש ואנגלית בשלושה 2 > 2 (לאחר בחירת השפה)

העלון יוצא לאור גם באידיש אנגלית לקבלת העלון במייל 023011300@GMAIL

לשליחת סיפורים במייל: hphp6176@gmail.com

העלון
המוכר
והאהוב
יצא
לדור
חדשה

< פרטים בגליון הבא >

תכלית העלון הוא, לקרב את האדם לבואר עולם. חלילה שהוא יקרה זה שיפריע להתפלה ולשמע קריאת התורה.

היכל החתם סופר

מליון שוביני בגשימת חוררת
של מרנא ורנא החתם סופר זי"ע א

גליון ל"ט • פרשת ויחי • י"ד טבת תשפ"ו

בפתח ההיכל

עיני השכל מכהים את עיני הבשר

וַיֵּאמֶר יוֹסֵף אֶל אֶלְהִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲתָם בְּנֵי יוֹסֵף וַיֵּאמֶר מִי אֵלֶּה: וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אֶבְרָהָם בְּנֵי הָאֵשׁ וְנָתַן לִי אֱלֹהִים בְּנֵה וַיֵּאמֶר קָחֶם נָא אֵלַי וְאֶבְרָהָם: וַיַּעֲבֹד יִשְׂרָאֵל כְּבֹדוֹ מִזֶּקֶן לֹא יוּכַל לִרְאוֹת וְגו'. (מח' פ"ח)

רבינו פתח להאי פרשתא מהכא, עפ"י יסוד שיסד בעל העקידה (חיי שרה שכ"ב ד"ה זה ימים, וציון לשם מהר"י הורוויץ בגליונותיו על דברי רבינו), דהקב"ה ברא באדם - העולם הקטן, שני מאורות, דומיא דעולם גדול, מאור הגדול הוא מאור השכל, והמאור הקטן הוא העין הגשמית הנצרך לו לצרכי העולם הזה דומה ללילה. ושני המאורות הללו שולטים כל אחד בזמנו ואינם משמשים בערבוביא: "כאשר ישתדל האדם בהחזיק המאור הקטן, כל עוד שהוא הולך ואור, כן יחלש וכן יכבה אור המאור הגדול. וכל עוד שיחלש וימעט אור המאור הגדול השמש השכלי כן ירבה וכן יפרוץ אור המאור הקטן השפל בלי ספק" (עקידה שם). והוכיח לה העקידה התם מאדם וחווה, שאחר שחטאו וכבה מהם האור השכלי, מיד כתיב ותפקחנה עיני שניהם, וכן להיפך מהאבות הק' שנאמר בהם בזקנתם ובהתחזק אור שכלם, שכבדו עיניהם הגשמיים (ביצחק בראשית כז, א, וביעקב בפרשתו). אך יצא מן הכלל משה רבינו ע"ה, שהעידה עליו תורה גם בזקנתו בשלימות אור שכלו, עכ"ל עדיין 'לא כהתה עיניו' (דברים לד, ז), "כי הוא לבדו זכה להיות שני מאוריו גדולים..."

ועפ"י אלו הדברים, ביאר רבינו (חת"ס תקצ"ח) את הנאמר כאן גבי יעקב אבינו ע"ה: "ונראה לענ"ד ידע יעקב מעיקרא שבני יוסף עומדים לפניו שהביאים לברכם, אך מרוב דביקות בשכינה ורוח הקודש לא ראה בגשמיות, כדרך בנביאים לאפוקי משה רבנו ע"ה. אך כשנתן דעתו לברכם ולעניין בהם נסתלקה הימנו שכינה ומיד ראה אותם בעיני גשמיות, והיינו 'וירא ישראל את בני יוסף', וזה גופיה סילוק שכינה, 'וַיֵּאמֶר מִי אֵלֶּה' שעל ידי עיוני בהם נפתחו עיני גשמיות. 'וַיֵּאמֶר יוֹסֵף בְּנֵי הָאֵשׁ אֲתָם לִי אֱלֹהִים בְּנֵה' במצרים ערות הארץ, והמקום מקום לידתם גורם להם חלאה וזוהמה. והנה יוסף היה מסוגל ומולמד יותר לקרוע מסך טומאת מצרים, על כן אמר יעקב ליוסף 'קחם נא אלי', פירוש על ידי תפלתך קחם אלי אל מדרגתי שאוכל לברכם, מיד התפלל יוסף, ומכיון שהתפלל מיד חזרה שכינה ומיד 'ועיני ישראל כבדו מזקן' זקנת חכמת רוח הקודש ולא יכול לראות עוד הנערים בגשמיותם וק"ל".

ובדרך זה כתב רבינו לבאר (תורת משה שמות עמ' ז') את הנאמר בתחילת ספר שמות (ב יב), כאשר הכה משה רבינו את המצרי 'וַיִּכְּסֶה פָנָיו וַיֵּרָא כִּי אֵין אִישׁ'. ועפ"י פשוטו של מקרא היינו שאכן נסתכל לכל הצדדים לוודאות שאין רואה. אך לפי"ז לכא' יעלה ששגה בראייתו, שהרי למעשה ראוהו דתן ואבירם. ומבאר רבינו טעם שגגתו בזה: "והטעם, כי באמת גם פנה ברוח הקודש כה וכה לראות אם אין איש עתיד לצאת ממנו להתגיייר (שמות רבה א כט, הובא ברש"י), על כן כיון שטרוד בהסתכלות ברוח הקודש לא יכול להביט אנה ואנה אם אין איש רואהו". ומסיים שם רבינו שאז עדיין טרם הגיע משה למדרגת נבואה ע"ש.

א סריאלין לבט
פאן ריכט

פנינים מתורת רבינו

עיוכים בשפה ברורה לשולחן השבת

כן הוא הדין נמי חלילה לחשוב על שבטי קה שיהיו מסופקים באמונה, ולמה זה חשש שמא יש פסוק במיתנו. זאת ועוד, אם היה לו ספק בחזקת אמונתם, מה הועיל שאמרו 'שמע ישראל', הא עדיין שמא יש טינא בלבבותם.

ויש לומר, כי חלילה שנשתפק יעקב באמונת שבטי קה, וגם לא חשד שמא ישקרו ויאמרו מן השפה ולחוץ כשאין פיהם ולבם שוה, רק נתפחד אולי לא הגיעו למדרגה העליונה לעבוד השי"ת בלי שום פניה כלל, וכבר כתב חובות הלבבות (שער יחוד המעשה פ"ה) כי מי שאינו מייחד מעשיו רק לשמו, ויש לו שום פניה קצת כל שהוא, הרי הוא עובד עבודת שיתוף הנסתר, עובד ה' ועצמו. ועל זה חשש יעקב, אך הם פתחו כולם ואמרו פסוק ראשון של קריאת שמע, שעיקרו קבלת עול מלכות שמים במה שמקבל רק עולו עלינו לכבודו בלי שנעבוד עצמינו כלל, ובזה אמרו "כשם שאין בלבבך עתה אלא אחד" בלי שיתוף הנסתר, שהרי היה קרוב לסילוקו מן העולם ובאותה שעה כתיב (תהלים קמו ד) ביום ההוא אבדו עשתנותיו של אדם ואין לו פניה אחרת, הכי נמי אין בלבנו אלא אחד.

(תורת משה עמוד רטז)

על האדם לעמוד על הגבול ולא להרחיק לשום צד

יִשְׁשַׁכְּרִי חֲמֹר רִבֵּץ בֵּין הַמִּשְׁפָּטִים (מט, יד).

שלמה המלך סבר כי ברבות הקדושה ראוי להכניס אל עמקי הקליפות ולהוציא משם הקדושה, ומשום הכי לקח נשים נכריות, אך זה טעות היה, כי הם הסירו לבבו, מאדיר, גם להרחיק מכל עניני העולם הזה ולהתקדש עד תכלית הריחוק, גם כן לא חפץ השם, וזה הכונה "רובץ בין המשפטים", כי יש לאדם להיות עומד בין הגבולים.

לִמּוּד תוֹרָה מִצְוָה לְהִתְפַּלֵּל וּלְלַמּוֹד לִזְכוּת מַחֲזִיקֵי הַתּוֹרָה

יִשְׁשַׁכְּרִי חֲמֹר רִבֵּץ בֵּין הַמִּשְׁפָּטִים, וַיֵּרָא מִנְּהָה כִּי מִזֶּבֶד וְאֵת הָאָרֶץ כִּי נִעְמָה וַיֵּט שִׁכְמוֹ לְסֹבֵל וַיְהִי לְמָס עֶבֶד (מט, יד - טו).

אצל יישכר כתיב "ויהי למס עובד", והכוונה בזה כי זבולון הוא מחזיק תורה בממונו, והוא מצווה להזמין פרוגסת יישכר שהוא התלמיד חכם, ולכן יישכר נעשה גם הוא משועבד לו למס עובד, היינו ללמוד ולהתפלל עבורו, ויהיה חלקו של זבולון עמו בתורתו כידוע.

(תנ"מ פרשת תולדות עמוד צ"ח)

"חסד של אמת" הוא רק מה שעושים עם מותם רשעים

וְעִשִּׂיתָ עִמָּדֵי חֶסֶד וְאֶמֶת (מז, כט).

פירש"י דחסד שעושים עם המתים הוא חסד של אמת (רש"י). והנה אצל יעקב אבינו לא אמר "חסד של אמת", אלא "חסד ואמת", כי באמת ליכא 'חסד של אמת' בעולם, כי על הכל יש תשלום שכר מאת הבורא יתב"ש, אפילו שכר שיחה נאה אין הקב"ה מקפח שכרו (בבא קמא לח ע"ב), ויותר ממה שמתחסד עם חברו יותר מזה מתחסד עם עצמו. לכן לא אמר יעקב ועשית עמדי 'חסד של אמת' אלא חסד ואמת (עי' פירוש הרמב"ן בפסוק קטונתי מכל החסדים, לעיל לב יא), כי רק החסד שעושים עם המתים הרשעים זהו בודא חסד של אמת, לא לבד שאין לו תשלום גמול מהקב"ה אלא עונש ממנו ית"ש להתחסד עם האכזרים, ואפילו הכי מתחסד עמו, הרי זה חסד של אמת בודא.

העולה על חבריו במעלות, ינהג בהם כבוד ולא יתנאה עליהם

וַיֵּשֶׁם אֶת אֶפְרַיִם לִפְנֵי מִנְּשֵׁה (מז, כ).

רבינו בחיי מפרש הא דכתיב 'וישם את אפרים לפני מנשה', היינו לפני מנשה לפניו ממש, ואין הכוונה למעלת אפרים להיותו קודם לו, אלא למעלת מנשה האח הגדול, והוא כלשון ויפלו לפניו ארצה (לעיל מד יד), וכוונת יעקב בזה, ללמד מוסר ודרך ארץ ושינוהג כבוד במנשה אחיו הגדול, כאדם שהוא משים את חברו בפני הגדול ממנו להיותו משועבד לו ונמשך אחר עצתו, ולפי שהיה עתיד אפרים הצעיר להיות לו יתרון ומעלה על הבכור הוצרך יעקב לשומו עתה לפני מנשה להזהירו על כבודו ושלא יתנאה עליו למעלתו הגדולה.

ולפי זה אפשר לומר שזהו עצמו פירוש הברכה ישימך אלוקים כאפרים וכמנשה, כלומר שביכר שגם אם תעלה במעלות על שאר בני אדם חבריך, אפילו הכי אל תתנאה עליהם, וזהו שנאמר (קהל יד) אם רוח המושל תעלה עליך מקומך אל תנח. (ע"ה עמוד רסז)

עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם הוּא שֶׁנֶּעֱבָדוּ דַּק לְכַבְּדוֹ יִתְבָּרַךְ וְלֹא בְּשִׁיתוּף גַּם לְעַצְמִינוּ

הָאֶסְפוּ וְאֶגִּידָה לָכֶם אֵת אֲשֶׁר יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרִית הַיָּמִים (מט, א).

אמרו רבותינו ז"ל (פסחים נו ע"א) "אמר שמא יש פסול במסתי, פתחו וענו שמע ישראל וגו' כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו". ויש לדקדק מהיכן ידעו מה שבלבו, ואי משום דפשוט שאין בלבו אלא אחד, אם

חייגו:

0733.454.678

1111 1111 1111

ארה"ב:

1-605.615.70.10

טעמו וראו כי טוב

מאות שיעורים חדשים, שיחות, וסיפורי קודש
מתורת מרנא החתם סופר זי"ע א

לשה"ק אידיש אנגלית צרפתית

כמו"ז תוכלו בקו זה להירשם לקבלת הגיליון,
ואפשרות מענה על מדור 'לחידושי'

**קו היכל
החתם סופר**

ב

תולדותיו

פרקי חיי של רבינו זיג"א

חיי ומשפחתו - בגידול צאצאיו (ג)

ההוצאות לזיכוי הרבים, והתבטא פעם נוספת שהיה מוכן בהחלט לבוא בקשרי שידוכין עם יהודי יקר כזה. מיד עמד הרב והציע לו עבור בתו גיטל את בנו של אותו בעה"ב, הוא הבחור אליהו ב"ר מנחם מנלי קארניטצער, הלומד בישיבתו בפרעשבורג - וייטב הדבר בעיני החת"ס - ועוד בעצם ימי שהותו בפשיטאן נשלם השידוך ונכתבו התנאים למז"ט"ו.

מכתב מרבינו אל חותנו רעק"א בו מבשר לו על גמר השידוך

עדות לשידוכו של רבי אליהו עם מרת גיטל אנו מוצאים במכתב מרבינו לחותנו הגרע"א עוד בהיותו שם בפשיטאן, ביום י"ח תמוז תקצ"א (המכתב מאוצרות הר"ר צבי לייטנער נדפס בספר הדרת מרים עמ' סח):

"ואבשר טוב וברכת מז"ט, כי פה נגמר ונכתבו תנאים בתי הכלה גיטל תי', עם אחד מתלמידי הלומד בישיבתנו, שמו הבחור הר"ר אלי', בן נגיד א' שמו הר"ר מנלי מק"ק סאבאטיש, והוא בן יחיד לאביו ואמו הישישה. וערך הנדן וכו', מלבד החזקה אחר החתונה ללמוד. והבחור עודנו רך בשנים והוא עדיין מתלמידים בינונים, אבל מוכשר להיות מופלג בתורה בעה"ל, והוא ירא שמים ושוקד יומם ולילה על דלתי התורה. זכות מורי חמי הגאון נ"י יעמוד לזרעו ולזרע זרעו עד עולם..."

ובשולי המכתב הוסיפה אף הרבנית מרת שרל ברכת מז"ט לאביה: "איך גריסה עבן מיין ליבה עלטרין לעבן מיט ווינשונג מז"ט וועגען בתי הכלה גיטל תי', ווינשה מיין ליב פאטער לעבן זאלל תמיד שמחות זען אונד העררען אמו"ש אמן. ווייטר בצי מיך אויף בעלי הרב נ"י זיין שרייבן פר בלייבה טרייא טאכטער שרל. מינה ליבה גישוויסטונג פמ"ג מיט ווינשונג מז"ט..." [אני מברכת עתה את הוריי היקרים שיחיו, עם איחולי מזל טוב לרגל בתי הכלה גיטל תחי'. אני מאחלת לאבי היקר שיחיה, שיראה וישמע תמיד שמחות, אמו"ש אמן. וכן מצ' אני למכתבו של בעלי הרב נרו יאיר. נשארת בתך הנאמנה שרל. לאחיותי ואחיי היקרים פמ"ג עם איחולי מזל טוב!].

שמחת הנישואין בל"ג בעומר תקצ"ב

שמחת נישואיהם התקיימו ביום ל"ג בעומר תקצ"ב, בעיר סאבאטיש מקום מגורי החתן. המרא דאתרא הג"ר ישראל שויער הנ"ל סידר הקידושין. השמחה היתה מהולה בתוגה, עקב פטירת אב הכלה הרבנית שרל ע"ה, שהלכה לבית עולמה בימים שבינתיים [ביום י"ח אדר תקצ"ב ועוד חזון להאריך בפרק זה]. וכך כתב החת"ס במכתב מיום כ"ה ניסן תקצ"ב בעת ההכנות לשמחת הנישואין (ש"ת החדשות סי' ע אות א): "לא אוכל להאריך מפני טרדות חתונת בתי הבתולה הכלה תחי' למז"ט בימים האלה, ועזרתי אני אתי בעוזה ר"ר".

לאחר נישואיהם הגיעו לגור על יד רבינו זי"ע בפרעשבורג, ורבי אליהו קארניטצער ישב סמוך על שולחן המלך. ביום ט"ו סיון תקצ"ג נולד להם בהם בכורם מו' שמואל, והוא נכד ראשון לרבינו [בהיותו בן עשר] ונימול ע"י רבינו. ואח"כ נולד להם עוד בחיי רבינו בת ובן נוסף מו' שלמה.

הצעת השידוך של המהר"ם שי"ק לבת רבינו מרת הינדל

לסיום השתלשלות גישווי מרת הינדל בתו בכורתו של רבינו, יש לציין את העובדה שהביאו רבים, על כך שמתחילה שם רבינו ענינו על תלמידו חביבו המהר"ם שי"ק, והציע לו לישא את בתו מרת הינדל. כך מספר ברשימותיו הגאון רבי יצחק ווייס מווערבוי (זכר"מ עמ' 130 ועי' גם רשימותיו על מהר"ם שי"ק שהופיעו כנספח לספר דרכי משה החדש עמ' א), בשם חתנו של המהר"ם שי"ק רבי יעקב פראגער [אב"ד אדא בעל שאילת יעקב]: "דודי הגאון רבי יעקב סג"ל פראגר סיפר לי שומר חמוה' גאון ישראל המהר"ם שי"ק זלה"ה הגיד לו שמרנא רצה ליקח אותו לחתן".

על הסיבה שלא יצא לפועל שידוך זה לא גילה לן רבי יעקב, אבל נכדו רבי מרדכי צבי סג"ל פראגער בהקדמה למהר"ם שי"ק על פרקי אבות (תרפ"ט) כותב: "כאשר הגיע לפרק האיש מקדש רצה רבו לקחתו לחתנו, והסיבה שלא בא לידי גמר, שמעתי יש אומרים מחמת שיווי השמות שה' להם, ויש אומרים שמרן ז"ל [המהר"ם שי"ק] כבר הבטיח לדודו שיקח את בתו לאשה ורצה לקיים את דיבורו..."

תמוז תקצ"א: אירוסין בת רבינו מרת גיטל עם מו' אליהו קארניטצער

בתו השניה שבאה בברית האירוסין בחיי רבינו, היא מרת גיטל, שבחודש תמוז תקצ"א נקשרו קשרי השידוכין עם הבחור מו' אליהו קארניטצער, שהיה מתלמידי הישיבה הרמה בפרעשבורג. השתלשלות העניינים שהביאו לידי גמר השידוך מסופר בהקדמה לשו"ת וחיודי רבי עקיבא קארניטצער (ב"ב תשמ"ז):

"בעיירי סאבאטיש, הסמוכה לברעזעווע, התעוררה באחד הימים שאלה חמורה על כשרות המקוה המקומי. עמדו הרב ופרנסי הקהל והזמינו את רבינו החת"ס שיבוא לבדקו. הוא חיוה את דעתו. דעת תורה, שהמקוה כשר לטבילה מצד הדין. אולם בנשימה אחת הוסיף והבהיר, שבעצם היה מן הראוי לכתחילה לעשות בו תיקון ושיפוץ מסוים, אך מכיון שזה כרוך בהוצאה כספית גדולה, אי אפשר להעמיסו על קהילה כ"כ קטנה ויוכלו להסתפק בלעדי התיקון.

לימים נפגש החת"ס עם הרב מרא דאתרא [תלמידו הג"ר ישראל שויער זצ"ל, כיהן בתקופה זו שם] והתעניין לדעת מה עלה בגורל המקוה. סיפר הרב לפניו, שאחרי יציאת החת"ס מן המקום, ניגש אליו זקן אחד מבני הקהילה, אשר התנדב לכסות מכספתו את כל הוצאות התיקון, כדי שהמקוה יהיה כשר בתכלית ההידור, אך כל זה בתנאי כפול ומכופל - שלא יוודע ברבים מי הוא התורם. התפעל החת"ס ממעשהו במס"נ של האיש האלמוני לטוהרתן של ישראל, והגיב מיניה וביה, שעם בעל-הבית כזה היה מוכן להשתדך.

שמו הרב את הדברים בלבו. אחרי ימים רבים נזדמן לו להיפגש שנית עם החת"ס בעת ששהה במעינות המרפא שבעיר הסמוכה, פשיטאן, ונתגלגלה שוב השיחה ביניהם על אודות המקוה ותיקונו. והנה גם הפעם חזר החת"ס על דבריו הקודמים, הפליג בשבחו של אותו בעה"ב מסאבאטיש, שהוכיח את טהור-לבו וכוונתו הזכה לש"ש בהרימו כסף

מעלת תורה וגדולה במקום אחד

לשון קדשו

מציעי אור עץ פרישת השבוע
בלשון קדשו של רבינו זי"ע

ב"ר יברך, היינו בימים עשירי בו תורה וגדולה - המעלה בתורה וגדולה יחד - וישם את אפרים לפני מנשה! כי אז מעלת התורה עדיף בכל עת - לעולם יקדים תורה לגדולה

ב"ר יברך ישראל לאמר ישמך אלהים כאפרים וכמנשה וישם את אפרים לפני מנשה (מח. כ).

נראה לפרש ע"פ מה שכתב מהר"ם שי"ק על הא דאמרין בפרק הנזקין (גיטין נט ע"א) ממש רבינו ועד רבינו הקדוש ומרבינו הקדוש עד רב אשי לא היה תורה וגדולה במקום אחד, שהמה היו עמודי תורה שבכתב ושבע"פ ועל ידיהם הושלם. ורק במי שמתאחד בו תורה וגדולה יחדיו אין צריך להתניף לשום אדם בשום ענין, בזה נמצא האמת באופן היותר, והתורה חותמה אמת, ועוד אם התורה והגדולה נפרדין, צריכין לפעמים להקדים השר המנהיג, כמו שאיתא (ירושלמי הוריות פ"ג ה"ה) דלכן הקדים משה (דברים כט ט) ראשיכם שבטיכם קודם זקניכם שהם התלמידים חכמים, שראה משה רבינו החורבן והגלות ואז צריכים לראשים להשתדל בבית השרים ומלכות וקודמים לזקנים, אבל אם התורה והגדולה באחד תמיד מעלת התורה קודמת.

והנה אצל יוסף היה תורה דבן זקונים הוא לו (בראשית לז א) כל מה שלמד אצל שם ועבר מסר לו (בראשית רבה פד ח), וגדולת יוסף השלים, והיה הכל באדם אחד, אבל בבנינו נחלק, אפרים עסק בתורה והיה גדול בחכמה (תנחומא ויחי ו), ומנשה היה גדול בממשלתו וממונה על ביתו (תרגום יונתן בראשית מג טז), וזה שאמר יעקב ב"ר יברך ישראל לאמר, ר"ל ביוסף שיש לו ב' המעלות, והיינו שיברכו בניהם שישמך אלקים כאפרים וכמנשה תורה וגדולה במקום אחד, ואז מעלת התורה עדיף בכל עת, וזה וישם את אפרים לפני מנשה.

(תורת משה עמוד ר"ד)

ענינה דיומא

שביע אור אחי רבינו בתקופה זו

כפי שראינו בגיליון הקודם, כאשר תמו ימי המגיפה הנוראה, מגיפת הכולירה [או "קאלרא" בלשון של רבינו], נשא רבינו משה הודאה מיוחד לתושבי פרעשבורג, בו הודה על מיעוט הקרבנות בפרעשבורג, ועל הטובה שעשה עמהם השי"ת כאשר סיבבם באנשי חסד רבים שהקילו מאוד בעת המגיפה.

בהמשך דרשתו שם מוסיף רבינו להודות להשם על שגם המתים שהיו במגיפה זכו בפרשבורג לקברם בדרך כבוד, מה שלא זכו כן במקומות אחרים שבהם פגעה המגיפה (ראה שו"ת חת"ס יו"ד סי' של"ד, וקובץ תשובות סי' נ"ז, שרבינו נדרש על כבוד המתים במגיפה שלא נקברו כראוי להם), וכך כותב שם רבינו בדרשתו: "כי נתן ה' בלב ראשי מנהיגי קהלתנו והתעסקו יומם ולילה לפקח על עסקי ותולדת הזמן, וקבצו ממון הרבה לרבבות להחיות עניי עירנו ובחורי ישיבה, ולהלביש העניים באופן שלא יהיה ח"ו שום דבר מחסור גרמא בנזקין. וחברת גמילות חסדים ומנהיגים בבקור חולים וקבורת מתים, אשר במקומות אחרים השליכו אל הבור כמה וכמה ובמקום אחר חוץ לקבורת ישראל, לא כן בקהלתנו התעסקו עמם בכבודם, ולא חשו על נפשם וקברום במקומם הראוי כל אחד כראוי לו..."

ועתה מוסיף רבינו הודאה מיוחדת על הפלא הגדול שלא חלה אף אחד מבני הישיבה הקדושה בפרעשבורג שהוא עמד בראשה: "ואחר כל זאת נודה לה' אלוקינו על חסד גדול שהפליא על דרך הפלא, על התלמידים בני הישיבה ה' עליהם יחיו, שלא פגע בשום אחד מהם שום חולי ומכאוב ולא שום ענין מענין החולי ההוא, ועל זה לא לבד שבני הישיבה יתנו תודה לאלוקינו, אך כל בני הקהילה, כי בזכותם וצדקתם היה זאת לנו..."

מענין לציין כי רבינו ראה תועלת לפרסם דרשתו הזאת גם לאומות העולם (כמו שהביא בספר קורות דברי הימים להגרע"מ סופר שליט"א, ח"ב עמוד ש"א), ולכן נתן הסכמתו שידפיסו הדרשה גם בלשון אשכנז, כאשר הוא עצמו מעיד בתחילת התרגום על אמינותו של התרגום ועל כך שנעשה בהסכמתו.

היכל המעשה

עבודת וסיפורי הד' עקדושת רבינו ז"ע

הפלפול הגדול שהפך לתוכחה חריפה...

לאחר שנים בהם נמסר השיעור, זכה רבי מרדכי לסיים שוב את כל הש"ס יחד עם חברי השיעור, שמחת לומדי התורה ורובם, גדולה היתה עד שמי רום, ולרגל המאורע התקבצו יחד לסיום הש"ס בסעודה גדולה ביום י"ב שבט תקפ"ח, כראוי לכבודה של תורה במאורע זה נטלו חלק קיבוץ גדול של רבנים ובראשם רב העיר מרנא החתם סופר ז"ע.

רבי מרדכי שכל ימיו ברח מלימוד בדרך הפלפול, נעמד גם עתה לדבר לכבוד המעמד, כשאת דבריו סידר על שיטת הראשונים והפוסקים שבדף האחרון של הש"ס...

אך כאשר גמר לדבר, נעמד רבינו החתם סופר, וברצונו להראות עוז כוחו בתורה של ידידו ורעו רבי מרדכי, עמד וחזר על כל דרשתו של רבי מרדכי, תוך שהוא מגלה ברבים את כוחו הגדול בפלפול, כשהוא עומד ומסביר אחת אל אחת כל שיטה לדעה שהזכיר רבי מרדכי בדרשתו הפשוטה כביכול, איזה הרי שאלות ותמיהות הוא רצה לפרוק בדבריו אלו, בכל שיטה שהזכיר בדבריו, הראה רבינו לקהל הנדהם איך ייסד בזה מהלך שלם להבנת הסוגיא. עד שנגלה לעיני כל עומק הפלפול הגדול שהיה טמון בדברי רבי מרדכי שהצטנע במקומו...

הקהל התורני שגדש את המקום, שתי בצמא את דברי עטרת תפארת ישראל רבינו החתם סופר, וכלל לא תכנן את המשך הדרשה...

בין קהל הנאספים לכבוד התורה, ישב ר' בער אפענהיימר מחבר הספר "מי באר", אשר למרות גאונותו בתורה, בדקה בו רוח של מינות, רוח "מתחדשים" החלה לנגוס בנפשו. עד שאמר עליו י"א פרשבורג כי עליו ועל ספרו נאה להליץ "מי באר לא נשתה..."

הנה תוך כדי פלפולו הגדול שרק החתם סופר מדבר ב רבי מרדכי, והסערה התורנית הגדולה שהתעוררה בציבור בעקבותיו, קלטה עינו של החת"ס את דמותו של אותו מחבר...

כאשר רק ראה רבינו החתם סופר את דמותו, עצר בפאתאומיות באמצע הפלפול העצום, וצעק בקול אש להבה בוערת ביראת השם: "מה מועילית כל החידושים והחילוקים, העיקר הוא ליראה את השם הנכבד והנורא יתברך שמו. להיות על כל אדם מורא שמים מפחד השם יתברך והדר גאווה..."

הקהל השתתק באחת. קולות הריתחא דאורייתא שגששו ורעשו לפני דקות בודדות, הפכו לשקט משתאה. אך רבינו החתם סופר, במקום להמשיך בדרשת הפלפול, עבר לדבר דברי תוכחה חריפים נגד נגע ההשכלה...

לרגל יומא דהילולא של הגאון רבי מרדכי טאסק זל"ה, נפטר כבן תשעים שנה. בי"ב טבת תקצ"ז, ונטמן בפרשבורג. אודותיו ראה ב"אבני בית היוצר" (עמוד ג'ה סימן י').

(מקור: זכרון למשה במכתבו של הגר"י וייס זצ"ל אב"ד ווערבי און ב"ה, סנה בוער באש עמוד ס"ו, וגיליון "דור דור וסופרי" טבת תשפ"ב. אמנם לגבי מחבר ספר מי באר, ראה בקובץ הדרום ה-1 עמוד 142 שהביאו מקורות שונים בהם נראה כי גדולי דורו כיבדוהו למאד, ובהם רבינו הכתב סופר בשו"ת וא"ח סי' קט"ו)

הגאון רבי מרדכי טאסק זל"ה ראש ה"אבני בית היוצר"

מלחמת חורמה הכריז רבינו הגר"ק בעל החתם סופר ז"ע במשכילים. כאשר החל הנגף, ופשתה ההשכלה ופרצה פרצות בכרם בית ישראל, גילה רבינו החתם סופר זרוע עוזו, ונעמד כחומה בצורה כנגדה להעמיד הדת על תילה בדרך המסורה, ולבצר מחדש את חומות היהדות. חלק ממעשי תוקפו וגבורתו, ודרכי מלחמתו בחכמתו הקדושה, נחקקו בספר תשובותיו שו"ת חתם סופר (חלק ו' סימן פ"ד - צ"ו).

בכל עת מצוא גילה רבינו החתם סופר את דעתו הברורה להוציא מקהל השם את אותם פוקרים משכילים. הוא לא חת מפני איש, גם אותם שקראו לעצמם "רבנים", אם נגעה בהם נגע ההשכלה, יצא רבינו החתם סופר חוצץ כנגדם וגילה חרפתם ברבים. בפרט ידועים מלחמותיו נגד ה"רבנים" המתחדשים, בהם אהרן חורני, שכונה על ידי החתם סופר "אחר", והיה לראשון רבני המשכילים בהיותו משמש כאב"ד העיר אראד, ובדרכו הקלוקלת הדיח רבים מדרג התורה. ונגד המשכיל משה מענדלזאהן, שנקרא אצל רבינו בשם "רמ"ד" (רשע משה דעסוי), וכמליצתו הידועה בצוואתו "בספרי רמ"ד אל תשלחו יד עולמי עד..."

מלחמתו האמיצה הנועזת והעיקשת של החתם סופר, ותלמידיו אחריו, נשאה פרי, והצילה את מיטב בני יהדות הונגריה מלהסתפח בשורות המשכילים המופקרים, אשר לרבים מאוד מהם לא נשאר בימיו זכר בעם היהודי לאחר שהתבוללו רח"ל ואבדו מעם השם לנצח. את פירות אותו מערכה אדירה אנו אוכלים עד היום כאשר היהדות שמרה פניה, ורבי רבבות יהודי הונגריה וגלילותיה ניצלו מצפונתו של החתם סופר, והמשיכו את מסורת ישראל המפוארת עד היום.

לפינו עובדא נוספת מאותה מלחמת מצוה בשלהבת קודש שניהל רבינו בקנאת השם בוערת, כאשר אינו חת מפני איש ואינו חולק מקום לרב במקום חילול השם...

הגאון רבי מרדכי טאסק ז"ע, שימש בהוראה בפרעשבורג למעלה מחמישים שנה, כאשר מתחילה כיהן בה כמו"ץ, ולאחר זמן בתקופת רבי משולם איגרא נתעלה וישב כראש אב בית דין, כאשר בתפקידו כראב"ד המשיך גם בתקופת מרן רבינו החתם סופר ז"ע (כשהוא חותם על שטר הזמנת הרבנות למרן החתם סופר).

רבי מרדכי היה בנוסף גם רב "חברה ש"ס" בפרעשבורג, במסגרת זו מסר בכל ערב שיעור מיוחד בגמרא, בשיעור זה השתתפו רבים מבני העיר. לא רק למדנים מופלגים ישבו בשיעור זה, אלא גם עמלי כפיים שפינו לעצמם שעת לימוד בערב, מצאו להם מקום בביתו מדרשו ובשיעורו [בספר משכיל אל דל (ח"ד כלל ה' פרט א') הפליא הגר"ק רבי הלל מקאלאמיי (שבימי בחרותו למד בישיבת רבינו החתם סופר, ואכסנייתו היתה בבית רבי מרדכי טאסק) את טיבם המיוחד של יושבי השיעור, שאפילו עמלי הכפיים שבהם, מסורים היו לתורה באופן נעלה כל כך, שאם הצליח השם דרכם בתחילת השבוע להרויח די שבעם לכל השבוע, סגרו מסחרם לשאר ימות השבוע, ושקדו בימים אלו על התורה ועל העבודה...]

הליכות והנהגות

דבריו ונצחא רבינו ז"ע

הליכות והנהגות יום השבת (ט)

ערב שבת • הדלקת נרות • קידוש • עונג שבת • ליל שבת • יום השבת • קדושת ומעלת יום השבת • סעודות השבת • לימוד ושיעורי תורה בשבת • הבדלה ועניני מוצאי שבת

תפילת מנחה וערבית ליל שבת - ג

תלמידים ואורחים על שולחנו

הזמין לפחות שני בחורים מתלמידיו לסעוד על שולחנו בשבת (לקחב"ח הקדמה לח"ג ד"ה וכל יום יום, וע"ש שזולת זה נתן מעות לבעה"ב לארח על שולחנו עוד שני בחורים וגם שלח מעות לקנות מאכלים לבחורים שאין ידם משגת, ע"ש), ותקופה שהיה תלמידו בעל המהרה"ם שיק מאוכלי שולחנו (שו"ת מהר"ם שיק חא"ח סימן רמ"ט וסימן רס"ד), כן סעדו אצלו תלמידו הגאון רבי ישראל יצחק אהרן לאנדסבערג ז"ל אב"ד גרוסוורדיין (זכור לאברהם עמוד ש"ז), ועוד רבים מתלמידיו המפורסמים זכו לסעוד אצלו בשבת (ראה ליקוטי שו"ת, לונדון תשכ"ה, חלק המכתבים מכתב ס"ז, משנת תק"ס כאשר כיהן עדיין במט"ד, שכונת להג"ר אליעזר זוסמאן סופר ז"ל שבנו הג"ר מרדכי פישל ז"ל אוכל בשבת על שולחנו. ראה "החת"ס ותלמידיו" עמוד ק"פ על הג"ר יהושע אשר עליג פלאגר דיין בהעידלא-מאדע, ובהקדמת ספר שבט שמעון ח"ג על הג"ר שמעון סידאן ז"ל אב"ד טירנא, ועוד). גם כאשר רצה לפייס אחד מתלמידיו הזמין להיות מיטב על שולחנו בשב"ק (ראה לקחב"ח בהקדמה לח"ג דף ד' ע"ב, ונדמ"ח בספר "זכרונות ומסורות על החת"ס" עמוד רט"ז).

ראה פניו מאירים

הגאון רבי שמואל עהרנפעלד אב"ד ק"מ מאטערסדארף זצ"ל העיד בכתב ידו מה ששמע מבראת דמורן ז"ע, מרת שמחה לעהמאן ע"ה, שביל שבת קודש לא היו הילדים יכולים להסתכל בצורת קודשו של אביהם מרן החתם סופר ז"ע, והיא אמרה שאביה מרן החתם סופר שאל אותה פעם אחת באידיש: "שמחה, פארוואס קוקסטו נישט אויף מיר, וכן, איך בייד דאך נישט" (שמחה בתי, מה אינך מסתכלת בפניי, הלא איני נוגס...) (זמירות שירת משה בהוצאת 'אוצרות הסופר', פט"ו עמוד קפ"ז).

זמירות ליל שבת

"שלום עליכם", ואמירת "צאתכם לשלום"

פיט "שלום עליכם" לא נהג לומר (מנהגי חת"ס פ"ה אות ו'). ולקחב"ח הקדמה לח"ג ד"ה וכל יום יום, וככתב דהטעם שלא אמרו רבינו, כי אין אנו מחזיקים עצמנו במדרגה שמלאכים ילדו אותנו, ומהאי טעמא אין אנו אומרים "התכבדו מכובדים" עיין שו"ע או"ח סימן ג' ס"א. אכן ראה בזכרון למשה מכתב ט' אות ח' שרבינו היה אומר 'שלום עליכם' כלחש בינו לבין עצמו. ובנו הגה"ק בעל המכתב סופר כבר נהג לומר שלום עליכם "בשמחה עצומה בהילוך סביב לשולחנו", כמש"כ בתולדות המחבר בריש ספר מכתב סופר עמוד ד', וכן ראה "רובן העולמים" שלאחריו (ובזה נהג כן גם בנו אחריו כמובא במכתב סופר שם). וכתב רבינו דאף האומרים הפיוט שלום עליכם, לא יאמרו "צאתכם לשלום", כי אין להוציא מביתו מלאכים וכל דבר קודש (חת"ס פרשת ויקרא עמוד קל"ג ד"ה שמאי, וע"ש דאח"ע אמר למלאכים ואקחה פת לחם וסעדו ויעצמו 'זאחר תעבור', אך בפועל הביא להם חמאה וחלב ולא הביא לחם, וזאת יען כי לא רצה אע"פ שיעברו, כמו שאין לומר צאתכם לשלום, וכיון שלא נתן לחם להם הוצרכו להשאר במחיצתו "על כן עדיין המלאכים האלו משמשים לבני אברהם יצחק ויעקב").

"אתקינו סעודתא" ו"אזמר בשבחין"

כן לא אמר "אתקינו סעודתא" ופיט "אזמר בשבחין" (תשובת מהר"ם שיק הנדפס בספר "מטה יוסף" ע"ה, מהד"ח עמוד רכ"ד). וכתב נכדו רבי שלמה אלכסנדר סופר בשם אביו בעל המכתב סופר, שהעיד אביו ז"ע, כי פעם אחת שאל את אביו החת"ס למה נמנע מלומר פיוטים אלו והשיב לו בזה הלשון "עס איסט צו פיעל ארויסגעזאגט" - כלומר מתפרשין בו דברים שהיו ראויים להכתב באתכסאי יותר (תולדות המחבר בריש ספר מכתב סופר עמוד ד').

"אשת חיל" ו"צמאה נפשי"

לפני הקידוש היה מזמור "אשת חיל" וכן הפיוט "צמאה נפשי" שחיברו האבן עזרא (לקחב"ח הקדמה לח"ג ד"ה וכל יום יום, וע"ש שלא השמיט כלום מפיוט זה, ושמע משמיה דרבינו, כי נמצאו בפיט זה דברים עמוקים ומיוחדים לליל ש"ק, והוסיף שכל ספק שבעת שחיבר האבן עזרא ז"ל פיוט זה שרתה עליו רוח הקודש). וכשזמר "אשת חיל" היה אווז בידיו מיוצאי חלציו והלך עמוהם ברוצא ושוב (כ"כ נכדו הגרמ"ש גלאנר זצ"ל אב"ד קלויזנבורג בהקדמה לספרו דור רביעי ע"ס חולין). מנהגיו בשאר זמירות שבת שאחר קידוש, יתבאר בהמשך במנהגי סעודת ליל שבת.

📞 דרך הקו שלנו: 0733.454.678 אורח: 1-605.615.70.10
📧 בעמודות נדרים פלוס "היכל החתם סופר"
✉ דרך האימייל: k6056157010@gmail.com

לציון קדשו של מרן
החתם סופר ז"ע בפרשבורג
הקויתלן ינוחו על מקום מנוחת קדשו מידי שבוע

י"ל על ידי:
היכל החתם סופר
המפעל העולמי להפצת והנחלת מורשת החתם סופר
הצטרפות לקבלת הגיליון באימייל:
chasasofers@gmail.com

גיליון מס' 629 פרשת ויחי
תשפ"ו שנה ארבע עשרה

מדור זה נכתב לעילוי נשמת
אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב
ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח
יעקב אנגל זצ"ל תנצב"ה

דברי שי"ח

ממרח רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות - בענין אמירת חזק חזק ונתחזק

חזק חזק ונתחזק וכן בסיום שאר הספרים, ואולי אומר זה העולה לבעל קורא שהוא האומר בקול רם, גם ונתחזק קאי גם על המסיים שעונה כנגד המברכים. ולמעשה גם רבנו זצ"ל אמר חזק כשסיים שמו"ת אף שאומר זה לעצמו, וכמבואר בתשובתו דרך בקריה"ת חשש משום הפסק לטעם הארוחת חיים שאינו אלא ברכה מהציבור להעולה, וכ"כ רבנו בתשובה בס' מחשבת עם (סי' כ"ב) על השאלה אם לומר בסיום קריאה בחומש חזק דבקריאה בחומש שאומר חזק לא שייך הפסק, וע"ע בשלמי תודה (סוכות עמוד תתקפ"ב) שהביא כמה טעמים מהראשונים לאמירת חזק.

הבעל קורא יאמר זה כשעיניו עצומות
אמר רבינו זצ"ל, שהבעל קורא כשאומר חזק יעצום עיניו כמו בברכות העולה שלא יאמרו שכתוב בתורה, (מאיר עוז סי' קל"ט עמוד ס"א).
למה אי"ז נחשב בקשה בשבת
נשאל רבינו זצ"ל, בענין אמירת חזק וחזק ונתחזק, היאך אנו אומרים חזק חזק ונתחזק הרי אסור לבקש בקשות בשבת וענה רבינו זצ"ל, אי"ז בקשה אלא זה ברכה שמברכים את העולה לתורה, (שיח יוסף פרשת מסעי וכן במהר"ם מינץ סי' פ"ה כ' שהוא מעין י"שר כח ועי' מט"א סי' תקצ"א ס"א).

כשמחברין פרשת ויחי עם שמות
כשחסרו הציבור מלקרא פ' ויחי, בשבת הבאה פ' שמות אפשר לקרוא את שתי הפרשות פ' ויחי ושמות יחד] כמבואר ברמ"א (א"ח סי' קל"ה ס"ב) דאם ביטלו שבת אחת קריאת הפרשה בציבור בשבת הבאה קוראים אותה הפרשה עם הפרשה השייכת לאותה שבת, ועי' משנ"ב (סק"ז) דמירי שרוב הציבור לא שמעו אז קוראים ב' הפרשות אולם בנד"ד שפרשת ויחי ופרשת שמות שם משני ספרים והרי צריך לחברן ביחד ע"י עלייה אחת יש סוברים שאין לעשות כן (משנ"ב שם בשם מהר"ם מינץ) ויש סוברים שגם בזה משלימים והנוהג כן אין מוחין בידו עי' משנ"ב (שם), ולמעשה סבר רבינו שאפשר לנהוג כן לקרוא את שתי הפרשות וכן הורה מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל, והרבה נוהגים שהכהן קורא פרשת ויחי עד שני של פרשת שמות עי' ביאור"ל (סי' קל"ה ס"ב ד"ה קריאת) דמבואר מדבריו דהרביעי יחבר בין הפרשות, ולענין אמירת חזק חזק ונתחזק כשבעל קורא מגיע לסוף פרשת ויחי יחכה שם קצת והציבור יאמרו חזק באמצע העלייה ואין בזה הפסק (מים חיים גליון רס"ה קובץ מים חיים שבת עמוד ל"ח בשם רבינו זצ"ל ומרן הגר"א"ל שטיינמן זצ"ל).

עליית חתן לקריאת חזק
אמר רבנו זצ"ל שעליית חזק היא סגולה להעולה שמברכין אותו הציבור, והיה מקום לקרוא לחתן לעליית חזק במקום למפסיר מטעם זה, אבל אין לשנות מהמנהג שחתן לפני חתונתו עולה לתורה למפסיר, ונשאל מה הטעם באמת שנהגו ליתן לחתן מפסיר בדוקא, וענה בבדיחותא משום שיש חתנים שא"א ליתן להם אלא מפסיר שהם עדיין קטנים (תא שמע חלק מ' סי' קכ"ה).

סגולה לחולה ולשאר מלי
אמר לפני רבנו זצ"ל ששמעו בשם א' מהגאונים מתלמידי החז"א שמרן החז"א זצ"ל היה הרבה פעמים מיעץ לחולה כסגולה לעלות לחזק וכן היה אומר הרבה פעמים למי שעומד לנסוע לחו"ל שיעלה לחזק, ואמר רבנו זצ"ל אני לא שמעתי מזה, אבל הוא דבר ידוע דעליית חזק היא סגולה להעולה, (תא שמע שם).

טעם אמירת חזק חזק

נשאל רבינו זצ"ל, מה הטעם שאומרים חזק חזק ונתחזק בסיום קריאת חומש שלם, והשיב שמברכין העולה שזכה לסיים, (עזרת אליעזר שמחת תורה עמוד מ"ז). ונשאל רבינו, מהו המקור של אמירת חזק חזק ונתחזק שאומרים בקריאת התורה בסוף החומשים, והשיב, מנהג ישראל לברך העולה, (תשובות הגר"ח ח"א סי' ר"ב, ובמאיר עוז סי' קל"ט עמוד ש' הביא מקרא בדברי הימים א פ"ט י"ג חזק ונתחזק וע"ש שבין אם הניקוד הוא בפתח או בצירי במילה נתחזק מ"מ הכלל בתוספת האותיות מתחזקים התחזקו התחזקו שהאות ז' מנוקדת בשוא ומביא שכן אמר רבינו זצ"ל שהמנהג לומר בצירי).

המנהג לעמוד בעת אמירת חזק

כתב רבנו זצ"ל, שהמנהג לעמוד בעת אמירת חזק, (דולה ומשקה עינים שונים עמוד תר"ב, וכן נהג רבינו בקריאת שמו"ת ובתיקון ליל שבועות, ובשבולי הלכת סוכות סי' שע"ב כתב וז"ל ואחר שהשלים קריאתו עד לעיני כל ישראל אינו חותם מיד אלא עומדין כל הציבור על רגליהן והחזן אוהז ספר תורה בזרועו ואומר ושלש פעמים זכינו להשלים לשלום וזוכה להתחיל ולהשלים לשלום ועונין אחרי ג' פעמים, ועי' בס' אלא ד"א של הלכה פרק ל' סי"ג שבסוף כל חומש נעמד רבינו בפסוק אחרון בשנים מקרא ואח"כ אומר חזק חזק ונתחזק אמר שנהגו כן מפני שכן נוהגים הקהל לומר זה בקריה"ת והטעם למנהג זה הוא שהי כעין חיזוק שאומרים לעולה לתורה).

אמירת חזק על קריאת משנה תורה בהו"ר

בס' מחשבת עם (סי' כ"ב) נשאל רבינו זצ"ל, האם יש לקרות בליל הו"ר בס' משנה תורה וכן האם יש לומר בסוף הקריאה חזק תשובה מס'ת, והשיב, אין לקרות בליל הו"ר, ובחומש מה שאומרים חזק ל"ש הפסק.

העולה לתורה אם אומר חזק עם הציבור

אמר לי רבנו זצ"ל, דכשעולה בחתן תורה לעליית חזק, אינו אומר חזק עם הציבור משום חשש הפסק, דלהמבואר ברמ"א שאמירת חזק הוא ברכה שאומרים הציבור לעולה חזק חזק, א"כ ע"פ דין אסור להעולה עצמו לומר חזק ביחד עם הציבור מכיון שזה הפסק בין הקריאה להברכה, וכן מובא בב"י (סו"ס קל"ט) בשם האורחות חיים שכשמיסיים אומרים לו חזק ואמץ, ומכאן יצא המנהג לומר למסיים לקרות בתורה בכל פעם חזק. הרי שרק לעולה אומרים כן. ועי' שו"ת מהר"ם מינץ (סי' פ"ה) שהוא מעין אמירת י"שר כח לש"ן, וכן הביא בקיצור דיני ומנהגי הו"ר וש"ת (פ"ב סל"ט) מקצות השלחן (סי' פ"ד סק"ב) בבדה"ש בשם כרם שלמה ושלחן הקריאה דמבואר בקדמונים דאמירת חזק היא אל העולה שמברכים אותו ולא שייך שיאמר לעצמו, וכן בספר חיי בנימין (ח"א עמוד נ"ט) הביא שהרב קאפלמן זצ"ל ראש ישיבת לוצערן היה חושש להפסק והביא שכנראה כן נהג רבו הגר"ח שקאפ זצ"ל שלא היה אומר מחשש הפסק וכן הוא בדברי יציב (א"ח סי' קל"ו) וכ"כ בשו"ת שבט הלוי (ח"ז סוסי" ר"ב) וכן הביא בשו"ת רבב"א (ה"ד סי' פ) ממרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, וכ"כ בסוף ס' שומר אמת עה"ת בשם מרן הגר"א"ל שטיינמן זצ"ל.

ובס' ארחות רבנו (ח"ב עמוד שי"ג ובמהדו"ח ח"ג ש"ת עמוד ק"ח אות י"ח) מובא, שכשעלה מרן הקה"י זצ"ל לחתן תורה היה אומר חזק כשמסיימים את התורה לפני שמברך את הברכה האחרונה על התורה, וכן בלוח ההלכות והמנהגים (שמחת תורה) מובא מהגר"א זלזניק זצ"ל שהעיד על הגר"ר בענגיס זצ"ל שאמר חזק בשעה שעלה לתורה, ועי' בשו"ת משנה הלכות (ח"ז סי' כ"ב וז"ח סי' י"ח) שאין לגעור במי שאומר בדעיבד אינו הפסק ע"ש, וכן בהוספות של שו"ע הגר"ז ח"ג (הוספות דף תשכ"ו ב') כתב שגם העולה אומר

עורך: יצחק גולדשטוף

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,
יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 7630585-03 שלוחה-1586

קהילות 2757000-073 שלוחה-4310

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל על גדולי וחכמי הדורות!

מדור שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בס"ד:

הגרש"ז אולמן רבה של שכונת 'משכנות יעקב' ב"ב (ט' שבט תשע"ח) | מחולל תנועת המוסר רבי ישראל סלנטר (כה שבט)

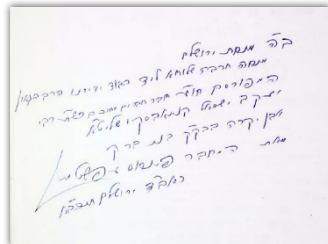
בן דוד רבינו הגר"ר אליעזר אלפא זצ"ל (כ"ח שבט תש"נ)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

הגאון רבי פנחס עפשטיין ראב"ד העדה החרדית ירושלים (י"ז טבת)

אוכלים שתחת המיטה

כאשר נשאל רבינו על הוראתו של רבי פנחס, שהורה הלכה למעשה, שבלי פסח מותר לכתחילה להניח אוכלין תחת המיטה, כיון שמצינו בגמ' בפסחים שהוא ליל המשומר מן המזיקין, אם כן אין לחוש משום רוח רע! לא הסכים רבינו לדברים והעיר כי לא כל המזיקין שווין ומה שכתוב כתוב ותו לא.

מעניין לציין, כי בהוראות הלכתיות רבות דעתו של רבינו שוה לזו של רבי פנחס. ראה בספר הנפלא 'מתורתו של רבי פנחס' על שני כרכיו.

הגאון רבי פנחס עפשטיין זצ"ל נולד בעיירה קטנה ולא מוכרת בשם 'גראיבה', במחוז לטביה - ליטא. בצעירותו קנה תורה מפי רבותיו בעיירה 'קריניק' ועוד, בהיותו בן שמונה עשרה שנים בלבד עלה ארצה והקים את ביתו עם רעיתו הרבנית ע"ה, שנפטרה על פניו כעבור שנים לא רבות. נודע בבירור הלכה שלו וכוח דהיתרא שלו עם יראת שמים צרופה שבערה בו, ולאחר פטירת גאב"ד העדה החרדית הגר"ז בענגיסס, נבחר לכהן פאר כראב"ד העדה החרדית, ושימש כפוסק ראשון בכל דבר וענין הלכתי. נלב"ע י"ז טבת תש"ל, והלוייתו התקיימה סמוך לכניסת שבת קודש.

במחיצת ראש קהילות יעקב

להערכה נדירה זכה רבי פנחס זצ"ל ממרן הסטייפלער זצ"ל. וכך הוי עובדא: בשנת תש"ה הגיע אל בעל ה'קהילות יעקב' זצ"ל לביקור, ושוחח עמו בדברי תורה שעה ארוכה, כשבכל אותה עת, הוא אינו אומר לו את שמו ומעמדו, הסטייפלער זצ"ל שלא הכירו בפניו אך שמע את שמעו, התייחס אליו בכבוד, אך לא בכבוד הראוי לגדול בתורה, אשר חיבר את הספרים 'אוריין תליתאי' וכן 'מנחת חריבה' על מסכת סוטה. רק בסיום הביקור אמר רבי פנחס את שמו, אך מיהר ללכת לדרכו. הסטייפלער זצ"ל שנחרד מהעובדא שלא כיבדו כפי הראוי לו, מיהר לשגר לו אגרת פיוס, בה כתב:

אודיע בכאן צערי, שבהיות פאר מעלת כבוד הגאון שליט"א בבית, לא עלתה על דעתי כי מר ניהו רבא הגאון "אוריין תליתאי" ו"מנחת חריבה", וחשבתי כי פאר מעלת כבוד תורתו הוא בעה"ב בר אוריין, ולא כבדתי כראוי לגאון בישראל, ורק בסוף הודיע לי, ולא מצאתי לפי שעתו דרך לפצות זה, ואת כבוד הגאון שליט"א הסליחה הגמורה----- (מתורתו של רבי פנחס חלק ב' עמוד תרע"ח).

הגאון רבי פנחס עפשטיין זצ"ל

חשיפה ראשונית

השורות הבאות המובאות כאן לראשונה, כמעט ואינם ידועות, גם לקהל שוחרי תולדות גדולי הדורות, ובתוכם בקיאי וידועי היסטוריה של רבינו זצ"ל, אך כנים הדברים ונכונים:

למרות המרחק בין השנים, שרר קשר מיוחד בין רבינו לרבי פנחס זצ"ל, למרות הבדיל השנים הרבות בין רבי פנחס לבין רבינו.

רבי פנחס שבעיניו הצופיות למרחוק ראה ברבינו כלי מלא חכמה ויראה, נהג בו כבוד ויראה, ואף שיגר לרבינו את ספרו, כדי שיעיין בו. ובפעם אחרת אף שלח מכתב הערות תורני על אחד מספריו. אי"ה יום ויבוא וההערות יודפסו במקומם הראוי.

כאשר נשאל פעם רבינו על כך, השיב בקצרה כי "הכרתי היטב את רבי פנחס, ואף הזדמן לנו לנסוע יחד באוטובוס ושוחחנו".

"רבי פנחס אמר לי אז, כי נס שהציגונים לא כבשו את כל ירושלים העתיקה במלחמה (כמו שכבשו את ה'כותל המערבי') כי אז היו גם בונים את בית המקדש...." (א"ה, וכוונתו שבדאי היה נגרם מזה קלקול).

והעיר רבינו: "אבל הא בהא תליא -

מאותה הסיבה שלא כבשו את כל ירושלים גם לא היו בונים את בית המקדש ---

הם מפחדים מהישמעאלים...."

רבי פנחס נראה במרכז התמונה

מגיד המישרים הצדיק רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל (עשרה בטבת תשע"ד)

הגאון הצדיק רבי ראובן זצ"ל התגורר בשכונתו של רבינו והיה מרבה לבוא להתבשם מסביבת רבינו, בדרשותיו היה רגיל לתבל את מאמריו בלקחי מוסר ופניני תורה מרבינו ומספריו (ניתן להתרשם על כך בסדרת הספרים הנפלאה יחי ראובן).

כאשר הבחין בו רבינו נהג בו כבוד מיוחד השמור ליראי השם וצדיקי אמת.

לעלי נשמתו נעתיק גרגיר אחד (יחי ראובן, בלק עמוד שפ"ה) סיפר לי רבינו רבי חיים קניבסקי, כי עובדא הוה ביהודי שבא למרן החזון איש זצ"ל, וביקש ממנו לקלל את השכן שמצער אותו...

אמר לו החזון איש: אני לא מקלל, אם רצונך אברך אותך ---

ובאותו ענין: החפץ חיים, ישב ליד שולחנו בפרשת בלק, ואמר: ראו, כאשר ליהודי יש צרה, מה מעשיו? הולך לצדיק לקבל ברכה, ואילו בלק, היתה לו צרה, הוא לא בא לבלעם לקבל ברכה, אלא בא לבקש קללה, לקלל את עם ישראל...

ופעם כאשר העלה רבי ראובן את נושא ה'חושדין אותו ואין בו', ועל כך שהחושד בחינם צריך לפייס ולברך את חבריו, סיפר מפי בעל המעשה: יהודי אחד היה צריך ישועה גדולה, אמרו לו: קח עצה טובה, תכנס לרבי חיים קניבסקי, תעורר את חשדו בדבר מסוים, ואז ירגיש חיוב לברך אותך...

מה עשה אותו אדם? נכנס בחול המועד לרבי חיים, הושיט לו פתק ובו בקשתו.

תמה רבי חיים: פתק בחול המועד? הלא אין כותבים בחול המועד? אמר לו היהודי, בודאי, כתבתי לפני חול המועד, והוסיף ואמר מיד: אבל

כתוב בגמרא שמי שחושדים בו צריך לברכו...

נענה רבינו: לא חשדתי, רק שאלתי... אבל עם כל זה - שיהיה ברכה והצלחה!...

רבינו עם ראובן קרלנשטיין זצ"ל